

Sayı: 1
Mayıs 2021

MOZAIK

Erbakır Fen Lisesi

- HOCALARA GITTİK • ERBAKIRIN RUHU • ERBAKIR SAKINLERİ
- SENDEN, BENDEN, BİZDEN • ÖĞRETMENLERİMİZLE SOHBET • SANAT TARİHİ
- ERBAKIRLILARIN YAZILARI • FILM YORUMU • PSIKEDELİK ROCK
- EKOĞÜNDEM • PARÇA PARÇA BİLİM • RÖPORTAJ • BU AY NE OLDU
- AYIN BİLİM İNSANI • AYIN ÜLKESİ • TARİH YAZANLAR
- AYIN KİTABI/DİZİSİ/FİLMİ • Bİ' DENE İSTERSEN • SPORA DAIR VE DAHA FAZLASI BURADA...

MOZAİK

Editörler: Dilasu Pala
Tuğba Kaptan
Yaren Söylemez
Aybeniz Metin
Çizer: Nur Gül

Merhabalar **Seda Hilal Nişancı**

BİLİM

1•Bilimsel Gelişmeler	Sude Sultan Özkan
3•James Clerk Maxwell	Sude Sultan Özkan
7•Bilimsel Soru Cevap: Mutluluk Vericiler	Sermin Aydemir
8•Spekülatif Evrim	Nail Enes Kaderli
10•Geçmişten Günümüze Maske	Reyyan Nur Yassıkaya
11•Jet Motorları	Görkem Ünlü
12•Küresel İklim Değişikliği	Birol Altunay
14•Röportaj: Selçuk Topal	Aybeniz Metin, Beyza Gül Türkmen
19•Röportaj: Ezgi Şenoğlu	Pınar Mercan, Aybeniz Metin
27•Röportaj: Şeyda İpek	Aybeniz Metin, Beyza Gül Türkmen
33•Endosimbiyoz	Aybeniz Metin
34•Öğrenilmiş Çaresizlik	Sezin Dingil
36•Çift Yarıklı Deneyi	Asilcan Yaman

GÜNCEL

38•Aydın Ülkesi: Bhutan	Eren Berk Karabulut
40•Aydın Dizisi: Rise of Empires Ottoman	Hale Dikmen
41•Aydın Filmi: Gladyatör	Mert Kaplan
43•Aydın Kitabı: Kitap Hırsızı	Nilay Kelci
44•Gerçeklik	Musa Umut Ballı
45•Formula 1	Altay Temel
50•Blue-Her Şey Biter	Beyza Gül Türkmen
52•Akademi Ödülleri-Oscar	Selen Gürbüz
54•Ekogündem	Hüseyin Kayacan
56•Tarih Yazarlar: Kiev'in Olgası	Eren Berk Karabulut
59•Aydın Deyimi: Kuyruk Acısı	Sultan Bacaksız

OKUL

- 60•Erbakır Bingosu
61•Hocalara Gittik: Birol Altunay
63•Erbakır Sakinleri
64•Senden, Benden, Bizden: Mucit
65•Erbakır Ruhı

Zeynep Dönmez
Melahat Tuğral
Pınar Mercan, Zeynep Dönmez
Sermin Aydemir, Elif Ersoy
Cennet Sude Toscalı

TARİH VE SANAT

- 68•Tarihin Sıfır Noktası: Göbeklitepe
72•The Shining Film Yorumu
75•Psikedelik Rock
79•Kur'an Okuyan Kız Tablosu
80•Mitlerin ve Sanatın İzinde: Yılanlar
86•Bi' Dene İstersen
87•Ramazan
88•Ahilik
91•Sınav Kaygısı Nedir?
93•Beyaz Güvercinler
96•Gece Yarısı İmtiyazı
97•Değişen Dünyada Mesleklerin Kaderi
98•İstiklâl Marşı
102•Dijital Dünyanın En İyi Arşivcisi
103•Bana Göre Mutluluk

Yaren Söylemez
Barış Boran Polat
Barış Boran Polat
Tozlu Lotus
Aybeniz Metin
Dilasü Pala
Sadık Ateş
Korkmaz Aydın
Mustafa Pazarcı
Halil Kanyurt
Batuhan Tuğra Koç
İlyas Arda Turpan
Elif Defne Ök
Raziye Kübra Şen (mezun)
Nilsu Bahşi

Derginin hazırlanmasında katkıda bulunan başta Edebiyat zümresine ve yazılarıyla bize destek olan tüm öğretmenlerimize teşekkür ediyoruz.

ERBAKIR FEN LİSESİ

Adres: Şemikler Mh., İbrahim Cinkaya Blv., 3121 Sok. No:24, 20085
Merkezefendi/Denizli

erbakirdergisi@gmail.com

MERHABALAR.

Bu merhaba yeni bir başlangıcın ilk sözü... Söz, bir hazinedir. İlmin, fikrin, düşüncenin ortaya konulabilmesi için bizim dil hazinemiz. Mevlana Celaleddin Rumi

"Her gün bir yerden göçmek ne iyi

Her gün bir yere konmak ne güzel

Bulanmadan, donmadan akmak, ne hoş!

Dünle beraber gitti cancağızım

Ne kadar söz varsa düne ait

Şimdi yeni şeyler söylemek lazım... " diyor.

Yeni bir söz, yeni bir sayfa demek. Şimdi elinizde Erbakır Fen Lisesinin güzide öğrenci ve öğretmenlerinin sözleri var. Bu sözler, inanıyorum ki öğrencilerimizin ifade güçlerine güç katacak; ilme, fenne ve düşünceye kıymet kazandıracak.

Erbakır Fen Lisesi, ülkemizin aydınlık geleceğini tuğla tuğla ören, yetiştirdiği öğrencilerle Türkiye'nin kaliteli, iyi yetişmiş, millî ve manevî değerlerine bağlı insan potansiyeline katkı sunan bir okuldur. İnanıyorum ki lise yıllarında Erbakır Fen Lisesinden ve üniversite yıllarında okullarından ilim ve fikir olarak iyi beslenmiş gençlerimiz, yenilikçi fikirleriyle güzel ülkemizi dünyanın lider ülkelerinden biri hâline getireceklerdir. Bu anlamda Türkiye'nin geleceğini inşa ediyor olmaktan Erbakır Fen Lisesi ailesi olarak gurur ve mutluluk duyuyoruz.

Öğrencilerimiz katıldıkları Fizik, Kimya ve Biyoloji olimpiyatlarından başarılı neticelerle dönmekte, Teknofest yarışmalarında her yıl yükselen bir grafikte başarılarla imza atmakta, mezunları ülkemizin en iyi üniversitelerinde eğitim görmektedir. Bize bu gururu yaşatan okulumuzun tüm öğrenci ve öğretmenlerine teşekkür ederim.

İlk sayısını elinizde tuttuğunuz Mozaik dergimiz, fizikten teknolojiye, edebiyattan tarihe, matematikten sosyal bilimlere kadar pek çok konuda öğrenci ve öğretmenlerimizin yazılarıyla dopdolu. Emeği geçen öğrenci ve öğretmenlerimi tebrik ediyorum.

Umuyorum ki uzun soluklu bir koşunun henüz başlangıcındayız. Yüreğiniz sevgi dolu, sağlık ve huzurlu bir gelecek temennisiyle...

SEDA HİRAL NİŞANCI
ERBAKIR FEN LİSESİ OKUL MÜDÜRÜ

BİLİM

Röportajlar:

Şeyda İpek • Ezgi Senoğlu • Selçuk Topal

Bizlere neler anlattılar?

bilimsel gelişmeler-james clerk maxwell-mutluluk vericiler-spekülatif evrim-
geçmişten günümüze maske-jet motorları-küresel iklim değişikliği
endosimbiyoz-öğrenilmiş çaresizlik-çift yarık deneyi.

BİLİMSEL GELİŞMELER

Artemis Antlaşması

13 Ekim 2020'de Artemis adlı bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşmada 8 ülkenin (Avustralya, Kanada, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Birleşik Arap Emirlikleri, İngiltere, ABD) Ay'da ve diğer gezegenlerde gelecekte yapılacak uzay keşfi ilkelerinin ana hatlarını çizmiştir. Artemis Anlaşması, NASA'nın 2024 yılına kadar Dünya'nın en yakın komşusuna insan gönderme projesine taraf devletlerin katılımını öngörüyor.

Mars'ın Yüzeyindeki Su

Milyarlarca yıl önce göllere ve okyanuslara ev sahipliği yapan, bugün ise ıssız bir kaya olan Mars'taki suyun nereye gittiği tam bir muammaydı. NASA tarafından finanse edilen yeni bir çalışmada Mars'ın gizem perdesi kısmen aralanmaya başlandı. Önceleri Mars yüzeyindeki suyun uzayda kaybolduğu düşünülüyordu ama son çalışmaya göre suyun kabuktaki mineraller içine hapsediği düşünülüyor. Science dergisinde yayınlanan araştırmanın uzmanlarından Eva Scheller, "Kabuğun hidratlanmış mineraller dediğimiz şeyi, yani kristal yapılarında gerçekten su bulunan mineralleri oluşturduğunu söylüyoruz" açıklamasını yaptı.

NASA-Persavance Keşif Aracı

NASA'nın keşif aracı Persaverance 30 Temmuz 2020'de uzaya fırlatıldı. 7 aylık yolculuğundan sonra 18 Şubat 2021'de Mars'taki Jezero kraterine başarıyla iniş yaptı. Jezero, Mars'ta büyük bir havzanın kuzeybatı köşesinde, 45 kilometre (28 mil)

genişliğinde eski bir gölden etkileşime uğrayıp (göktaşı ya da farklı bir nesnenin çarpmasının etkisiyle) dairesel kratere dönüşmüş yer olarak biliniyor. Hatta araştırmacılar, buranın krater içerisinde krater olduğunu belirtiyor. NASA, geçen sene Twitter'da Jezero ile Salda Gölü'nün arasında jeolojik olarak benzerlikler olduğunu açıkladı. Salda Gölü Mars araştırmalarına katkı sağladı ama bu araştırma Salda gölünün doğal güzelliğinin yok olma tehlikesini arttırdı. Amerikan Uzay ve Havacılık Dairesi NASA, "Perseverance" adlı keşif aracının Mars'a iniş yapmasından yaklaşık 24 saat sonra Kızıl Gezegen'den gelen yakın çekim fotoğraf karelerini yayımlamıştı. NASA yetkilileri söz konusu görselleri "Bu daha önce görmediğimiz bir şey" sözleriyle tanımladı.

Persaverance adlı keşif aracı yanında Ingenutiy adında bir helikopteri taşıyordu. Ingenutiy Dünya dışına gönderilen ilk helikopterdir. Bu helikopterin pilleri ve elektrikli parçaları -90 derecedeki bir Mars gecesinde zarar görmemişti. Dünya'ya göre yerçekiminin üçte bir daha az olması helikopterin uçuşunu kolaylaştırırsa da, atmosfer yoğunluğunun Dünya'nın yüzde 1'ine denk geldiği gezegende Ingenuity zorlu ama başarılı bir kalkış yaparak "Başka bir gezegende uçurulan ilk hava aracı" olarak tarihe geçti. Ingenuity'nin baş pilotu Havard Grip, 51,9 saniye süren uçuş hakkında, "Helikopter havada durdu, gezindi ve kamerasını farklı yönler çevirmek için dönüşler yaptıktan sonra inmek için havaalanının merkezine geri döndü. Kulağa basit geliyor, ancak Mars'ta bir helikopterin nasıl uçulacağına dair pek çok bilinmeyen var." değerlendirmesinde bulunmuştu. Persaverance aynı zamanda bir kızartma makinesi büyüklüğünde MOXIE (Türkçe açılımı: Mars Oksijen Yerinde Kaynak Kullanımı Deneyi) adında bir ayrıştırıcı da taşıyordu. Bu ayrıştırıcı sayesinde Mars'ta 5 gram oksijen üretildi.Bu miktar bir astronotun 10 dakika nefes alması anlamına geliyor.

BAE-Hope(Umut) Uzay Aracı
BAE'nin Mars'a gönderdiği Hope adındaki insansız uzay aracı 9 Şubat 2021'de Japonya'dan Mars'ın yörüngesine girdi ama Hope Çin'in gönderdiği Tianwen-1'in ve Persaverance'nin aksine Kızıl Gezegen'in yüzeyine inmesi planlanmadı. BBC Bilim Muhabiri Jonathan Amos, Hope'un bilimsel bir gayretten çok bir misyon yönünün ağır bastığını söylüyor:"İlham vermek için bir araç olarak görülüyor. Böylece BAE'de ve Arap coğrafyasında daha fazla genci yüksek okullarda bilim okumaya çekmek istiyorlar.". Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) 9 Şubat'ta kızıl gezegen Mars'ın yörüngesine giren Umut adlı insansız uzay aracı, bir Arap uzay aracı tarafından çekilmiş ilk Mars görüntülerini Dünya'ya ulaştırdı. BAE Ulusal Uzay Ajansı, 14 Şubat'ta yaptığı açıklamada, "BAE Mars misyonu, Güneş sisteminin en büyük yanardağı olan Olympus Dağı'nın sabahın erken saatlerinde ortaya çıkan görüntüsünü yakaladı" dedi. Olympus Yanardağı'nın görüldüğü fotoğrafların, Umut'un Mars yörüngesine girmesinden bir gün sonra, 10 Şubat'ta, Mars yüzeyinden yaklaşık 25 bin kilometre yükseklikte çekildiği belirtildi. BAE Başkan Yardımcısı, Başbakanı ve Dubai Emiri Muhammed bin Raşid el-Mektum, uzay aracından çekilen görüntüyü, "Tarihte bir Arap uzay aracı tarafından çekilmiş ilk Mars görüntüsü" diyerek Twitter hesabından paylaştı. Çin-Tianwen
Çin'in Mars'a gönderdiği Tianwen adlı keşif aracı 23 Temmuz 2020'de fırlatılmıştı. 10 Şubat 2021'de Mars yörüngesine girdi. Çin'in resmi haber ajansı Xinhua'da yer alan habere göre, "Tianwen-1" adı verilen Mars görevi kapsamında Kızıl Gezegen'in yörüngesinde keşif faaliyeti yürütecek bir uydu ile yüzeyine inecek bir robotik gezginci araç, Long March-5 roketiyle fırlatıldı. 6 Şubat 2021'de Çin Ulusal Uzay İdaresi (CNSA), uydunun Kızıl Gezegen'e 2,2 milyon kilometre mesafeden çektiği bir fotoğrafı yayınlamıştı. Long March-5 roketi geçtiğimiz günlerde parçalandı.

Ultra Beyaz Boya

Prudue Üniversitesindeki araştırmacılar tarafından "ultra beyaz" boyaları üzerinde yapılan testler güneş ışığının %98'inden fazlasını yansıttığını gösterdi.Bilim adamları, bunun enerji tasarrufuna ve iklim değişikliğiyle mücadelede yardımcı olabileceğini söylüyor. "Soğuk çatıları" beyaza boyamak, bazı büyük şehirlerde halihazırda uygulanmakta olan bir enerji tasarrufu yaklaşımıdır.

Indiana, West Lafayette'deki Purdue'den baş araştırmacı Prof Xiulin Ruan'a göre, piyasada bulunan beyaz boyalar güneş ışığının% 80 ila% 90'ını yansıtıyor. "Bu büyük bir mesele, çünkü aldığınız her% 1 yansıma, Güneş'ten gelen ısıdan metre kare başına 10 watt daha az ısı anlamına geliyor," diye açıkladı. "Yani eğer boyamızı yaklaşık 1.000 fit karelik (93 m2) bir çatı alanını kaplamak için kullanırsanız, 10 kilovatlık bir soğutma gücü elde edebileceğinizi tahmin ediyoruz. Bu, çoğu evin kullandığı merkezi klimalardan daha güçlüdür. "dedi. Yararları hala araştırılmaktadır, ancak araştırmalar enerji taleplerini azaltabileceklerini ve daha düşük ortam sıcaklıkları oluşturabileceklerini göstermiştir. Bu, şehirlerde sulama için kullanılan su miktarını azaltma ek faydasına sahiptir. Prof Ruan, "Çok kaba bir hesaplama yaptık" dedi. "Ve tahmin ediyoruz ki, bu boyayla Dünya yüzeyinin sadece% 1'ini boyamamız gerekecek - belki de kayalarla kaplı hiçbir insanın yaşamadığı bir alan - ve bu iklim değişikliği eğilimiyle mücadeleye yardımcı olabilir."

Katı Mıknatıs Gibi Davranan Bir Sıvı Üretildi

Massachusetts Üniversitesinde modifiye 3D yazıcı ile katı bir mıknatısın manyetik özelliklerini ve bir sıvının mekanik özelliklerini birleştiren bir sıvı üretti. Ferro-akışkan bir sıvı var elbette ama bu bahsettiğimiz şey farklı Ferro-akışkandan farklı olarak, bu manyetik sıvı dış manyetik alanın yokluğunda bile manyetizmasını koruyor.Massachusetts Üniversitesi'nden malzeme bilimci ve mühendis Tom Russell, "Bir ferro-sıvı geçici olarak manyetik olabiliyorsa bunu kalıcı olarak manyetik yapmak için ne

KESIFLER VE ICATLAR

yapabiliriz, ve katı mıknaş gibi davranan, ancak bir sıvı gibi görünen bir malzeme yapmayı merak ettik” diyor. “Hem sıvı, hem de manyetik olan yeni bir malzeme yaptık. Hiç kimse böyle bir şeyi daha önce görmedi.” diye ekliyor. Aslında bu malzeme ferro-sıvıya oldukça fazla benziyor. Her ikisinde de bir akışkan içine serpiştirilmiş ferromanyetik nanoparçacıklar var. Yeni manyetik sıvıda demir oksit nanoparçacıkları kullanılmış, ferro-akışkan için bu popüler bir seçim elbette; bu yüzden hiç bir sürpriz yok.

Fizikçiler grafenden temiz ve sınırsız güç üreten bir devre geliştirdi

Grafen, karbon atomlarının birbirlerine altıgen oluşturacak şekilde bağlandığı tek katmanlı bir malzemedir. Önemli özellikleri elektriği çok iyi iletmesi ve çelikten 200 kat güçlü olmasıdır. Türkiye’de de geçtiğimiz aylarda grafen üretilmeye başlanmıştır.

Arkansas Üniversitesi fizikçilerinden oluşan bir ekip, grafenin ısı hareketini yakalayabilen ve onu elektrik akımına dönüştürebilen bir devreyi başarıyla geliştirdi. Fizik profesörü ve keşifte baş araştırmacı olan Paul Thibado, “*Grafene dayalı bir enerji toplama devresi, küçük cihazlar veya sensörler için temiz, sınırsız, düşük voltajlı güç sağlamak için bir çipe dâhil edilebilir*” dedi. Physical Review E dergisinde yayınlanan bulgular, fizikçilerin üç yıl önce Arkansas Üniversitesinde geliştirdikleri, bağımsız grafenin (tek bir karbon atomu tabakası) enerji hasadı için umut vaat eden bir şekilde dalgalanıp büküldüğü teorisinin kanıtıdır. Grafenden enerji toplama fikri

tartışmalıdır, çünkü fizikçi Richard Feynman’ın Brownian hareketi olarak bilinen atomların termal hareketinin işe yaramayacağı şeklindeki iyi bilinen iddiasını çürütmektedir. Thibado’nun ekibi, oda sıcaklığında grafenin termal hareketinin aslında bir devrede alternatif bir akımı (AC) indüklediğini ve bunun imkansız olduğu düşünülen bir başarı olduğunu buldu.

Sude Sultan Özkan

**HERKESTEN ÜSTÜN DEĞİLİZ
AMA KİMSEDEN DE AŞAĞI
DEĞİLİZ. KENDİMİZLE
İFTİHAR EDELİM Kİ
BAŞKASI DA BİZE SAYGI
GÖSTERSİN.
-AZİZ SANCAR**

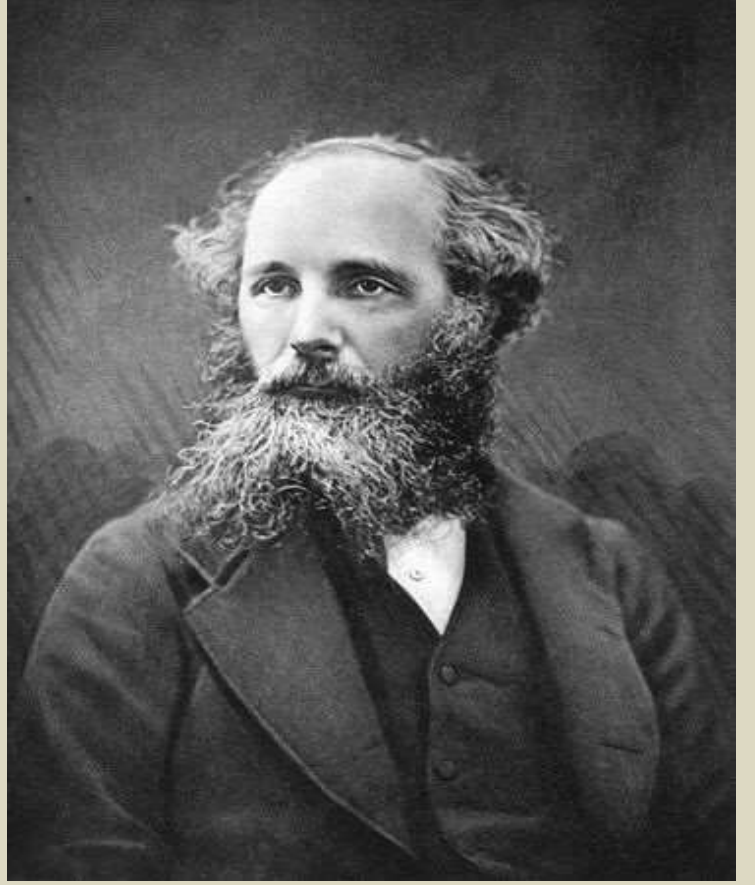
https://tr.wikiquote.org/wiki/Aziz_Sancar#:~:text=Herkesten%20%C3%BCst%C3%BCn%20de%C4%B1Filiz%20ama%20kimseden,onu%20yapanlar%20var%2C%20%C3%A7ok%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9F%C4%B1n.

JAMES CLERK MAXWELL

James Clerk Maxwell ,bilimsel çalışmaları ve keşifleri ile bilim dünyasına çok büyük katkılar sağlamış, çalışmalarını matematiksel fizik üzerine yoğunlaştırmış İskoç bir bilim insanıdır. Birçok fizikçi tarafından 19. yüzyılda yaşayıp 20. yüzyıl fiziğini en büyük katkısı sağlayan kişi olarak görülür. Maxwell'in bilime katkıları Isaac Newton ve Albert Einstein'ıninkilerle eşdeğer görülür. 1999'un sonlarında 100 ileri gelen fizikçiyle gerçekleştirilen milenyum oylamasında Maxwell, tüm zamanların en iyi fizikçileri arasında Einstein ve Newton'dan sonra 3. sırayı almıştır. 1931 yılında Einstein, Maxwell'in doğumgünü töreninde Maxwell'in çalışmasını "Newton'dan sonra fizikte en verimli ve en önemli çalışmadır" diye tanımlamıştır. Einstein çalışma odasının duvarına Michael Faraday ve Isaac Newton'un yanı sıra Maxwell'in de fotoğrafını asmıştı. Maxwell özellikle elektromanyetik radyasyon teorisinin formülasyonu ile tanınmıştır. Onun fikri, bugün bilinen radyonun temellerini atmıştır.

Hayatı

James Clerk Maxwell, 13 Haziran 1831'de İskoçya'nın Edinburgh şehrinde varlıklı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. İleri yaşta evlenen bir çiftin yaşayan tek çocuğuydu; Maxwell doğduğunda annesi 40 yaşındaydı. Daha önce Elizabeth adlı bir kızları olmuş ancak küçük yaşlarda ölmüştür. Yaşayan tek çocuklarına dedesi ve diğer birçok aile büyüğünün anısına James adını koymuşlardır. Maxwell henüz küçükken ailesi Middlebie kasabasında Glenlair House diye anılan eve taşınmıştır. Eldeki bütün işaretler Maxwell'in daha o yaşta bitmeyen bir merak duygusuna sahip olduğunu göstermiştir. 3 yaşında iken çevresinde hareket eden, ışık saçan, ses çıkaran her şeyi sorguladığı söylenmiştir

Eğitimi

Viktorya dönemi'nde sıkça görüldüğü üzere, potansiyeli kolaylıkla fark edilebilen genç James annesi tarafından evde klasik olarak eğitim gördü. Fakat karın kanserine yakalanan annesi, başarısız bir ameliyattan sonra Aralık 1839'da Maxwell daha 8 yaşındayken hayatını kaybetmiştir. Bundan sonra onunla babası John Maxwell ile kardeşinin karısı Jane ilgilenmiş, ikisi de hayatında önemli rol oynamıştır. Annesi vefat ettikten sonra babası Maxwell'e özel bir hoca tutmuştur ancak bu hoca Maxwell'in bilgiyi ezberlemesi için geçen süre nedeniyle öğrenmede sorun yaşadığını iddia etmiştir. Aynı zamanda James'e acımasızca davrandığı, yavaş ve dik başlı olduğu gerekçesiyle azarladığı söylenmektedir. Babası 1841 Kasım'ında bu hocayı kovmuş, bunun yerine James'i saygın Edinburgh Akademisi'ne göndermiştir. Bu dönemde halası Iseballa'nın yanında kalmıştır. Kırsaldaki evlerinde çevresinden izole bir şekilde büyüyüp 10 yaşına gelen Maxwell, okula uyum sağlayamamıştır. Kendine has davranışları ve sahip olduğu Gallowey aksanı sebebiyle köylü olarak görülmüş, okulun ilk gününde giydiği el yapımı ayakkabı ve giysiler sebebiyle arkadaşları ona salak, deli anlamlarına gelen "daftie" lakabını takmıştır. Maxwell bu duruma rağmen hiç gücenmiş gibi görünmemiş, şikayet etmeden durumu kabullenmiştir.

Akademideki yalnızlığı, sonraki dönemlerde tanınmış isimler haline gelen yaşitları Lewis Campbell ve Peter Guthrie Tait ile tanıştığında sona ermiş, onlarla ömür boyu dost kalmıştır. Maxwell ilk döneminde geometri'ye büyük ilgi duymuş, herhangi bir ödev, yönlendirme olmadan düzenli çok yüzlü kavramını yeniden keşfetmiştir. Maxwell'in zekası bu duruma rağmen büyük oranda fark edilememiş; okuldaki ikinci yılında kazandığı kutsal metin ödülüne rağmen, akademik çalışmaları 13 yaşında kazandığı matematik madalyası ile İngilizce-şii birincilik ödüllerine kadar karşılıksız kalmıştır. İlk bilimsel makalesini 14 yaşında yazan Maxwell, bu çalışmasında bir parça ip ile oluşturabilen matematiksel eğrilerin mekanik anlamlarıyla birlikte elipslerin ve ikiden fazla odaklı eğrilerin özelliklerini ortaya koymuştur. Oval Eğriler (Oval Curves) adlı çalışması o dönem Edinburgh Üniversitesi'nde doğa felsefesi profesörü olan James Forbes tarafından Edinburgh Kraliyet Topluluğu'na (Royal Society of Edinburgh) sunulmuştur. Maxwell'in bu sunumu yapmak için çok genç olduğu düşünülmüştür. Maxwell'in bu çalışmasının, Descartes'in de 17. yüzyılda çok odaklı eğrileri incelediği düşünüldüğünde, tamamen özgün olduğu söylenemese de; çalışma bu yapıları basitleştirmiştir.

Edinburgh Üniversitesi

Maxwell 1847'de akademiye bırakıp Edinburgh Üniversitesi'nde derslere katılmaya başladı. Cambridge Üniversitesi'ne katılma şansı elde etse de, bunun yerine Edinburgh'daki lisans derslerini bitirmeye karar verdi. Maxwell'in üniversitede bulunduğu dönemde Edinburgh Üniversitesi'nin akademik kadrosu birçok saygı değer kişiyi içermekteydi. İlk senesinde Sir William Hamilton'dan mantık ve metafizik, Philip Kelland'dan matematik ve James Forbes'dan doğa felsefesi dersleri aldı. Fakat üniversitedeki dersleri pek çekici bulmayan Maxwell boş zamanlarında, özellikle Glenlair'deki evinde, kendini özel çalışmalarına verdi. Asıl ilgi alanı polarize ışığın özellikleriydi. Şekillendirilmiş jelatin blokları farklı baskılara maruz bırakıp, kendisine ünlü bilim insanı William Nicol tarafından verilen polarizasyon prizmalarını kullanarak jelatinde oluşan renkli fringeleri (ışığın kırılmasıyla oluşan koyu çizgiler) gösterdi.

Bu denemesi sırasında (daha sonraları madde üzerindeki baskıyı hesaplamak için kullanılacak olan) fotoelastisiteyi buldu. 18 yaşında iki farklı makale yayımlayan Maxwell "kürsüde durmak" için çok genç olarak nitelendirilmiş ve makalelerin sunumu hocası Kelland tarafından gerçekleştirilmiştir.

Cambridge Üniversitesi

1850 Ekim'inde, zaten başarılı bir matematikçi olan Maxwell, Cambridge Üniversitesi için İskoçya'dan ayrıldı. Başlangıçta Peterhouse'a katıldı, ancak ilk döneminin bitiminden önce, bir burs almanın daha kolay olacağına inandığı Trinity'ye transfer oldu. Trinity'de Cambridge Havarileri olarak bilinen elit gizli topluluğa seçildi. Maxwell'in Hristiyan inancına ve bilime ilişkin entelektüel anlayışı Cambridge yıllarında hızla gelişti. Entelektüel seçkinlerin münhasır tartışma topluluğu olan "Havariler" e katıldı ve denemeleri aracılığıyla bu anlayışı geliştirmeye çalıştı. Kasım 1851'de Maxwell, ona "kıdemli savcı ustası" lakabını kazandıran William Hopkins'in yanında çalıştı.

1854'te Maxwell, Trinity'den matematik alanında bir derece ile mezun oldu. Final sınavında ikinci en yüksek puanı alarak Edward Routh'u geride bıraktı ve kendisine İkinci Wrangler unvanını kazandı. Maxwell, derecesini kazandıktan hemen sonra Cambridge Philosophical Society'ye "On the Transformation of Surfaces by Bending" adlı makalesini okudu. Bu, bir matematikçi olarak büyüyen itibarını gösteren, yazdığı tamamen matematiksel birkaç makaleden biridir. Maxwell, mezun olduktan sonra Trinity'de kalmaya karar verdi ve birkaç yıl almasını bekleyebileceği bir süreç olan bir burs için başvurdu.

Rengin doğası ve algısı, Forbes öğrencisi iken Edinburgh Üniversitesi'nde başlamış olduğu bu türden bir ilgiydi. Forbes tarafından icat edilen renkli topaçlarla Maxwell, beyaz ışığın kırmızı, yeşil ve mavi ışık karışımından kaynaklanacağını gösterebildi. "Renk Deneyleri" adlı makalesi renk kombinasyonunun ilkelerini ortaya koydu ve Mart 1855'te Edinburgh Kraliyet Cemiyeti'ne sunuldu. Maxwell Kasım 1856'da Cambridge'i terk ederek Aberdeen'de profesörlük yaptı.

Maxwell, kısa süren hastalığının ardından 5 Kasım 1879'da henüz 48 yaşındayken öldü. İskoçya'da Parton adlı köyde küçük bir kilisenin avlusuna gösterişsizce defnedildi.

Bilimsel kuramları

•Renk görüşü

Zamanın çoğu fizikçisinin yanı sıra, Maxwell psikolojiye de güçlü bir ilgi duyuyordu. Isaac Newton ve Thomas Young'ın adımlarını takip ederek özellikle renkli görme çalışmasıyla ilgilendi. Maxwell, 1855'ten 1872'ye kadar aralıklarla renk algısı, renk körlüğü ve renk teorisi ile ilgili bir dizi araştırma yayınladı ve "Renk Görme Teorisi Üzerine" Rumford Madalyası ile ödüllendirildi.

Maxwell, renk algısı teorisini, renkli fotoğrafçılığa uygulamakla da ilgileniyordu. Bu doğrudan renk algısı üzerine yaptığı psikolojik çalışmasından kaynaklanıyordu "Herhangi bir üç ışığın toplamı, algılanabilir herhangi bir rengi yeniden üretebiliyorsa, üç renkli filtre seti ile renkli fotoğraflar üretilebilir." Maxwell, 1855 tarihli makalesi sırasında, bir sahnenin üç siyah-beyaz fotoğrafının kırmızı, yeşil ve mavi filtrelerden çekilmesi ve görüntülerin şeffaf baskılarının, üç projektör kullanılarak bir ekrana yansıtılmasını önerdi. Benzer filtreler, ekrana bindirildiğinde, sonuç insan gözü tarafından sahnedeki tüm renklerin eksiksiz bir yeniden üretimi olarak algılanacaktır.

Renk teorisi üzerine bir 1861 Kraliyet Enstitüsü dersi sırasında Maxwell, bu üç renkli analiz ve sentez prensibiyle dünyanın ilk renkli fotoğraf gösterimini sundu.

Maxwell tarafından bir 1861 dersinde gösterilen ilk dayanıklı renkli fotoğrafik görüntü.

•Kinetik Teori

Maxwell ayrıca gazların kinetik teorisini araştırdı. Daniel Bernoulli ile başlayan bu teori, John Herapath, John James Waterston, James Joule ve özellikle Rudolf Clausius'un ardıl emekçileri tarafından genel doğruluğunu şüpheye dayandıracak şekilde ilerletildi; ancak bu alanda bir deneyci (gazlı sürtünme yasaları hakkında) ve bir matematikçi olarak ortaya çıkan Maxwell'den muazzam bir gelişme aldı.

1859 ve 1866 arasında, daha sonra Ludwig Boltzmann tarafından genelleştirilen bir gaz parçacıklarındaki hızların dağılımı teorisini geliştirdi. Maxwell-Boltzmann dağılımı adı verilen formül, verilen herhangi bir sıcaklıkta belirli bir hızda hareket eden gaz moleküllerinin fraksiyonunu verir. Kinetik teoride, sıcaklıklar ve ısı sadece moleküler hareketi içerir. Bu yaklaşım önceden belirlenmiş termodinamik yasalarını genelleştirdi ve mevcut gözlemleri ve deneyleri daha önce elde edilenden daha iyi bir şekilde açıkladı. Termodinamik üzerine yaptığı çalışma, onu Maxwell'in şeytanı olarak bilinen düşünce deneyini tasarladı; burada termodinamiğin ikinci yasası, parçacıkları enerjiye göre ayırabilen hayali bir varlık tarafından ihlal edildi.

Bilime Katkıları

En önemli başarısı klasik elektromanyetik teorisinde daha önceden birbirleriyle ilişkisiz olarak gözüken elektrik ve manyetizmanın aynı şey olduğunu kendisine ait olan Maxwell Denklemleri'yle (4 denklem) ispatlamıştır. Bu denklemler elektrik, manyetik ve optik alanlarında kullanılır. Maxwell Denklemleri sayesinde bu alandaki klasik denklemler ve yasalar basitleştirilmiş oldu. Maxwell'in elektromanyetik alandaki çalışmaları, birincisi Isaac Newton tarafından gerçekleştirilmiş, "fizikteki ikinci büyük birleşme" olarak isimlendirilir.

Maxwell elektrik ve manyetik alanların uzayda dalga formunda sabit ışık hızında ilerlediğini bulmuştur. 1864 yılında Maxwell "A Dynamical Theory of the Electromagnetic Field" (Elektromanyetik alanın dinamik teorisi) adlı kitabını yazmıştır. Işığın aslında aynı ortamda dalga hareketi yaptığına ve bunun da elektriksel ve manyetik bulgular olduğuna ilk defa bu kitabında bahsetmiştir. Elektromanyetik modeli birleştirdiği çalışması fizikteki en önemli gelişmelerden biri olarak kabul edilir.

Maxwell ayrıca gazların kinetik teorisini istatistiksel olarak açıklayan Maxwell dağılımı'nı geliştirmiştir. Bu iki buluş modern fizikte yeni bir çağ başlatmaya neden olmuştur, özel görelilik ve quantum mekaniği alanlarının başlamasına katkıda bulunmuştur.

Maxwell ayrıca ilk 1861'de ilk renkli fotoğraf makinasını bulan kişi olarak da bilinir.

Ayrıca Maxwell, güneş sisteminin gezegenlerinden biri olan Satürn'ün halkalarının kararlılığının nedeni hakkında da teoriler geliştirdi.

1857'de, "Satürn halkalarının hareketinin dengesi hakkında" adlı makalesinde Adams Ödülü'nü aldı. Bu makalede halkaların katı veya sıvı olmadıklarını, ancak yörüngedeki küçük parçacıklardan oluştuklarını öne sürmüştür.

1980'lerde Satürn'e gönderilen Voyager uzay aracı, Maxwell'in hipotezini doğruladı.

Mutluluk Vericiler: Dopamin, Serotonin, Oksitosin, Endorfin

Birbirlerinden Farkı Ne?

Bilimsel olarak mutluluk verici olduğunu bildiğimiz dört çeşit madde bulunmaktadır; Dopamin, Serotonin, Oksitosin ve Endorfin. Bu dört maddenin aynı türden kabul edilip “mutluluk hormonları” olarak genellendiğini de duymuşsunuzdur. İşte burada bir hata yapmaktayız. Serotonin nörotransmitter maddedir ve beyindeki ilgili reseptörlere bağlanarak çalışır; Endorfin ile Oksitosin hormondur ve kana salgılanırlar; Dopamin ise hem nörotransmitter hem de hormon işlevi göstermektedir. Böylece bu maddeler arasındaki ilk ayrımı yapmış bulunuyoruz. Diğer farklılıkları da bu maddeleri tek tek inceleyerek keşfetmeye ne dersiniz?

Serotonin, triptofan amino asitinden sentezlenir ve başlıca görevi sinir hücreleri arasındaki elektriksel sinyalleri taşımaktır. Merkezi sinir sistemi ve mide - bağırsak kanalında üretilir. Ruh hali, iştah, uyku düzeni, hafıza, öğrenme, cinsel ve sosyal davranışlar, bağırsak hareketleri vb. fonksiyonları düzenler. Yetersizliğinde depresyona eğilimin, intihara meyilliliğin arttığı ve uyku bozukluğunun meydana geldiği bilinmektedir.

Oksitosin, hipofiz bezinin arka bölgesinden sentezlenir. Mutluluk, aşk, sevgi ve annelik hormonu olarak da bilinmektedir. Biliş, hoşgörü ve güven oluşmasına; ikili ilişkilerin kurulmasına dâhildir. Sosyal ilişkilerimizin kurucusudur da diyebiliriz. Dokunma, sarılma gibi fiziksel temaslar; iki birey arasında hoşlanma, sevgi vb. duygular ve hayal kurmak Oksitosin hormonunu arttırıcı etkilerdendir. Eksikliğinde stresli, gergin, huzursuz, depresyona eğilimli davranışlar meydana gelebilmektedir. Yetersizliği sosyopati, psikopati, narsisizm, ilişkilerde manipülasyona eğilim gibi davranışsal bozukluklara da sebep olabilmektedir.

Dopamin, arka hipofiz bezinde tirozin amino asitinden sentezlenir ve hem beyindeki reseptörlere bağlanabilir hem de kana karışabilir. Mutluluk hissi verir; hareket, hafıza, haz verme, dikkat, davranış, uyku, öğrenme ve duygu durumu vb. fonksiyonları düzenler. Yetersizliğinde Parkinson hastalığı, hareket bozuklukları, hafıza ve kavrama sorunları, dikkat ve motivasyon eksikliği, sosyal fobi vb. görülebilir.

Dopamin uyarıcıdır; coşku, heyecan vs. hissettirebilir. Ödül arar; başlıca motivasyon kaynağıdır diyebiliriz. Serotoninin ise sakinleştirici bir etkisi vardır, daha çok huzur vericidir.

Endorfin, Hipofiz bezinin ön lobunda sentezlenir ve salgılanır. Peptid yapılıdır. Vücutta bulunan morfininkine benzer etki gösterir. Doğal ağrı kesicidir; fiziksel olarak acı veya ağrı hissedilmesi durumunda sinirleri uyuşturarak acı-ağrı hissinin azalmasını sağlar, rahatlama hissi verir. Kısacası fiziksel acıyı görmezden gelir.

Oksitosin hakkında:

Daha yakın bir zamanda, kalbin nörotransmitter olarak da hareket edebilen bir çeşit oksitosin ürettiği ve salgıladığı keşfedilmiş. Bu yeni sayılan keşifle oksitosinin de hem hormon hem de nörotransmitter madde olduğunu söyleyebiliriz gibi duruyor.

Mutluluk verici maddeleri ve işlevlerini öğrendik. Peki biz mutlu olmak için neler yapmalıyız? Bu maddelerin sentezini ve salınımını etkileyen faktörler neler?

Araştırmalar dengeli beslenmenin, egzersiz yapmanın, kâfi derecede güneş ışığına maruz kalmanın bu maddelerin salınımını arttırdığını söylüyor. Çikolata, muz, çilek, üzüm, makarna, dondurma, yumurta, kırmızı et, süt ürünleri, badem vb. sağlıklı gıdaların tüketilmesi de tavsiye ediliyor. Bunları yapmak bilimsel olarak mutluluğun formülü... Peki, sizce mutluluğun formülü nedir?

SERMİN AYDEMİR

MUTLULUĞUN TEDAVİ EDEMEDİĞİ BİR ŞEYE HIÇBİR İLAÇ ÇARE OLAMAZ.

-GABRIEL GARCIA MARQUEZ

Spekülatif Evrim

Filogenetik ağacın, bazen olgun dallarını yoklayarak, zamanında bunların filizlendiği dalları bulma ve aynı daldan budaklananları tespit etme, bazense kırık dallarını kıymıklarından toparlayarak dağarcığımızda bunları yerine oturtma süreçlerine birçoğumuz hali hazırda aşinadır. Peki ya taze yeşeren sürgünler? Kurumadaki ölgün dallar? O kadim ağacın göğüs germesi gerekecek gelecek mevsimler? Ya da bir adım daha ileri gidersek, henüz görmediğimiz başka ağaçlar? İşte burada, spekülatif evrimin sahasına giriyoruz.

Klasik evrimde “olmuş”u inceleriz. Bilimde yaptığımız budur,hali hazırdakileri ölçüp tartmak. Gözlemler, çıkarımlar yapar, kaydeder, birbirine tâbi tutar ve ilişkilendirir, bir çeşit envanter taraması yaparız.

Fakat...

Spekülatif evrimde “olmamış”, “olamamış”, “olabileceği” ve “olması muhtemeli” inceleriz. Burada tek bir objemiz yoktur ama prensibi ters olduğu kadar da benzerdir. Klasik evrim tersine mühendislikse spekülatif evrim mühendisliktir. Aynı objeyi alır ama kökenine değil akıbetine bakar, ikisi de koşulları hesaba katar ama biri geçmişi “bulur”, diğeri geleceği “varsayar”. Klasik evrim hazır bir yapbozdur, spekülatif evrimde boşluklara girecekleri siz yontarsınız.

Çoğu eser bir “eğer”den doğar. Eğer; şu buzul çağı olmasaydı, şu meteor düşmeseydi, insanlık dünyadan silinseydi, karaya ilk adımı başkası atsaydı, yaşam farklı bir gezegende başlasaydı ya da *biz* başlatsaydık?

Spekülatif Evrimin Tarihi

Burada tarih boyunca spekülatif evrim örneklerine ve uzaktan yakından bağlantılı çalışmalara bakacağız.

1859- Charles Darwin’in alametifarikası “Türlerin Kökeni(On the Origin of Species)” yayımlandı. Evet, bu eser temelde bir spekülatif evrim örneği olarak tanımlanamasa da burada kendisine değinmek, bir referans noktası olması ve bir bilim dalı olarak biyolojide yeni bir çağ açması hasebiyle uygun olacaktır. Eserde ekosistemin tarihsel değişiminin makul mekaniğini anlatır ki spekülatif evrimin de ortaya çıkışı mecazi olarak temelde benzer ilişkilerle bu yeni alana bağlanabilir.

1895-Herbert George Wells’in “Zaman Makinesi(The Time Machine)” isimli romanı yayımlandı. Gelecek insan uygarlığının harikalarını görmeye hevesli bir bilim adamının “zaman makinesi”ni inşa ederek doğanın akıbetine şahit olduğu kitapta, gelecekte farklı sosyal sınıflara mensup insanlar, taban tabana farklı yaşam biçimleri sebebiyle çağlar boyunca iki farklı tür haline gelmiştir:saf, hoş görünlü, çocuksu, otobur ve hedonist Eloi ile zeki, solgun, gececi, etobur ve çalışkan Morlock. İlk sıçrayışında medeniyetin yok oluşu, bilginin kaybı ve soyunda aklın geçmişe karışıp gitmesiyle böyle afallayan karakter, ikincideyse “biricik” insanın, dev kırkayakların beslendiği “tavşan-sıçan”lardan fazlası olmayışıyla sarsılır(bu bölüm oldukça eski bir yayımdan beri sansürlü olduğundan dolayı en eski basımların transkriptleri dışında bulamazsınız). Üçüncü ve son seferi içinse iyice gözünü karartan karakterin Güneş’in bile yaşlandığı zamanlara sıçradığındaki deneyimi nasıldır?

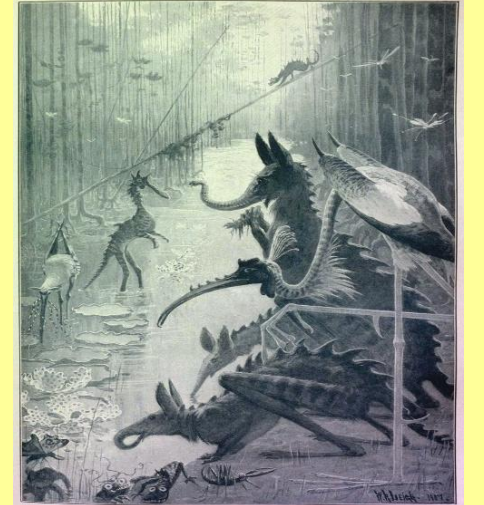
Kızarıp şişen güneşin zayıf ışıklarıyla loşça aydınlanan çorak topraklar ufka uzanıyor, göz alabildiğine uzanan ince kum ve arada baş vermiş kara monolitler, solumanın bile bir cebelleşme olduğu incecik atmosferin dalgalandırmaya gücünün yetmediği sığ göletler, kadim ayımızın bile bizi terk ettiği bir semayı tarıyor gözlerimiz bir tanıdık görmek umuduyla. Toprak üretecek mantar, görünürde bitki yok, monolitler kadar kara muazzam dekapodlar bacaklarını kumullara saplayarak aheste arşınıyor bu soğuk çölü, duyargalarıyla okşuyorlar çevreyi açıklıkla. Yakın bir gölette şişkin gövdesiyle şamandıra misali batıp çıkan bir dokunaç öbeği, bembeyaz bir güve kanatlanıyor taradığımız ufukta, defalarca yerküreyi kaplayan karlar gibi beyaz, milyonlarcası bu devre kadar toprakta çürümüş kemikler gibi beyaz, ölünce güneşimizin olacağı gibi beyaz. Solgun ama güzel, grotesk ama zarif, narin bedeninin rengi de kırılğan varlığı da bu dünyayla kontrast içerisinde, bir kar tanesi misali konduğu yerde dağılacak. Büyük resmine baktığımızda bütün ihtişamıyla ölmekteki bir ağaç bu haliyle hâlâ huşu uyandırıyor.

Ağacın kuruyuşuna kadar gören karakterimizin hikayesini anlattıktan sonra yaptığı nedir? Yeni seferler için yelken açmak, dönülmez seferlere...Böylece yanacağı ışığa giden bir güve olmak caziptir kanımca, kıskanılası.

1908- Cosmopolitan dergisinde H.G.Wells’in “Mars’ta Yaşayan Şeyler(The Things that Live on Mars)” yazısı yayımlanır.O zamanlarda Mars hakkında mevcut verilere(yerçekimi, su kütlesi dağılımı, atmosfer yoğunluğu) dayanarak gezegendeki yaşamın neye benziyor olabileceğine dairdir yazı. Bugün Mars’taki koşullar hakkında çok daha fazlasını bilsek ve hâlen biyolojinin gezegende varlığını tespit edememiş olsak da farklı gezegenlerdeki yaşamın metodik spekülasyonu hakkında en eskilerinden güzel bir örnektir.

İlginç bir ayrıntı ise, Wells’in eski kitabı “Dünyalar Savaşı (War of the Worlds)”ndakinin ve ince dokunaçlı, iri kafalı, büyük gözlü, vampir Marslılarının aksine burada, yerçekiminden dolayı daha uzun ince ağaç ve hayvanlar, daha büyük böcekler, soğuktan dolayı kalın kürkler ve ısıya bağımlı sürüngenlerin yokluğu, ince atmosferden dolayı daha geniş kanatlı kuşlar ve insansı, uçan, zeki ırklar; velhasıl çok daha tanıdık bir dünya resmetmiş oluşudur. Başka dünyalarda yaşam, sürreal derecede yabancı olmak zorunda değildir ama bu derecede benzer olması teoride imkânsız değilse de olası değildir ancak bir ekosistemi işleten, belirli evrensel denklemlerdir fakat farklı fonksiyonlar eş girdiyle eş çıktı verebilir.

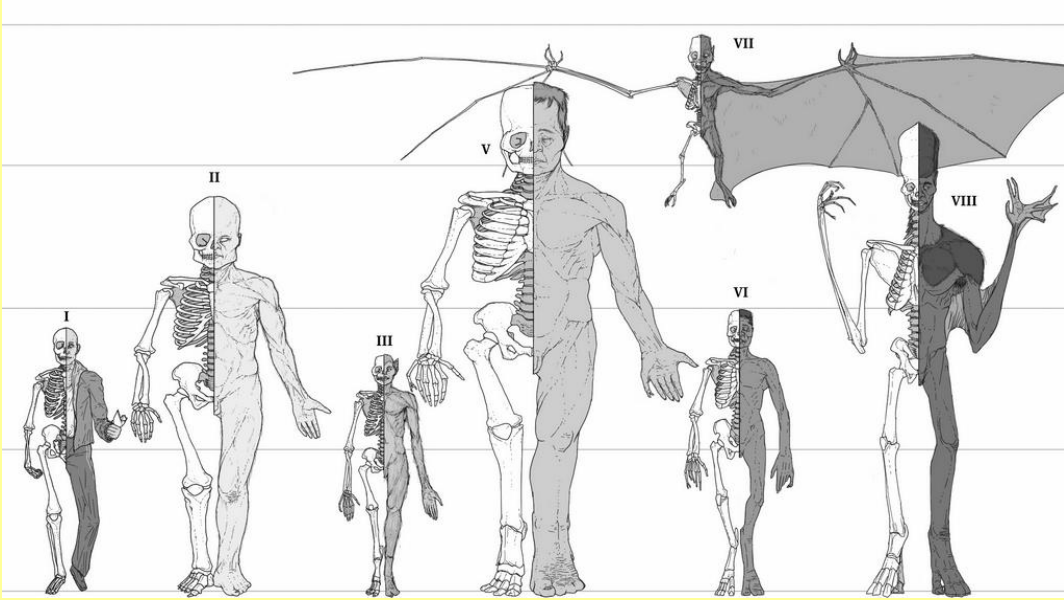
Aynı yıl Rusya’da Konstantin Eduardowich Tsiolkowsky’nin “Uzaydaki Yaratıklar(Live Creatures in Space)” skeci yayımlandı. Organizmaların ekstrem koşullarda hayatta kalabilmesinin doğurabileceği imkanları anlatan Tsiolkowsky, bu uğurda insan ve bilumum diğer hayvanlarda giderilmesi gereken kusurlardan, hali hazırdaki verimsiz yapısal ayrıntılardan bahseder ve bunların üstesinden gelmek için alternatifler sunar.

Yazıda muhtemel anatomik ve fizyolojik alternatifler hakkında hipotezler, ayrıca başka gezegenlerdeki yaşamda görülmesi beklendik özelliklerden de bahsediyor.

1921- Makalesi “Cüceler ve Devlerin Biyolojisi(Biology of Dwarves and Giants)”nde, K.E.Tsiolkowsky kuramsal dev, cüce ve lilliputları(Jonathan Swift’in Gulliver’in Gezileri’ndeki parmak boyutlarındaki insan türü) normal ölçülerdeki bir insana kıyasla analiz eder. Bu yazarın 1882’de başladığı “Biyolojideki Mekanikler (The Mechanics in Biology)” tamamlanmamış çalışmasının bir bölümüdür.

1930- İngiliz yazar ve fütürolog Olaf Stapledon’ın kitabı “İlk ve Son İnsan: Yakın ve Uzak Geleceğin Bir Öyküsü(Last and First Men:A Story of the Near and Far Future)” yayımlandı. Eser, insanoğlunun gelecek ilerleyişinin bir vizyonuna adanmış, yakın asırlardan daha ufukta bile göremediğimiz zamanlara, Güneş’imizin bile yaşlandığı uzak çağlara...Benzer zamanlara dokunurken hala insan ilerlemesinden bahsettiği için “Zaman Makinesi”nden daha mı iyimser dersiniz? Kitabın zaman çizgisinde insanlık Güneş Sistemi’ndeki diğer gezegenlere de kuruluyor ve yeni türlere veriliyor,hem akıllı yaşam formları hem de zeka ve farkındalıktan yoksun hayvanlar. Bazı durumlarda bunlar insanı çağrıştırmaktan bile uzakken modern maymunları Prometheus’un emanetini devralmış olarak görüyoruz. Tabii, modern bilimin perspektifinde çok-gözlü ya da çok-kollu insan torunları “genelde” naif bir fanteziden öte değildir fakat yazındaki bilimsel temellendirmeler böyle bir gidişat varsayımımıza müsaade etmektedir.

Sanırım burada Arthur C.Clarke’ın sözlerine tam olarak bu duruma yönelik olmasa da değinebiliriz:

“Yeterince gelişkin herhangi bir teknoloji büyüden ayırt edilemez.”

Gerçekliğin karşılığı dağarcığında eksikken insanın boşlukları doldurma vasıtalarındandır “büyü”, akıllı olmayan insanın inanmak için boşluklara ihtiyaç duyduğu ve o boşluklar bilgiyle doldukça ölüp gidecek olan olgulardan sadece biri...İronik olansa boşluklar dolup büyü ve benzerleri yerini bilime bıraktığında her şeyin daha da “büyüleyici” bir hâl alması.

1933- “Amerikan Doğal Tarih Müzesi Dergisi(The Journal of The American Museum of Natural History)”nde Harry Lionel Shapiro’nun “İnsan-500.000 Yıl Sonra(Man-500.000 Years from Now)”yazısı yayımlandı. Yazıda gelecekteki insanın özelliklerinin tahminlerinde, örnek olarak kendi türümüz alınarak, yazar spekülatif evrimde stabil veya değişimi doğrusal koşullarda kullanılan temel yaklaşımı sergiliyor:türün basit evrimsel meyillerini açıklayan, yazım sürecinde ulaşılabilir en yeni (şu durumda antropolojik) veriyi analiz ediyor ve bunların görece ivmelerini hesaba katıp, ırak gelecekte aşırılaştırarak bu türün(şu durumda insan) gelecek biçimi için varsayımlar çıkarıyor, bu yönde körelen ve akutlaşan duyu, içgüdü veya organları, değişmekteki yaşam koşullarını da hesaba katıyor.

1951- Sovyet biyolog Alexander Alexandrovich Lyubishchew,diğer gezegenlerin muhtemel sakinlerinin neye benzediğini, bu formlara sebep olan faktörleri belirttiği ve evrimlerinde rol oynayan temel prensipleri anlattığı, “Genel Olarak Hayali Zooloji ve Biyoloji Üzerine (On Imagined Zoology and Biology in General)” başlığı altında toplanmış bir dizi makale yazdı.

1961-Gerolf Steiner(Herald Stümpke takma adıyla)’ın kitabı, “Burnuzuvluların Biçim ve Yaşamı(Bau und Leben der Rhinogradentia)” yayımlandı. Bu, yazın türünün, kurgusal canlıların evrimsel tarihinin ve biyolojisinin anlatısında ilk üst-düzey olarak bir dönüm noktası ve bu alanda ilk saf eserdir. Kitap, rhinogradentia isimli canlı sınıfının çeşitli üyelerinin biyolojik özellikleri ve ekolojisinin bir kritiği olarak yazılmıştır. Rhinogradentia yani buradan böyle bahsedeceğim haliyle “burnuzuvlular” tüm dünyada sadece tek bir küçük adaya yayılmış, kemirgen benzeri, ayırt edici özellikleri “burun”ları olan bir hayvan sınıfıdır. Sınıfın her üyesinde önemli işlevlere sahip “nazoryum(nasorium)” isimli bu organ aslında burna sadece bir analog olduğu gibi bu hayvan sınıfının memelilerle benzerliğinin sebebi de yalnızca evrimlerinde paralel ilerleyen yollardır çünkü burnuzuvlular aslında solucanımsı Kambriyen skalidoforlarından evrilmiş tamamen ayrı bir şubeye dahildir.

Gerçekliği bilimsel temellere o kadar ustaca oturtulmuş ve o derece gerçekçi yaratılmıştı ki ilk okurlar bu saha rehberini gerçek bir ada ve modern hayvan grubunun tasviri sandılar. Şimdiyse bu tema türün hayranları arasında popülerliğini korumasıyla beraber günümüze kadar çeşitli dillerde birçok kez basılmış ve türün meraklıları tarafından yazarın tasarımlarının bir sürü gerçekçi modeli yapılmıştır. Burada daha önce anlatılan diğer eserler aksine Steiner’in kitabı gerçek biyologlarca da tanınmışve dünyanın farklı yerlerinde, biyolojiyle ilintili çeşitli müzelerde kitaba adanan konferanslar verilmiştir.

1976-Leo Lionni’nin kitabı “Paralel Botanik(Parallel Botany) yayımlandı. Kitap, varlıkları ve bazı anatomik özellikleriyle yaşamsal kabiliyetleri doğa kanunlarını yıkan, “paralel bitki”lerin biyolojisi ve insan kültüründeki rollerine adanmıştır. Kendisine burada değinmek özellikle de birçok spekülatif evrim bitkiler ilgi odağından ve potansiyellerinin kullanılmasından uzak olduğu için önemlidir, ki ben burada için içine fantastik öğeleri ciddi bilimsel dağarcıkla sırtmaz biçimde harmanlayışı ve yarı-sürreal tarzını da parmak basmaya değer görüyorum.

Burada, bu sayıdaki yazımı, sonraki sayıda devam etmek üzere noktalıyorum.

Geçmişten Günümüze Maske

Eminim maske takmayı hiçbirimiz sevmiyoruzdur. Gerçi ben geçmişte kullanılan maskeleri gördükten sonra şimdiki halimize şükrettim 😊.

Veba salgının bir simgesi haline gelen gagalı maskeleri elbette ki görmüşsünüzdür. Bu maskelerin amacı veba doktorlarını vebalı hastaların yaydığı bir çeşit "zehirli" havadan korumaktı. Bazı ot, baharat ve çiçeklerin kötü havayı dezenfekte ettiği düşünüldüğü için gaganın içine çeşitli çiçek ve esanslar koyuluyordu. Ancak bu teori pek de doğru değildi. O zaman bilinenin aksine veba havadan değil, hayvanlardan insana pire ısırıkları yoluyla, direkt temas veya hapsırma, öksürme yoluyla bulaşmaktaydı. Yani veba doktorlarının kıyafetleri hastalığın tedavisinde çok da fazla bir fark yaratmamıştır. Şimdi sakın aklınıza ya bizim taktığımız maskeler de işe yaramıyorsa gibi düşünceler gelmesin.

Gagalı maskeler hakkında başka bir bilinen yanlış ise maskenin 14. Yüzyılda ortaya çıkan kara veba salgınında kullanıldığının düşünülmesidir. Gagalı maskelerin kara vebanın bir simgesi haline gelmesine rağmen maskenin o zamanlarda kullanıldığını dair hiçbir kanıt yok. Maskenin ilk defa 1600'li yıllarda doktor Charles de Lorme tarafından tasarlandığı düşünülüyor.

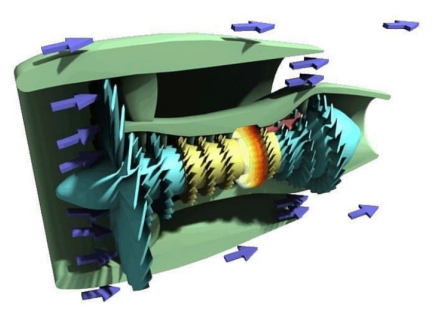
Biz yine de günümüzde kullandığımız maskelerimize sıkı sıkı sarılıp halimize şükrederim.

Jet Motorları

Bu yazıda havacılıkta genel olarak kullanılan jet motoru çeşidi olan "türbin" tipi motorlar hakkında bilgi vereceğim. Öncelikle jet motorlarının genel çalışma prensibinden bahsedecek olursam; jet motorlarında temel amaç atmosferden alınan havayı ısıtarak yoğunluğunu azaltıp egzozdan (nozzle) tahliye ederek itki kuvveti oluşturmaktır.

• Turbojet

Turbojet motorlar "Santrifüjlü" ve "Eksen Akışlı" olmak üzere ikiye ayrılırlar. Bunlar arasındaki tek fark atmosferden alınan havanın basıncını artırırken kullanılan yöntemidir. Geriye kalan tüm yönlerden temel jet motoru prensibiyle çalışırlar.

Eksen Akışlı motorlarda yıpranma Santrifüjlü motorlara nazaran daha fazladır. Fakat bunun yanında sağladığı itki gücünün daha fazla olması ve boyutlarının kompaktlığı verimliliğini artırdığından genelde Eksen Akışlı motorlar tercih edilir.

• Turbofan

Turbofan motorlar da aslında bir çeşit Turbojet motor sayılabilir. Çalışma prensibi aynı olmasına karşın ufak farklar barındırmaktadır.

Turbofan motorlar esasında 2 adet fan bulunduran Turbojet motorlardır diyebiliriz. Turbofan motorlarda "By-pass" oranı gibi bazı önemli değerler vardır. Bu oranlar belli başlı kurallar çerçevesinde güvenli sıcaklıklarda maksimum verimi elde etmeyi sağlar. By-pass oranı kısaca "yanmayan havanın yanan havaya oranı" olarak açıklanabilir ve 6-0.25 arasında bir değer olmalıdır. Turbofan motorlar "Afterburner" (Art yakıcı) adı verilen bir sistemle kısa süreli de olsa normalin çok üzerinde güç üretebilirler fakat bu aşırı yakıt sarfiyatına ve fazla ısınmaya sebep olur.

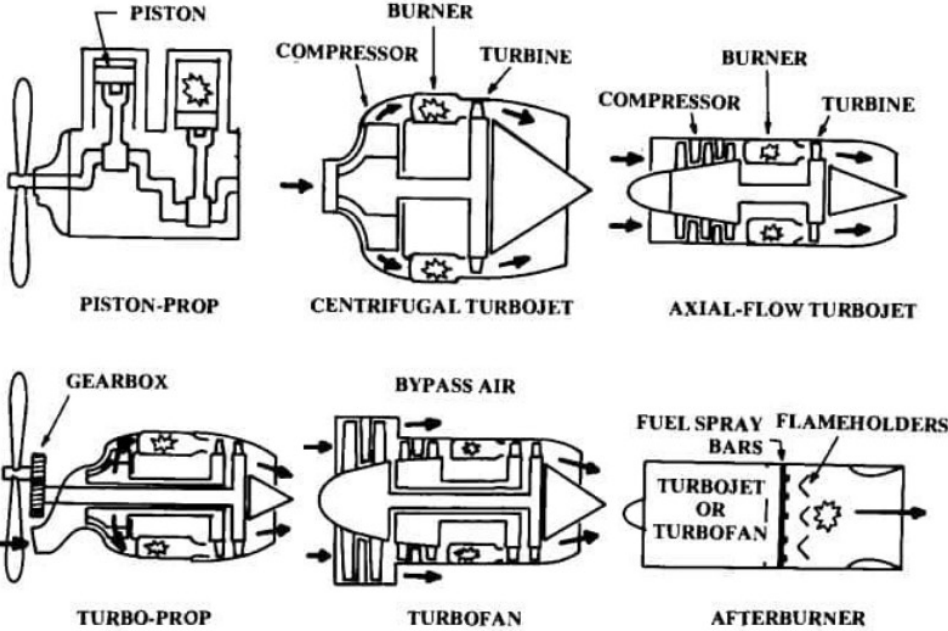
Son olarak Turbofan motorlar kendi kendine ilk ateşlemesini yapamazlar. Bunun için "APU" (Assistance Power Unit/ Yardımcı Güç Ünitesi) adı verilen bir sisteme ihtiyaç duyarlar.

• Turboprop

Turbofan motorlar ile neredeyse aynıdır. Tek fark Turboprop motorlarda tüm gücün pervaneyi döndürmek için harcanmasıdır. Turbofan motorlardaki gibi şaft vasıtasıyla türbinler arası güç aktarımı söz konusu değildir.

• Turboşaft

Turboprop motorların daha çok helikopterlerde kullanılmak amaçlı üretilen varyantıdır. Aralarında büyük bir fark bulunmaz. Fakat güncel hava taşıtlarını incelersek, F-35B modelinin de "STOVL" yani dikey iniş ve kısa kalkış özelliği barındırdığı için PW135 motorunun Turboşaft bir varyantını kullandığını görürüz.

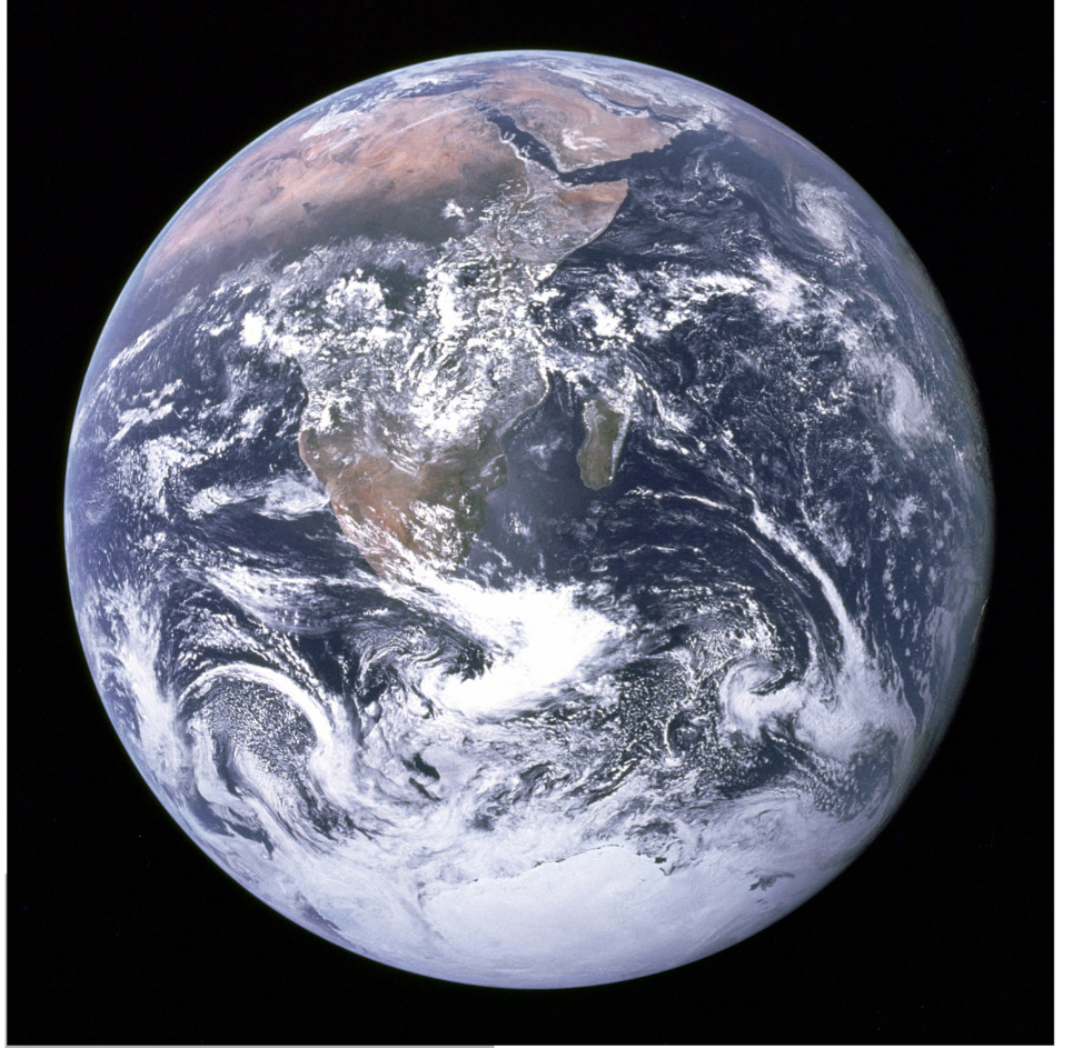
Görkem Ünlü

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Nedeni ne olursa olsun (ister insan isterse doğal olsun) iklimin ortalama durumunda uzun süre boyunca gerçekleşen değişimlere “İklim Değişikliği” denilmektedir.

Dünya atmosferi tıpkı bir sera gibi çalışır. Yeryüzüne ulaşan güneş ışınlarının neredeyse yarıya yakını yeryüzünden yansır. Atmosferimiz, sera gazı olarak da bilinen karbondioksit, metan, su buharı, ozon gibi gazlar sayesinde yeryüzünden yansıyan güneş ışınlarının bir kısmını absorbe eder. Bir battaniye veya yorgan görevi gören sera gazları sayesinde yeryüzündeki ortalama sıcaklık, canlı yaşamını sürdürmesine olanak sağlar, ortalama 15°C’de tutar. Sera gazları olmasaydı, yeryüzünün ortalama sıcaklığı -18°C civarında olurdu.

Atmosferdeki sera gazlarının oranı, tarihin belli evrelerinde değişmiştir. Meteor çarpmaları veya volkanizma başlıca nedenleri olmuştur.

1750’li yıllarda başlayan Sanayi Devrimi sonrasında sera gazlarının oranı tekrar artmaya başlamıştır. Hatta karbondioksit oranı %40’lık bir artış göstermiştir. Bunun başlıca nedeni fosil yakıtların kullanılmasıdır.

Fosil yakıt deyince de aklımıza kömür ve petrol gelmektedir. Ayrıca ormansızlaşma olmak üzere arazi kullanımındaki değişimler de iklim değişikliğinin ana etkenlerindendir. Çimento üretimi karbondioksit, katı atık sahaları metan gazı, buzdolabı ile klimalar kloroflorakarbon, son yıllarda artan yıldırımlar azot, ineklerin suni yemlerle beslenmesi sonucu geçirme artışı ise metan gazı artışını sağlamaktadır. Arazi kullanımı değişiklikleri ve ormanların tahrip edilmesi karbondioksiti depolayan bitkilerin azalması anlamına gelmektedir.

Şehirleşme, şehir ısı adalarının, yani şehirlerde çevrelerine göre daha sıcak alanların oluşmasına yol açmaktadır. Kısacası, insan faaliyetlerinin atmosferde yarattığı etkinin sonucunda küresel ortalama sıcaklıklarda normalden fazla bir artış yaşandığını ortaya koymuştur.

Küresel iklim değişikliğinin etkisi sadece sıcaklıklardaki artıştan ibaret değildir.

Kuraklık, seller, şiddetli kasırgalar gibi ekstrem hava olaylarının sıklığı ve etkisinde artış, kutuplardaki buzulların erimesi, okyanus ve deniz suyu seviyelerinde yükselme, okyanusların asit oranlarında artış, asit yağmurlarındaki artış gibi etkenler sonucunda bitkiler ve hayvanların yanı sıra insanlar içinde ciddi risk oluşturmaktadır. Kısacası Sanayi Devriminden sora kendi kazdığımız kuyuya kendimiz düşmekteyiz.

Bilim dünyası, iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerini en aza indirmek için ortalama sıcaklıklardaki artışın azami 2°C ile sınırlanması gerektiğini belirtiyor. TEMA veya GREENPEACE gibi sivil toplum kuruluşları 2°C aşmamak yönünde bilgilendirmeler yapmaktadır. Ancak mevcut politikalar ve uygulamalar ile bu orandaki artışın devam edeceği düşünülüyor.

İklim değişikliği konusunda mücadeleyi sağlamaya yönelik 1997 yılında imzalanan Kyoto protokolü, 2005 yılında yürürlüğe girebilmiştir. Çünkü, protokolün yürürlüğe girebilmesi için, onaylayan ülkelerin 1990'daki sera gazı emisyonlarının toplam emisyonun %55'ini bulması gerekmekteydi ve bu orana ancak 8 yılın sonunda Rusya'nın katılımıyla ulaşılabilmiştir. ABD Kyoto Protokolünü hiç onaylamamıştır. Kanada ise onaylamış ama onayını geri çekmiştir. Türkiye 2009 yılında Kyoto Protokolü yasal olarak yürürlüğe girebilmiştir.

Ayrıca iklim değişikliği konusunda 2015 yılında Paris İklim Anlaşması kabul edilmiştir. Türkiye bu anlaşmayı imzalamış ancak onaylamamıştır. İsteğim TBMM'nin bir an önce Paris İklim Anlaşmasını onaylamasıdır.

Dr. Selçuk TOPAL

Astrofizikçi, Popüler Bilim Yazarı, Konuşmacı

Özgeçmiş

Lisans ve yüksek lisans öğrenimini Ankara Üniversitesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü'nde tamamlayan Topal, doktora derecesini 2016 yılında Oxford Üniversitesi Astrofizik Bölümü'nden aldı. Doktora süresince bir yıl Japonya Nagoya Üniversitesi Astrofizik Bölümü'nde ziyaretçi araştırmacı olarak bulundu. Ülkesine dönen Topal uzmanlık alanı olan galaksilerde moleküler gaz ve galaksi evrimi konularında akademik çalışmalarına devam etmektedir. Uzaya ve bilime ilgi duyan herkes için 2013 yılından bu yana bazen online bazen de şehirleri bizzat ziyaret ederek popüler astronomi seminerleri vermektedir. #gelecekuzayda ismiyle sürdürdüğü bu proje uluslararası ödüllü, marka patentli, kâr amacı gütmeyen ve alanında ülkemizdeki en geniş kapsamlı gönüllü bilim-toplum ve astronomi projesi olma özelliğini koruyor. Vermekte olduğu seminerler, birçok dergi ve gazetede yayımlanan popüler bilim ve astronomi makaleleri, hazırladığı eğitici astronomi videoları (bkz. youtube/drselçuktopal) ve katıldığı TV/radyo programları vasıtasıyla temel ve güncel astronomi bilgilerini ilgi çekici ve en doğru şekilde halkımızla paylaşmaya gayret göstermektedir. Halen düzenli olarak çocuklar için Süper Penguen dergisinde yazılar yazan Topal, büyükler için ise onedio.com ve zaman zaman Bilim ve Teknik dergisinde popüler astronomi yazıları kaleme almaktadır. Kaostan Kozmosa Evrenin Hikayesi isimli popüler bilim ve astronomi kitabının yazarıdır. Dr. Selçuk Topal'ın yapmakta olduğu tüm çalışmalar hakkında daha detaylı bilgiye www.astronomselcuk.com adresinden ulaşılabilir. Dr. Selçuk Topal evli ve iki çocuk babasıdır.

*"GELECEK
UZAYDA"*

Hazırlayanlar:
Aybeniz Metin
Beyza Gül Türkmen
Pınar Mercan

1) Astronomiye nasıl karar verdiniz? Neleri göz önünde bulundurdunuz?

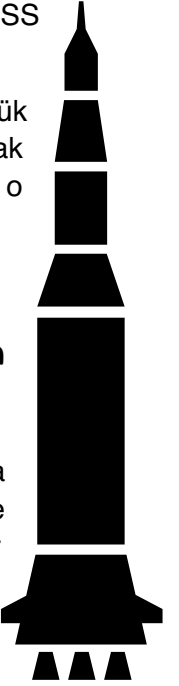
Dürüst olmak gerekirse o dönem üniversiteye (puanım umduğum kadar yüksek olmadığı halde) biraz zoraki gittim. İlk tercihim Selçuk Üniversitesi İktisat bölümüydü. 15. tercihim ise astronomi idi. Ve astronomi bölümünü kazandım. Astronomi bölümünü listeme yazma nedenim o dönem iş olanaklarının çok fazla olduğu yönündeki dedikodulardı. Ve alım puanı da düşüktür. Hâlâ düşüktür. Kısaca benim astronomiyi seçmem biraz sürpriz oldu.

Ancak iyi geçen lisans yıllarımın sonunda astronomiyi çok sevdim. Sevince bu alanda başarılı oldum. Zaten yaptığınız işi sevmezseniz başarılı da olamazsınız. Yüksek lisans ve doktora devam ettim. Diğer yandan bu alanı düşünen arkadaşlara bir uyarım olacak. Astronomi bölümünü bitirdikten sonra diplomanızda yazan 'astronom' unvanı ile iş bulmanız çok zor. Nitekim astronomi bölümü KPSS sınavına girip kamuda iş bulabileceğiniz bir bölüm değil. Bir akademik bölüm. Yani %95 böyle.

Elbette Türkiye Uzay Ajansı birkaç alım yapıyordur. Ancak mezun olan yüzlerce astronominin büyük bir çoğunluğu bu şekilde iş bulamaz. Astronomi alanında ilerlemek isteyen biri akademik olarak ilerlemeyi öncelikli hedef olarak koymalıdır. Ve sınıfında en iyi birkaç kişiden biri olmalıdır. İşte o zaman yurtiçinde veya yurtdışında pozisyon bulacaktır.

2) "Gelecek Uzayda" projeniz ve kitabınız "Kaostan Kozmosa - Evrenin Hikayesi" hakkında bilgi verir misiniz?

Gelecek Uzayda 8. yılına giren ve birçok yolla ülke geneline uzay bilimlerinin önemini yaymaya çalışan ödüllü ve marka patentli bir proje. Bu benim bireysel bir çabam. Amacım uzay bilim ve teknolojilerini ilgilenen herkese en doğru ve ilgi çekici şekilde aktarabilmek. Bu maksatla popüler bilim makaleleri yazıyorum. Eğitici ve öğretici videolar çekiyorum. Seminerler veriyorum ve online birçok söyleşi gerçekleştiriyorum. Meraklılar detaylar için www.astronomselcuk.com/gelecekuzayda sayfasına bakabilirler.

Kaostan Kozmosa Evrenin Hikayesi kitabım yıllardır devam eden bilim anlatıcılığından sonra uzmanlık alanımda kaleme aldığım bir popüler bilim ve astronomi kitabı. Memleketimizde böyle bir kitap yok. Buna benzer kitaplar hep çeviridir. İçeriği ve konuları ele alış biçimiyle nevi şahsına münhasırdır. Okuyanların ilk fark edeceği şey de tam olarak budur. Eğer o kitaba sahipseniz hatırı sayılır bir düzeyde uzay, astronomi ve genel anlamda bilim düzeyinizi arttırırsınız. Kitap ortaokul düzeyinden yukarıya her yaş için uygundur. Kitabım raflarda yerini alalı sadece 7 ay oldu ancak 3. baskıyı yaptı. Kitabıma olan ilgiden ve harika yorumlardan dolayı çok mutluyum. Okuyacakların yorumlarını dört gözle bekliyorum!

3. Astronomi ile ilgili çalışmalar yaptıktan sonra felsefe eğitimi almaya nasıl karar verdiniz? Bunun size ne gibi katkıları oldu?

Tabiri caizse 'yerleşik düzene geçtikten sonra' neden olmasın diye kendime sordum. Öğrenciyken çoğunlukla yaptığınız şey elde valiz o şehir senin bu şehir benim dolaşmaktır. Meslek sahibi olduktan sonra her şey biraz daha düzenli olduğu için başka bir bölüm okuma fırsatınız oluyor. Uzaktan eğitim şeklinde tabii. Felsefeye ilgim bilimi anlamaya başladıktan sonra oluştu. Hep aklımdaydı. Sonunda 38 yaşında Felsefe bölümüne kayıt oldum. Bu sene mezun oluyorum. Felsefenin kelime karşılığı sorgulamaktır. İnsanlığın o ilk cahil günlerinden bugünlere nasıl ulaştık anlamak istiyorsanız felsefe okumalı, bilim tarihi okumalısınız. Felsefeden sonra (ki hâlâ anlamam gereken yığınla kavram var!) bilimin (ya da tam tersi sahte bilimin) aslında ne olduğunu daha iyi anlamaya başladım. Şiddetle tavsiye ederim. Hayatınızın bir yerinde mutlaka

4) Oxford Üniversitesinde yaptığınız çalışmalar nelerdi?

Ben galaksilerde moleküler gaz gözlem ve analizi üzerine çalıştım. Doktora tez konum bu. Bu sayede hem yıldız oluşum bölgelerini hem de galaksilerin evrimini daha iyi anlamaya çalışıyorum. Ülkemizde mm dalga boyunda çalışan tek astrofizikçiyim. Yüksek lisans öğrencilerim var. Bu alanda yetişmiş bilim insanı sayısını arttırmaya çalışıyorum.

5) Akademide kalmanın ne gibi avantajları ve dezavantajları var?

Her mesleğin avantajları ve dezavantajları var elbette. Akademinin avantajları için sanırım şunu söyleyebilirim. Diğer meslek gruplarına kıyasla sanırım akademi daha özgür olduğunuz bir yer. Kendinize ait bir odanız, bilimsel çalışmalarınız ve diğer akademik uğraşlarınız var. Sürekli insanlarla meşgul olmak zorunda değilsiniz. Elbette akademi dersler ve bilimsel çalışmalar nedeniyle çok yoğun. İyi bir akademisyen için bir yılda neredeyse hiç tatil yoktur. Çünkü iyi akademisyenler sürekli araştırma yapar. Zaten araştırma yapmayı sevdikleri için akademisyen olmuşlardır. Eğer akademiye rahat zannedip akademisyen olmak isterseniz hayat sizler için çok sıkıcı geçer. Ancak eğer araştırma yapmayı seven biriyse kesinlikle akademisyen olma potansiyeline sahipsiniz demektir.

6) Hazır sizi yakalayabilmişken merak ettiğimiz birkaç konuyla ilgili soru sormak istiyoruz.

• Hubble Uzay Teleskobu'nun kısmen yerini alacak James Webb Uzay Teleskobu'nun bilim dünyasına ne gibi katkıları olacak? Sizce bu teleskobu bu kadar önemli kılan nedir?

Büyüklüğü. Teleskop ne kadar büyükse o kadar sönük ışığı görebilir. Daha duyarlı veriler elde edilir. Elbette burada teleskobun arkasına takacağınız alıcının kalitesi de önemli. JWST teleskobu Hubble'ın son teknoloji ile donatılmış bir varisi olacak. Birçok keşfe imza atacak. Evrenin en eski galaksilerini görebilecek. Öte-gezegen atmosferlerini inceleyebilecek.

• **Uzay madenciliği geleceğin ham madde umudu olarak görülüyor. Gelecekte hayatımızı nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz? Uzay Madenciliğinin Dış Uzay Antlaşması gibi çeşitli antlaşmalar dolayısıyla uluslararası bir sorun teşkil etme durumu var mı?**

Uzay Antlaşması özel şirketler nedeniyle delinecektir. Gök cisimleri nadir elementler için bolca ziyaret edilecek. Bugünlerde asteroit ziyaretleri sadece bilimsel amaçlı olsa da ileride Dünya ekonomisine yön verme potansiyeline sahip. Bir süre sonra hepimiz bir şeyi fark edeceğiz: Artık yer altı zenginliklerine sahip olanlar değil göz cisimlerindeki rezervlere sahip olanlar Dünya'nın lideri olacak. Uzayın lideri olanlar Dünya'nın lideri olur.

• **Işık kirliliğinin gittikçe büyük problem olduğu günümüzde, uzay teleskoplarına yatırım sizce yeterli düzeyde mi? Hâlâ bazı noktalarda yer gözleminin tercih edilmesinin nedenlerin nelerdir?**

Yer gözlemevlerinin yapılmasının nedeni ucuz olması ve kontrolünün ve bir sorun çıktığında tamirinin kolay olması. Uzay teleskopları ise pahalıdır ve sorun çıktığında tamir etme şansınız çok azdır. Bunun için atmosfer dışına çıkmanız gerekir ki uzay sizi öldürmek ister. Diğer yandan yer teleskopları ile gayet iyi bilimsel çalışmalar yapılabilir. Nitekim Dünya atmosferi bazı dalga boylarını engellemez. Optik bölge gibi. Ancak bazı dalga boylarında gözlem için atmosfer dışına çıkmanız gerekir. Mesela 2-3 mikrondan daha büyük dalga boylarında gözlem için (mm-altı) teleskobu uzaya göndermek daha makul bir seçenektir.

7) Türkiye’de astronomi ile ilgili bilincin ve ilginin artması için başta milli eğitim düzeyindeki okullarda olmak üzere ne gibi adımlar atılmalı?

Öncelikle astronomi dersi seçmeli değil zorunlu olmalı ve o dersleri formasyon eğitimi almış astronomlar vermeli. Diğer yandan uzay tüm doğa bilimlerini bünyesinde barındırdığı için temel bilim derslerinde (fizik, kimya, biyoloji gibi) uzay ile alakalı projeler geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Uzayı anlatan her öğretmenimiz temel düzeyde astronomi bilmeli. *Kaostan Kozmosa Evrenin Hikayesi* kitabım onlar ve uzaya ilgi duyan herkes için bir başvuru kaynağı olacaktır. Umarım herkes istifade eder.

8) Astrofizik ve uzay konularında meraklı olan ama nereden başlayacağını bilmeyen okuyuculara neler önerirsiniz?

Matematik ve fizik başta olmak üzere temel bilimlere aşina olsunlar. Kodlama dili bilsinler. Mesela Python. Yabancı dil konusunda kendilerini geliştirsinler. Bilimde başarılı olmak için anadilinizin yanında iki dil daha bilmek gerekir: Bir yabancı dil (İngilizce gibi) ve bir kodlama dili. Bunlara sahipseniz en iyi astrofizikçilerden biri olursunuz.

9) Son olarak bu yazıyı okuyan başta Erbakır Fen Lisesi öğrencileri olmak üzere tüm okuyuculara söylemek istediğiniz bir şeyler var mı?

İçinde bulunduğumuz kötü durumu göz önünde bulundurursak elbette herkese öncelikle sağlık diliyorum. Eminim bu röportajı okuyan arkadaşlar içinde çoktan kafasına bir meslek koymuş birçok kişi vardır. Merak etmesinler. Önünde sonunda ona ulaşacaklar. Tek yapmaları gereken çok çalışmak. Kendilerini yeterli görmesinler. Her zaman öğrenecek bir şey vardır desinler. Her zaman daha iyisi olabilir desinler. Eğer ‘ben

her şeyi iyi anladım’ dersin kendine bir sınır koymuş olursun. Emin ol anlamadığın en az bir şey çıkar. Kendilerine sınır koymasınlar. ‘Bildiğim tek şey hiçbir şey bilmediğimdir.’ sözünü hatırlasınlar. Herkese başarılar diliyorum!

• Umarız ki bu salgın bitince bir gün okulumuza gelirsiniz ve sizinle yüz yüze konuşma fırsatı yakalayabiliriz. Bu faydalı röportaj için tekrardan çok teşekkür ederiz.

Rica ederim. Elbette! Daha sağlıklı günlerde buluşuluruz.

EZGİ ŞENOĞLU İLE RÖPORTAJ

Bu ayki röportajlarımızın bir diğerine hoş geldiniz. Bu bölümde Ezgi Senoğlu'nu tanıdık.

Yaptığımız bu güzel röportaj için öncelikle ona tekrar teşekkür ediyor ve sizi de bu güzel sohbete davet ediyoruz.

Not: Ezgi Senoğlu'nun "Ezgi the Wanderer" isimli youtube kanalına bakmayı unutmayın!

↔ **Kendinizden ve çalıştığınız alandan kısaca bahsedebilir misiniz? İleride hangi alanlara yönelmeyi düşünüyorsunuz?**

Lisansımı Boğaziçi Üniversitesi Moleküler Biyoloji ve Genetik bölümünde okudum. Son senemde hangi alandan devam etmem gerektiğini düşündüğüm sıralarda ekoloji ile ilgilenmeye başladım. Zaten evrim ile de ilgilendiğim için evrim ve ekoloji hakkında çalışmak istedim. 2019'da Almanya'ya Evrim Ekoloji ve Sistemik üzerine yüksek lisans eğitimim için geldim, şu an son senemdeyim. Fakat bölümü okumaya başladığımda çok bana uygun olmadığını fark ettim ve ilk ilgi alanım olan sinirbilime geri döndüm. Genel olarak laboratuvarla nöronlar ve mitokondriler alanında; mitokondrilerin RNA'ları nöronlarda nasıl bir mekanizmayla bağladığı, nöronlarda bunun nasıl işlediği ile ilgili çalışıyorum. Parkinson hastalığıyla alakalı spesifik bir proteinin detaylarına inip bu mekanizmayı anlamaya çalışıyorum.

↔ **Peki doktoranızda da sinirbilimden mi devam edeceksiniz yoksa farklı bir alana mı yönelmeyi düşünüyorsunuz?**

Nörobilimden devam etmek istiyorum fakat aynı zamanda mitokondri üzerinde de çalışmak istiyorum. İkisini birleştirmek her zaman mümkün olamayabiliyor, doktora için nereden kabul aldığınıza göre değişen bir durum. Spesifik olarak aynı konunun denk gelmesi çok zor ama yine nörobilimle, mitokondriyle veya her ikisiyle beraber hatta moleküler biyoloji çalışmak istediğim için tamamen farklı bir alan da olabilir. İçine girdiğinizde bunu daha iyi anlıyorsunuz. Konu başlıkları çok geniş olduğu için çalıştığınız bir konuyu kolaylıkla başka bir yere bağlayabilirsiniz. Örneğin ben Parkinson üzerinden mitokondri ile çalışıyorum ama mitokondri çalışarak bambaşka bir problem de çalışabilirsiniz. Kısacası doktora hem nereden kabul aldığımıza hem de nereyi bulabildiğime göre değişecek.

↔ **Moleküler Biyoloji ve Genetik bölümüne karar verme sürecin nasıl ilerledi? Nasıl tepkilerle karşılaştınız?**

Kesin olarak 11. Sınıfta karar vermiştim, o karardan önce tıp okumak istiyordum. Hekimlik ve moleküler biyologluk hem teorik hem pratik olarak çok bambaşka meslekler. İnsanlara Moleküler Biyoloji ve Genetik okumak istediğinizi söylediğiniz zaman o bölümde para olmadığını, tıp okuyup mesleğimi garanti altına almamı söylüyorlar. Fakat insanların kaçırdığı şöyle bir nokta var ki benim de aslında tercihim yapmama sebep olan nokta bu.

Fakat insanların kaçırdığı şöyle bir nokta var ki benim de aslında tercihim yapmama sebep olan nokta bu. Siz tıp okuduğunuzda bir hekim oluyorsunuz, yani hasta ile birebir etkileşimdesiniz, bir hastalığı tedaviye odaklısınız. Moleküler biyolog olduğunuz zaman bu durumun geri planındasınız. Bu iki bölümün birbiriyle kesiştiği alanlar da var elbette. Siz tıp okuyarak da araştırmalar yapmaya devam edebilirsiniz, Moleküler Biyoloji ve Genetik okuduktan sonra da tıp okuyabilirsiniz. Bu bölümlerde alan değişimi mümkün ama aynı zamanda farklılığının çok bilincinde olmamız gereken bölümler. 6 yıl tıp eğitiminde ilk 3 yılda teorik bilgi öğreniyorsunuz ama ondan sonra birebir insan üzerinde tedavi üzerine çalışıyorsunuz. Benim aldığım eğitim ise temel bilim eğitimi, moleküler biyoloji aslında bir temel bilim. Yani fizik, kimya, biyoloji ağırlıklı olan; daha çok araştırmaya yönelik bir bölüm. Ben doktor olabileceğimi, acilde çalışabileceğimi, bir tedavi veya ameliyat yapabileceğimi hiç istemedim. Kendimi bildim bileli laboratuvar da araştırma yapmak istiyordum. Aslında başka bir temel bilim de okuyabilirdim, hatta O'dan başlayıp fizik okuyarak tamamen başka bir alana gitmek hâlâ aklımda.

İnsanların tepkilerini anlıyorum çünkü Türkiye’de bilim yapmak istediğiniz zaman karşılaştığınız tepkiler ya “Aç kalacaksın.” ya da “Mühendisliğe, tıpa puanın yetmediği için mi bunu okuyorsun?” şeklinde oluyor. Bu sığ bakış açısı insanlara düzgün anlatamamamızdan da kaynaklanıyor. Eğitim süresi diğer bölümlerden daha uzun oluyor ve bu ekonomik açıdan zor olabilir fakat doktora para kazanmaya başlıyorsunuz. Bir noktada akademisyenliğin de bir meslek olduğunu insanlar unutuyor. Hayatınız boyunca okuyacaksınız evet ama bunu yaparken bir yandan para kazanacaksınız biraz daha geç olsa da. Ayrıca tıp bölümünün garanti meslek olması şehir efsanesine dönmeye başladı. Benim tercihimde etkili olan temel düşünce laboratuvar da araştırma yapabilmektir. Tıptan vazgeçmemin sebebi de o bölümde bunları yapamayacağımı bilmektir.

⇒ **Aslında hepimizin bu soruyu sormaktaki temel amacı temel bilim istediğini birine açmanın kolay bir şey olmaması. Veya kafan karışıksa insanlar sana artık bölümünü, üniversiteni seçmen konusunda bir baskı uyguluyor. Ve bizim okulumuz yoğunlukta tıp mezunu veren bir okul, bu yüzden herkesin tıp okumasının bu kadar kabul edildiği bir ortamda farklı fikirleriniz olunca insanların yadırgamalarıyla karşılaşabiliyorsunuz. Bunlar sürekli kafamıza takılan sorunlar ve üniversite tercihi yaptıktan sonra sonsuza kadar o bölümü okuyacakmışsınız gibi hissettiriliyor. Fakat karma alanlar üzerinde çalışmanın ne kadar önemli olduğunu yavaş yavaş kavradığımı hissediyorum. Siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?**

Maalesef bizim eğitim sistemimizle de alakalı bir durum bu aslında. Zaten 18-19 yaşında “Hayatımın sonuna kadar yapacağım.” düşüncesiyle bir karar vermek o kadar gerçek dışı bir beklenti ki... Bir bölüme girip sonra bölümü sevmeyip değiştirebilirsiniz. Ve yine bizlere empoze edilen bir şey var: yıl kaybı (!). Bu terimleşmiş bir zaman kaybı kavramına dönüştü artık. Örneğin üniversite sınavına ikinci kez hazırlanmak veya bir yıl okuduktan sonra tekrar sınava girip bölüm değiştirmek vb. sene kaybı gibi empoze ediliyor. Böyle bir şey kesinlikle yok. Hayatının daha ilk çeyreğindesin. Pandemi 1,5 yılı bitirdik, hangimiz anladık ki o ayların nasıl geçtiğini? Gerçekten istediğiniz bir şeyi ya da istediğinizi sandığınız şeyi istemediğinizi fark ettikten sonra gerçek isteğinize yönelmek adına bir sene hiçbir şey değil. Zaten okumak ya da akademik olarak ilerlemek istiyorsanız bu değişimler gerçekten çok kolay ve teşvik edici. Zaten interdisiplinal bir akademik çalışmaya, bir makaleye baktığınızda makalenin yazarlarının genelde hep farklı bölümlerden olduğunu görürsünüz. Mesela Sabancı Üniversitesi’ne girdikten bir sene sonra bölümünüzü seçiyorsunuz.

Bence bunun çoğalmasi gerekiyor. Başka bir örnek daha vereyim: Almanya'da bizdeki gibi moleküler biyoloji ve genetik değil, biyoloji fakültesi var. Her şeyi öğrendikten sonra bir tez seçerek o alana yöneliyorlar.

Zor bir karar ama bir "karar" en neticesinde. Ne hayatınız bitiyor o kararla ne de geri dönüşü olmayan şeyler değil. Böyle durumların tabii ki ekonomik, mental vb. zorlukları olabilir ama ben çok "Bir şeyi istiyorsanız kesin olur, peşini bırakmayın." insanı değilimdir. Yalan bunlar, hiçbir şeyin işleyişi bu şekilde değil ve gerçekçi olmak lazım. Fakat bir şeyi istediğinizde imkanlar varsa o imkanlarla kendinize yeni alanlar yaratmanız her zaman mümkün.

↔ **Ekonomik imkanlardan bahsetmişken şunu da sormak istiyorum: Bir yüksek lisans öğrencisi için kabul alma sürecinden okuma sürecine kadar ekonomik şartlar nasıl işliyor?**

Bu ülkeden ülkeye çok değişiklik gösteren bir durum. Almanya, Norveç vb. ülkelerde eğitim genelde ücretsiz ya da çok cüzi ücret istedikleri için diğer ülkelere veya Amerika'ya göre daha ekonomik. Mesela Almanya'da biz dönemlik 200-300 Euro şeklinde bir harç ödüyoruz. Fransa'da da bu durum çok benzer, yani 300-400 Euroyu çok aşmayan dönemlik harçlar oluyor. Bu ülkeler diğer ülkelere göre tabii ki daha avantajlı oluyor. Benim zaten Almanya'yı seçme sebeplerimden biri de buydu. Başvuru ücretleri de ülkeden ülkeye çok değişen bir şey. Ben aslında Portekiz'e gitmek istiyordum mesela ama Avrupa vatandaşı değilseniz bir yere başvururken 100 Euro bir ücret varsa size 3000 Euro ücret çıkarabiliyorlar. Almanya'ya başvururken ise herhangi bir ücret ödemedim çünkü üniversite başvuruyu kendisi kabul ediyordu. Almanya'daki bazı üniversiteler bir sistem üzerinden başvuruyu kabul ediyorlar, o sistemde de yanlış hatırlamıyorsa her başvuru için 50 ya 100 Euro gibi bir ücret talep ediyorlar. Dediğim gibi ben LMU'ya başvurudum ve herhangi bir ücret ödemedim. Yani başvuru ücretleri ya hiç yok ya da 50-100 Euro diyebilirim ya da Avrupa vatandaşı olmadığınız için kısıtlamalar koyan bir yerse abuk subuk ücretler çıkabiliyor.

Bunların hepsi Avrupa için geçerli. Amerika'ya ben hiç bakmadım ama bildiğim kadarıyla çok daha yüksek ücretler var ama dediğim gibi kesin bir şey söyleyemem.

↔ **Peki lisans okurken ileride devam etmek istediğiniz alanı nasıl seçtiniz?**

Lisans okurken ileride devam etmek istediğiniz alanı seçmek gerçekten çok zor bir şey. Hatta bir videomun altına "2. Sınıftayım ve ne çalışacağımı hala bilmiyorum." şeklinde bir yorum gelmişti. Ben yüksek lisansı bitirdiğim halde hâlâ bilmiyorum, diye cevaplamıştım. Mesela ben başladığımda ne olursa olsun sinirbilimde çalışmak istiyordum. 2. sınıfta bakterilerde, -aslında yanlış bir kavram olsa da- genetik mühendisliğinde vb. çalışmak istedim. Çok kısa bir süreliğine kanser çalışsam mı diye düşündüm ama çok kısa sürdü, hemen vazgeçtim. Sonra tekrar nörobilime döndüm. Son senemin birinci dönemi nörobilimdeydim, ikinci dönemde evrim/ekolojiye döndüm. Bana yüksek lisansımı yaptığım alanda mutlu olmadığımı fark edersem yüksek lisansımı yaptığım iki yılı kayıp olarak görüp görmeyeceğimi ve tekrar alan değiştirmenin mümkün olup olmadığını soruyorlar. Birincisi, o iki seneyi kesinlikle bir kayıp olarak görmüyorum. Bence yüksek lisans bizim alanımızda gerçekten ne çalışmak istediğimizi anlama amacına hizmet ediyor. Bence ne yapmak istemediğinizi anlamak, ne yapmak istediğinizi anlamaktan daha önemli. Ve alan değiştirmek de çok zor bir şey değil, aksine daha çok desteklenen bir şey. Hatta fizik okuyup moleküler biyoloji ve genetikte biyofizik alanında, kimya okuyup biyokimyada, matematikçi olup biyoinformatikte ilerlemiş insanlar çok var. Bir yerden öğrendiklerinizi başka bir yere aktarabiliyorsunuz.

⇒ Başka bir ülkeye nasıl adapte oldunuz? Avantajları dezavantajları neler? Coronadan dolayı hayatınız, eğitiminiz nasıl etkilendi?

Kolay bir şey değil Öncelikle onu söyleyeyim. Hem iyi yanları hem kötü yanları olan bir şey. Bazen kötü yanları çok bazen iyi yanları. Benim avantajlarından bir tanesi Boğaziçi Üniversitesi'nde okumuş olmaktı sanırım. Çünkü biz buraya Boğaziçi Üniversitesi'nden bir tek dönemden zannediyorum 6 kişi geldik, 1 yıl öncesinde zaten halihazırda buraya bir o kadar daha kişi vardı muhtemelen. Sadece boğaziçi'nden da değil ODTÜ'den, İTÜ'den, Bilkent'ten Koç'tan bir sürü insan oluyor. Bazen bölüme girdiğinizde Türkiye'deymiş gibi hissettiğiniz anlar da oluyor. Almanya'nın en önemli üniversitelerinden LMU (Ludwig-Maximilians Üniversitesi) ve TUM (Münih Teknik Üniversitesi) Almanya'da en çok tercih edilen üniversiteler. Türkiye'den da başarılı öğrenciler genellikle bu iki üniversiteye başvuruyor. O yüzden de popülasyonumuz çok yüksek. Hal böyle olunca ben uçakta da yalnız değildim indiğimde de karşılayacak birileri vardı. Bunlar baktığımız zaman çok önemli psikolojik destekler. O yüzden ben sıfırdan başladım diyemem. Şu gün bile hala pandemi içindeyken hep birilerinin olması çok güzel bir destek. Ancak tanıdığınız bir insan olsa da olmasa da yepyeni bir yaşama alışıyorsunuz. Bütün alışkanlıklarınız sıfırlanıyor. Sizin üniversite hayatı boyunca kurduğunuz, bildiğiniz bütün sistem mahvoluyor. Çünkü artık yemek saatiniz başka yediğiniz yemekler başka gördüğünüz insanlar, dersler, her şey başka. Bu süreç de herkeste başka işliyor. Kimisi bir ayda alışır, kimisi üç ayda kimisi hiç alışamaz, kimisi hiç alışma sorunu çekmez belki. Bu bende daha çok Sinüs-Kosinüs dalgaları gibi, bir vuruyor bir gidiyor. Ne tamamen ulaşabildim ne de hiç alışamadım diyemem muhtemelen. Bazen bir an geliyor çok alışık olduğunuz bir şeyi özlüyorsunuz. Bazen çok daha mutluymuş gibi hissediyorsunuz.

Covid olması bence işin en kötü yanı oldu çünkü ilk dönemi zaten alışmaya çalışarak geçirmiştım, tam alıştım derken bu olunca kendime yeni kurduğum rutinden de vazgeçmek zorunda kaldım ve benim Türkiye'ye biletimin olduğu günün öncesi Türkiye sınırlarını kapattı ve evime dönemedim. Çok kötü bir ay geçirdim, burada kilitlenmiş gibi hissettim kendimi. Belki Türkiye'de olsaydım çok da bir şey fark etmeyecekti ama insanı büyük ölçüde etkiliyor psikolojik olarak. Bununla birlikte Bazı arkadaşlarım için dil sorunu oldu. Münih'te İngilizce ile anlaşmak çoğu noktada kolay olsa da günlük hayatın çok içine girdiğinizde, bir fırına gittiğinizde ,bir şey almak istediğinizde satıcı İngilizce bilmiyor oluyor. Benim Almancam biraz var, daha da ilerlettim için şu an artık iletişim kurmada sıkıntı yaşamıyorum. Ama içinde bulunduğumuz ülkenin dilini bilmediğiniz zaman bu size birtakım problemler oluşturuyor. Özellikle Bürokratik işlerde yani kağıt işlerinde. O kadar saçma sapan evrak işleri oluyor ki Almanya'da siz bunlara alışmaya çalışırken çok fazla enerji tükettiğinizi fark ediyorsunuz. Ancak dediğim gibi bu süreçte tanıdıklarınızın, arkadaşlarınızın olması sizin çok işinize yarıyor.

⇒ Akademiye yönelik soruların yanında, ilgi alanlarınız yapmaktan zevk aldığınız şeylerden bahsedebilir misiniz?

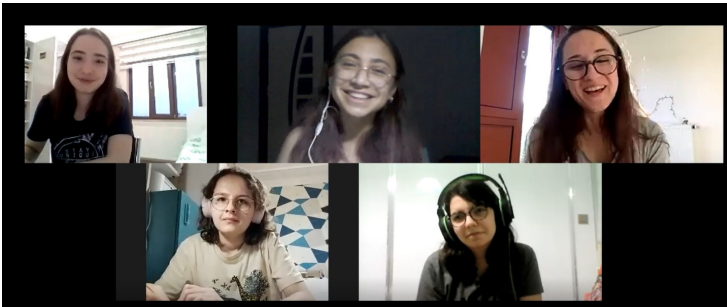
Çok fazla şeye ilgi duyan insanım. Bu bazen bir hangikap olabiliyor insanın hayatında. Ama böyle olmaktan çok mutluyum, eğer insan öyle kendini mutlu hissediyorsa öyle olması gerektiğinin de yılmaz bir savunucusuyum. Ne demek istiyorum? Moleküler biyoloji okudum ama mesela ilgi alanın akademik olarak da tek bir şey değildi. Kafamın bir yanında hâlâ fizik var, kimya var, edebiyat var, felsefe var. Ama bunların dışında hobilerin ne, hobilerin var mı diye sormuştu biri. Net "Senin hiç zamanın yok gibi duruyor, senin hobin var mı?" diye sormuştu. Çok da doğru bir soru. Ben bir dansçıyım. Yedi yıllık bir danciyım. 7 yıldır tango yapıyorum, onun dışında salsa da yaptım hidigop da yaptım. Müzisyenim. Beş yaşımdan beri piyano, keman ve gitar çalıyor; şarkı söylüyorum.

Elimi nereye atarsam her şeyi denemeye çalışan biriyim. Bir şeyde en iyi olmaktansa her şeyde ortalama olayım ama her şeyi deneyeyim istiyorum. Kendimi böyle mutlu hissediyorum. Başka biri hayatım boyunca piyano çalacağım, en iyi yaptığım şey o olsun da diyebilirdi ama ben böyle seviyorum.

Bunun dışında çok fazla şey sayabilirim. Üniversite yaşantısında benim en çok yaptığım şey olabildiğince farklı aktiviteyi denemektir. Bir süre radyo yayını yaptım, benim için muhteşem bir şeydi. Üç farklı dans yaptım, bale dersleri de aldım. Şiir dinletileri yapmayı severim, lise hayatım boyunca şiir dinletileri düzenlerdik.

Edebiyat ve felsefeyle ilgili okumalar yapıyorum. İnsanlar bölümünle alâkalı hiç mi kitap okumuyorsun diye şaşıyorlar ama evet, okumuyorum. Zaten bölümde yeterince okuyorum. Onun yerine açıyorum bakıyorum, bugüne kadar yaşamış olan insanlar neler anlatmış, biraz da onları dinleyeyim.

Bunların dışında fotoğrafçılığa merak sardım. Ancak sorun, nereye çıkıp ne çekebildim diye? Hiçbir yere gidemiyorum çünkü sürekli yağmur var burada.

↔ **Bizim kafamıza takılan birkaç soru var. Bunlardan aramızda en fazla tartıştığımız ve ders kitabında net bir şey bulamadığımız şey bakteriler. Bir bakteriye antibiyotik ile bir etki yaptığımızda, bakterinin kazandığı direnç "doğal seçilim" mi "yapay seçilim" midir?**

Kafanızın karışması çok doğal çünkü bence bu bilim insanları arasında bile tartışılan bir şey. Şimdi baktığın zaman aslında doğal seçilim. Neden doğal seçilim? Çünkü bir popülasyon var elinize ve popülasyon çeşitli mutasyonlarla bir amaca hizmet etmeden halihazırda bir şeylere karşı dirençli. Bu yüzden doğal seçilim. Doğal seçilimi yapay seçilim den ayıran şeyi nasıl söyleyebiliriz?

Doğal seçilimde veya evrimde bir amaç yoktur. Çok yanlış öğreti veya bilinen bir şey bu aslında Evrim böyle daha iyiye gitmek için mutasyonlar biriktirme yemiş gibi gözüküyor alakası yok. Evrimsel bir yön olmadığı için iyi de sonuçlanabilir o mutasyon kötü de sonuçlanabilir. Çünkü bir random aslında bu. Bu sebeple bakterilerin uğradığı şey bir doğal seçilim. Bu bakterilerin uğradığı şey sonucunda diğerlerinden daha avantajlı o yüzden bir seçilim oluyor. Fakat bildiğim bir karşı argüman var o da şu: Antibiyotikler doğal şeyler değil, bir mühendislik sonucu ürettiğiniz kimyasal. Hazırda ürettiğiniz bir kimyasala karşı yaptığınız seçilimin yapay seçilim olduğunu savunacaklar da olabilir. Ancak şunu da eklemem gerekir eğer laboratuvar da bir şey yapıyorsanız, genetik olarak dışarıdan bir direnç kazandırıyorsanız, mesela ben moleküler klonlama yaptığımda o bakterinin belli bir antibiyotiğe dirençli olmasını bekliyorum, istiyorum böyle bir bakteri üretiyorum. O bakterinin DNA'sında antibiyotik direnç geni olsun ki ben o bakteri daha sonrasında kullanabileyim. Bakteri yaşasın. Zaten bunu laboratuvar da yapıyorsanız, dışarıdan bir şeyler veriyorsanız içeride doğal olan bir şeyleri yok ediyorsunuz. Yani ben buna doğal seçilim derim ama bahsettiğim sebeplerden dolayı %100 eminim diyemem size.

↔ **Sanırım bir diğer kafamızı karıştıran konu da virüsler. Virüslerin canlı veya cansız olması tartışması hakkında siz bu neler düşünüyorsunuz?**

Virolog değilim ama hem canlıdır hem cansızdır diyebilirim. Neden böyle diyorum dersiniz yüzlerce farklı canlılık tanımı var. Einstein'ın rölativitesi gibi baz aldığınız noktaya göre değişiyor. Canlıların tanımını nasıl yaptığınıza göre de elinizdeki sorunun cevabı değişiyor aslında. Astronomiye çok ilgili olduğum için canlılık nasıldır diye araştırırken kafama takılmıştı mesela.

Siz bir şey ararken canlılık arıyorsunuz ama canlılık tanımınız ne? Sizin bildiğiniz formların dışında bir canlılık varsa siz buna nasıl tespit edebileceksiniz? Bu sorunun bir adım gerisi sizin bu canlı tanımını nasıl yaptığınıza dayanıyor. Virüsler konusuna gelirsek de virüsler, kendi kendilerine hayatlarını idame ettiremeyen canlılar veya cansızlar. Aslında şöyle anlatmak olabilir. İnsan olarak tualete? duşa, yemeye ihtiyacınız var hepsinin içinde olduğu bir otele gitmek istiyorsunuz. Otele gitmezseniz yemek yok, su yok duş yok tuvalet yok. Herhangi bir bir aktiviteniz yok. Virüslerde böyle. Aslında Konak bir hücre olmadan kendi kendilerini işlerini yapamıyorlar. DNA'ların sentezleyemiyorlar, protein sentezleyemiyorlar. Yani bunlar da olmadan virüs olamayacağı için bir şeylere bağlıdır. Kendi kendine işlevlerine devam edemiyorlar sürekli bir şeylere ihtiyaç duyuyorlar. Bu şey de bir konak hücre o hücreye gidip gerçekten onu sömürüyorlar, mekanizmasını kullanarak DNA'sını da proteinini de sentezliyorlar. bütün bunları yaptıktan sonra hadi bana eyvallah diyerek başka bir hücreye . Onun için birincisi canlılık tanımında bir sıkıntı var. Siz buna canlı der misiniz demez misiniz? Tamam virüs bulaşıyor geliyor ama bir konak hücre olmadan anlamı yok. İkinci bir şey olmadan anlamı olmayan bir şeye canlı der misiniz bunun cevabını veremem. Fakat DNA ve RNA'sı olan bir şeye canlı derim bunun bir genetik kodu vardır dersiniz bu sizin bir canlılık tanımınız olur ve ona göre cevabınız evet olabilir. Bir genetik kod var evet ama bu genetik kod varken kendi kendine bir şey yapabiliyor mu?

Hayır. Bir hammadde var ama siz bu hammaddeyi işleyemiyorsanız bu hammaddenin bir anlamı yoktur. Buna virologlar bile net bir cevap veremiyor. Bu kesin cevabı olan bir şey değil. Zaten bir şeyin içine girdikten sonra anlıyorsunuz ki her şeyin kesin cevabı olmuyor, bazı şeyleri bir yerlere sınıflandırmak da mümkün her zaman olmuyor

↔ **Üzerine okumalar yapmayı sevdiğimiz nörotransmitter maddeler popüler bilimde çok fazla yer alıyor. "Nörotransmitterler bizi yönetiyor!" gibi sloganlaştırılan bu konuyla ilgili ne düşünüyorsunuz?**

Üniversitenin ilk yılında "aşkın biyokimyası" adlı bir seminer gelmişti. Siz aşık olduğun zaman aslında beyninizdeki kimyasal döngüler işliyor aşık olmak dediğiniz şey bu şekilde somut bir düzleme indirgeyerek anlatan bir seminerdi. Tabii nörotransmitterler bizi yönetiyor popüler bilimi sevdiği bir başlık. Dışarıdan gelen bir uyarıcıya karşı zaten sizin beyninize spesifik bir tepki oluyor. Bu tepki de iki nöronun birbiriyle konuşmasıyla nörona bir bilgi geldiğini bir kimyasal salgılayarak aktarılıyor. O kimyasal olan nörotransmitterler iki nöron arasındaki boşluğa, sinapsa bırakılıyor. Daha sonra diğer nöron onu algılıyor elektriksel sinyal olarak iletiyor. Yani bir nöral bir iletimi var. Bu ağdaki iletim tamamen elektrokimyasal. Dışarıdan ne uyarı gelirse gelsin beyninizin verdiği tepki bu. Nörotransmitterler bizim yönetmiyor, bizim cevabımız, dışarıdan gelen uyarılara verdiğimiz tepkiler o. Herhangi bir tepki hücre zarındaki reseptörlerince algılanıp tepkisel mekanizmalarla bir cevap oluşturuluyor. Baktığın zaman dışarıdan gelen her şeyi, duygu durumunuz dahil buraya indirgemek mümkün çünkü hücrel tepkimeler üzerinden gidiyor. Dediğim gibi sigara içildiği zaman vücudun buna karşı bir tepkisi, kolunuzu kaldırdığınızda veya eliniz yandığında verdiğiniz tepki ile aynı mekanizmada işliyor. Nörotransmitterler sonucunda vücudumuzun, beyninizin verdiği sinyallerin farklı oluşu, farklı hormonları tetiklemesi aslında sizin organizma olarak verdiğiniz bir cevap.

Korkular, endişeler aslında bu reseptörler ve nörotransmitterler üzerinden belirlenen şeyler. O yüzden bu soruya hayır demezdim. Bizi yönetmek değil belki, bizim işleyiş biçimimiz o şekilde. Aşık oldun mesela mutluluk hormonu, serotonin salgılayacak.

Kimyasal düzeye her şeyi indirmek mümkün. Fakat indirmek ister miyiz? Her şeyi buna indirgeliğimiz zaman ne kadar sığlaşır? Biz robot muyuza da dönüşebilir. Bir yandan da algı olayı var. Bu benim biraz uzak olduğum bir konu. Bilişsel nörobilim de aslında bunun üzerine daha çok çalışıyor insanlar.

Algı nedir mesela, biz kırmızı bir kareyi nasıl algılıyor? Onun kırmızı kare olduğunu nasıl biliyoruz? Oraya girince işin içinden çıkamıyoruz, ucu bucağı olmayan bir okyanus orası. Ama eninde sonunda hücre zarındaki reseptörler, buna bağlanan ligandlar, bu bağlanma sonucundaki hücredeki yolaklar şeklinde sinyal iletimi ve buna bağlı bir tepki olarak kodlayabiliriz.

↔ **GDO'lu ürünlerin kullanımı ve üretimi/tarımdaki herbisitlerin kullanımının doğurabileceği sonuçlar nelerdir?**

GDO'lu ürünler demek hem dil olarak hem de algılamamızı manipüle etmesi açısından çok doğru olmuyor. GDO, genetiği değiştirilmiş organizma demek. GDO deyince sanki bir şey enjekte etmişim de bir sıkıntı varmış gibi algılanması çok kolay oluyor. Çünkü çok hazırız her şeye öyle algılamaya. Benim laboratuvarımda yaptığım bir bakteri de genetiği değiştirilmiş organizma; değiştirdiğim hücre de bir mısır da öyle. Şimdi saydığım örneklerde söylediğim gibi, iyidir ne kötüdür.

İyi olduğu yerler de oluyor kötü olduğu yerler de oluyor. Dışarıdan bir genetik manipülasyon yaptığınız zaman sonuçları her zaman bilemiyorsunuz. Çoğu zaman tarımda verimi arttırmak için kullanılıyor bunlar. Ben bu alanına biraz uzağım ama şöyle bir örnek verebilirim: altın piring.

A vitamini eksikliği olan insanlara destek olması için genetiği değiştirilmiş bir organizma. Bir başka örnek BTcorn. Bunu yiyen tırtıllar ölüyor ve başka bir kimyasal kullanmanıza gerek kalmıyor. İçine aktardığınız bakterinin mekanizmasını kullanarak mısır onu kendi kendine üretiyor ve ekstra ürüne gerek kalmadan dirençli oluyor

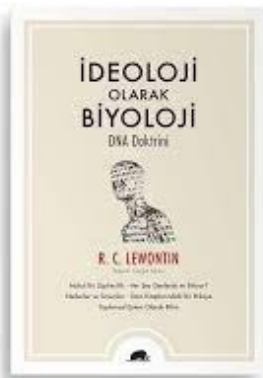
Pestisit herbisit olayında da şunu söyleyebilirim. Sanırım pestisit bunların hepsi için kullanılan genel isim. Türkçede mikroorganizmalara, patojenlere, böceklerle karşı kullanılıyor olması lazım. Mesela pestisitlerin içinde insektisit var böceklerle karşı, fungusitler var mantarlara karşı, herbisitler otlara karşı

Bunlar tabii ki insanlara da çevreye de çok zararı olan şeyler. Ben spesifik olarak şunlar şunlardır diye not edemem zararlarını ama benim evrim dersinde gördüğümle ilgili olarak şöyle söyleyebilirim. Bir bitkinin; artık ne şekilde onu dışarıdan bir kimyasal mı genetiği değiştirilmiş olarak mı veriyorsunuz o konuda bir şey söylemiyorum, bir şekilde bir böceğe karşı direnci var. Bu böcek popülasyonu sizin dışarıdan uyguladığınız bu etkiye karşı adaptasyon geliştirebilir. Evrim aslında baktığınız zaman ona karşı güçlü olanın kalmasını sağlayacak. Şimdi böyle bir sorun doğurabiliyor, siz bunu öngöremiyorsunuz. Bence tarımdaki bu pestisit herbisit veya GDO'nun kullandığı asıl problem öngörülerde çok net olamamak. Yani bir sonraki adımı düşünmek gerekiyor, buna karşı direnç kazanırsa ben ne yapacağım? Çünkü bundan sonra daha güçlüsünü kullanmak veya üretmek zorunda kalacaksınız. Diyebileceğim şeyler sanırım bunlar olurdu. Bildiğim kadarıyla bazı pestisitlerin kullanımı yasaklanmıştı, o kadar zararlı olduğu bulunmuştu ki ama spesifik olarak budur diyemem şu an. Ama zaten kimyasalların zararlarına girince her türlü toksisite mümkün. Sanırım alana uzak birisi olarak ancak bunları söyleyebilirim.

↔ **Lisans düzeyinde bilgisi olmayan fakat moleküler biyoloji ve genetiğin alt dallarına ilgili olan kişilere önerebileceğiniz kitap, internet sitesi, belgesel vb. kaynaklar var mıdır?**

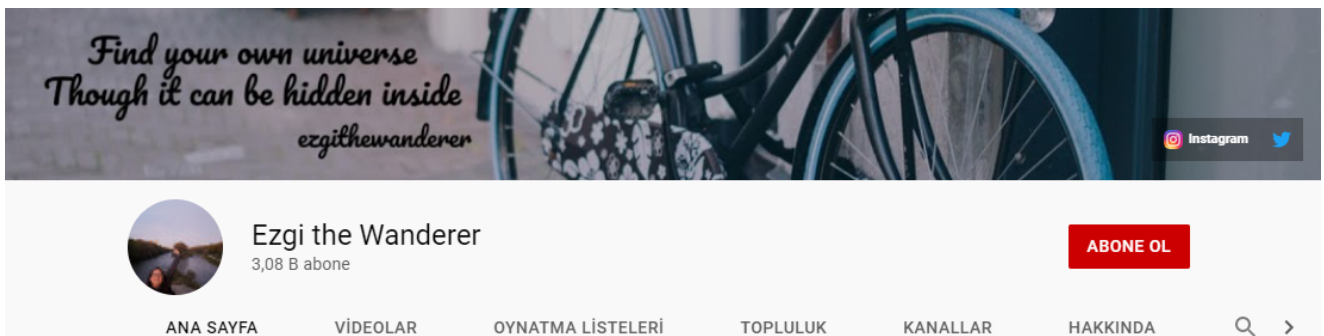
Güzel soru aslında bu. Şimdi şöyle söyleyeyim bir şeyin içine girince artık onunla ilgili Boş zamanınızda başka bir şey yapmak istemiyorsunuz. En azından ben yapmak istemiyorum. Halihazırda Çünkü o kadar çok makale oku ders kitabı oku derken o kadar yoruyor ki bir noktadan sonra Bunlar dışında vaktim olursa bir şey okuyacaksan asla Bu bağlamda olmuyor. sadece benim çok sevdiğim iki tane kitap var onları söyleyebilirim: birincisi İdeoloji Olarak Biyoloji, diğeri de Henrietta Lacks'in Ölümsüz Yaşamı.

Bu kitap Bana kalırsa bu alanda devam etmek isteyen bir insanın oturup üzerine düşünmesi güzel bir başlangıç. İkinci kitap da Henrietta Lacks'in öyküsünü anlatıyor. Bizim aslında hücre kültüründe çalışmalar yaptığımız hücre tiplerinden bir tanesi olan HeLa hücrelerinin ismi bu kadının isim ve soy isminin birleştirilmesinden geliyor. Bence hem akıcı hem de merak uyandırıcı bir kitap. Bu iki kitabı bu yüzden önermeyi çok seviyorum. Onun dışında Yok ben biraz daha akademik alanda neler okuyacağımı görmek istiyorum diyen kişiler için de yanılmıyorsam biyoloji olimpiyatlarında zaten Campbell okutuluyor, o neredeyse birçok şeyin ön gösterimi niteliğinde olabilir bu bölümü okumak isteyenler için. Bir arkadaşım Bilim Kazanı diye bir Podcast önermişti. Ben hiç dinlemedim ama arkadaşımın önerisine güveniyorum, o yüzden rahatlıkla önerebilirim. Onun dışında Dediğim gibi ben akademik araştırmalar için genelde İngilizce kaynaklar tarıyorum ve popüler bilim dergilerini en son üniversitedeyken takip ediyordum. Benim için dergi kavramı Nature, The Cell gibi tamamen teknik dergilere dönüştü artık. Ama bildiğim kadarıyla Nature'ın biz ne kadar ağır makaleler okursak da Nature News kısmında İngilizce takip etmek isteyen olursa bu aralar neler oluyormuş insanlar neler buluyormuş neler üzerine çalışıyorlarmış gibi soruların cevaplarını takip etmek için bir kanal olabilir. Bu konuda birazcık Üzgünüm ben de insanlar çok fazla soruyorlar ne önerirsin diye ama maalesef bu eksik olduğum bir alan. Sanırım söyleyebileceklerim bunlar, boş geçmemiş 2 tane kitap önermiş oldum.

Hazırlayanlar:

Aybeniz Metin-Beyza Gül Türkmen-Pınar Mercan

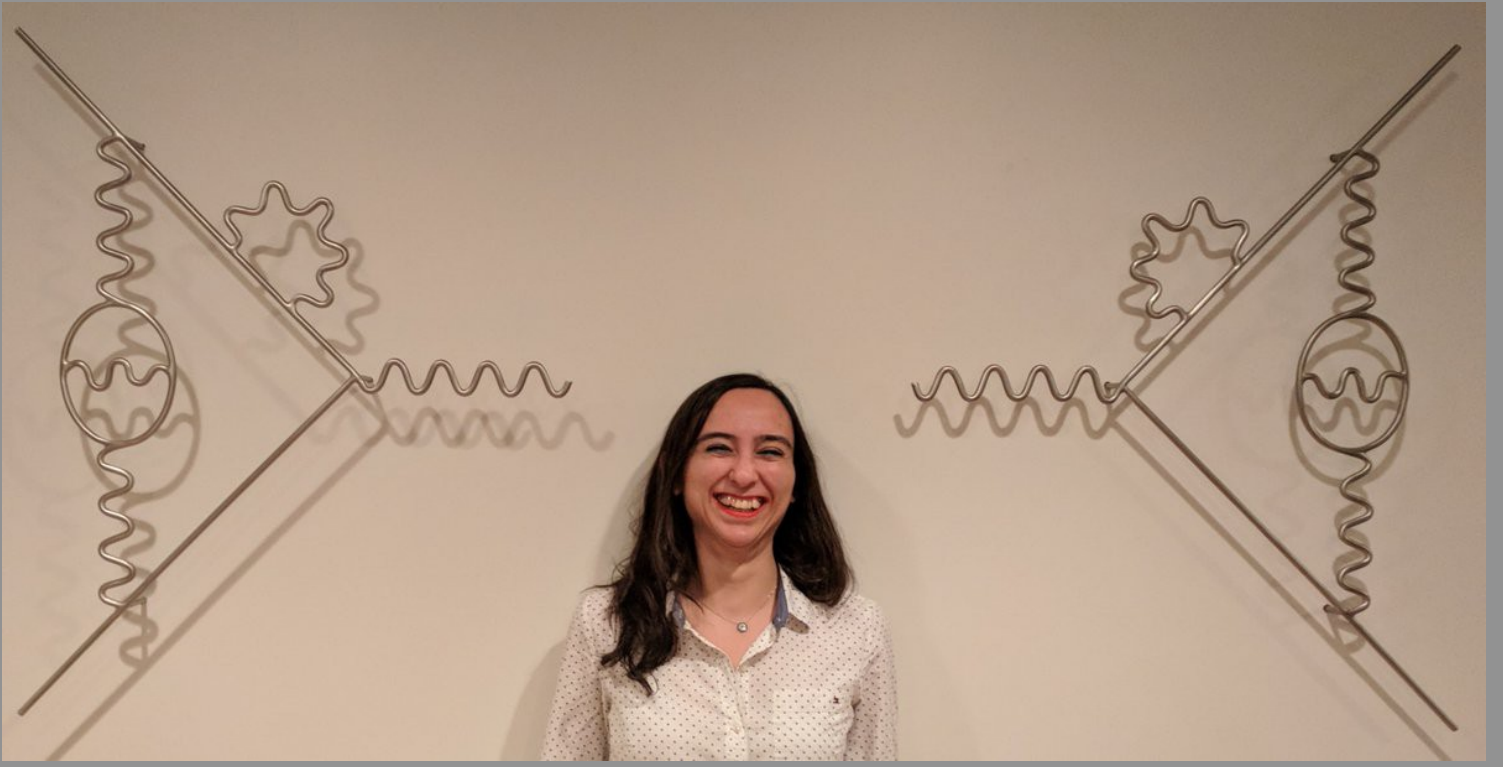

ŞEYDA İPEK İLE RÖPORTAJ

Merhaba! Bize kendinizden ve çalışmalarınızdan bahsedebilir misiniz?

Ben Şeyda İpek. Lisansımı Bilkent Fizikte yaptıktan sonra Koç Üniversitesi'nde yine fizik bölümünde yüksek lisans yaptım Tekin Dereli mentorluğunda. Yüksek lisanstan sonra ABD Washington Üniversitesine doktora için geldim. 2015 yılında doktoramı bitirdim. Doktora hocam Ann Nelson adında, önemli bir parçacık fizikçiydi. Ann Nelson'ı 2019 senesinde kaybettik, onun da ruhu şad olsun. Teorik parçacık fiziği çalışıyorum. Doktoradan sonra Amerika'daki ulusal bir parçacık fiziği laboratuvarında doktora sonrası araştırmacı olarak çalıştım iki sene. Ondan sonra şu anda çalıştığım University of California Irvine'a geldim yine doktora sonrası araştırmacı olarak. Önümüzdeki sonbahar döneminde de Kanada'da bir üniversite olan Carleton Üniversitesinde Asistan Profesör olarak çalışmaya başlayacağım.

Birçoğumuzun aklında deneysel fizikçi denildiğinde az buçuk bir şeyler canlanıyorken teorik fizik denildiğinde daha soyut kalıyor. Bize bir teorik fizikçi neler yapar, araştırmalarını nasıl yürütür bahsedebilir misiniz?

Lisedeyken teorikçi olsun deneyci olsun bir fizikçi ne yapar çok bilmiyordum açıkçası ama yine de fizikçi olmak istiyordum çünkü fizikçilerin uğraştığı sorular bana çok enteresan geliyordu. Öncelikle şunu söyleyeyim ben teorik parçacık fizikçiyim, teorik fiziğin başka alanları da var: Mesela teorik yoğun madde fiziği ya da matematiksel fizik dediğimiz daha değişik sorularla ilgilenen fizikçiler var. Ama teorik olunca ilk yaptığınız kağıt kalemle çalışmak. Denklemler çözüyorsunuz. Bir problemi anlatan bu denklemlerin bazıları aslında lisede kullandığımız denklemlere benziyor. Örneğin Newton yasalarını kullanarak gezegenlerin nasıl hareket ettiğini açıklayabiliyoruz. Aslında bunlar lisede gördüğümüz fizik ve matematik denklemlerinin birazcık daha detaylı bir şekilde çözülmesi ile elde ediliyor. Teorik fizikçi ya bunları kağıt kalemle yapıyor ya da kağıt kalemle yapamadığı zaman bilgisayar programları var yardım eden. Ama çoğunlukla yaptığınız diferansiyel denklem çözmek integral almak oluyor. Bütün problemleri bu şekilde bir diferansiyel denkleme sokuyorsunuz sonra bu diferansiyel denklemin çözümü de size bir integral olarak geliyor. Teorik fizikçilerin yaptığı bir başka önemli şey de matrislerde hesaplamalar. Tabii bunları kolay gibi söylüyorum sizi heveslendirmek için, bir yerden sonra çok çetrefilleşebiliyor.

Aslında teorik fizikçinin işi bunları çözmekten ziyade bu denklemleri kurmak ve bir sorunun hangi tür denklemlere ihtiyacı olabildiğini görebilmek. Sorun derken örneğin evrende şu an anlatamadığımız birçok şey var. Bunlardan birisi de: "Karanlık madde nedir?" Deneylerimizle gözlemleyemediğimiz ama bir şekilde varlığını bildiğimiz maddedir. Bu karanlık madde benim de üzerine çalıştığım bir problem. Mesela karanlık maddenin varlığını yıldızların yörüngelerine ve dönüşlerine bakarak anlayabiliyoruz.. Bir galaksiye baktığınız zaman galaksideki kütlenin çoğunluğu aslında galaksinin merkezinde toplanmıştır. Etrafında da yıldızlar ve yıldız sistemleri vardır. Bizim Samanyolu galaksimiz de böyle. Şimdi Newton bize ne diyor? Eğer yer çekimi kuvvetine bakarsak büyük bir kütle ile küçük bir kütle arasında bir yer çekimi kuvveti vardır değil mi? Ben bu küçük kütleyi bu büyük kütleden uzaklaştırdıkça yer çekimi kuvveti azalır.

$$(F = \frac{G \times m_1 \times m_2}{d^2})$$

$$(Yer çekimi = \frac{Genel çekim sabiti \times 1. cismin ağırlığı \times 2. cismin ağırlığı}{Aradaki mesafenin karesi})$$

Biz bu formüle göre galaksiden daha uzakta olan yıldızların daha az yer çekimine maruz kalmalarını bekliyoruz. Bu yüzden de dönüş hızlarının daha yavaş olması gerekiyor. Halbuki gözlemlerimize baktığımızda hem merkeze yakın yıldızlar hem de merkeze uzak yıldızların neredeyse aynı hızla döndüğünü fark ediyoruz. Peki bu uzaktaki yıldızları hızlandıran ekstra bir yer çekimi kuvveti mi var? İşte bu ekstra yer çekiminin karanlık madde denen bir madde türünden geldiğini düşünüyoruz. Bu madde türünün bütün galaksiye homojen bir şekilde yayılmış, bütün yıldızları aynı şekilde etkilediğini ve yıldızların hızlarını eşitlediğini düşünüyoruz. Karanlık olarak adlandırılmasının sebebi de bu maddeyi göremiyor olmamız. Aslında karanlık denmemesi gerekiyor çünkü fiziksel olarak karanlık üzerine düşen ışığı soğuran demek ve karanlık madde ışıkla hiç etkileşime girmiyor. Bu yüzden transparan dememiz daha uygun olurdu ama zamanında fizikçiler öyle adlandırmışlar. Bu karanlık madde hakkında yer çekimi ile etkileşime girmesi dışında da neredeyse başka hiçbir şey bilmiyoruz." Temel bir parçacık mıdır? Bizim parçacıklarımız ile etkileşime girer mi? Onu nasıl gözlemleyebiliriz? Elektromanyetik dalga yayıyor mu? Bir şekilde yayıyorsa biz mi gözlemleyemedik?" tarzında sorular var karanlık madde ile ilgili. Ben bir parçacık fizikçi olduğum için karanlık maddenin bir parçacık olup olamama ihtimalini sorguluyorum. Karanlık madde bir temel parçacıksa ne gibi özelliklere sahip olması gerekiyor gibi soruları cevaplayabileceğimiz bir denklemler çeşidi var bizim şu an temel parçacıkları açıklamak için kullandığımız. Denklemlerden yola çıkarak karanlık madde gibi daha bilmediğimiz parçacıkları da bu tarz matematiksel yöntemlerle anlayıp anlayamayacağımızı araştırıyorum. Tabii karanlık madde sadece bir problem. Başka bir sürü problem var evrenimizde anlamadığımız.

Örneğin temel parçacık seviyesinde anlamadığımız konulardan biri de çevremizdeki her şeyin maddeden yapılı olmasına rağmen bizim deneylerimizde antimadde de üretebilmemiz. Peki evrendeki doğal yapılarda niye hiç antimadde yok? Buna madde antimadde eşitsizliğe deniyor. Yine bu da üzerine çalıştığım bir konu. “Bu eşitsizliği açıklamak için elimizdeki denklemlerden farklı denklemler mi üretmek gerekiyor? Yeni fizik modelleri mi oluşturmak gerekiyor?” Sorularının cevaplarını arıyorum.

Onun dışında deneysel fiziğin zaten büyük bir grup olarak yapıldığını biliyoruz ancak teorik fizikçiler de aslında genelde eş yazarlarla gruplarla çalışıyorlar. Yani teorik fizikçi olarak bütün gün ofisinize geldikten sonra kara tahtanın başına geçip düşünmüyorsunuz. Çok interaktif bir alan. Benim kendi başıma yazdığım makaleler olduğu gibi başka insanlarla beraber yazmış olduğum birçok makalem de var. Bu güzel bir şey bakıldığında ve bilimin tek başınıza yapılmadığını özetliyor. İnsanlarla tartışarak, fikir alışverişi yaparak büyüyor bilim .Buna da değinmeden geçmek istemedim.

Ekibinde bulunduğunuz Bilim Kadınları projesinden ve buradaki çalışmalarınızdan bahsedebilir misiniz?

Bilim Kadınları projesi olarak çoğunlukla Twitter’dayız, bir de web sitemiz var ve Instagram’a da yeni yeni başladık. Bilim Kadınları; Türkiye’li bilim kadınlarını, yani hem Türkiye’de olan hem de Türkiye’den çıkıp yabancı ülkelerde bulunan bilim kadınlarının yaptıkları işleri, onların profillerini takipçilerimizle paylaştığımız bir platform. Bunun dışında insanları birbirleriyle network oluşturmaya da davet ediyoruz, bizim sayemizde tanışanlar da oluyor. Amacımız bilim kadınlarının görünürlüğünü arttırmak. Biz Türkiye’li bilim kadınlarına odaklandık çünkü İngilizce birçok kaynak var aslında. Türkçe kaynak çok bulamadığımız ve Türkiye’li bilim kadınlarının İngilizce ağırlıklı bir dünyada göz ardı edildiğini düşündüğümüz için Türkiye’ye odaklandık ki grubumuz da tamamen Türkiye’den bilim kadınlarından ya da benim gibi Amerika veya Avrupa’da yaşayanlardan oluşuyor. Şu anda genelde profesör seviyesindeki bilim kadınlarının profillerini yapıyoruz, ilerisi için daha genç bilim kadınlarıyla yapmak istediğimiz projeler de var. Aslında bizim görüşümüz şu: Kadınlar zaten bilime hevesli, küçük yaştan beri hevesliler. Bizim amacımız gençlere bilim kadınlarını gösterip bilime heveslendirmek değil, zaten hevesliler. Türkiye’li çok çok bilim kadını var ama bir şekilde onları görmüyoruz, göz ardı ediyoruz; emeklerine ve başarılarına erkeklerinkine verdiğimiz kadar değer vermiyoruz ne yazık ki. Sadece bilimde değil tabii ki toplumun birçok kurumunda böyle oluyor; bu yüzden bilim kadınlarının görünürlüğünü arttırmak, varlığını ve elde ettikleri başarıları herkese göstermek istiyoruz.

Bu yıl derslerimizde modern fiziğe giriş yaptık ama bizim kafamızı kurcalayan bir şey var: foton. Fotonun kütlesiz olduğunu söylüyoruz derste ama sonra gidip momentumunu hesaplıyoruz. Kütlesiz bir maddenin momentumunu nasıl hesaplayabiliyoruz?

Çünkü momentumu direk " $m \times v$ (kütle $\times$ hız)" diye düşünüyoruz ki normal biz de öyle düşünüyoruz. Ama rölativistik fizikte kütlenin çok özel, spesifik bir anlamı var. Kütlesi olmayan sadece foton değil diğer parçacıklar da ışık hızında hareket ediyorlar, onların hareketleri farklı oluyor. Momentumu düşünmenin bir diğer yolu da aslında enerjiye bakmak. Çünkü enerjinin hem kütleyle alakalı hem de kütleden öte bir anlamı var. Kütleli parçacıkların iç enerjisi, kinetik ve potansiyel enerjisi var. Fotonların da bir enerjisi var çünkü hızları var. Fotonların enerjileri dalga boylarıyla orantılı. Momentumu düşünmenin bir yolu onu " $Enerji/Hız$ " olarak düşünmek. Çünkü kinetik enerjiyi düşünün: " $\frac{1}{2}mv^2$ ", momentum ise " $m \times v$ ". O zaman kinetik enerjinin formülü aslında " $momentum \times hız$ ". Bu şekilde yola çıkmak aslında tam doğru değil ama bir şekilde işliyor. Öyle düşünüp momentumu enerjiden hesaplıyorsanız fotonun momentumunu " $Enerji/c$ "dir. Matematiksel olarak da çalışıyor. Momentumu kütleyle bağlı düşünmemizin sebebi ilk başta Newton fiziğinden gelerek örneğin bir taşı itip çekmek gibi problemlerden başlamak. Çünkü Newton fiziğini düşündüğünüz zaman eğitimimiz oradan başlıyor. Mesela bir şeyi hareket ettirmek için kuvvet kullanmamız gerekir ama hareket ettirmek istediğimiz şey hep kütleli bir maddedir. Bu sebeple kütleyle bağlı tanımları kullanıyoruz. Fizik öğrenmemiz Newton fiziğinden başladığı için fotonları öğrenmek herkes için zor olabilir.

Müon G-2 deneyi sonucunda standart modelden bir sapma gözlenmesini nasıl yorumluyorsunuz? Sizce bu popüler bilimde yansıtıldığı gibi bilimi kökten değiştirecek bir gelişme midir?

Müon G-2 deneyindeki G, müonun içsel manyetik kuvveti anlamına geliyor ve normalde bu G sayısının müon gibi parçacıklar için 2 olması gerekiyor teorik olarak. G -2 de 2'den ne kadar farklı olduğunu gösteriyor. Teorik olarak 2 oluyor ama müonun sanal parçacıklarla vb. etkileşmesiyle G katsayısı 2'den biraz sapma gösteriyor kuantum fiziğine girdiğinizde. Tam 2 olmadığı standart modelde de görülen bir şey fakat standart modelden beklediğimiz teorik hesaplamalar var. Deneyde ise bu teorik beklentiden sapma gözleniyor. Ve şunu da ekleyeyim: Elektronun da bir G katsayısı var, bütün fermiyonların var. Elektron için de yapılıyor G-2 deneyleri fakat elektron için yapılanları biraz daha zor. Elektron için yapılan deneylerde çok sapma görülmedi. O zaman elektronun G katsayısı standart model ile uyumluyken müonunki değilse bu farkın kaynağı nedir? Eğer standart modelin ötesinde yeni bir fizik varsa elektron ile etkileşmiyor bu fizik, sadece müon ile etkileşiyor demek. Sadece müonla etkileşen bir kuvvetin var olduğunu söylemek çok zor çünkü neden elektronla etkileşmesin ki o kuvvet? Bu aslında çok derin bir soru ve böyle bir kuvvet daha görmedik. Eğer sadece müon ile etkileşen ve elektronla etkileşen bir kuvvet varsa bu çok acayip olur. O zaman bizim standart modeli anlatan grupları değiştirmemiz, büyütmemiz gerekebilir. Anlayışımızı birazcık daha genişletmemiz gerekecek.

Müon -2 deneyi aslında bu yüzden çok önemli. Sadece standart modelden sapma göstermesinden ziyade elektronda görmeyip sadece müonda gördüğümüz bir değişiklik olursa bu çok acayip olur çünkü sadece müonla etkileşen yeni fizik, standart fizik ötesi olması şu ana kadar hiç görmediğimiz bir şey. Deneyin sonucu çok sabit, iyi yapılmış, ellerinde çok iyi bir data var. Aslında bizim tam bilmediğimiz şey standart modelden beklediğimiz G katsayısı, çünkü standart modelde bu hesabı yapmak çok zor ve yazıda* (Şeyda İpek'in bu deney hakkında kaleme almış olduğu yazı) (<https://www.birgun.net/haber/muon-g-2-olcumu-standart-model-yikildi-mi-343326>) da belirttiğim gibi bu hesaplamasının yapılması aslında tam da teorik bir hesaplama değil. Bu hesaba giren aslında başka deneysel veriler var. Bu hesaba girmese de bir örnek verelim. Teorik fizikte bir şey hesaplamamız gerekiyor ve bunu hesaplarken fotonun kütlesine ihtiyacınız var. Fotonun kütlesi teorik bir hesap değil. Bu kütleli deneyde ölçmüşler, siz onu kullanıyorsunuz. Bu şekilde teorik olarak hesaplayamadığımız sadece deneyden aldığımız parametreler var.

Bu tarz deneysel hesaplamalar standart modelin G katsayısında da devreye giriyor. O deneysel verilere ne kadar güvendiğimizi şimdiye kadar sorgulamamıştık. Çünkü Şimdiye kadar bu kadar iyi bir deney yapılmamıştı. Standart Modelle yaptığımız hesaplamalar deneylerle az buçuk uyuşuyordu. Şimdiye kadar bu teorik hesaplamalara önem verilmemişti demiyorum. Bunun üzerine çalışan çok fazla grup var ancak bu deneyden sonra herkes bunu hesaplamaya çalışıyor. O yüzden teorik hesaplamamız değişecek büyük ihtimalle. Şu andaki teorik standart model katsayısı değişebilir artık. O değişince deneye uyuyacak mı uyumayacak mı göreceğiz. Şu an bahsettiğimiz deney pek çok data aldı. Dataların üçte birini filan analiz ettiler, geri kalanı da analiz etmeye devam edecekler. Birkaç yıla daha da iyi bir sonuçları olacak. İnşallah birkaç yıla da teorikçiler onlara yetişir diye umut ediyoruz hepimiz. Ama aslında bu sonuç uzun süredir olan bir sonuç. Aslında bu yeni deney, yeni bir deney derken, bu Fermilab'ta yapıldı. Benim de önceden çalıştığım bir laboratuvarı. Bundan önce Brookhaven adlı başka bir ulusal laboratuvarı yapıldı. Bu deneyi Brookhaven'dan Fermilab'a taşıdılar. Kamyonlarla, gemilerle, bir kısmı okyanustaydı bir kısmı nehirdeydi. Sonra aynı deney Fermilab'ta çalışmaya başladı. Fermilab'ta daha iyi bir müon kaynağı vardı. Ama Brookhaven'dayken bile bu deneyin sonucu vardı aslında ve standart modelle biraz uyuşmazlık gösteriyordu. Elleriinde çok data olmadığı için istatistiksel olarak güçlü bir veri değildi ama o zamanlardan beri (ben PhD yapıyordum, 2012-2013 gibi) olan bir sonuçtu. Şu an ellerinde daha fazla veri olduğu için istatistiksel olarak daha güçlü bir sonuç. Öyle olunca insanları daha da çok heyecanlandırıyor tabii ki. Yine de istatistiksel olarak güçlü olsa da bu bir keşif değil, keşif seviyesine gelemedi. Mesela Higgs parçacığının da keşif olması da yıllar aldı. 2010 yılda minik bir şey gördüler bu 2012 yılında keşif haline geldi. Bu G-2 deneyi de henüz keşif seviyesine gelemedi, ne yazık ki.

Bizim değişik meslekleri yapmayı seven insanlara sormayı sevdiğimiz bir soru var. Fizik okumak ve bu alanda çalışma yapmak hayata bakış açınızı değiştirdi mi? Deęiřtirdiyse nasıl etkili oldu?

Ben fizikçi olduğum için diğer meslekler hakkında bir şey söyleyemem ama benim düşünceim, üniversiteye gitmek herkesin bakış açısını değiştiriyor. Ailenizden uzağa taşınırsanız özellikle... üniversite çevrenizi ve bakış açınızı değiştirebiliyor.

Fizik bilince, birçok şeyin çalışmasını anlayabiliyorsunuz. Mekanizmaları anlayabiliyorsunuz. Yemek yaparken bile faz geçişini anlayabildiğinizde bu tarz şeyler insanı minik minik mutlu ediyor. Ama yani onun yanında bir antropolog olsaydınız bir insanların etkileşimini daha iyi anlayabilirdiniz, bir sosyolog olsaydınız bir toplumun salgına nasıl tepki verdiğiniz. Bir şeyle uzmanlaşınca bu size, toplum olsun doğa olsun evrenin bir kısmı hakkında size derin bir bilgi veriyor ve bu bilgiye sahip olmak çok güzel bir şey gerçekten. Bu ne olursa olsun beni mutlu eden bir şey. Benim fizik ilgimi çekiyordu onu seçtim, matematik de ilgimi çekebilirdi o zaman da insanlıkla ilgili daha değişik bir bilgim olacaktı. Bu bakış açımı ne kadar değiştirdi bilmiyorum ama beni sürekli mutlu eden bir şey. Ne konuda olursa olsun, bir konuda uzmanlaşmak güzel oluyor gerçekten.

Bir diğerk sorumuza geçelim o zaman. Son olarak da fiziğee ilgi duyan, üzerinde okumalar yapmak isteyen birine ne önerirsiniz? Nereden başlamalı sizce?

Yani bu kaçınıcı sınıfta olduklarına, ne kadar fizik bilgisine sahip olduklarına göre değışir. Ama ben kendimden bahsedeyim, ben ortaokul civarındayken Stephen Hawking'in "Zamanın Kısa Tarihi"ni okumuştum. O beni fizikçi olmaya itti. Onun yanında Bilim Teknik dergisi okudum. Bilim Teknik'in yayımladığı kitaplar sahiden çok iyi kitaplar, ben oradan başlamıştım popüler bilim okumaya. Parçacık fiziği bilmeden parçacık fiziği hakkında okumak daha teknik oluyor. Lisede daha çok popüler bilim okumak gerekiyor. Bana popüler bilim kitabı soruyorlar. Üniversiteye girdikten sonra ben popüler fizik okumayı bıraktım çünkü teknik kitaplar okumaya başlayınca popüler bilim okunmuyor. Ama Zamanın Kısa Tarihi harika bir kitaptır, mutlaka okuyun. Bir de "En Ünlü Denklemın Biyografisi: ". Ama harika bir kitap. Yazar denklemi alıyor, biraz da bilim tarihi gibi bir kitap aslında ama popüler bilim anlatımı da var. Bu denklemi alıyor, "E"den başlıyor. Enerji. Bir enerji kavramını ilk nasıl bulduk nasıl algıladık, ne demek enerji? Sonra geliyor "=" (eşittir), bu işaret nereden geldi? Matematiksel lokasyonlar nasıl geldi? Sonra kütleyle geliyor, kütleyle nasıl ölçtük, ne demek kütle? İşte oradan ışık hızı (c), Einstein, kare almak, bir kare almayı nasıl öğrendik...

Çok enteresan ve çok güzel bir kitap. Ve oradan öğrendiğim şey var, daha önce bilmediğim Émilie du Châtelet. 17. Yüzyılda yaşamış, Fransız aristokrat bir kadın. Émilie du Châtelet, Newton'un yasalarını tercüme etmeye başlıyor Fransızcaya ve yüzyıllar boyu onun tercümesi kullanılıyor. Bunu tercüme ederken şeyi fark ediyor. Biz kinetik enerjiyi " " olarak yazıyoruz ya aslında onu ilk bulan Émilie du Châtelet. Ondan önce insanlar kinetik enerjinin kütle ve hızla nasıl ilişkilendiğini çok bilmiyordu. Bir de toplam enerjinin korunduğu keşfeden de Émilie du Châtelet. Ondan önce sadece kinetik enerji korunuyor tek başına, acaba potansiyel mi korunuyor tam bilinmiyor. Bu ikisini birleştiriyor işte. Newton'un yasalarını Fransızcaya çevirip hem büyük bir katkı yapmış hem de bunu yaparken bir yandan da kavramlar yeni bilgiler de getirmiş fizik bilgimize. Ben daha önce o kadının ismini duymamıştım. Kendisi de evde eğitilmiş, resmi bir şekilde üniversite eğitim görmüş değil çünkü kadın ve kadınların üniversiteye girdiği bir dönem de değil. Ayrıca aristokrat, evliymiş zaten ve üzücü bir şekilde çocuk doğumunda ölüyor. O zamanlarda çocuk doğumunda ölmek kadınların en sık karşılaştığı tehlike. Mesela onu bu kitaptan öğrenmiştim. Onun dışında Emmy Noether diye bir fizikçi var, tabii Emmy Noether'in ismini daha önceden biliyordum ama onun hakkında da güzel bilgiler var. Çok tavsiye ederim, güzel bilgiler var. Türkçe tercümesi var, İngilizcesini de okuyabilirsiniz tabii ama Türkçesi de var.

Şeyda İpek'e dergimize konuk olduğu için teşekkür ediyor ve çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Aybeniz Metin
Beyza Gül Türkmen
Pınar Mercan

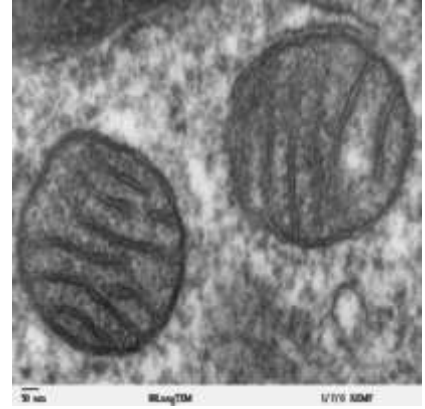
ENDOSİMBİYÖZ

Endosimbiyoz, Lynn Margulis tarafından canlılık sürecini açıklamaya çalışırken ortaya koyulmuş; ökaryot hücrelerdeki mitokondri ve kloroplast gibi organellerin kökenlerini açığa kavuşturmayı amaçlamıştır.

Lynn Margulis, bilim dünyasında ilk başta teorisiyle büyük bir ilgi toplayamadı. Zamanla gelişen teknoloji yardımıyla hücre hakkında daha fazla fikrimiz oluşmaya başlayınca işler değişmeye başladı. Pek çok bilim insanı bunu desteklemeye ve kanıtları yeterli görmeye başladı. Peki, nedir bu ikna edici kanıtlar?

Mitokondri ve kloroplastın diğer organellerden ayrılan birkaç yönü bu kuramı desteklemektedir. Bunlardan en önemlisi kendilerine ait bir DNA'ya sahip olmalarıdır. Tıpkı prokaryotlar gibi halkasal DNA'ya sahip olan bu organeller küçük birer hücre gibi davranmaktadır. Bilim insanları yıllarca hücreden bağımsız hareket etmeyen ama yine de prokaryotik bir yapı sergileyen bu organellerin kökeni üzerine çalışmalar yaptılar.

(Elektron mikroskobu tarafından kaydedilen mitokondri görüntüsü)

Endosimbiyoz'a göre yeterince geriye gidersek (milyonlarla ifade edilen bir zaman dilimi) kloroplast ve mitokondrinin atalarının aerobik solunum yapan ve kendi başlarına yaşayan prokaryot birer canlı olduğunu görebiliriz. Bu süreçte çekirdeğe sahip, ökaryot yapıda diyebileceğimiz anaeorob bir hücre ile simbiyotik bir ilişki kurmuş olabilir. Büyük hücre, bu prokaryotik hücreye koruma olanağını sağlarken küçük hücre de büyük hücrenin metabolik olaylarındaki verimini arttırdığını söylemek mümkün. Böyle bir birliktelik sonucu, küçük hücre zamanla DNA'sındaki bağımsız hareket etme yeteneğini kaybetmiş ve günümüze kadar ayrılmaz bir bütün hâlinde yaşamaya başlamış olmalıdır. Dünyamızda "büyük hücre"lerin içindeki bakteri yaşamı da bir gerçekken böyle bir kuram akla gayet yatkındır. Belki bugünkü simbiyotik ilişkiler milyonlarca yıl sonra canlıların çevreye daha iyi uyum sağlayabilmesini sağlayacak farklı organellerin veya yapıların evrimine zemin hazırlıyordur, Kim bilebilir?

Aybeniz Metin

evolution.berkeley.edu/evolibrary
khanacademy/endosimbiyoz

ÖĞRENİLMİŞ ÇARESİZLİK

Öğrenilmiş çaresizlik veya bir diğer adıyla kazanılmış başarısızlık sendromu, bir canlının göstermiş olduğu tepkilerin sonuca ulaşmaması durumunda, sonucu değiştiremeyeceğine dair inancı ile oluşan bir ruh hâli durumudur. İnsanlarda zamanla oluşan başarısızlıklar karşısında kişinin bir şeyleri başarma isteğini günden güne kaybetmesi sonucunda, belli bir konuda veya genel olarak başarısız olacağına dair bir inanç geliştirmesi ile kendini gösterir. Tanımı böyle yapınca çok bir şey anlamamış olabilirsiniz. Ancak bu sendrom birçok insanın ve canlının yaşadığı bir durum. Özellikle son bir senedir içinde bulunduğumuz vaziyette çoğu kişi fark etmese de bunu yaşıyor. Herkesin çaresiz kaldığı durumlar elbet olabilir. Ancak aslında çaresiz olmadığımız zamanlarda çözüm üretmeden çaresizliği kabullenmek bu sorunun başladığı nokta.

Bence bizleri birbirini takip eden iki boyutta etkiliyor:İlk olarak davranışlarımıza yansıyan ve daha özgüvensiz, şüpheli, kararsız, çekingen olmamıza neden olan boyut. İkinci boyut ise dışarıya karşı olan tavrımızın değiştiğini fark etmemiz ve kendimize sınır çizerek onun daha ilerisine gidemeyeceğimizi kabullenmemiz. Yani düşüncelerimizi etkileyen psikolojik boyut... Burada bir süre sonra önümüze bir engel çıktığında, işler ters gittiğinde, her zamankinden farklı bir şey yapmamız istendiğinde “Yapabilir miyim?”, “İşleri yoluna koyabilir miyim?” gibi soruları kendimize yöneltmeden “Yapamam.” diyerek vazgeçiyoruz. Kendimizi hapsettiğimiz o kutunun içinde, çizdiğimiz sınırlara göre hareket ederek çabalamadan pes ediyoruz. Ama o sınırları sadece geçmişteki başarısızlıklarımıza göre belirledik. Bir daha denersek, biraz daha fazla çaba gösterirsek başaramayacağımızı nereden biliyoruz? Bilmiyoruz.

Başaracağımız kesin değil ancak denemeden vazgeçmek, yine başarısız olacağımızı varsayarak geri çekilmek; kendimize güvenerek bir adım daha ileriye gitmekten daha kısa bir yol evet ama doğru yol değil. Sınırlarımızı aşamaz ve kendimizi o kutuya hapsetmeye devam edersek maalesef en sonunda depresyonla karşı karşıya geliyoruz. Küçük olan bu kartopunun önünü kesmezsek çıkış yolunun tersinde ilerleyerek büyük bir çığa dönüşüyor. İçinizdeki çığın oluşmasına izin vermeden önce kendinizi bir kez olsun dinleyip lütfen o kartopunu eritmeye çalışın. Biz, akıllı ve düşünme yetisi olan insanlar için bu psikolojik savaştan galip ayrılmak diğer canlılara nazaran daha kolay ve daha ulaşılabilir. Peki ya diğer canlılar?

Üç grup köpek üzerinde uygulanmış olan bir deneye göz atalım isterseniz: Öğrenilmiş çaresizlik kavramı ilk kez Martin Seligman adlı Amerikan bir psikolog ve arkadaşları tarafından kullanılmıştır. Yaptıkları araştırmada kaçma, çaresizlik ve kontrol grubu olmak üzere üç grup köpek kullanılmış ve köpeklerle iki ayrı deneysel işlem uygulanmıştır. Deneyin birinci aşamasında kaçma ve çaresizlik gruplarındaki köpekler tek tek bir deney kutusunun içine konularak, şokun geleceğini gösteren hiçbir işaret olmaksızın 64 şok verilmiştir. Deney ortamı, kaçma grubundaki köpeklerin burunlarıyla bir düğmeye bastıkları zaman şokun gelmesini engelleyebilecekleri bir biçimde düzenlenmiştir. Kaçma grubundaki köpekler birkaç tekrardan sonra, burunlarıyla düğmeye basarak şoku durdurmayı öğrenmişlerdir. Kontrol grubundaki köpekler deneyin bu birinci aşamasına katılmamıştır.

Deneyin ikinci aşamasında her üç gruba kaçma-kaçınma eğitimi uygulanmıştır. Bunun için her üç gruptaki köpekler iki bölmeli bir deney kutusuna konulmuştur. Köpeklerle şokun geleceğini gösteren bir uyarıcı (ışık) verilmiştir. Köpekler uyarıcının verilmesinden itibaren 60 saniye içinde diğer bölmeye atladıkları zaman şoktan kurtulmakta, bu süre içerisinde diğer bölmeye atlayamayanlar ise şoktan kurtulamamaktadırlar.

Deneyin sonuçlarına göre, birinci aşamada şoku kesmede başarılı olan kaçma grubundaki köpekler ile kontrol grubundaki köpekler kısa sürede şoktan kurtulmak için kutunun diğer bölmesine atlamaları gerektiğini öğrenmiştir. Çaresizlik grubundaki köpekler ise deneyin ikinci aşamasında bu görevi öğrenmede başarısız olmuşlardır.

Bunun yanı sıra, tamamen pasif bir tutum takınmışlar ve doğru tepkiyi verdiklerinde şoktan kurtulmaları mümkün olduğu halde, hiçbir tepki vermeksizin şokun geçmesini beklemişlerdir.

Bunun nedeni deneyin birinci aşamasında davranışları ile sonuçları arasında bir bağlantı olmadığını öğrenmeleridir. Bu yüzden Seligman ve arkadaşları hayvanların bu durumunu “öğrenilmiş çaresizlik” olarak adlandırmışlardır. Daha sonraki yıllarda farklı hayvan türleri ile yapılan deneylerde de aynı sonuçlar gözlenmiştir.

Hem hayvanlar hem de insanlar üzerindeki etkilerini göz önünde bulundurursak bu durumdan kurtulmak ya da kurtulamamak kendi elimizde. Psikologlara danışarak da kendinize bir yol haritası edinebilirsiniz. Ancak genel olarak tek çözüm kendinize inanmak, çabalamaya devam etmek ve pozitif kalmak. Başlangıçta küçük görevler üstlenerek kendinizi motive edebilir ve büyük engelleri bile aşabilirsiniz. Umarım içinde hapsoldüğünüz kutularınızı yıkarsınız.

Çift Yarık Deneyi'nden saygılar...

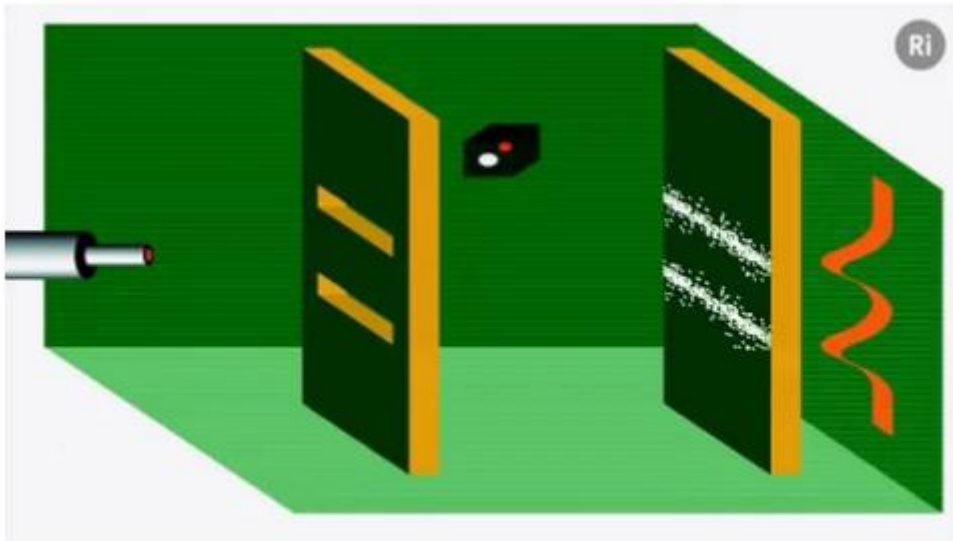
Bir deney düşünün. Yapımı basit. Nasıl olduğu anlaşılabilir ama sonuçları dünyayı değiştirecek... Dünyanın en ünlü beyinlerini karşı karşıya getirecek... En zor münazaralar olacak. En basit ama derin mektuplar, cevap olacak.

17. yy.da fikri ortaya konulan bir deney... Bu deney, en basit haliyle ışığın dalga mı parçacık mı olduğunu ortaya koyacaktı. Böyle olmalıydı. Düşünülen şey bu kadar basitti. Deney düzeneği ise daha basit. Bir foton tabancasının fırlattığı fotonlar çift veya tek yarık olan engelden geçip karşıdaki yarık olmayan bir engele çarpacaktı.

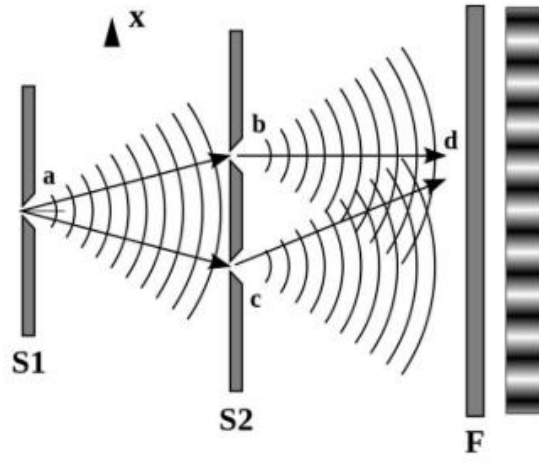
Tek yarıktaki her şey yolundaydı. Işık düşünüldeğü gibi parçacık gibi davranıyordu. Engelde tek bir çizgi oluşuyordu. Bu aşamada herhangi bir sorun yoktu. İkinci yarık açıldı. Deneyin ilginç yeri asıl şimdi başlıyordu. Bu deneyde ışık eğer bir dalgaysa desenler görseldeki (88881) gibi çoklu olmalıydı, eğer parçacıksa iki çizgi olmalıydı. Parçacık olup iki çizgi bırakmasını iki yarıktan dökülen kumlara benzetebiliriz.

Bu deneyde ışık eğer bir dalgaysa desenler görseldeki (88881) gibi çoklu olmalıydı, eğer parçacıksa iki çizgi olmalıydı. Parçacık olup iki çizgi bırakmasını iki yarıktan dökülen kumlara benzetebiliriz

Parçacık olup iki çizgi bırakmasını iki yarıktan dökülen kumlara benzetebiliriz.

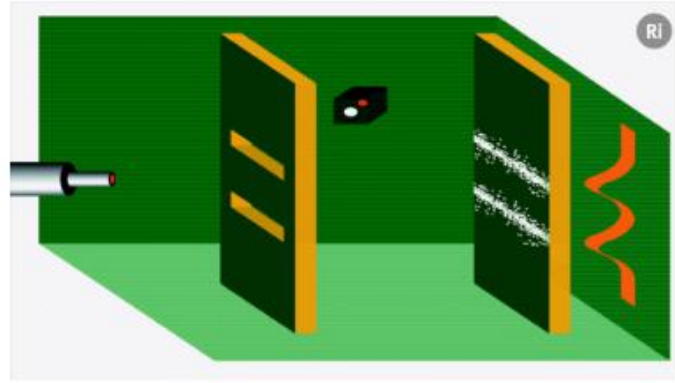
Öngörülen durum iki çizgi olmasıydı. Çünkü deneyin tek yarıklı olan aşamasında ışığın parçacık olduğunu kanıtlamıştık. En azından öyle düşünüyorduk.

Dalgaların bıraktığı çoklu çizgi deseni. (88881)

Fakat sonuç hiç de öyle değildi. Engelde çoklu çizgi deseni oluşmuştu ama durun, ışık parçacıktı. Yani bu olmamalıydı. Yukarıda parçacık veya dalga olduğunu kanıtlamak için demiştik fakat bu Max Plank'tan önceydi. O, ışığın paketler halinde iletildiğini söylemişti. Yani bu deney sadece emin olmak amacıyla yapılmıştı. Çift çizgi oluşmasına neredeyse kesin gözle bakılıyordu. İlk başta bir yanlış olduğu düşünülürdü. Fotonları daha yavaş atıldı. Seyreltilerek. Düşünceleri birbirlerine çarparak dalga gibi davranmalarındı.

Böyle de yapıldı, sonuç aynıydı. Işık inatla “Ben dalgayım.” diyordu. Yine inanmadılar. Kabul etmediler. Tek tek attılar. Beklediler. İlk başta birbirinden alakasız gibi duran bir desen belirdi. Zamanla tekrar çoklu çizgi desenine dönmeye başladığını gördüler. Ve hiç istemedikleri şeyi yaptılar: Kabul ettiler. Bu sefer elektronlarla denediler.

Evet siyah kutu gözlemci

Gerçek dünyadaki madde olgusuna daha çok benzeyen bir parçacık. Yine aynı düzenek ve yine aynı sonuç. Fotonlara yaptıkları ne varsa elektronlara da yaptılar. Elektronlar da dalga gibi davrandı. Çoklu çizgi deseni oluşturdu. İş, akıl almaz duruma gelince bir bir değişiklik yaptılar: Yarıkların önüne veya arkasına fark etmeksizin bir gözlemci yerleştirdiler. Bu sayede elektronların hangi yarıktan geçtiği belirlenecek ve nasıl dalga deseni oluşturduğu anlaşılabilirdi. Öyle olmalıydı. Öyle umuluyordu. Deney yapıldı gözlemci açıkken bilin ne oldu. Çift çizgi. Gözlemci kapatıldı, çoklu çizgi deseni. Nereden geçtiğini öğrenmek istediğimizde elektron parçacık gibi davranmaya başladı. Öğrenmek istemediğimizde ise dalga gibi. Sanki bilinçliydi. Sanki bizim gibi duyularla dış dünyayı algılayabiliyordu. Bizim cansız dediğimiz parçalarımız sanki canlıydı Bu deneyin onlarca sonucu oldu. Bir çok teorem geliştirildi bu durumun varyasyonları için. Gecikmiş Seçim Teorisi, Süper Pozisyon, Kuantum Dolanıklığı gibi ve gibi... Bugün bu konuda anladığımız tek şey anlamadığımızdır. Fizikçi Feynman bile kimsenin anlamadığını söylemiştir. Cansız parçacıkların canlılara dönüştüğü bir dünya. Keşfedilmeyi, Keşfetmenizi, Keşfetmemizi bekliyor. Peki biz neden bekliyoruz?

GÜNCEL

Bizlere neler anlattılar?

ayın ülkesi: bhutan-ayın dizisi:rise of empires: ottoman-ayın filmi:
gladyatör-ayın kitabı: kitap hırsızı-gerçeklik-formula 1-blue: her şey biter-
akademi ödülleri:oscar-ekogündem-tarih yazarlar: kiev'in olgası-ayın deyimi:
kuyruk acısı

AYIN ÜLKESİ: BHUTAN

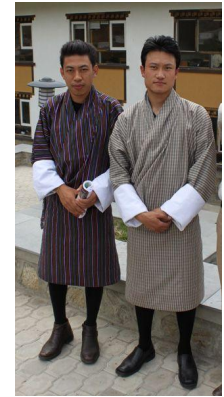
Bhutan'ı birçoğumuz ilginç bayrağından tanıyor, ne de olsa Galler ile birlikte bayrağında ejderha sembolü bulunduran 2 ülkeden biri. Peki Bhutan tam olarak nerede?

Bhutan, Asya'nın en kalabalık ülkeleri Hindistan ve Çin arasında yer alıyor. Yakın olsalar da Nepal ve Bangladeş ile kara sınırı yok. İki dev ülke arasında kalan Bhutan'ın yüzölçümü yalnızca 38.394 km², karşılaştıracak olursak Türkiye'nin yaklaşık 1/20sine denk. Nüfusu ise 2019 verilerine göre 763.092 ve artış gösteriyor.

Peki nedir Bhutan'ı özel kılan? Bhutan Asya'nın geneliyle karşılaştırıldığında askeri ya da ekonomik açıdan büyük olmasa da kendi kültürüne sahip çıkma konusunda çok iyi. Tıpkı Avrupa ülkelerindeki gibi demokrasinin yanı sıra Kraliyet Ailesinin varlığını devam ettiriyor ve bu da Bhutan'ı Dünyadaki son Budist krallığı yapıyor. Tarihi boyunca sömürgeleşmemiş Bhutan kendi değerlerini yaşatmaya devam ediyor ve kendi yerel dili "Dzongkha" dilini kullanıyor. Batı'yı örnek almak yerine kendi gelenekleriyle devam eden Bhutan bazı ilginç rekorları da elinde barındırıyor.

Dünya'da trafik ışığı içermeyen tek ülke olması, Dünya'da karbon salınımı negatif olan tek ülke olması ve Asya'nın en mutlu ülkesi olması bunlardan bazıları.

Gho, ayrıca erkek memurlar ve öğretmenlerin resmi kıyafeti.

Bhutan'ın bazı ilginç geleneklerine göz atalım.

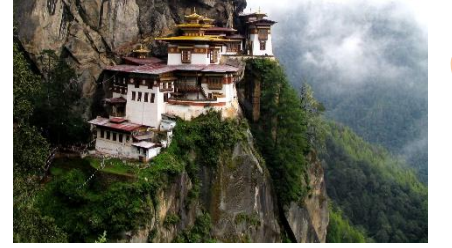
Bhutan'ın yaş sistemi Batı'dan farklı ve doğan herkesin yaşı 0 değil, 1'den başlıyor. Ayrıca günümüzde bu gelenek yıpranmaya başlasa da Bhutan geleneklerinde herkesin doğum günü 1 Ocak kabul ediliyor. Teorik olarak Bhutan'da 31 Aralık 23.59'da doğmuş olsaydınız doğduktan 1 dakika sonra 2 yaşında olabilirdiniz!

Geleneksel giysilerine bakacak olursak kadınlar için "kira", erkekler için ise "gho" isimli giysilere sahipler. Kıyafetlerin ikisi de tek parça ve bir kuşakla bağlanıyor, görüntü olarak göçebe toplulukların kıyafetlerini andırıyorlar. Giyim tarzlarıyla ilgili ilginç bir detay daha ise cinsiyet farkı olmadan uzun boylu çoraplar giymeleri.

Kira, genellikle içine ince bir bluz ve dışına ceket ile giyilir.

Bhutan'ın geleneksel ve aynı zamanda en çok yapılan sporu ise okçuluk. Bambudan yapılan yaylar ve bambu/kamış oklarla gündelik hayatta ve festivallerde sıkça yapılıyor okçuluk sporu. Bu sporun Bhutan geleneklerine uygun yay ve oklarla yapılması teşvik ediliyor. Bhutan geleneklerinde okçuluk erkekler için uygun görülse de günümüzde iki cinsiyetin de yaptığı bir spor ve Bhutan'ın Dorji Dema ve Tshering Choden gibi olimpiyatlara katılan kadın okçuları da var.

Bhutan'da toplamda 8 tane UNESCO korumasında bölge bulunuyor, görseldeki Taktsang Manastırı bunlardan bir tanesi.

Bhutan mutfağına gelindiğinde bu mutfağın öne çıkan karakteristik özelliğinin baharatlılık olduğunu görüyoruz. Yemeklerin çoğu pirinç içeriyor ve genelde et veya sebze ile servis ediliyor. Et olarak tavuk, inek, yak, domuz, koyun; sebze olarak acı biber, ıspanak, turp, şalgam, yeşil fasulye... tercih ediliyor. Bir nevi Hint ve Çin mutfaklarının sentezi olan Bhutan mutfağında ayrıca yemekler el ile yeniyor. Evlilik ile ilgili ilginç bir Bhutan geleneği ise ülkenin bazı kısımlarında erkekler kız istemeye giderken başka taraflarında bunun tam tersi bir gelenek yaşıyor.

Bhutan'ın doğaya verdiği önem

Yukarıda yanlış okumadınız, Himalayalar'a da ev sahipliği yapan bu dağlık ve ormanlık ülke "**negatif karbon salınımı**" sahip. Bu da demek oluyor ki Bhutan'ın ormanlarıyla havadan aldığı CO2 miktarı, dışarıya verdiği miktardan daha fazla. Birleşmiş Milletler verilerine göre Bhutan'ın %69.1'i ormanlarla kaplı ve ülkenin %51'indeki ormanlar koruma altında. Bu oran, herhangi bir Asya ülkesindeki en büyük oran. Bu sadece insanlara değil ayrıca nesli tehlikede olan hayvan türlerine de büyük bir yardım sağlıyor: Bengal kaplanı, Asya fili, kar leoparları bunlardan bazıları.

Peki Bhutan bunu nasıl başarıyor? Bhutan yenilenebilir enerjiye çok önem veriyor ve ülkenin birincil elektrik kaynağı hidroelektrik santralleri. Hidroelektriğin yanı sıra biyogaz, güneş enerjisi ve rüzgar enerjisi de kullanılıyor. Ayrıca Bhutan'ın en yüksek ihracat payı da yenilenebilir enerjiden elde edilen elektrik. Bhutan doğasını koruma amaçlı bir "nitelikli turizm" politikası da izliyor. Gelen turistlerden kişi başı, her gün 180-290 Amerikan Doları alınıyor, bu fiyatın içine konaklama, yemek ve rehber(zorunlu) de dahil oluyor. Yüksek fiyatlardan dolayı az turist alan Bhutan, bu sayede Bhutan doğasına turistlerden gelebilecek zararları yüksek ölçüde önüyor.

AYIN ÜLKESİ: BHUTAN

Bhutan ve Mutluluk

Ekonomi terimlerine alışkınsanız GDP (Gross Domestic Product) kelimesini duymuş olmalısınız. Basitçe bir ülkede bir zaman aralığında üretilen tüm ürünlerin piyasadaki ekonomik ölçüsüdür. Ancak Bhutan bu konuda Dünya ülkelerinin geri kalanından farklı bir yol izliyor.

1972 yılında Wangchuck Hanedanlığı'nın 4. kralı Jigme Singye Wangchuck GNH'nin GDP'den daha önemli olduğunu açıkladı ve o gün bugündür bu, Bhutan'ın mottosu haline geldi. Peki nedir GNH?

Himalaya ülkelerinde görülen Bhutan'ın da geleneksel çalgısı "dramyin". 6 telli bir çalgı.

GNH yani Gross National Happiness ülkenin milli mutluluğunun ölçüsüdür. GNH terimi Bhutan kralı tarafından bulunmuş ve 2008 yılında da Bhutan Anayasasına hükümetin hedefi olarak eklenmiştir. Bu felsefeye göre sürdürülebilir kalkınma bütüncül bir bakış açısıyla yapılmalıdır ve insanların mutluluğu ile ekonomik gelişmelere eşit derecede önem verilmelidir. Buradan hareketle Bhutan'da eğitim ve sağlık hizmetleri ücretsiz olarak veriliyor. Bhutan GDP yerine GNH'yi esas alarak ilerlese bile 2018 verilerine göre %7.1'lik bir ekonomik büyüme gösteriyor ve bu da ekonomik büyüme açısından Bhutan'ı Hindistan'dan sonraki Dünya'nın en hızlı büyüyen ekonomisi yapıyor.

Askeriye

Bhutan'da askerlik gönüllü olarak yapılıyor ve toplam asker sayısı 16.000 dolaylarında. Hava kuvvetleri bulunmuyor ve hava tehditlerine karşı tamamen Hindistan'a bağlı. Ayrıca kara ordusu da Hint ordusu tarafından eğitiliyor. Bhutan hakkında anlatmak istediklerim bu kadar, Batı toplumlarının etkisinde kalmadan kendi yolunu çizen bu küçük ülke hakkında bilgi vermek istedim. Okuduğunuz için teşekkür ederim.

Yazar: Eren Berk Karabulut

Dergimizin ilk sayısında tema olarak “Tarih”i seçtik. Ayın dizisi köşesini dolduracak yapım da Netflix’in 3. yerli yapımı olarak sayabileceğimiz “Rise of Empires Ottoman” oldu. Şimdiden iyi okumalar dilerim.

AYIN DİZİSİ: RISE OF EMPIRES: OTTOMAN

Dizinin konusu ne?

Babasının vefatı üzerine genç yaşta tahta geçen II. Mehmet çocukluk hayali olan ve “Kızıl Elma” olarak anılan, İslam dünyası için büyük önem teşkil eden Konstantinapolis için harekete geçer. Bu büyük fethin nasıl gerçekleştiğini seyirciye yansıtmaya çalışan yapım, Dünya tarihine yeni bir yön verme serüvenini anlatıyor.

Bu bir belgesel dizi.

Rise of Empires: Ottoman yaşananları 6 bölümlük bir olay örgüsüyle, aynı zamanda da seyirciyi bilgilendirme amacıyla anlatıyor. Bu yüzden “Belgesel Dizi” kategorisine dahil olduğunu söyleyebiliriz.

Türk oyuncular İngilizce konuşuyor.

Oyuncu kadrosunun neredeyse tamamı Türk olmasına rağmen dizinin orijinal dili İngilizce. Bu, yapımın ağırlıklı olarak yurtdışını hedeflemesinden kaynaklı. Ayrıca dizinin senaryosu da İngilizce yazılmış ve diyaloglarda bir Türkçeleştirme yapmak çoğu sahnede bir eğretiliğe neden olabilirdi. Dizide Türkçe dublaj seçeneği de var fakat Türk oyuncuların kendilerine yaptığı Türkçe dublaj çok hoş durmuyor. Ayrıca dizinin orijinal İngilizce seçeneğinde anlatımları Charles Dance (Game of Thrones, Tywin Lannister) yapıyor.

Yapımda uzman kişiler yer alıyor.

Belgesel İstanbul’un fethini, iki tarafın da bakış açısına yer vererek gerçekle kurguyu harmanlayan bir dille anlatıyor. Dizide hem yurtiçinden hem de yurtdışından alanında uzman isimleri de görüyoruz. Diziye katkı sağlayan tarihçilerin büyük kısmı da hayatlarını Osmanlı ve Roma tarihine adanmış isimler arasından seçilmiş durumda. Prof. Dr. Celal Şengör ve Dr. Emrah Safa Gürkan belgeselde yer alan uzmanlardan.

Efektler nasıl?

Bildiğiniz üzere genelde Türk yapımlarda pek görsel efekt göremeyiz. Rise of Empires’ta ise işin içine Netflix girince manzara epey değişmiş durumda. Dizi, yüksek bütçeli bir film gibi olamasa da belgesel türünün kaliteli örneklerinden olmuş. Yapımcılığını Karga Seven Pictures ve STX Entertainment’ın üstlendiği dizinin görsel kalite olarak iyi bir seviyede olduğunu söyleyebiliriz.

Peki izlenmeli mi?

Yapım, size her bölümde amacının olayları objektif bir şekilde izleyiciye aktarmak olduğunu belli ediyor. Bu yüzden bazı önemli olaylara çok az yer verildiğini görüyoruz. Örneğin Fatih Sultan Mehmet tarafından kuşatma öncesinde yaptırılan Rumeli Hisarı’na dizide sadece birkaç dakika değiniliyor. Bazı anlatılara göre Fatih Sultan Mehmet’in en büyük akıl hocalarından birisi olan ve kuşatma boyunca Mehmet’i yalnız bırakmayan Akşemseddin’in adını dahi duymuyoruz. Bunların yerine Cenevizli komutan Giovanni Giustiniani ve sadece söylentiden ibaret olan Meryem Ana’nın şehri terk etmesine bolca yer veriliyor. Fakat dizinin bu sevmediğimiz yanları olay akışının önüne geçmiyor. Bu yüzden genel itibarıyla izleyen kişiyi tatmin edebilecek bir yapım. Rise of Empires: Ottoman’ın özellikle tarihi dizi ve belgesel seven kişiler için oldukça başarılı bir alternatif olduğunu hiç tereddüt etmeden söyleyebiliriz.

Yönetmen: Ridley Scott
Oyuncular: Russell Crowe,
Joaquin Phoenix, Connie
Nielsen, Oliver Reed
IMDb: 8,5

AYIN FİLMİ: GLADYATÖR

10. Dönüş Yolu

9. Ödül

8. Çile

7. Mağaranın Derinliklerine Yaklaşmak

6. Testler, Müttefikler ve Düşmanlar

12. İksirle Dönüş

11. Diriliş

1. Sıradan Dünya

2. Maceraya Çağrı

3. Çağrının Reddi

Hikaye Çemberi nedir?

Hikâye Çemberi

Rick and Morty'de "Hikâye Çemberi" denilen bir senaryo formülü kullanılıyor. Dizinin yaratıcısı Dan Harmon'un bulduğu formül 8 aşamadan oluşuyor. Bu aşamalarda Kahramanın Yolculuğu'nda gördüğümüz aşamalarla olan benzeşmeleri de görebiliriz.

Gladyatör Filminde "Kahramanın Yolculuğu"

Gladyatör o dönemde fazla bütçe harcanmış, En İyi Film ve En İyi Erkek Oyuncu dallarında Oscar ödülünü almış başarılı bir filmidir. Senaryosunda ise bilindik bir hikâye anlatım tekniğini görmekteyiz: Kahramanın Yolculuğu. Bu hikâye anlatım tekniği mitoloji alanında yaptığı araştırmalarla tanınan Joseph Campbell'in fikirlerine dayanmakta. Joseph Campbell çeşitli efsane ve mitlerde ortak bir kahraman arketipi olduğu fikrini 1949 yılında yazdığı Kahramanın Sonsuz Yolculuğu (Orijinal ismi "The Hero with a Thousand Faces" iken türkçede bu isim tercih edilmiş) kitabında anlatır. Ona göre bu mitlerdeki kahramanlar ortak bir döngüde ilerler. Daha sonra senarist Christopher Vogler Yazarın Yolculuğu kitabında Campbell'in ortaya koyduğu ortak döngüyü "Kahramanın Yolculuğu" olarak 12 aşamada toplar. Bu anlatım tekniğini Star Wars, Yüzüklerin Efendisi, Back to the Future vb. birçok film ve çeşitli kitaplarda görebiliriz. Bu yazıda bu anlatım tekniğini ve içerdiği 12 aşamayı Gladyatör filmi üzerinden ele alacağız.

Detaylar diğer
sayfada

5. Eşiği Geçmek

4. Akıl Hocasıyla Buluşma

Ne Anlatıyor

İmparator Marcus Aurelius'un oğlu Commodus'u imparatorluğa layık görmez ve onun yerine Roma'yı en iyi yöneteceğini düşündüğü General Maximus'un o öldükten sonra yerine geçmesini uygun bulur. Commodus bunu kabullenemez. Babasını öldürür ve Maximus ile ailesinin ölüm emrini verir. Maximus kurtulur ancak artık ailesi yoktur. Film bu yaşananların ardından Maximus'un "gladyatör" olma ve Commodus'la hesaplaşmasına varan süreci konu alır.

12. İksirle Dönüş

Bu son aşamada sorunlar çözülmüş, huzur geri gelmiş, dünya eski hatta daha iyi duruma geçiş yapmıştır. Filmin en son sahnesinde üstünde güneşin parladığı Roma manzarasını görürüz. Bu Maximus sayesinde daha iyi bir yönetime, refaha kavuşacak Roma ve halkını temsil eder.

11. Diriliş

Karakter eksikliklerinden kurtulmuş, yeni erdemler kazanmış biri olarak yeniden doğar ya da bazen tam anlamıyla ölümden döner. Maximus öldükten sonra halk onu omzuna alarak taşır. Fiilen ölse de eski ruhuna, adalete, işiğe kavuşacak olan Roma'nın kahramanı ve bir nevi sembolü olur.

10. Dönüş Yolu

Karakter artık çıktığı yolculuktan sonra eve, başladığı yere geri dönmelidir. Gladyatör'de dönüş yolu biraz farklı işlenmiştir. Maximus her ne kadar Commodus'u yense de zehir yüzünden kendisi de can verir. Daha sonra Maximus'un ölüm sonrası yaşama geçtiği ve ailesine kavuştuğu sahneleri izleriz. Fiziksel dünyada olmasa da yuvasına dönmüştür.

9. Ödül

Karakterin çileden sonra ödülüne ulaşacağı noktaya geldik. Maximus öldürülmez ve zincire vurulur. Commodus yanına gelir. Onu öldürmemiştir. Çünkü onu arenada halkın önünde bir dövüşte öldürmeyi planlamaktadır. Arenaya çıkmadan önce Maximus'a zayıflatıcı ve öldürücü bir zehir verir. Arenaya çıkarlar. Maximus zehrin etkisindedir. Buna rağmen Commodus'u yener ve canını alır. Maximus artık ailesinin intikamını almış ve Roma'nın yeniden cumhuriyet olmasının, adil bir şekilde yönetilmesinin önündeki engeli kaldırmıştır. Bir nevi ödülünü almıştır.

8. Çile

Çile karakterimizin en büyük korkusuyla, kayıplarla ya da ölümle yüzleştiği aşamadır. Commodus, Lucilla'yı oğluyla tehdit ederek planları öğrenir. Maximus'un eski askerlerini ve ona yardım eden çoğu kişiyi öldürtür. Maximus tüm planların bozulması ile güvenleri kaybetme ve intikamının başarısızlığa uğraması korkusuyla yüzleşir.

7. Mağaranın Derinliklerine Yaklaşmak

Bu aşamada karakterin en büyük korkusuyla, çok zor bir durumla ya da asıl tehditle karşılaşmanın yaklaştığını anladığımız, bunun sinyallerini aldığımız aşamadır. Commodus kendi kız kardeşinin bile kendisine ihanet ettiğini öğrenir. Kız kardeşinin oğlu Lucius'u yanına alır ve ona tarihten hikayeler anlatır. Kız kardeşi oğlunu odasında bulamayınca Commodus'un yanına gider. Oğlu onun yanındadır. Kız kardeşi odaya girdiğinde Lucius'a, İmparator Claudius hakkındaki hikâyeyi anlatmaya başlar. Bu imparatorun kendi yakınları tarafından ihanete uğradığını anlatırken kız kardeşi Lucilla'ya bakar. Hikâye ile eğer neler döndüğünü anlatmazsa oğlunun öleceğinin mesajını verir. İşte bu sahnede gerilim tırmanır. Artık Commodus'un kopuş noktasına geldiğini ve mutlak iktidarı yolunda her şeyi yapabileceğini anlarız.

6. Testler, Müttefikler ve Düşmanlar

Maximus bir sonraki savaşta güçlü bir savaşçının karşısına çıkarılır. Ama hesapta olmayan bir şekilde arenaya kaplanlar da koyulmuştur. Commodus artık bu işi bitirmeye niyetlidir. Ama Maximus bu dezavantaja rağmen rakibini yere serer. Commodus yenilen savaşçının kaderini belirler ve baş parmağını aşağı indirir. Ama Maximus rakibini öldürmez. Seyirci için artık o Merhametli Maximus'tur. Maximus bir nevi bu ölümcül testi geçmiş ve yine seyirciyi, halkı çevresinde toplamıştır. Commodus'un kini artmış, düşmanımız ruhsal olarak kopma noktasına yaklaşmıştır. Halkı yanına almış olan Maximus'a, Commodus'un kız kardeşi Lucilla, senatodan Gracchus ve eskiden emrinde olan askerler ona Commodus'u devirmesi için yardım edecektir. Müttefikleri artmıştır.

1. Sıradan Dünya

Bu aşamada karakteri her zamanki yaptığı işleri yaparken görürüz. Buradaki sıradan kavramı da o karaktere bağlıdır. Gladyatör filminin başındaki mekân Germany Savaşı'nın gerçekleşeceği savaş alanıdır. Baş karakterimiz General Maximus askerlerine cesaret konuşması yapmaktadır. Konuşmanın ardından hazırlık yapılır ve savaş başlar. Maximus'u da savaşırken görürüz. Bu savaş sahnesi sıradan dünya aşamasıdır. Çeşitli savaşlara katılmış bir savaşçı olan Maximus için bu "sıradan" dünyadır.

2. Maceraya Çağrı

Karaktere bu aşamada bir macera, iş, yapılması gereken bir görev hakkında bir çağrı, bir teklif alır. Filmde İmparator Marcus Aurelius başta izlediğimiz zaferin sonrası Maximus'u yanına çağırır. Maximus, imparatorun genç yaşlardan beri tanıdığı dürüst baş karakterdir. İmparator Aurelius ölümünün yaklaştığını ve kendisinin yeni yönetici olmasını ve Roma'yı yeniden cumhuriyet yapmasını ister. Aslında tahtın varisi Aurelius'un oğlu Commodus'tur. Ancak Aurelius oğlunun gerekli erdemlere sahip olmadığını düşünür. Ona göre Maximus ise politikayla yozlaşmamış, onurlu ve adaletli bir insandır. Dolayısıyla Maximus'a bu teklifi sunmuş, ona çağrıda bulunmuştur.

3. Çağrının Reddi

Karakter bu aşamada çağrıyı reddeder. Maximus önce savaşın ardından sonra yuvasına, eşinin ve çocuğunun yanına dönüp sakin bir hayat geçirmek istemektedir. O yüzden bu yöneticilik işini istemez ve reddeder.

4. Akıl Hocasıyla Buluşma

Filmin devamında Commodus imparatorluğu kendisine vermek istemeyen babasını öldürür. Maximus'u öldürmek için bir grup askeri görevlendirir. Ailesinin yaşadığı yere de yine askerlerini gönderir. Maximus kendisine kurulan pusudan askerleri yenerek kurtulur ve ata binip hemen ailesinin yaşadığı topraklara doğru yola çıkar. Vardığında ise bulduğu tek şey ailesinin cesetleridir. Ailesinin ölümü senaryoda karakterin motivasyonunu sağlayan ana unsurlardan biri olacaktır. Günlerdir süren yolculuktan ve karşılaştığı trajedinin ardından Maximus olduğu yerde bayılır. Baygınken oradan geçmekte olan köle tüccarı tarafından bulunur ve satılmak üzere götürülür. Gladyatör dövüşlerinde savaştırmak için güçlü köleler alan Proximo onu yanına alır. Maximus bu gladyatörlük denen "eğlenceyi" mantıklı bulmamakta ve yanaşmamaktadır. Ama arenaya çıkınca mecburen kendini bu işin içinde bulur. Tahta geçmiş Commodus ise birkaç sene sonra babasının ölüm yıldönümü adına Colosseum'da gladyatör turnuvaları düzenler. Roma'ya dönüp imparatorun karşısına çıkmak için Maximus, Proximo'ya gider. İşte her ne kadar başta çok öyle gözükmesine de Proximo gladyatörlük konusunda Maximus'un akıl hocası olacaktır. Proximo gençken Colosseum'da gladyatör olarak savaşmış ve Marcus Aurelius tarafından özgürlüğü geri verilmiş biri olarak akıl hocalığı için uygun kişidir.

5. Eşiği Geçmek

Bu aşamada karakter artık büyük macerasına başlar. Ve sıradan dünyasının dışına çıkar. Filmin ilerleyen zamanlarında Maximus ve diğer gladyatörler savaşmak üzere Roma'ya gelirler. Proximo, Maximus'a gladyatör savaşlarında başarılı olabilmesi için seyirci tarafından desteklenmesi gerektiğini söyler. İmparator karşısına çıkabilmek için kitleleri kendisine hayran etmeli ve arkasına almalıdır. Colosseum'da çıktıkları ilk savaşta o ve gladyatör arkadaşları ölmeleri beklenirken galibiyet elde ederler. Maximus diğer gladyatörlere önderlik ederek bu savaşın kazanılmasını sağlamış ve ön plana çıkmıştır. Commodus galibiyetlerinin ardından gladyatör ile tanışmak ister. Arenaya iner ve gladyatörden miğferini çıkarmasını ister. Bu kişi öldüğünü sandığı Maximus'tur. Ama seyircileri arkasına almış olan Maximus'u öldürmez. Yoksa halkın gözünde zaten sarsıntılı olan iktidarı kötü etkilenecektir. Bu yüzleşme sahnesiyle karakterimiz eşiği geçmiş ve imparatorla hesaplaşma serüveninin ilk adımını atmıştır.

Ayın Dizisi: Hale Dikmen
 Ayın Filmi: Mert Kaplan
 Ayın Kitabı: Nilay Kelci

AYIN KİTABI: KİTAP HIRSIZI

Kitap ne anlatıyor?

Markus Susak tarafından yazılan "Kitap Hırsızı" isimli kitap, 2. Dünya Savaşı sırasında annesi tarafından açlıktan ölmemesi için Liesel Meminger adlı küçük bir kızın Almanya'da bir aileye evlatlık verilmesi ve ardından yaşadıklarını anlatmaktadır.

Kitaptan bir cümle.

'Ulu Tanrım!' Hans'ın elleri tahta korkuluğu sımsıkı kavradı. 'Ben aptalın tekiyim!'

*Hayır baba!
Sadece bir insansın."*

Kısa bir özet.

Liesel Meminger, Almanya'ya olan tren yolculuğu sırasında erkek kardeşini kaybeder. Onun defnedilmesi sırasında, mezar kazıcının düşürdüğü kitabı gizlice alır ve bu şekilde kitaplara ilgisi başlar. Ardından evlatlık verildiği ailede üvey babasının yardımıyla zor şartlarda okumayı öğrenir. Bir gün zenginlerin kıyafetlerini yıkayan üvey annesi ile valinin evine gider ve kocaman bir kütüphane görür. Böylece kitap hırsızlığına başlar.

Kitap açık dili ve etkili betimlemeleri ile okuyucuyu içine çekmektedir. Kitapta insan sevgisinin, zulmün, aşkın, çocukça heyecanların karışımını görürüz.

Kaynakça

<https://www.google.com/amp/s/blog.sonsuzoda.com/kahramanin-yolculugu-nedir/amp/>

<https://storytellingacademy.net/the-heros-journey-kahramanin-yolculugu-modeli/>

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://en.m.wikipedia.org/wiki/Hero%2527s_journey&ved=2ahUKEwjRouLYi77wAhUAqPOHHVKFC04QFnoECAgQAg&usg=AOvVaw0t8FMbfmD1SyFvxZX7RdIG

<https://youtu.be/hkDjipDqD2s>

<https://youtu.be/Hhk4N9A0oCA>

[https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Gladyat%C3%B6r_\(film\)](https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Gladyat%C3%B6r_(film))

<https://m.imdb.com/title/tt0172495/>

<https://www.google.com/amp/s/listelist.com/dan-harmon-hikaye-cemberi/amp/>

<https://youtu.be/sIUeAKz08cw>

GERÇEKLİK

Geçtiğimiz haftalarda oldukça ilginç bir olay yaşandı. Norveç'in başkenti Oslo'daki bir apartmanda altmış yaşlarındaki bir adam evinde ölü bulundu. İçeri giren polisler buzdolabındaki süt kutularındaki tarihlerden anladıkları kadarıyla adam on yıldır ölü imiş. Adamın birden fazla evliliği ve de çocukları var. Aslında bu dünyada kimsesiz ya da tek başına değil. Değınmek istediğım nokta ise adamın "yalnızlığı" veya " Batı'nın bireyselliğı" değil. Gerçeklik.

Gerçekliğın veya varlığın sadece algılarımıza ya da düşüncelerimize bağılı olabileceğini düşündünüz mü? Yani o adam daha bulunmamış olsaydı yine de ölü olur muydu? Bunların cevabını belki bilemeyiz ancak en azından üzerinde fikir yürütebileceğımız bazı şeyler var.

İnsanların gerçeklerle tanışması sanılanın aksine büyüdükçe ya da hayat tecrübesi kazandıkça değil düşünmeye başladığında başlar. Çünkü "gerçek" veya "oluş" tamamen özneyle bağılıdır. Dolayısıyla gerçeğın ne zamandan beri olduğı değil ne zaman algılandığıdır. Bu algılama sürecine biraz daha eğilecek olursak aslında bu olayın sadece imgeler üzerinde yürüdüğüünün farkına varırız. Bu imgelem her insanın kendi gerçekliğinin oluşmasına yol açar. Ve insanlar arasındaki en büyük çatışma da bu öznel gerçekliğın birleşme noktalarıdır. Herkes aslında aynı olanı kendine göre algılar ve farklı bir şey düşünür. Gerçeklik dediğımız de düşündüğümüz olduğı için asıl olanın artık bir önemi yoktur. Tek bir önemli husus kalmıştır elimizde, o da düşündüklerimiz. Bütün dünyamız o düşündüklerimizdir artık. Peki ya bir gün düşünmeyi kesersek o zaman ne olur? Bütün dünya yok mu olur?

Ben düşündükçe var dünya
Ben yok o da yok...

FORMULA 1

Dergimizin spor bölümünde bu ay Formula 1'den bahsedeceğim. Formula 1; tek kişilik, açık tekerlekli otomobil yarışlarının en ünlü ve en yüksek seviyesini oluşturan bir yarış türüdür. Formula 1'de birçok takım bulunur (güncel olarak 10 tane) ve her takımda 2 tane as pilot bulunur. Takımlar isteğe bağlı yedek pilotlar da alabilirler. As pilotlardan birine bir şey olması durumunda, yedek pilotlar yarışmaya başlar. Formula 1'de genelde her yıl 20'den fazla yarış yapılır.

(2020'de Covid-19'dan dolayı 17 tane yapıldı, 2021'de ise bu sayı 23'tür) Her yarışta, pilotların bitirdikleri sıralara göre puanlar verilir, bu puanlar sabittir. Sezon sonunda en çok puanı toplayan pilot, pilotlar şampiyonu olurken en çok puan toplayan takım, takımlar şampiyonu olmaktadır.

PUANLANDIRMA SİSTEMİ

Formula 1'de puanlandırma sistemi bu şekildedir.

Yarış galibi	25 puan
2. bitiren pilot	18 puan
3. bitiren pilot	15 puan
4. bitiren pilot	12 puan
5. bitiren pilot	10 puan
6. bitiren pilot	8 puan
7. bitiren pilot	6 puan
8. bitiren pilot	4 puan
9. bitiren pilot	2 puan
10. bitiren pilot	1 puan
En hızlı turu atan pilot	1 puan

Formula 1'de yarış sonunda bir pilotun kazanabileceği maksimum puan 26 iken (1. olma ve en hızlı turu atma) bir takımın kazanabileceği maksimum puan 44'dür. (bir pilotun 1., diğerinin 2. olması ve takımın herhangi bir pilotunun en hızlı turu atmasıyla olur.)

PUANLANDIRMA ÖRNEĞİ

F1 DRIVER STANDINGS		
1	VETTEL FERRARI	121
2	HAMILTON MERCEDES	120
3	BOTTAS MERCEDES	86
4	RICCIARDO RED BULL	84
5	RAIKKONEN FERRARI	68
6	VERSTAPPEN RED BULL	50
7	ALONSO MCLAREN	32
8	HULKENBERG RENAULT	32
9	SAINZ RENAULT	24
10	MAGNUSSEN HAAS	19

#CanadianGP

Bu resimde, pilotlar şampiyonasının bir örneğini görüyorsunuz. Ezeli rakipler Sebastian Vettel ile Lewis Hamilton arasında sadece 1 puan fark var!

Formula 1 Araçlarında Neler Bulunur?

F1 araçları dünyadaki en hızlı yarış otomobilleri, peki onları bu kadar hızlı yapan faktörler neler?

F1'de farklı markalardan takımlar bulunur. En bilinenlerine örnek olarak Ferrari, Mercedes ve Red Bull'u söyleyebiliriz. Tabii ki farklı takımların olması, araç performanslarını ciddi derecede etkiliyor, sonuçta her takım farklı mühendislerle çalışıyor, farklı parçalar kullanıyor, farklı kaynaklardan faydalaniyorlar. Formula 1'de başarılı olan veya tarihi olan takımların bu konuda işleri daha kolay, onların bu spordan kazandığı para daha fazla oluyor.

Peki ya her F1 aracında ortak bulunan ve F1'i diğer sportlardan daha hızlı yapan parçalar neler?

F1 araçlarının diğer sportlara oranda ciddi şekilde gelişmiş bir süspansiyon yapısı bulunur. Takımlar süspansiyonun etkisini Rusya, Azerbaycan ve Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki yarışlarda ciddi şekilde görmektedirler. Daha gelişmiş bir süspansiyon, pilotların virajlara daha fazla hız taşıyabilmesini sağlar ve direksiyon hareketlerini ciddi derecede kolaylaştırır.

F1 araçlarının aerodinamik yapıları da çok önemlidir. Yere basma gücünü dengelemek, düzlüklerdeki hızı artırmak için iyi bir aerodinami gereklidir.

Tabii ki aracın en önemli, aracın çoğunluğunu oluşturan bölümü de şasisidir. Şasi bir F1 aracının temelidir. İyi bir şasi de rekabetçi bir araç sağlar.

Frenler de, F1 araçlarının ulaştıkları hızı düşündüğümüzde çok önemlidir. Örneğin İtalya'nın Monza pistinde, takımlar ana düzlükte 350 km/h süratle gitmektedirler ve aniden 80 km/h sürata düşerek viraj dönerler. Bu virajı alabilmek için çok güçlü bir fren sistemi lazımdır ve bu fren sistemi de F1 araçlarında bulunur.

F1 araçları tabii ki çok güçlü motorlara sahiptirler. 10 takım için 4 tane motor tedarikçisi bulunur. 4 takım Mercedes, 3 takım Ferrari, 2 takım Honda ve 1 takım Renault motoru kullanır. 2021 verilerine göre en güçlü motor Mercedes'e aittir. Motorların kaç beygir olduğu tam olarak bilinmemektedir, takımlar bu verileri saklamaktadır ancak Mercedes tahminen 1050 beygir güce sahiptir. F1'de motor alanında takımlar arasında olaylar çıkabiliyor. Ferrari'nin 2019'da kullandığı motoru aşırı derecede hızlı olması nedeniyle incelenmiştir ve motorda illegal parça bulunmuştur. Takımın 2019'dan sonraki sezonlarda bu motoru kullanması yasaklanmıştır ve takım 2020'de ciddi bir performans düşüşü yaşamıştır.

F1'de geçiş yapmak çok zordur. Boyut olarak araçlar çok büyüktür ve zaman zaman kirli havadan etkilenirler ve rakipleri yakalamak bir hayli zorlaşır. F1, geçişleri kolaylaştırmak için 2 tane sistem getirmiştir. Bunlar DRS ve ERS'dir. DRS (Drag Reduction System - Sürüklenmeyi Azaltıcı Sistem) spora geldiğinden beri, geçişlere ciddi derecede katkıda bulunuyor ve daha kolay geçiş yapılabilmesini sağlıyor. DRS aktivasyon bölgelerinde, öndeki araca 1 saniyenin altında yaklaşan sürücüler, bir sonraki DRS alanında yani düzlükte DRS'yi açarak geçici olarak hız avantajı kazanırlar. DRS açıldığında aracın arka kanadının açısı genişler ve sürüklenme azalarak araç daha hızlı hale gelir. DRS'nin çok kolay olmaması için DRS düzlüğü sayısı ve DRS alanı uzunluklarına dikkat edilmektedir, her yarış için ayrı DRS planlamaları vardır. ERS ise egzozdan ve frenlerden çıkan ısı enerjisini dönüştürerek güç ünitesinin (motorun) verimliliğini artırır ve aracın daha hızlı olmasını sağlar. ERS, motorda 160 beygirlik bir güç artışı sağlıyor.

2021 Formula 1 Pilotları ve Takımları

Pilot İsmi	Pilot soyismi	Takım	Takım Motoru
Lewis	Hamilton	Mercedes	Mercedes
Valtteri	Bottas	Mercedes	Mercedes
Max	Verstappen	Red Bull	Honda
Sergio	Perez	Red Bull	Honda
Lando	Norris	McLaren	Mercedes
Daniel	Ricciardo	McLaren	Mercedes
Lance	Stroll	Aston Martin	Mercedes
Sebastian	Vettel	Aston Martin	Mercedes
Esteban	Ocon	Renault	Renault
Fernando	Alonso	Renault	Renault
Charles	Leclerc	Ferrari	Ferrari

Pilot İsmi	Pilot soyismi	Takım	Takım Motoru
Carlos	Sainz Jr	Ferrari	Ferrari
Pierre	Gasly	AlphaTauri	Honda
Yuki	Tsunoda	AlphaTauri	Honda
Kimi	Raikkonen	Alfa Romeo	Ferrari
Antonio	Giovinazzi	Alfa Romeo	Ferrari
Mick	Schumacher	Haas	Ferrari
Nikita	Mazepin	Haas	Ferrari
George	Russell	Williams	Mercedes
Nicholas	Latifi	Williams	Mercedes

En Fazla F1 Şampiyonluğu Yaşamış İsimler

Pilot İsmi	Pilot Soyismi	Şampiyonluk Sayısı
Lewis	Hamilton	7 kez
Michael	Schumacher	7 kez
Juan Manuel	Fangio	5 kez
Sebastian	Vettel	4 kez
Alain	Prost	4 kez
Ayrton	Senna	3 kez
Niki	Lauda	3 kez
Nelson	Piquet	3 kez
Jackie	Stewart	3 kez
Jack	Brabham	3 kez

Not: Lewis Hamilton ve Sebastian Vettel'in kariyerleri devam etmektedir.

En Fazla F1 Şampiyonluğu Yaşamış Takımlar

Takım İsmi	Şampiyonluk Sayısı
Ferrari	15
McLaren	12
Mercedes	9
Williams	7
Lotus	6
Red Bull	4
Brabham	4

Efsanevi Lauda-Hunt Rekabetini Anlatan Bir Film: Rush

Formula 1 efsaneleri Niki Lauda ve James Hunt'ın rekabetini ve Lauda'nın hayatını dramatik bir şekilde anlatan bu filmde Niki Lauda'yı Daniel Brühl, James Hunt'ı ise Chris Hemsworth oynamıştır. Efsanevi Lauda-Hunt rekabeti hakkında bilgi sahibi olmak istiyorsanız, kesinlikle tavsiye edilebilecek bir filmidir. Ayrıca bu film, F1 pilotlarının işlerinin ne kadar zor olduğunu da göstermektedir.

Bunu Biliyor Muydunuz?

Formula 1 pilotları yarış başına ortalama 2-3 kg kilo kaybetmektedirler.

Formula 1'deki en son ölümlü kaza, 2014 Japonya yarışında meydana gelmiştir. Dönemin genç yeteneği Jules Bianchi, bu yarışta kaza yapıp 1 yıla yakın süre komada kalmıştır ancak kurtulamamıştır.

Formula 1 lastikleri arabaların bu kadar yüksek tempolarına dayanamaz ve her yarışta en az 1 kere değiştirilmek zorunda kalınır.

MAYIS 2021

BLUE - HER ŞEY BİTER

BEYZA GÜL TÜRKMEN

*“Maviyi soruyordun, gözlerimden yüzüme yayılan maviyi mi
Bir renk değildir mavi huydur bende
Ve benim yetinmezliğimdir
Ve herkesin yetinmezliğidir belki
Edip Cansever”*

Edip Cansever’in bu ünlü dizeleriyle başlıyor Blue belgeseli. 2017’de yayınlanmış, Sertan Ünver’in yönetmenliğini yapmış olduğu belgesel uzun yıllar önce hayatlarını kaybetmiş olan Yavuz Çetin ve Kerem Çaplı ikilisini röportajlar eşliğinde anlatıyor. Bunu yaparken 1990 Türkiye’sine bir pencere aralıyor ve belgesel ilerledikçe gösterilen konserleri canlı dinleyebilmiş olmayı dilemekten alamıyor insan kendini.

Yavuz Çetin 1970 yılında doğmuş, annesini küçük yaşta kaybetmiş ve kendisini müziğe adanmış birisi. Müzik hayatına bağlama çalarak başlar, sonrasında gitar ile tanışır ve uzun yıllar boyunca çeşitli gitarlar çalar. Lisede “Ercan-Yavuz-Vahe” grubunu kurar, çeşitli yarışmalar kazanırlar.

Kerem Çaplı ise 1949’da İzmir’de doğduktan birkaç yıl sonra ailesiyle beraber Amerika’ya taşınmış, küçük yaşta babasının konserlerinde davul çalmıştır. 1965’te The Sundowners adlı gruba davulcu olarak katılan Kerim, Kim Capli ismiyle tanınır. Çıkardıkları bazı şarkılar ile tanınmaya başlayan grup 1967’de The Monkees ile turneye çıkma şansı elde eder. Bu turnede rock tarihinin tanınmış isimlerinden Jimi Hendrix ile çalarlar. Kerim, sürekli duygusal iniş çıkışlar yaşayan biridir ve kısa bir süre sonra ani bir kararla Türkiye’ye döner.

Gelelim belgeselimizin asıl odaklandığı konu başlığına: Blue Blues Band. Bu grup 1990 yılında Batu Mutlugil (gitar), Yavuz Çetin (gitar) ve Zafer Şanlı (bas gitar) tarafından kurulmuştur. Grubun ilk yılında davulda Cenap Oğuz yer alırken daha sonra onun yerini Kerim Çaplı almış, bas gitarda ise Sunay Özgür çalmaya devam etmiştir.

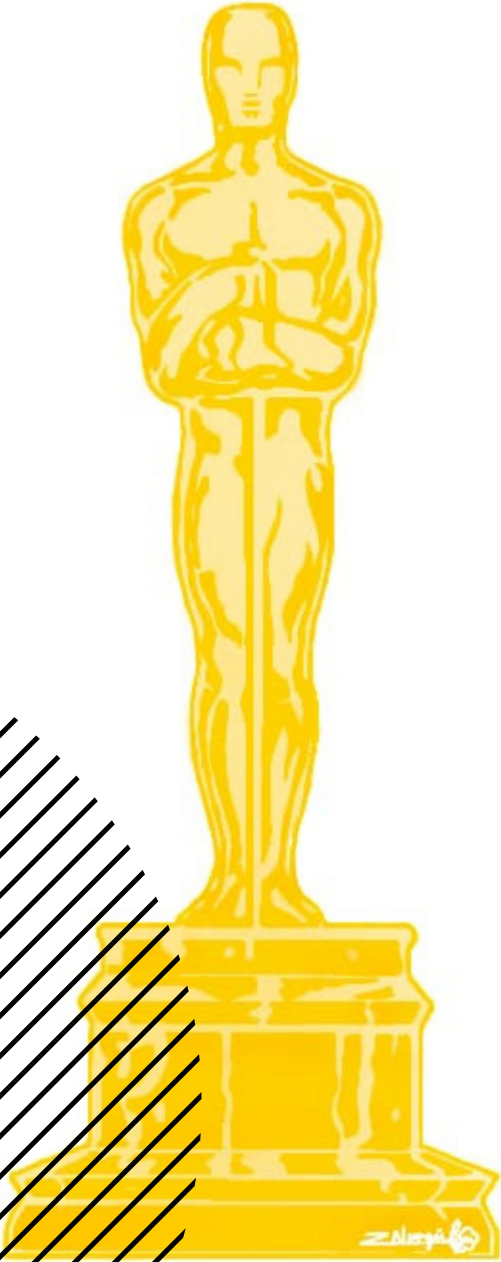
Blue Blues Band uzun yıllar Kemancı, Hayal Kahvesi gibi yerlerde çalmış ve “hiç prova yapmayan grup” olarak akıllarda yer edinmiş. Belgeselde yer alan bir röportajda grubun bas gitaristi olan Sunay Özgür, kendisi ve Batu Mutlugil’in prova yapmayı hiç sevmediklerini ancak şarkıları en iyi bilen kişinin Yavuz Çetin olmasına rağmen prova konusunda ısrarcı davrandığını söylüyor. Bir keresinde Yavuz’un ısrarlarına dayanamayıp 15 dakikalık bir prova yaptıklarını ancak çoğu konserlerinde son 5 dakikada kimin hangi şarkıyı söyleyeceğini karar verip sahneye çıktıklarını aktarıyor.

Yavuz Çetin 2001’de yaşadığı psikolojik rahatsızlıklar üzerine hayatına son vermiş. Kerim Çaplı ise 2004 yılında beynindeki ödem yüzünden hayatını kaybetmiş. Belgesel de yakınlarının Yavuz ve Kerem ikilisini kaybedişlerini anlatmalarıyla son buluyor. Her birinin hayatında trajik anılar bırakmış, onların ölümü. Yine de hepsi ikisiyle biraz daha vakit geçirebilmek adına neleri feda edebileceklerinden bahsediyorlar. Bu noktada kendilerini bire bir tanıma şansı elde edemeyen biz izleyiciler de hüzünleniyor, onları erken kaybetmekten hayıflanıyoruz. Ancak Yavuz Çetin’in de dediği gibi:

*“Bir gün gelir herkes kendi yoluna gider
Her şey nasıl başladıysa öyle biter”*

2021 AKADEMİ ÖDÜLLERİ

93. AKADEMİ ÖDÜLLERİ

Akademî Ödülleri veya popüler adıyla Oscar ödülleri, film endüstrisindeki sanatsal ve teknik başarılarla verilen ödüllerdir. 1929'da Los Angeles'ta verilmeye başlanan ödüller, yılda bir kez ve çoğunlukla şubat ayında düzenlenen törenle dağıtılır. Bu senenin töreni, salgın sebebiyle iki ay ertelenerek nisan ayında gerçekleşti.

Pandemi nedeniyle geçtiğimiz yıllardaki kadar göz alıcı bir törenle kutlanamamış olsa da, 2021 Oscar ödülleri sahiplerini salgın tedbirlerine uygun şık bir salonda buldu. Bu senenin akademî ödülleri, 2020 yılında ve 2021 yılının başında çekilmiş en iyi film, yönetmen ve oyunculara; 25 Nisan 2021'de Hollywood Kaliforniya'daki Dolby Theatre'dan canlı yayınlanan bir törenle teslim edildi.

Törene damga vuran filmlerden biri hiç şüphesiz Chloé Zhao'nun Nomadland'iydi. En iyi yönetmen dalında ödül olarak tarihe geçen ilk "woman of color" (beyaz olmayan, farklı ırklara mensup kadın) yönetmen Chloé Zhao, aynı zamanda en iyi yönetmen ödülünü alan ikinci kadın. Sonuç olarak film; en iyi yönetmen ve en iyi film dâhil olmak üzere tam 6 dalda aday gösterilip, 3 dalda ödül aldı.

Törende dikkat çeken filmlerden biri de Danimarka yapımı Another Round'du. Yönetmen Tomas Vinterberg aldığı en iyi uluslararası film ödülünü, geçtiğimiz sene trafik kazasında kaybettiği kızına armağan ederek törende duygusal anlar yaşattı. Ayrıca filmin Hollywood'a uyarlanacağını öğrendik, söylentilere göre de başrolde Leonardo DiCaprio'yu göreceğiz.

İŞTE TAM 10 DALDA ADAY GÖSTERİLEN MANK, 3 DALDA ÖDÜL ALAN NOMADLAND VE EN İYİ ERKEK OYUNCU ÖDÜLÜNÜ YILLAR SONRA İKİNCİ KEZ KAZANAN ANTHONY HOPKINS DÂHİL OLMAK ÜZERE 93. AKADEMİ ÖDÜLLERİNİN ÖNE ÇIKAN KAZANANLARI:

En İyi Film: "Nomadland"

En İyi Yönetmen: Chloe Zhao, "Nomadland"

En İyi Erkek Oyuncu: Anthony Hopkins, "The Father"

En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu: Daniel Kaluuya, "Judas and the Black Messiah"

En İyi Animasyon Filmi: "Soul"

En İyi Belgesel Filmi: "My Octopus Teacher"

En İyi Uyarlama Senaryo: Florian Zeller and Christopher Hampton for "The Father"

En İyi Kadın Oyuncu: Frances McDormand, "Nomadland"

En İyi Uluslararası Film : "Another Round," Denmark

En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu: Yuh-jung Youn, "Minari"

En İyi Özgün Senaryo: Emerald Fennell for "Promising Young Woman"

SELEN GÜRBÜZ

EKO GÜNDEM

Dünyada devam eden aşılama süreci ve uygulanan kapanma kararları ile kontrol altına alınmaya başlanan küresel salgın etkisini kaybedip ekonomilerin toparlanmasının sinyalini verirken Türkiye’de ise vaka sayılarının zirve yapması kapanma kararını getirdi. Kapanmanın pozitif etkisi TL varlıklara yansdı, tahvil faizleri düştü, kısa vadede Türk Lirası değer kazandı.

Piyasalar yılın ilk yarısında hareketli bir seyir izlerken uzmanlar riski dağıtarak dengeli bir portföy dağılımı oluşturmayı öneriyor. Uzmanların hazırladığı model portföylerde yatırım aracı olarak potansiyel hisse senetleri ve altın başı çekerken Kovid-19 ile artan küresel ve yerel belirsizliklere karşı dikkatli olunması gerektiği belirtiliyor.

•Doların Seyri

2020 Kasım ayında 8.58 ile tarihi zirveyi gören Dolar/TL Merkez Bankasının faiz artırımlarının baskısıyla uzun bir düşüş yaşamış, 22 Şubat günü 6.96'lara kadar gerilemişti. Şubat'ın son haftası ise yükselişe geçen kuru, mart ayında önce hızlı bir yükselişle 7.84'te, devamında yaşadığı kayıp ile de 19 Mart günü 7.21'de görmüştük.

Sürpriz TCMB başkan değişikliğinin ardından 22 Mart günü sert bir yükseliş yaşayan dolar Mart ayını 8.23'ten kapattı. Geride bıraktığımız Nisan ayını ise ay bazında yatay geçirdi. Mayıs'ın ilk haftasını küçük bir aralıkta sallantılı geçiren kur, mevcut durumda 8.26'dan işlem görüyor.

Uzmanlar dolardaki atağın şu anlık kesildiğini söylerken ileride alınacak faiz kararlarının doların seyrindeki temel etken olacağı belirtiliyor.

Mart ayında düşüş devam etmiş, 19 Mart günü 404 seviyesi görülmüştü. Ancak 22 Mart'ta fırlayan kur beraberinde gram altını da taşıyarak bir günde %14 değer kazandırdı. O günden beri yükselen trendini bozmayan gram altın Mart'ta yalnızca kurun artışından güç almışsa da Nisan'dan itibaren küresel piyasalarda değerlenen altın, bu artışın devamında belirleyici oldu. Mevcut durumda Mayıs ayının ilk haftasındaki kazançlarla beraber 489 liradan işlem görüyor.

•Sarı Metalde Yükseliş

Uzun zamandır düşüşte olan altın tarafında yükseliş Nisan'da tekrar başladı. 1725 Dolardan girdiği Mart ayını aylık bazda %3'lük bir kayıpla 1685'ten tamamlayan Ons Altın, bu düşük seviyeleri en son Haziran'da görmüştü. Nisan'da ise aylardır süregelen negatif seyir yerini yükselişe bıraktı. Pozitif başlanan Nisan ayı %3'lük bir kazançla 1769'dan tamamlandı. Yükseliş trendini Mayıs ayının ilk haftasında da devam ettiren Ons Altın, mevcut durumda 1840 dolardan işlem görüyor.

Gram altın tarafına gelindiğinde ise yükselişin, Mart'ın son haftasında başladığını görüyoruz. Kasımdan beri düşen gram altın, 397 TL ile yılın en düşük seviyelerinin görüldüğü Şubat ayını yaklaşık %4 kayıp ile 412'den tamamlamıştı.

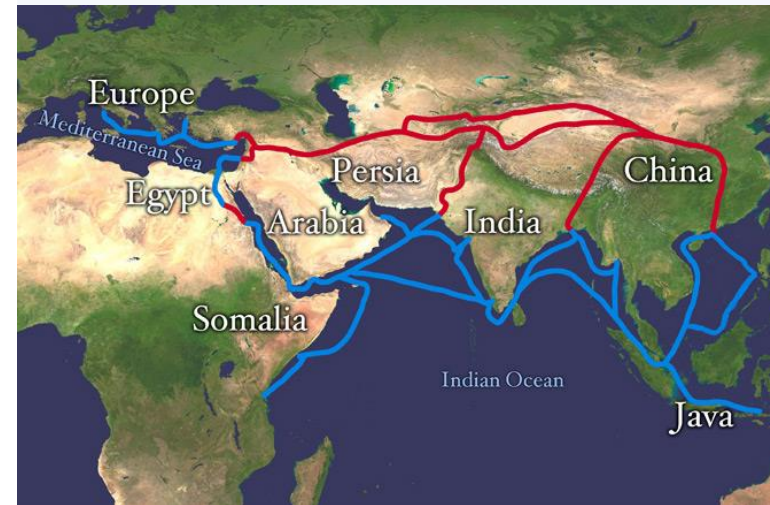
•Güven endeksi

Halkın ekonomiye olan güvenini ölçen tüketici güven endeksi aralık-mart arasında hızlı bir yükselişe sahne olarak 86,63'e kadar çıkmıştı. Tüketicilerin mevcut durum mali değerlendirmelerinin yanında ileri dönem beklentilerini de içeren tüketici güven endeksi, geride bıraktığımız Nisan ayında ise yönünü aşağıya çevirdi. %7,5'luk bir düşüşe sahne olan grafik, Nisan bitiminde 80,25'e geriledi.

•Uzakdoğu'dan Gelen Gelene

Türkiye, deniz ve kara taşımacılığına elverişli, eski dünya karalarının merkez geçiş noktası olan jeopolitik konumu sayesinde ürünlerini çok geniş kitlelere ulaştırmak isteyen yatırımcılara büyük artılar sunuyor. Ülkemizin bu artısına TL'nin değer kaybı ile düşen işçilik, taşıma ve ham madde ücretleri eklenince işini büyütme isteyen yatırımcılara bulunmaz bir nimet ortaya çıkıyor. Yalnızca son birkaç senede birçok yabancı firma ülkemizde üretime başladı. Samsung, Xiaomi, Oppo gibi teknoloji devlerinin dikkat çektiği bu firmaların temel hedefi ise Türkiye’de ürettikleri malları büyüklüğüyle iştah kabartan Avrupa teknoloji pazarına satmak. Peki, zaten deyim yerindeyse ‘dünyayı üreten’Çin’de fabrikaları bulunan bu şirketler neden Türkiye’de üretim yapmaya ihtiyaç duyuyor?

Bu soruya birden fazla cevap verilebilir. Ancak temel nedeni yeni dünya-Uzakdoğu-nın eski dünyaya uzak olmasıdır. Çin’den yola çıkan bir ürünün binlerce kilometre yolu kat edip Avrupa’ya ulaşması yüksek maliyetinin yanında, haftalarca süreye mal oluyor. Haliyle Uzakdoğuluların Batı pazarındaki hakimiyeti sınırlanıyor. Bu sorunu çözmenin yolu ise, yukarıda saydığım nedenlerle kendilerine bölgede hakimiyetlerini artırmaya en uygun ülke olarak gördükleri Türkiye’de üretim yapmaktan geçiyor.

Ticarette daha fazla kazanmak için altın kural, maliyeti düşük tutmaktır. Bunu bilen Uzakdoğulu firmalar; üretim ve dağıtım faaliyetini Türkiye’de yaparak hem nakliye maliyetini hem de süresini azaltmayı hedefliyorlar. Böylece satış fiyatını düşürüp daha rekabetçi ürünler satma inisiyatifi kazanmanın yanında jeopolitik olarak yakınlaşıp Avrupa bölgesinde daha etkili bir güç haline gelmeyi planlıyorlar.

Gelelim işin haber kısmına. Yaklaşık 50 Milyon Dolar ile yatırımlarda başı çeken firma olan Oppo, Türkiye'yi Avrupa pazarında satacağı ürünler için bir üretim üssü yapmayı hedefliyor. 25 milyon Dolar ile Tecno ve 20 Milyon Dolar ile Xiaomi ise sırasıyla yatırım yapacak diğer markalar. Bunlardan Xiaomi, ülkemizde yılda 5 milyon adet telefon üreteceğini açıkladı. Ayrıca yaklaşık 25 milyon dolarlık bir yatırım ile Vivo da senede 500 binlik bir üretim rakamı hedefliyor. Dünyanın en büyük akıllı telefon üreticisi olan Samsung ise Atmaca Elektronik'in fabrikasındaki üretim faaliyetlerini Tekirdağ'a kuracağı yeni fabrikasına taşıyacağını açıkladı. 10 bin metrekarelik yeni merkezinde telefonun yanı sıra TV üretmeyi de planlayan firma, kendine ait bir fabrika sayesinde Türkiye'deki varlığını sağlamlaştırmayı amaçlıyor. Bu tür olumlu gelişmeler aslında, şu sıralar sallantılı bir ekonomiye sahip olan ülkemizin barındırdığı yüksek potansiyelin değerlendirilmesi halinde bu çıkmazlardan kolaylıkla sıyrılıp aydınlık günlere ulaşacağımızın sinyalini veriyor.

'Kurtarıcı' aşı turizme can suyu olur mu?

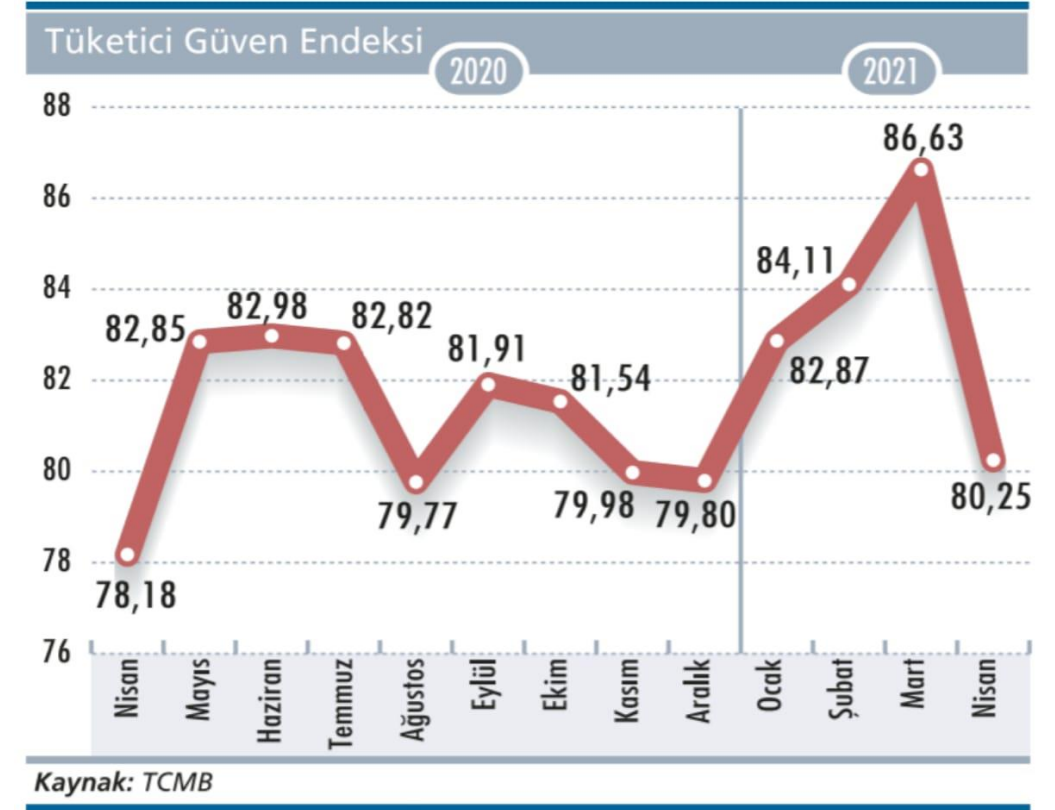
2020 pandemi yasakları ve toplumlarda hâkim olan korku havası nedeniyle zor bir yıl oldu. Kısıtlamalar ile izolasyona mahkûm edilen insanların yaşam şekilleri ile beraber para harcama tercihleri de değişti. Online alışveriş zirve yaptı, tıbbi ürünlerin ve teknolojik cihazların satışları ise tarihi rekorları kırdı. Ancak virüsün getirdiği bu değişim her sektöre olumlu yansımada.

Yeni alışkanlıklarla değişen pazar payı dağılımları pek çok işkolunun büyümesini sağlarken bazılarının ise daralmasına neden oldu. Daralan sektörlerde başı çeken turizm, geçtiğimiz yıl tarihinde görmediği büyüklükte bir kriz yaşadı. Dünya geneli %75 azalan turist sayısı, küresel sektörün 1.3 trilyon Dolar kayıp vermesine neden oldu. Turizmin ekonomisinde önemli bir yer teşkil ettiği ülkemiz de bu tabloya ayak uydurdu ve salgın sürecinde turist sayımız ve toplam turizm gelirimiz üçte birine düştü.

Bir yılı aşkın süredir hayatımızı işgal eden ve her gün yazılı ve görsel medyanın manşetlerine malzeme yaptığı korona pandemisi son zamanlardaki mutasyon söylentileriyle birlikte bir süre daha yaşamımızın bir parçası olacağı benziyor. Durum böyle olunca 2020'yi hüsrarla kapatan turizmcilerinin 2021'deki umutları, salgından kurtulmak için tek yol olarak gösterilen aşıda. Turizm hedefleri de bu yolda belirlendi. Aşı sayesinde virüsün etkisinin azalmasıyla oluşacak küresel rahatlamının, bu yılki turizm sezonunu nispeten canlandıracağı tahmin ediliyor.

Hüseyin Kayacan

SON 12 AYDA TÜKETİCİ GÜVENİ

*güven endeksi

	TURİZMDE YÜKSELİŞ UMUDU		
	Turizm geliri (Milyar \$)	Ziyaretçi sayısı (Milyon kişi)	Kişi başına harcama (\$)
2017	26,3	38,6	681
2018	29,5	45,6	647
2019	34,5	51,7	649
2020	11,6	16,0	724
2021*	23,2	31,0	750

Kaynak: TÜİK ve Turizm Bakanlığı. *Hedef.

Bir Azize'nin İntikam Öyküsü, Kiev'in Olgası

Olga günümüzün Rus ve Ukrayna topraklarında Hristiyanlığı yayma konusundaki çalışmalarından dolayı Doğu Ortodoks Kilisesi tarafından azize ilan edilen Pskov'lu bir Kiev hükümadır. Ancak bugünkü yazımda Hristiyan tarihindeki öneminden değil, kocasının adına aldığı, tarihte eşine zor rastlanan bir intikam hikâyesinden bahsedeceğim.

Olga'nın çocukluğuna dair elimizde bir bilgi yok ve ilk defa sahneye çıkışını içinde yaşadığı topluluk olan "Kiev Knezliği"nin prensiyle evliliğinde görüyoruz. Olga, Kiev Knezliği'nin veliaht prensi I. İgor ile evlenir ve Sviatoslav adında bir de oğulları olur. Günler gelip geçerken hükümdar Oleg vefat eder ve Olga'nın eşi I. İgor tahta çıkar, problemler bu dönemde başlar.

Kiev Knezliği'ne komşu bir topluluk olan Drevlianlar İgor'dan önceki hükümdarlara vergi verirken İgor'a vermemeye başlarlar. Bu duruma sinirlenen İgor derhal bir ordu kurup Drevlianların başkenti olan İskortsen'e (günümüzde Ukrayna sınırlarındaki Korotsen şehri) sefere çıkar. İgor'un büyük ordusu karşısında afallayan Drevlianlar vergiye bağlanmayı kabul eder ve İgor seferden geri döner. Geri dönüş yolculuğu esnasında İgor düşünür, düşünür ve Drevlianların verdiği verginin miktarının çok az olduğuna karar verir.

Bunun üzerine İgor ordusundan küçük bir birlik oluşturup İskortsen'e döner. İgor'un yeterince koruması olmadığını gören Drevlianlar ise bu fırsattan istifade edip İgor'u öldürürler.

İşte burada Olga'nın tarihe kendini yazdıracağı naiplik dönemi başlar. Olga kocasının ölümünden sonra henüz 3 yaşında olan oğulları Sviatoslav tahta çıkamayacağından dolayı onun yerine hükümdar olur.

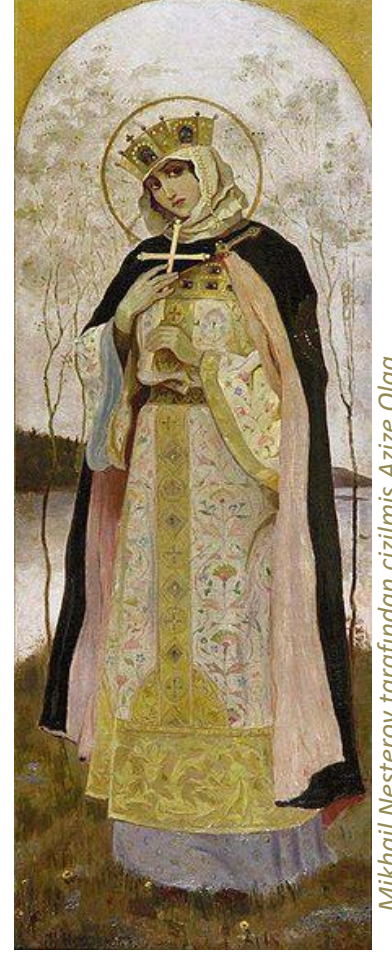
Tahta çıkalı henüz çok olmamışken Drevlianlardan Olga'ya bir elçi gelir. Kral İgor'un ölümünden cesaret alarak Drevlianlar bir elçi ile Olga'ya "I. İgor'u öldürdüklerini ve Olga'ya eşinin katili, Drevlian Prensi "Prens Mal" ile evlenmesini" istediklerini söylerler.

Olga bu teklife nazikçe yanıt verir:

"Teklifiniz elbette hoşuma gidiyor. Artık kocam öldü ve mezardan dönme şansı yok. Bundan dolayıdır ki yarın sizi kendi halkımın önünde onurlandırmak isterim. Şimdi geminize dönün ve yarın yanınıza gelip sizi uğurladığımda deyin ki 'Biz ne yürüyerek ne atımızla döneriz. Bizi gemimizle götürün!' ve halkım sizi geminizle götürecektir."

Olga'nın sözlerini dinleyen Drevlian elçileri gemilerine dönüp geceyi orada geçirdiler. Sabah geldi çatı ve gemilerinin etrafında Kiev halkı toplandı. Olgada çıkıp onları uğurlamaya gelince elçiler dün Olga'nın söylediği sözleri yineledi:

"Biz ne yürüyerek ne atımızla döneriz, bizi gemimizle götürün!" bunun üzerine Olga talimat verdi ve Kiev halkının insanlarından büyük bir grup geminin yanına gelip çok da büyük olmayan gemiyi kaldırdılar. Gemiyi sırtlayıp götürmeye başladılar. Drevlian elçileri

Mikhail Nesterov tarafından çizilmiş Azize Olga.

bu durumdan çok etkilendi ve çok sevindiler. Adeta bir tahtırevanda taşınan bir soylu gibi taşınıyorlardı.

Derken Kiev Halkı gemiyi genişçe bir çukura attı, Olga'nın evvelki gün Kiev halkına kazdırdığı bir çukura. Neye uğradığını şaşırان Drevlian elçileri afallamış bir halde bakarken Olga çukura doğru çömeldive misafirlerine onur duyup duymadıklarını sordu. Ardından Drevlianlar o çukura Olga'nın talimatıyla diri diri gömüldüler.

Bu hadiseden sonra Olga, Drevlianlara kendisi bir elçi gönderdi:

"Teklifinizi kabul ediyorum, sizden ricam şudur ki lütfen halkınızın önde gelenlerini Kiev'e gönderin. Onlar ve elçilerinizle birlikte gidip prensinizle onurlu bir şekilde evlenebileyim."

Elçilerin akıbetinden bihaber bu olaya çok sevinen Drevlianlar elini çabuk tutup Olga'ya Drevlian topluluğunun ileri gelenlerinden bir grup oluş-

turup gönderdi. Drevlianların seçkinlerinden oluşan grup Kiev'e vardı ve Kiev halkı tarafından karşılandı. Halk bu seçkinleri Olga'nın kendileri yıkanasıya kadar kendilerinin karşısına çıkmayacağını söyleyerek bir hamama yönlendirdi. Drevlian seçkinlerinin hamama girişinden sonra kapılar kapatıldı ve bina ateşe verildi.

Bu olaydan sonra Olga, Drevlianlara elçisini tekrar gönderip evliliğinden önce kocasının öldürüldüğü şehirde, İskortsen'de, büyük bir ziyafet verilmesini ve kocasının mezarını görmek istediğini belirtti. İskortsen'de Olga'nın talebi dikkate alınarak büyük bir ziyafet kuruldu. Olga bir grup askerle İskortsen'e gitti ve kocasının mezarının başında onu anıp cenaze töreninin yapılmasından sonra Drevlianlarla birlikte ziyafet masasına oturdu. Geceye doğru Drevlianlar sarhoş oldu ve Olga o vakit askerlerine onları öldürme emri verdi, kendisi de bu katliamda yer aldı. Eski Rus tarihinin en temel kaynaklarından biri olarak kabul edilen "İlk Vakayiname"ye göre o ziyafet akşamında 5000 Drevlian öldürüldü. Olga askerleriyle Kiev'e dönüp işi bitirmek için büyük bir ordu hazırladı ve sefere çıktı.

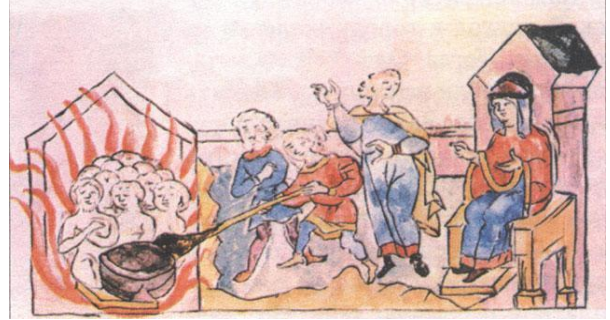
Kiev Knezliği'nin ordusuna karşı koyamayan Drevlianların diğer şehirleri teslim oldu ve geriye yalnızca İskortsen kaldı. Olga kocasının öldürüldüğü ve yıllardır intikam hırsıyla zarara uğrattığı bu şehri kuşatma altına aldı. Kuşatma 1 yıl boyunca sürse bile Drevlianlar direnmeye devam etti ve Kiev askeri şehre giremedi. Bunun üzerine Olga aklına gelen bir fikir ile Drevlianlara bir öneri sundu:

"Neden hâlâ direniyorsunuz? Diğer şehirlerinizdekiler vergiye bağlanmayı kabul etti ve şu an huzur içinde tarım yapıyorlar ancak siz burada vergi vermeyi reddedip açlıktan kırılıyorsunuz."

İskortsenli Drevlianlar düşünüp taşındıktan sonra vergiye bağlanmayı kabul ettiler ancak yine de Olga'nın kendilerine zarar vermelerinden korkuyorlardı. Olga bu endişeyi cevapladı:

"Merak etmeyin, sizin elçilerinize seçkinlerinize ve halkınıza yaptıklarım bana yetti, kuşatmayı durdurmam için tek isteğim her evden bana 3 güvercin ve 3 serçe getirmeniz."

Evlerinde kuş eğiten bir toplum olan Drevlianlar bir yıllık kuşatmanın durması için bu küçük bedele razı oldular ve Olga'ya isteği üzere her evden 3 güvercin ve 3 serçe getirildi. . Sözü tutan Olga ordusunu geri çekti ve akşam vaktini beklemeye koyuldu. Akşam vakti

Olga'nın hamamdaki Drevlian seçkinlerini yakışı, Radziwill Vakayinamesi.

gelip çatığında Olga kendini tarihe yazdıracak o emri verdi:

“Tüm kuşların ayaklarına kumaş sarılmış sülfür çubuk bağlayın, ateşe verin ve kuşları salın.”

Askerler Olga'nın dediğini yerine getirdi ve kuşlar altında yanan çubuklarla özgür bırakıldı. Eğitimli oldukları için evlerini bilen kuşlar yuvalarına uçtu. Göz açıp kapayınca kadar tüm şehir alev aldı. Alevlere boğulmuş bu şehirden kaçabilen Drevlianlar ise ya Olga'nın askerleri tarafından öldürüldü ya da Kiev Knezliği için köle olarak esir alındı. Kalbinde yıllardır söndüremediği intikam alevini İskortsen'e saldıktan sonra tatmin olan Olga şehrin kalan kısmının güç bela söndürülmesinden sonra geriye kalan kişileri de vergiye bağladı ve Kiev'e geri döndü.

Hükümdarlığının ve ömrünün geri kalanında ise Olga sonunda kocasının intikamını almanın tatminatıyla Bizans'ı, 7. Konstantin'i ziyarete gitti. Ziyareti esnasında Hristiyanlığı öğrenip bu dine geçti ve ülkesine dönüp Hristiyanlığı Rus topraklarında yaymaya çalışarak ömrünü geçirdi. Oğlu I. Sviatoslav'ın hükümdarlığı döneminde oğlunun yanında huzur içinde dünyaya gözlerini yumdu. Sviatoslav annesinin Hristiyanlığını hoş görmese de annesinin isteği üzerine Olga'nın cenazesi Pagan inançlarına göre değil Hristiyanlığa uygun bir cenaze töreniyle yapıldı.

Kendi döneminde Hristiyanlığı yayma çabaları çok başarılı olmasa da daha sonra torunu Vladimir tarafından benimsendi ve zamanla Rus topraklarına yayıldı. 1547 yılında, Olga'nın 969 yılında ölümünden yaklaşık 600 yıl sonra Olga başta Doğu Ortodoks Kilisesi daha sonra diğer büyük Katolik ve Ortodoks kiliseleri tarafından azize ilan edildi. Mezarıysa Kiev'de inşa edilmesine rağmen 1240 yılındaki Moğol-Tatar akınları yüzünden yıkılmıştır.

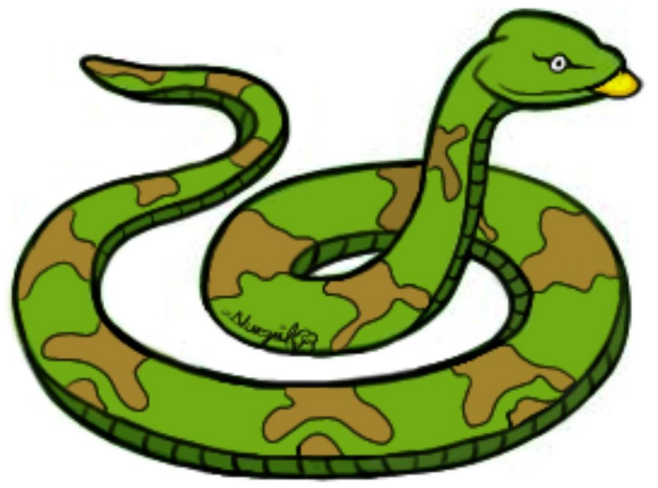
Okuduğunuz için teşekkür ederim.

Olga'nın İskortsen'i yakışı, Radziwill Vakayinamesi.

Eren Berk Karabulut

BİR DEYİM: KUYRUK ACISI

Eski zamanlarda bir belde fakir bir adam varmış. O kadar fakirmiş ki, köyün çobanı bile ondan zenginmiş. Adam bir gün dağda oduna giderken sıcağın bunalmış. Bu vaziyette ağzını açmış sanki "Su! Su!" diye bağırarak bir yılan görmüş.

Adamcağız kendi kendine yılanı sulaması lazım geldiğini düşünmüş. Araya araya bir miktar su bularak yılanın üzerine dökmüş. Yılan da hakikaten susuzluktan yanmakta olduğundan adamın döktüğü suyu büyük bir zevkle yalamaya başlamış ve adamdan memnun olduğunu belirten bir tavırla oradan çekip gitmiş. Birkaç gün sonra, adam yine ormana gittiğinde yılanı görmüş, yılan da adamı görünce boynunu bir tarafa kıvrarak

-Ne yapayım ben, der gibi çekip gitmiş.

Fakat adam dağdaki işini bitirip de evine dönerken yine yılanla karşılaşmış. Fakat bu sefer yılanın ağzında bir altın varmış, adamı görünce oraya adamın geçeceği yola bırakıp çekip gitmiş. Adam da o şaşkınlıkla altını alarak eve gelmiş.

İkinci gün mevzunun ilginçliği bir yana adamın yilandan memnun oluşu bir tarafa, adam sevinçle bir kaba süt doldurarak yılanı gördüğü yere varmış ki ne görsün, yılan yine ağzında bir altınla adamı bekliyor.

Adam sütü bir yere bırakmış yılan da hemen ağzındakini bırakarak süte koşmuş. Adam da altını alarak geri dönmüş ve arkadaşlık başlamış. Yani adamdan süt, yilandan altın... Derken adam zengin olup hacca gitmeye karar vermiş, oğluna da meseleyi uzun uzun anlatarak her gün bir şişe süt götürüp altını almasını söylemiş.

Adam hacca gittikten sonra çocuk bir gün sütü götürmüş altını almış, ikinci gün almış... Sonra, ben demiş, her gün süt götüreceğime yılanı takip eder altının yerini öğrenir onu öldürürüm. Ondan sonra da altınların tamamını alır yılanı süt getirmekten kurtulurum, demiş.

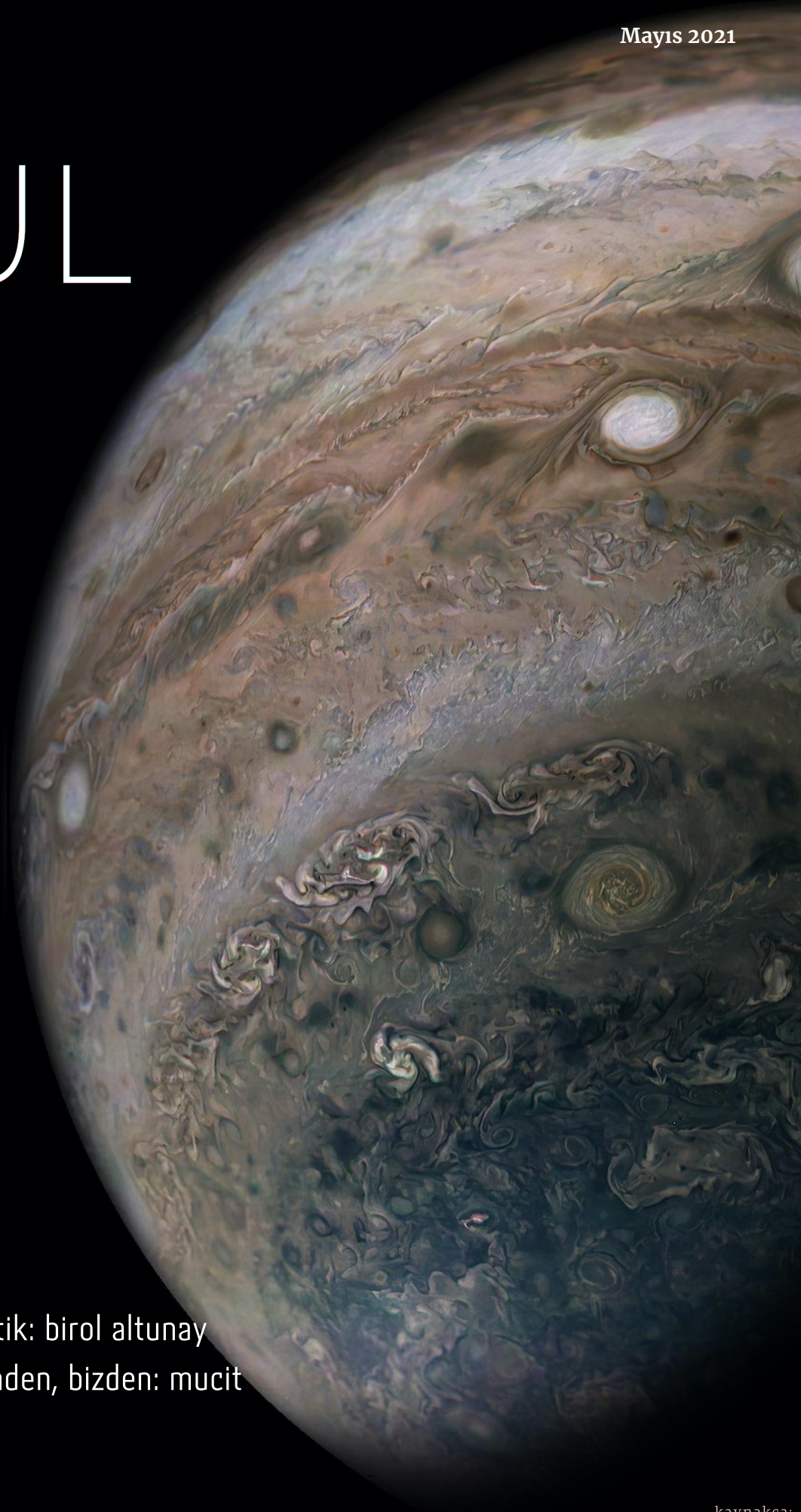
Hakikaten üçüncü gün sütü getirip altını aldıktan sonra, gitmeyip yılanı beklemiş. Yılan tam deliğine başını sokmuş, kuyruğunu da çekeceği zaman çocuk elindeki balta ile yılanın kuyruğunu kesmiş. Fakat yılan can havliyle çıkarak çocuğu sokup öldürmüş ve deliğine geri girmiş ama ölmemiş.

Adam hacdan gelip durumu öğrenmiş ama yine de yılanı minnettar olduğu için süt götürmeyi ihmal etmemiş. Bir gün sütü götürdüğünde yılanı:

-Kabahat bizim çocukta. Ben sana süt getirmeye devam edeyim, sen de bana altın getirmeye devam et, dediğinde yılan getirilen sütü içip lisanıhâl ile şöyle demiş:

-Arkadaş, bu zamana kadar böyle devam ettik. Fakat bende kuyruk, sende de çocuk acısı olduğu müddetçe biz dost olamayız. En iyisi sen rızkını, ben de rızkımı başka yerlerde arayalım, deyip çekip gitmiş.

OKUL

erbakır bingosı-hocalara gittik: birol altunay
erbakır sakinleri-sendin, benden, bizden: mucit
erbakır ruhu

ERBAKIR BİNGOSU

Erbakır Bingosu denildiğine bakmayın, büyük ihtimalle sizin okulunuzda da böyle tipler vardır, iyi eğlenceler.

Otoriter

Zeynep Dönmez

Tıp düşmanları >Herkes tıp istediği için tıp istemezler >Yazılım öğrenmeniz gerektiğini düşünürler >"İlerde doktorlara ihtiyaç kalmayacak her şeyi robotlar yapmaya başlayacak"	Münazırlar >Her konuda hakkında fikirleri var >Eski maçları hakkında konuşmaktan keyif alırlar >Feedbackleri dinlemez hatayı jürilerde ararlar >"tık tık ..."	Efl robotçuları >Büyük ihtimalle dünyayı kurtarıyorlar >O odada ne yaptıkları belirsiz >Son günde her şeyi tamamlarlar >"Paramız yok"	Peki hocam bu böyle miydi >Cevaplarını bildikleri soruları sorarlar >"Ama bize dershanede böyle öğretmediler"	Hocam neden 100 değil >Herkesin yüksek aldığı sınavları beğenmezler >98 almak korkulu rüyaları >"Hocam 2 puanı nerden kıldınız? "	Ben hiç çalışmadım >Yüksek notlar almalarına rağmen hiç çalışmadıklarını idda ederler >Bu insanlara güvenilmez
Sadece pazartesi üniforma giyenler >Çoğunlukla üniformaya benzer renkte giyinirler >Buldukları her fırsatta sadece pazartesi forma giydiklerini söylerler >Her ihtimale karşı dolaplarında okul forması bulunur	Reji >Okul etkinliklerinin gizli kahramanıdır >Genellikle 2 kişidirler >Mikrofonlara dokunmanızdan hoşlanmazlar	Temel bilimler birey >Nadir görülürler >Sınıf atladıkça sayıları azalır >İşsiz kalacakların tepkilerine alışmışlardır	Mühendis düşmanları >Mühendislerin işsiz kalacaklarına inanırlar >Tıp okumanın tek garanti yol olduğunu düşünmektedirler.	Sözel karşıtları >Eşit ağırlıkların matematik çözmediğini sanmaktadırlar >Sözel derslerde kütüphaneye gitmek isterler	Beyaz futbol >Dünya yansa bile futbol konuşmaya devam edebilirler >Derbi maçı olan haftalar insanların başını ağrıtır >Futbol dışındaki sporların spor olmadığını düşünüyorlar
Kapalı Tayfa >Her teneffüs kapalıya giderler >"Yanımda saat yoktu hocam girebilir miyiz? "	Tören Ekibi >Son dakikada hazırlanırlar >Şiir okuyabilirler, sunuculuk yapabilirler yeterince zorlarsanız şarkı bile söyletebilirsiniz >Beyaz gömlek siyah pantolon dolaplarının ayrılmaz parçalarıdır	Uyuyanlar >Ders fark etmeksizin uyumayı başarırlar >Okulda uyuyakaldıkları için servisi kaçırmışlardır	Zaman yönetimi >Rehberlik servisinin olmanızı istediği insandır >Tyt'de 110 net yapanlarla aynı kişilerdir	Arka bahçede oturanlar >Banklarda oturup sosyal bilimleri izlerler >Yapabilecek daha iyi bir aktiviteleri yoktur	Korkmaz hoca fanları >Korkmaz hocanın her dediğine gülerler >Kazandıkları 25 kuruşu hâla saklamaktadırlar >Önemli günleri tarih grubunda kutlarlar
Koro >Okulun her etkinliğinde yer alırlar >Müzik öğretmenleri onların adını ezberlemiştir >Müzik sınıfı, bu türün temsilcilerini barındırır	Bir el daha >Sık sık kantine para bozdurmaya giderler >Her teneffüs langirt oynarlar	Olimpiyatçılar >Temel bilimler seçmezler >Yine de üniversite sınavında ek puan alacaklarına inanırlar	Hocam kahvaltı yapalım mı? >Sabah ilk derslere giren hocaları kahvaltı yapmaya ikna ederler >Kahvaltı için bir şey getirmez, getirilenleri yerler	Masa tenisi >Pantolon ceplerine masa tenisi topu ve raketi sığdırabilirler >Deprem anında bile masa tenisi oynamaya devam edebilirler	Yemekhaneden yemek yiyenler >Büyük ihtimalle yurtçudurlar >Şikayet etmelerine rağmen yemekhaneden yemeye devam ederler >"Önümüzdeki ay kantine geçiyorum"
Tmciler >Temel bilimler bireye oranla daha sık görülürler >Bir kısmı ayt fen yapamayan sayısalcılardır >3 ayda edebiyatı halledebileceklerine inanırlar	Kedi severler >Okuldaki bütün kedilerin isimlerini bilirler >Kantinde kedilerle yemeğini paylaşırken görme ihtimaliniz yüksektir >Efldekedilmek hesabını takip ederler	İngilizceçilerin favorisi >-MUN'e katılırlar >-Sıfıta sorulları bütün soruları cevaplarlar >-İngilizce bilmeyenlerin kurtarıcısıdır	Hocam anılarınızı anlatsanız >Boşluk buldukları anda konuyu anılara getirirler >80 dakika kesintisiz ders anlatan hocalar korkulu rüyalarıdır >Sınıftaki yorgunluğu azaltırlar	Sorularınızı çözenler >Yapamadığınız soruları çözmekle kalmayıp anlamadığınız yerleri tekrar tekrar anlatırlar >"Sen at ben çözmeyi denerim "	Yurtçular >Okulu bekçi kulübesinin müziklerinden daha iyi korurlar >Okulu el altından yöneten büyük teşkilat >Okulda onların bilmediği hiçbir şey olmaz >"Yemekler kötü " >Ders saatinden 5 dakika önce kalksalar dahi derse tam yetişirler.
Kulüp üyesi >Erbakır'da kurulan her kulüpte yer alır >Her duyduğu fikre heveslenip kulüp kuras sonunu getiremez >Okul bittikten sonra okulda vakit geçirir	Mantıklı >Sınıfa uğramadan kütüphanede yer tutuyorlar >Çoğunluğu 12.sınıflar oluşturuyor	Okul tanıtım >Erbakır tanıtım videosunu ezbere bilir >"Hocam okul gelmiş dersten çıkabilir miyim"	Yemekhane sırasında kaynak yapanlar >"Siz çömsünüz seneye siz de yaparsınız" >Sıranın ön kısmında tanidik birilerini bulmak için uğraşırlar	Balkondakiler >Güneş gördükleri an orta bahçeye çıkarlar >Balkonda konuşmaya dalıp derse geç kalırlar	Tyt'de 110 net yapanlar >"Bizim dershanedeki biri 10.sınıfın yazında tyt bitirmiş 110 net ile başlamış " >Muhtemelen gerçek değil ve size zarar veremezler

HOCALARA GİTTİK: BİROL ALTUNAY

Okulumuzu bu kadar sevmemizin, derslere girmeye can atmamızın sebebi şüphesiz ki öğretmenlerimiz. Biz de her sayımızda bir öğretmenimizle söyleşi yapalım böylece onları daha yakından tanıyalım ve tecrübelerinden, düşüncelerinden faydalanalım istedik. İlk sayımızın konuğu da coğrafya öğretmenimiz Birol Altunay. Kendisine samimi cevapları için tekrar teşekkür ediyoruz.

Umarız bizim hazırlarken aldığımız keyfi siz de okurken alırsınız.

• **Erbakır’da yaşadığınız en unutulmaz anınızı anlatır mısınız? Yalnız bu soruyu şöyle iki kola ayırdık: Yüz yüze ve uzaktan eğitim sürecindeki anılarınızı ayrı ayrı duymak isteriz.**

• Okulda yaşadığım en unutulmaz anı ilk yıl 9. sınıflara yapılan karşılama töreniydi. Hala unutmuyorum onu. O karşılama töreninden sonra öğrenciler sınıfa girdiğinde hepsi simliydi, pırıl pırıldı ve ben ilk defa görmüştüm bu olayı, gerçekten hoşuma gitmişti hala da unutmuyorum. Şimdiki 9’ların en büyük sıkıntısı bu, bu töreni yaşayamadılar.

• **Uzaktan eğitimde?**

• Uzaktan eğitimde ise benim için en unutulmaz anılardan birisi şu: Tabii ben espri yapmayı seven bir öğretmenim, Bir sınıfta öğrencilerime ileride ne olacaksınız diye sormuştum. Ve bir tanesi ben yufkacı olacağım demişti. Çok şaşırmıştım.

• **Hocam klasik bir soru olacak ama sevdiğiniz, önermek istediğiniz film ve kitaplardan bahseder misiniz?**

Burada ben üçe ayırmak istiyorum. İlk önce kitap olarak Ahmet Ümit’in kitaplarını önermek istiyorum çünkü çok seviyorum. Tek birini söylemek istemiyorum, tüm kitaplarını öneriyorum. Yabancı olarak da Stefan Zweig’in “Satranç”ını öneriyorum. Gerçekten herkesin okuması gerektiğine inanıyorum. Üçüncü bir kitap olarak da “Martı”yı öneriyorum Jonathan Livingstone’un. Hayallerle ilgili. Satranç ve Martı’yı birbirine bazı yönlerden benzetiyorum. Bir insanın ne olabileceği ya da nasıl olabileceği ile ilgili kısa ama güzel kitaplar.

İkincisi, dizi olarak House’u öneriyorum. Orada bir insan hayatta nasıl bu kadar pislik olabilir onu öğreniyoruz. Yenilerden de Fatma’yı izledim, hoşuma gitti.

Üçüncüsü, film olarak önermek istediğim gerçekten çok film var, sevdiğim bir sürü film var. Ama klasik olsa da Yeşil Yol benim hayatımda izlediğim en güzel filmlerin başında.

• **Sayı kısıtlamamız yok, önermek istediğiniz diğer filmleri de duyabiliriz hocam.**

• O zaman hiç bitiremeyiz.

• **Peki o zaman, uzaktan eğitim sürecinde okula gitmeye dair en çok özlediğiniz şey nedir?**

• Öğrencilerin sınav anındaki o stresleri, bana soru sormaları, öğretmenlerin peşinde koşmaları... Hepsi çok özlediğim durumlar. Diyorum ki keşke okul açık olsa, o öğrencileri görebilsem, o ders çalışmalarınızı görebilsem ve mutlu olsam, pis pis sırtabilsem.

• **Umarım en kısa zamanda hocam.**

• İnşallah.

• **Bir sonraki sorumuz şöyle hocam: AKUT gönüllüsü olduğunuzu biliyoruz, bu organizasyona nasıl katıldınız, motivasyonunuzdan ve güncel faaliyetlerinizden bahseder misiniz?**

• Yanlış hatırlamıyorsam 2019’daydı, Acıpayam depremi oldu. Televizyondan gördüğümde ben şunu söyledim: “Niye ben orada değilim? Niye orada yardıma ihtiyacı olan kişilerin yanında değilim?”. Ve bu olaydan sonra Denizli AKUT ekibine gönüllü olabilmek için başvurduğum ve tabii ki gönüllüğüm de kabul edildi. Daha sonra Bozkurt depremine de gittim, İzmir depremine de gittim. Ve diyorum ki iyi ki de katılmışım. Çünkü oradaki ihtiyaç sahiplerine yardımcı olabilmek bana mutluluk veriyor.

• **Nasıl eğitimler alıyorsunuz?**

• Ben AKUT’un seminer birimindeyim. Okullarda veya bazı kurumlarda afetlerle ilgili seminerler veriyorum. Ayrıca gönüllü olarak bizler afet anında kullanabileceğimiz eğitimler alıyoruz. Mesela kentsel arama dediğimiz bir yıkılmış bina içinde nasıl çalışmalar yapılabilir ya da bir kazazede veya vefat etmiş biri nasıl çıkarılır onu öğreniyoruz. Doğada kaybolmuş bir kişi nasıl aranır onu öğreniyoruz. İlk yardım eğitimleri aldık. Bunları öğrenince insanlara bir miktar daha faydalı olduğumu düşünüyorum ve iyi ki de AKUT’a gönüllü olmuşum, diyorum. Ben sizlerin, bütün öğrencilerimin, arkadaşlarımda bir sivil toplum kuruluşuna üye olmasını kesinlikle istiyorum.

• Eminim örnek olacaksınız hocam çoğu insana. Şimdi şunu sorayım: Gezmeyi çok sevdiğinizi de biliyoruz. Gezerken en çok etkilendiğiniz yerler neresi ve en çok gitmek istediğiniz yerler?

• Türkiye’de çok yer gezdim. Ailemle gezmeyi çok seviyorum, arkadaşlarımla gezmeyi de seviyorum. Biz –tabii bu pandemi haricinde- ailemle, eşim ve iki kızım ile birlikte her yaz 15 günlük, 3 haftalık gezilere çıkıyoruz. Türkiye’yi geziyoruz. Denize gitmeyi çok sevmiyoruz. Tabii denize de gidiyoruz ama 2-3 gün kalıp ayrılıyor. Şehir şehir dolaşmayı çok seviyoruz. Benim Türkiye’de en çok gitmek istediğim yer Nemrut Dağı idi.. 2 kere de gittim açıkçası. Orada güneşin batışını izledim, muhteşemdi gerçekten. Bundan sonraki hedefim şu: yine Nemrut Dağı’na gidip güneşin doğuşunu izlemek. Onu izlemedim bu sefer onu yapmak istiyorum. Ağrı Dağı’na tırmanıp bir zirve görmek istiyorum. Pandemi bittiğinde bununla ilgili hazırlık yapacağım.

• Ülke dışında da Hindistan’a gitmeyi çok istiyorum. Ganj Nenri Hintliler için kutsal bir nehir, tanrısal özelliği var. Tabii ki biz Müslümanız ama ben o anı yaşamayı isterim. Bir ölü yakma törenini, küllerin atılmasını görmeyi ve orada suya girmeyi isterim.

• İnşallah gerçekleştirirsiniz diyeyim o zaman. Bir öğrenci bunu yapmadan asla Erbakır’dan mezun olmamalı dediğiniz bir şey var mı hocam?

• Burada iki maddem var. Birincisi 9. sınıflara o karşılama töreni. İkincisi de biz normalde Mayıs ayı gibi bahar şenlikleri yapıyoruz. Pandemi olmadı tabii ki. Su savaşı yapılıyor. O gün akşamüstü okul çıkışında hepimiz sırlıklam oluyoruz. Tabii ki yedek kıyafetler getirilip değiştiriliyor. Ama bu iki özellik Erbakır’ı Erbakır yapan özelliklerden açıkçası. Ve bunları her öğrencinin de tatması gerektiğine inanıyorum.

• Fen lisesinde sözel bir dersin öğretmenisiniz, bunun avantaj ve dezavantajları neler?

• Ben Erbakır’a ilk tayinim çıktığında üzülüyordum. Sözel bir dersin öğretmeni olarak acaba benim dersim ilgi görmez mi, öğrenciler hafife alır mı, çalışmaz mı diye çok düşünmüştüm ve korkmuştum. Ama Erbakır’da başladığım günden bu yana (ki 4. yılımı dolduruyorum) böyle bir şey yaşamadım. Benim dersime karşı öğrenciler gerçekten çok ilgili. Ben coğrafyanın sayısal bir ders olduğuna inanıyorum ve buna göre de anlatmaya çalışıyorum ama öğrenciler hep sözel ders mantığı ile yaklaştığı için bir uyumsuzluk meydana gelmekte. Bu nedenle coğrafyadan zorlanan öğrencilerim var. Bunu tam anlamıyla kıramadım daha. Neden? Çünkü coğrafya okunarak yapılır düşüncesi çok var.

Başka okullardaki coğrafya öğretmenleri bana diyor ki “Sen Erbakır’da öğretmensin işin çok kolay. Öğrencilerin zaten çok iyi, hatta onlara ders bile anlatmıyorsundur”. Ama durum tam tersi. Bana öyle sorular soruluyor, öyle ispatlar isteniyor ya da öyle detay bilgiler vermem gerekiyor ki ben eski çalıştığım okullardan daha çok performans harcıyorum. Yalnız bu benim için bir ödül oldu. Korkum tam aksine mutluluğa dönüştü. Erbakır’da coğrafya öğretmeni olmak güzel bir duygu.

• Hocam öğrenciler olarak çok yönlü düşünmeye çalıştığımız için size de öyle detaylı sorular geliyordur muhtemelen.

• Kesinlikle öyle. Tabii bu da Erbakır öğrencisinin farkı. İnşallah ben de bir Erbakır öğretmeni olarak mutlu olduğumu dile getirebilirim.

• Son olarak söyleyişi okuyacak tüm öğrencilerinize 3 cümleyle seslenmenizi istiyorum bitirmek adına.

• Üç cümle değil üç kelime söyleyeyim olur mu?

• Tabii.

• Para, Mutluluk ve Geoit. Bunlar hayatlarınızdan hiç eksik olmasın.

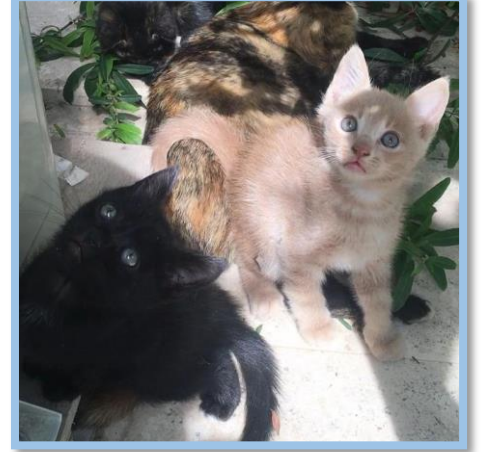
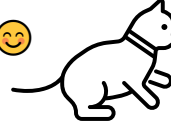
HAZIRLAYAN: Melahat Tuğral

ERBAKIR SAKİNLERİ

Erbakır'daki hırslı ve çekişmeli ortamın getirdiği bunalmışlık, gelecek kaygısı, kulüp aktiviteleriyle okul derslerini bir arada götürmeye çalışırken yaşadığın yorgunluk, sınav endişesi veya arkadaşlarınla yaşadığın problemler yüzünden kendini rahatlatıp sakinleştirmek için bir yol arıyorsun. Ne yaparsın?

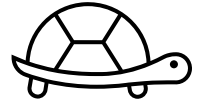
Kantin önündeki
Banklara otururken
Jüpi'nin sana mırılayıp
kucağında uyumasına izin
verebilirsin mesela 😊

Çok sık olmasa da bizi arada sırada
ziyaret eden pofuduk dostlarımızı
karşılayıp dostluk maması ikram
edebilirsin.

Spor salonunun yanındaki ördek havuzuna
gidip ördeklere simit atıp taş yola çıkmış
kaplumbağayı çimlere geri bırakabilirsin.

Tüm bunları yapmak sıkıntılarını gidermez, sorunlarını
çözmez belki ama yaşadığın tüm olumsuzluklara
rağmen seni iyi hissettirebilecek, hak ettiğin huzuru
bulmanı sağlayacak minik dostların olduğunu gösterir.

-Pınar Mercan, Eren Berk Karabulut

SENDEN, BENDEN, BİZDEN: MUCİT

- Büyük bir kitlesi bilgisayar oyunlarında usta.
- İdare devamsızlıklarını saymaktan vazgeçti.
- Bir rivayete göre sayısalcı olmayanına henüz rastlanmadı.
- Arka sıralar favori mekanlarıdır.
- Dersleri sallayıp uyur ve sınavdan önceki gece çalışırlar .
- Kendi dillerinde yaptıkları muhabbeti dışarıdan anlayabilen kimse çıkmadı.
- Yeni çıkan teknolojik ürünlerden en önce onların haberleri vardır.
- Teknoloji hakkında konuşurken dillerinin sürçtüğünü görmedik.
- Eski parçaları toplayıp hiç yoktan bilgisayar yapabilirler.
- Genellikle içe dönüktürler.
- Geleceğin en iyi mühendisleri olacaklarından hiç şüphemiz yok ^-^

Erbakır'ı rengarenk yapan aslında bizim bu kadar renkli olmamız. O kapıdan adımınızı atınca her renkten insanla tanışabilirsiniz. Dergimizde kendimizden de bir parça bulacağımız bu köşeyi hazırlamak istedik. Umuyoruz ki siz de keyifle okursunuz.

ERBAKIR RUHU

Erbakır'ı Erbakır yapan ve diğerlerinden ayıran en önemli şey nedir diye sorsanız 10Erbakırlı'dan 9'u şu cevabı verecektir: "Erbakır Ruhu" Peki, nedir bu Erbakır ruhu? İsterseniz sizinle kısa (4yıl(!)) bir gezintiye çıkalım.

O kapıdan girdiğiniz ilk anda vücudunuzu saran garip hisle tanışmanızla başlayan bu serüvene okuldaki ilk gününüzden başlayalım. Okula gelişinizle birlikte size unutulmaz bir anı yaşatan o kusursuz planlara geldi sıra. Kutularca alınan simler... Siz koridordan geçerken üzerinize fışkırtılan sular ve dokuz, on fark etmeden herkesin arada kaynadığı o uzun ve bitmez sıralar... Herkes sınıflara çekilince basılan sınıflar ve sizlere ikram edilen cici bebeler... Okuldaki ilk gününüze hoşgeldiniz. Artık pırıl pırıl parlıyorsunuz ve tüm okulda çöm olarak anılıyorsunuz. Bugünlerde bir av -avcı ilişkisi belirgin olsa da bir av olarak her şeyden habersiz okulda kendi halinizde takılırken bir üst döneminiz geliyor ve size artık onun çömu olduğunuzu söylüyor ve tebrikler artık bir çöm başınız var. Peki, bu çöm başı ne işe yarar?

Çöm başınız size birinin zorbalık yapması durumunda veyahut sizi rahatsız eden bir durum ve olay karşısında o olay ve duruma el atıp onları çözen kişidir. Çünkü onların çözemeyeceği hiçbir şey yoktur. Yani kısaca okuldaki koruyucu meleşinizdir. Peki, sizi kimlerden korur?

Üstü döneminiz (10lar) çömlüğün ne anlama geldiğini ve hiyerarşinin temelini anlatmak için size bir takım sorumluluk ve görevler yükler ama bu sistemi denetleyen ve yeri gelince sizi koruyan iki üst döneminiz (11ler) vardır. İşte bu ilişki siz okuldan mezun olana kadar devam eden ve gelecek nesillere aktarılması gereken en temel sistemdir. Okul ruhunun temelini oluşturan bu sistemin devamı biz Erbakırlılar için çok önemli. Ve bu önemli vazifeyi yerine getirmekte omuzlarına çok yük düşen yurtçularımız Erbakır ruhunun kilit taşlarıdır. Tüm dengeyi sağlayan okulumuzun gerçek sahipleri olmasa bu takım ruhu ve hiyerarşi bu kadar düzenli devam edebilir miydi? Maalesef ki hayır. O yüzden bu kutsal vazifenin yerine getirildiği dönemciliğin ve hiyerarşinin en yoğun hissedildiği ve kısaca okulun yönetildiği mekandır yurt. Eğer bir yurtçuysanız okulda 1-0 öndesiniz demektir. Çünkü yurtçu yurtçuyu destekler ve okulda yurtçular ne derse o olur. Yurttaki işleyiş ise Erbakır ruhunun temelidir. Bu nedenle bu mekan aslında Erbakırlı yetiştirmek için en ideal mekandır.

Şimdi, siz okulla tanışırken, okulu keşfe çıkarken biz okulun işleyişine bir göz atalım.

Temel felsefesi öğrenci merkezli eğitim olan okulumuzda öğrencinin düşüncesi önemsendir. Çoğu zaman hocalarımız bizi kendi kararlarımızı alma noktasında teşvik eder. Okulda yapılan çoğu etkinlik, öğrencilerin kendilerinin kurup kendilerinin yönettikleri kulüplerden oluşur. İsterseniz bu süreci birazcık yakından inceleyelim. Bir grup kurmak istiyorsunuz, okulda olmayan bir grup, bunu hocalara söylüyorsunuz ve size 'Tamam, kurun.' Diyorlar. Normalde yardım etmelerini bekliyoruz fakat Erbakır'da işler böyle yürümüyor. Artık tek başınızasınız ve kurduğunuz bu grubun tüm işleri size ait, almanız gereken resmi imzalar da dahil... İşleri büyütüp küçük grubunuzun artık o kadarda küçük olmadığını fark ettiğiniz zaman bunun bir gelenek haline gelmesi gerektiğini ve gelecek nesillere bu işin nasıl yapılması gerektiğini öğretmek için seçmeler yapıyorsunuz. Ve tebrikler! Artık dönemlere

aktarılabak bir kulübünüz var. Bu kulübün en önemli özelliğı ne biliyor musunuz? Bunu kendi gayretlerinize yapmanız ve size istediğiniz her şeyi yapmakta özgür olduğunuzu söyleyen, okul tanıtımını öğrencinin sorumluluğına veren bu sistem.

Sanırım bu sistemi yeterince tanıdık ve siz de okulu keşfettiğimize göre sıra şu an yapılmıyor olsa da bu ruhun en önemli taşlarından biri olan başkanlık seçimlerine geldi. Eğer yurtçuysanız kazanmanızın garanti olduğu bu seçimlerin en güzel yanı 60 kişinin bir anda sınıfınızı basması... Ve akabinde sizden oy almak için verilen vaatler, seçim fotoğrafları... Ve bu seçimi yönetirken aranızdan birini seçerek sizi kendi döneminizden oy toplamanız için görevlendiren başkanın yaptığı dönemlere bölerek seçimi kazanmayı sağlayan bu taktik... Başkanlık seçimleri her ne kadar kaldırılmış olsa da arkasında bıraktığı balkon konuşmalarıyla olsun, bu süreçte oy toplarken yaşanan tüm olaylar olsun Erbakır'ın en hareketli dönemlerinden biri olarak hafızalara ve anlara kazındı.

Okul seçimleri geçtikten sonra başlayan sınıflar arası futbol maçları... Bir gözlüğe ihtiyacı olduğu kesin olan hakemimiz yönetiminde olan bu maçlar belli bir dönem öğlen yemeğini banklarda yemenin en zevkli olduğu nadir anlara eşlik ederken turnuvarın göz açıp kapayıncaya kadar bitmesi ve kupa töreni yapılması ile yaklaşan sınav haftasının stresi... Erbakır'da sınav haftası mı?.. Çoğu arkadaşınızın mosmor ve şiş gözlerle sınıfa girdiğini gördüğünüz, asla aymayan sabahlara uyandığınız o hafta... Ve bu yoğun stresli haftanın en sevilen kısmı ise sınavdan 15 dakika önce gelen sınav salonlarınız ve oturacağınız yerlerin yazılı olduğu kağıtlar... O andan itibaren kafanızı kurcalayan bir sürü sorunun yanıtlandığını göreceksiniz. Acaba kimin yanında oturacaksınız, sınıfımızda kimler olacak, eğer bir üst dönemin yanınızdaysa size kopya verecek mi, hangi hoca gözetmen? E, ona göre vaziyet alacaksınız!.. Kopya düzenini kurduktan sonra sınav stresinin üstüne soğuk bir su gibi gelen sınava gireceğiniz sınıfta arkadaşlarınızla yaptığınız konuşmalar...Ve biten sınav haftasını tüm dönem halay çekerek kutlamamız... Tabii ki okulun çaldığı müzikleri unutmamak lazım. Erbakır'ın bu stres dolu haftayı bile bu kadar eğlenceli hale getirmesi bu haftanın bile özlenmesine neden oldu.

Sınav haftasını atlattıktan sonra okulda yeni münâzırlar bulmak ve insanlara konuşmaları için fırsat sunmak amacıyla düzenlenen münazara turnuvalarının başlamasıyla yepyeni hareketli bir haftaya merhaba diyen Erbakırlılar bu haftanın en özel anına geldiler bile. Tüm okulun konferans salonuna doluşması ve sizin sahneye çıkıp konuşmanızın bitiminde salondan yükselen tüm sesler... Bu turnuva sürecinde yeni bir münâzir keşfederler ve artık seçilmişseniz münazara kulübüne hoş geldiniz:) Bu eğlenceli turnuva sonrası genellikle ekim ayının gelmesiyle başlayan okullar arası basket turnuvası sizin dönemcek birbirinize yaklaştıran en özel anlarda yerini korumaya devam ediyor. Özellikle derslerden kaçmanın normal olduğu bu dönemde idarecilere 'Hocam lütfen bu sefer bizim sınıfı götürün!' diye yükselen feryatlar bu dönemin olmazsa olmazlarından. Yürüyerek de olsa o maçı izlemeye gidecek olduğunuz arkadaşlarınız... Kısaca basket maçları yapılan tezahüratlar olsun, yediğiniz bloklara çekilen 'uff'ler olsun, attığınız sayılarda okulcak salonu yıkmanız olsun...Erbakır Ruhunu hissetmeye başladığınız okul dışındaki ilk yerdir basket maçları.Özellikle de finallere kalıp tüm okulu maça götürdükleri zaman karşınızdaki takımın Yüksekçita olduğunu bilmeniz ve sizi en az 40sayı farkla yeneceğini bile bile o maçı büyük heyecanla izlemeniz...

Artık basket maçlarımızın sonuna geldiniz. Evet artık okuldaki ipleri Birol Hoca'nın ellerine vermenin zamanı geldi. Evet, doğru tahmin ettiniz: 'okul gezileri!'

Her dönem farklı şehirlere yapılan gezilerin başlamasıyla Erbakır heyecan dolu, eğlenceli anılar biriktireceğiniz bu yolcuğa çıkmaya hazır ve en önemlisi bu geziler sırasında yaşanan tüm olaylara... Derken Erbakır'da bir dönemi yarıladınız ve bir baktınız ki yılın ilk karı ve işte beklenen o an geldi: Geleneksel Kestane Kebabı Günleri. O karın altında tadının nasıl lezzetli olduğunu tahmin dahi edemezsiniz. Özellikle Ejder Abi yapıyorsa...

Kestane günleri geçtiği anda kendinizi öğrencilerin hazırladığı bir konserde bulursunuz. Bu konser bazen Barış Manço'yu anma konseri olur bazense sadece sizi dersten çıkarmak için yapılan bir ses şöleni...

Artık ikinci döneme geçmeye hazırsanız okulun en beklenen zamanları geldi, havalar yavaş yavaş ısınmaya başladı. Artık bir all-star maçı ile açılışı yapma zamanı geldi diyebiliriz. Okulun en iyi basketçilerinden oluşan iki takımın çekişmeli karşılaşması ve molalarda, açılışta sahneye çıkan step-aerobik takımıyla bu all-star maçı Erbakır'ın baharın gelişini kutladığı etkinliklerin başıdır. Ve onu takip eden sınıflar arası basketbol turnuvaları...Eğer bu turnuvalar sırasında bir görev aldıysanız, süre,skor ve faulleri tutmak gibi, işte o zaman asıl eğlence başlıyor demektir.Basket maçları biter bitmez başlayan sınıflar arası voleybol turnuvaları da nisanın gelişiyile okulu hareketlendiren etkinliklerin başında geliyor.

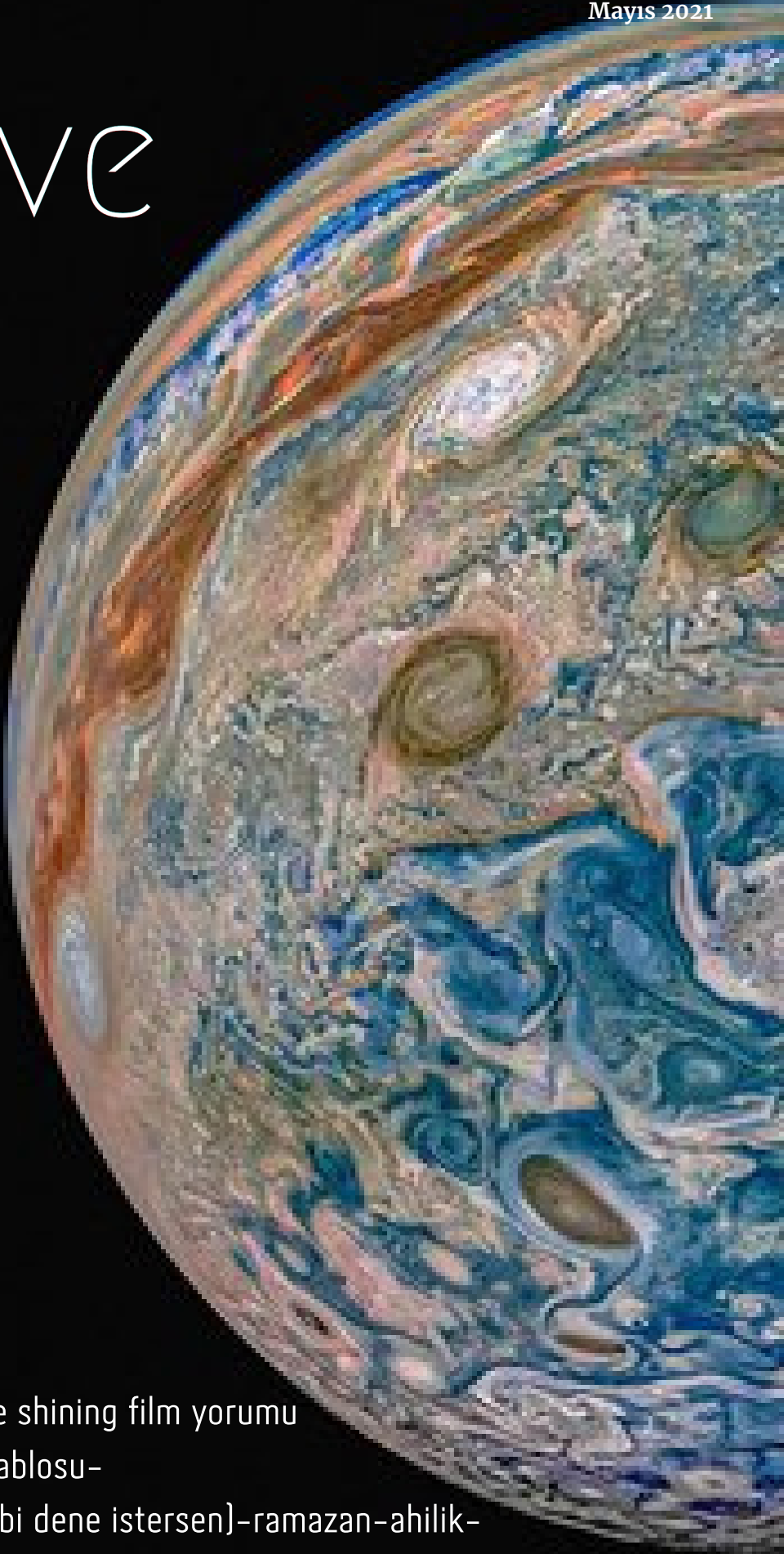
Baharın gelişini kutladık. Peki, ya baharda Erbakırlıları neler bekliyor? Biraz da bunlara göz atalım.

Havaların ısınmasıyla beraber artan konserlerin verdiği rahatlık azalan ders yoğunluğuyla birleşince Erbakırlılar artık en güzel dönemlerine girmeye hazırlar. Yaşanan bu rahatlık baharın bitip yazın gelişini Erbakırlılara hatırlatırken Erbakır'da tekrar bir hareketlenme başlar bu sefer hazırlık büyüktür: GELENEKSEL BAHAR ŞENLİKLERİ. Bu şenlikle baharın bitişini kutlayan Erbakırlılar; dönemler arası su savaşları, halat çekme gibi çeşitli yarışmaların yapıldığı ve eğlenceli oyunların oynandığı eğlence dolu bir haftaya merhaba der. Erbakırlılar bu eğlence dolu şenliği Erbakır,(üç aylığına da olsa)bu hareketlilikten mahrum bırakacakları için bir nevi bir veda olarak görüyorlar.

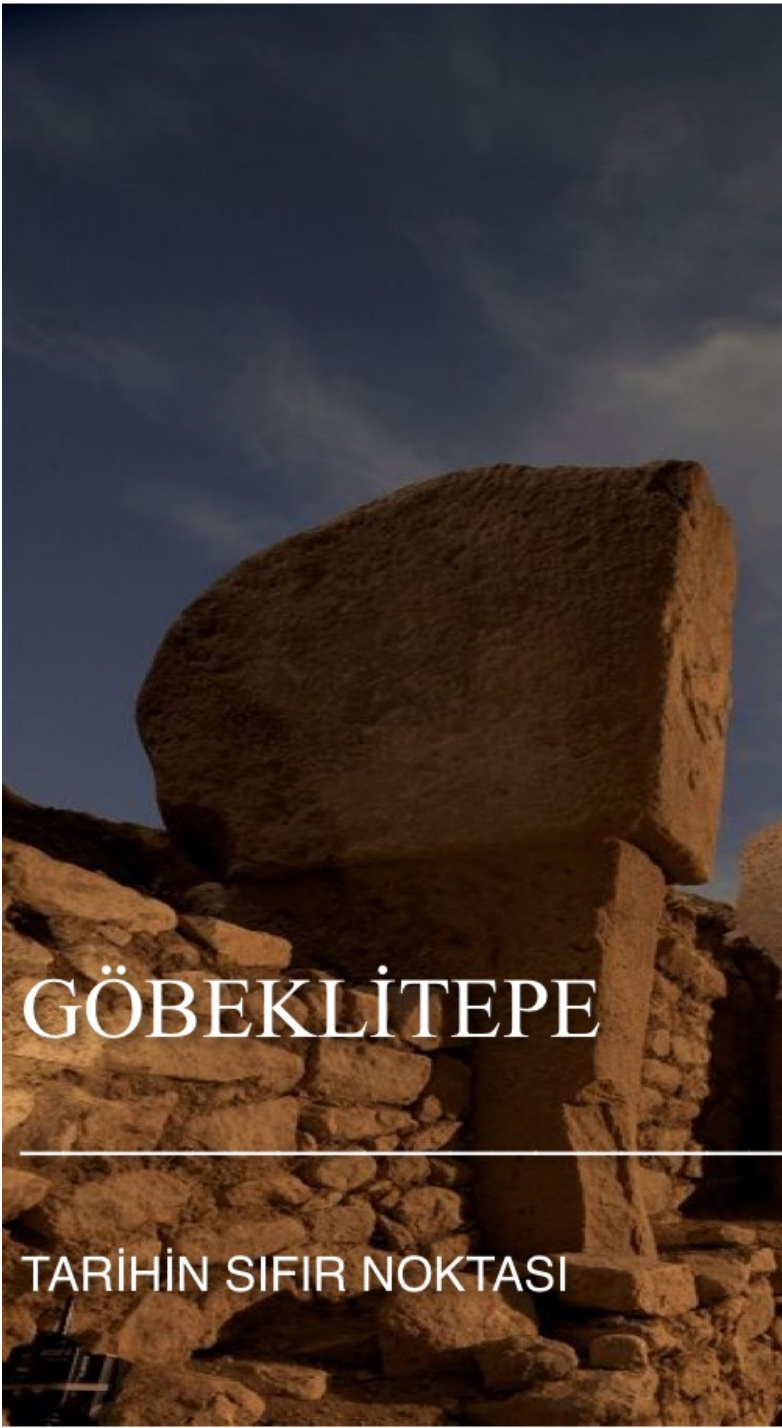
Evet, sanırım bir Erbakır yılının sonuna geldiniz. Gerek yaşadığınız olaylarla gerek arkadaşlıklarınızla Erbakır sizin için acısıyla tatlısıyla tüm anlarıyla dolu doluydu bu dört yılın sonunda zilin çalmadığı, sorumluk bilincinin oluşturulmasının amaçlandığı, kendi ayakları üzerinde duran aydın bir gençlik yetiştirmeye yardımcı olan bu güzel okulu bırakma zamanı geldi. Fakat okuldan ayrılıyor olmanız okulun ruhundan ayrılacak olmanız anlamına gelmez. İşte bu Erbakır Ruhu hep sizlerle beraber kalacak ve bu dört yılın sonunda, Erbakırdan mezun olduktan sonra Mezunlar Derneği sayesinde okulumuzun ruhunu yaşatmaya ve okulunuzda olan tüm anıları tekrar tekrar canlandırmaya devam edeceksiniz. Erbakır sizin için bir başlangıçtan çok daha fazlası olmasına rağmen asla bir bitiş olmayacak.

Biz üst dönemler olarak bu ruhu alt dönemlerimize olabildiğince aktarmaya çalışsak da bu zorlu süreçte maalesef o kadar kolay olmuyor ama tek ricamız okulun ruhunun kaybolmaması ve okula yeni gelen herkesin bu ruha ayak uydurup onu yaşatmak için uğraşması... Sizlere bu konuda güvenebileceğimizi biliyoruz. Sevgili çömler bu ruhu tüm benliğinizle hissetmeniz dileğiyle♡

TARİH VE SANAT

tarihin sıfır noktası: göbeklitepe-the shining film yorumu
psikedelik rock-kur'an okuyan kız tablosu-
mitlerin ve sanatın izinde: yılanlar-(bi dene istersen)-ramazan-ahilik-
sınav kaygısı nedir-beyaz güvercinler-gece yarısı imtiyazı-değişen dünyada mesleklerin
kaderi-istiklâl marşı-dijital dünyanın en iyi arşivcisi-bana göre mutluluk

GÖBEKLİTEPE

TARİHİN SIFIR NOKTASI

Ülkemizin farklı yerlerinde çok eski zamanlardan kalan birçok yapı vardır. 2019 yılını kendi yılı ilan ettiren, tarihte doğru bilinenleri sorgulatan Göbeklitepe de onlardan biri. Göbeklitepe'nin keşfi günümüze çok yakın bir tarihte gerçekleştirildiğinden yeni keşfedilen bir yapı olduğunu söyleyebiliriz. Ancak keşfiyle beraberinde getirdiği soruları göz ardı etmek imkânsız. Peki, bizim bildiğimiz avcı toplayıcı toplum neden ve nasıl devasa boyutlarda bir mabet inşa etti? Cevaplanan nadide sorulardan... Öyleyse her şeyden önce inanç vardı.

Avcı toplayıcılık en eski yaşam tarzıdır ve 100.000 yıldan fazla temel geçim yöntemi olmuştur. Ta ki 10.000 yıl öncesine kadar... Avcı toplayıcılar, tarım ve hayvancılıkla uğraşmayan, yabani bitkileri toplayıp yabani hayvanları avlayan 30-40 kişilik toplumlardır. Gelgelelim Göbeklitepe'de yer alan kireç taşından yapılmış "T" biçimindeki bazı sütunların 24 tonu bulan ağırlıkları ve 7 metreyi bulan devasa boyutları var. Ve bu sütunlardan, Göbeklitepe'nin **20 futbol sahası** kadar alana yayılmış yapısında 200'den fazla bulunmakta. 50 insanın gücü, bu mega alana kurulu sayısız kapısız odadan yalnızca birini inşa etmeye dahi yetmez. Şimdiye kadar keşfedilmiş yapılardan en önemli buluntuları veren C ve D yapılarının çapları **30 metre**, B yapısının çapı ise 15 metredir. Ve bu yapıların merkezinde yükseklikleri 4-5 metre olan kabartma bezemeli dikilitaşlar bulunmakta. Bizim avcı toplayıcı olarak bahsettiğimiz bu toplumlar bir araya gelerek devasa tapınağı neden inşa etti ve **BİLİNÇLİ BİR ŞEKİLDE** üzerini neden örttü? Bu yapıları ve işlevlerini, günümüzde keşfinden sonra niçin tapınak olarak adlandırıldıklarını detaylı incelemeye geçmeden önce gelin Göbeklitepe'nin keşfine bir göz atalım.

Göbekli Tepe, 1963 yılında İstanbul Üniversitesi ve Chicago Üniversitesince yürütülen “Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları Projesi” (Prehistoric Research in Southeastern Anatolia) yüzey araştırmaları sırasında tespit edilmiştir.

Olağan ve doğal görünmeyen birkaç tepe, insan eliyle yapıldığı kesin olan binlerce kırık çakmak taşı döküntüyle kaplıydı. Yapılan yüzey araştırmaları sonucu bölgenin neolitik dönemden kalma önemli bir yerleşim birimine ev sahipliği yapmış olabileceği kanısına varılmış ancak çok üzerinde durulmamış ve başka çalışma yapılmamıştı.

Bölgeden bilimsel olarak ilk kez **1980 yılında “Survey Work in Southern Anatolia”** adlı makalesinde Peter Benedict bahsetmiştir ancak yine de Göbeklitepe henüz açığa çıkmak istemediğinden kendinden çok söz ettirmemiştir. Daha sonraları 1994 yılında ise Heidelberg Üniversitesi’nden Klaus Schmidt tarafından bölge üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Alanın arkeolojik değeri ancak o zaman dikkat çekmiştir.

Kazı çalışmaları ise nihayet 1995 yılında Şanlıurfa Müzesi başkanlığında ve İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü’nden Harald

Hauptmann’ın bilimsel danışmanlığında yapılan yüzey araştırmasından sonra başlatılmıştır. Hemen ertesinde yine Şanlıurfa Müzesi başkanlığında ve Klaus Schmidt’in bilimsel danışmanlığında kazılar başlatılmıştır. **2007 yılından itibaren ise kazı çalışmaları Bakanlar Kurulu kararlı kazı statüsüyle ve yine Alman Arkeoloji Enstitüsü’nden Prof. Dr. Klaus Schmidt’in başkanlığında devam ettirilmiştir.** Projeye Alman Heidelberg Üniversitesi

Tarihöncesi Enstitüsü de katılmıştır. Yıllarca sürdürülen ayrıntılı kazı çalışmaları, Neolitik Devrim’i ve hazırlayan zemini yeniden yazmayı sağlayacak güvenilir bilimsel sonuçlar sağlamıştır. Anlaşılan nihayet Göbeklitepe, sırlarının çözülmesini istemeye başlamış. Neolitik çağdan kalma, Taş Devri insanların inşa ettiği Mısır Piramitlerinden ve Stonehenge’den binlerce yıl eski bu mabedin sırları hâlâ tamamen çözülebilmemiş değil. Ama gelin biz çözülebilmemiş olanları inceleyelim.

“Her şey bir avuç tohumun toprağa düşmesiyle başladı.”

MİMARİ KALINTILAR VE ŞOK EDİCİ BULUNTULAR

Tarım; toplumları geliştirerek insanları cilalı taş oymacılığından, kızıl gezegenden örnek alacak medeniyet yolculuğuna sürükledi. **Tarımla birlikte insanın estetik ve üretim anlayışı gelişti**, insanlık düşünmeyi ve düşüncelerini faaliyete geçirmeyi öğrendi. Teorimiz buydu. **Ta ki 12.000 yıl öncesinden yani tarım ve yerleşik hayat devriminden yıllar öncesinden kalma sırlarla dolu Göbeklitepe keşfedilene kadar...**

Peki ama antik bir tapınak gerçekten tarihin hikayesini baştan yazabilir mi?

“T” şekilli sütunlar, stilize yontular, saldırmaya hazır hayvanlar ve kapısız odalar... Hepsi kireç taşından ve **12.000 yıl önce** inşa edilmiş üstelik ilk günkü gibi ayakta.

Tapınak planlarının hepsi dairesel ve hepsinde dikili taşlar mevcut bu dikili taşların üzerindeki semboller şok edici. Kafası koparılmış insan gövdeleri etrafına üşüşmüş yırtıcılar, kanatlarının arasında insan başı tutan bir akbaba... Ve terrazzo yani su geçirmez zemin... Tüm bu tasvirlerle ve zeminin yapısına bakacak olursak Göbeklitepe’de ürkütücü ayinler yapıldığını, başka bir deyişle insan kurban edildiğini söyleyebilir miyiz?

“Göbeklitepe’de insan mı kurban edildi?”

Bu soru akılları karıştırıyor. Göbeklitepe’de ne tür ayinler yapıldı? 12.000 yıl öncesinde bu mabette tıpkı Azteklerde olduğu gibi insanlar mı kurban ediliyordu? Belki de cevap Göbeklitepe’den çıkarılan kafa taslarındadır. Göbeklitepe’de insan kemikleri fragmente olmuş halde bulunmuştur.

2017 yılında yapılan çalışmalar bu kemiklerin çoğunun kafatası parçalarına ait olduğunu ortaya çıkarmıştır. İnsan kafatası kemik parçaları üzerinde yapılan morfolojik çalışmalar bu kemik parçalarında üç farklı bireye ait kemikleri ayırabilmiştir.

Tafonomik çalışmalar ise bu kafatası kemikleri üzerinde sıyırma, kesme, delik açma ve boyama olmak üzere dört farklı işlem yapıldığını göstermiştir. İnsan kafatasına ait bu kemik parçaları kafatası modeline uygun şekilde bir araya getirilince, yukarıdan iple asılabilir şekilde izler taşıdığı ortaya çıkarılmıştır. Ancak yine de bilimsel olarak bu kafataslarının Göbeklitepe’de gerçekleştirilen bir ayinden kalma olduğunu tam olarak söyleyemeyiz. Belki de sadece ölülerinin kafataslarına semboller işlemek onların geleneği idi.

Peki öyleyse terrazzo tabaningerçek yapılaşamacı neydi?

İnşaat Mühendisi Semih Müher: “Mühendislikte temel esas **suyu binadan uzak tutmaktır**. Bunu da suyun binayla ilk buluştuğu nokta olan çatıda yaparız. Ama eğer bir çatınız yoksa bunu zeminde yapmak zorunda kalırsınız. Dolayısıyla Göbeklitepe’de terrazzo zemin kullanımının sebebi bence bu.”

Dolayısıyla Göbeklitepe’de insan kurbanlarının yapıldığına dair hiçbir işaret yok tıpkı tüm Mezopotamya’da olduğu gibi. Ancak kafataslarının Göbeklitepe halkı için ritüellerden farklı bir anlamı daha var.

Baş insan vücudunun en önemli kısmı olarak görülür. Ve insan başı bilgiyi, hisleri ve ruhu temsil eder. Göbeklitepe halkı da kafataslarını atalarının ruhlarıyla iletişime geçebilmek için iletişim aracı olarak görmüş. Ve atalarının hatırasını koruyabilmek için ölülerini gömdükten bir süre sonra kafataslarını vücutlarından ayırarak onlara şekiller işlemişler. Ve bu kafataslarını “T” şekilli sütunların üzerine yerleştirmiş, öteki dünya ile iletişim kurmayı amaçlamışlardır. Aynı zamanda yaşarken ölülerle iletişim kurabilmek için büyüler, ritüeller geliştirmişlerdir. **Göbeklitepe’yi inşa edenlerindinsel kaygıları gündelik kaygılarının önüne geçiyordu.** Öyle ki kili işlemeyi biliyorlarken kilden çömlek yapmak yerine maskeler yaptılar. Belki de ayin kostümleri yapmak yiyeceklerini saklamaktan çok daha öncelikliydi onlar için.

DİKİLİTAŞLARIN KONUMLANDIRILMASI

Klasik teori insanlığın kutsalını önce yeryüzünde aradığını, ardından gözlerini göğe ve yıldızlara çevirdiği yönünde. İnsanlar önce doğanın kutsallığına inandılar, sonra başlarını çevirip kutsallarını yıldızların arasında aramaya başladılar. Bu yüzden antik tapınakların çoğu **yıldızların konumuna göre** inşa edildi. Bir teoriye göre Göbeklitepe’deki “T” sütunlar, gökyüzünün en parlak yıldızlarından biri olan **Sirius** yıldızına göre konumlandırılmış. Her odadaki sütunların üçer derecelik açı farkının sebebi de Sirius yıldızının gökyüzünde yer değiştirmesidir.

Ancak yapılan araştırmalar sonucu 12.000 yıl öncesinde Göbeklitepe’nin konumundan Sirius yıldızının görülemediği ortaya çıktı.

Göbeklitepe’nin mimarisi bilinen hiçbir gök cismini referans almıyor. Anlaşılan bu gizemli mabedin sırrı gökyüzünde değil.

Sonuç olarak, Göbeklitepe elbette insanlık tarihi açısından bize pek çok şey söyleyecek. Ve insanlık tarihini biraz daha iyi anlayacağız. Fakat bunun için Göbeklitepe’nin şifrelerinin çözülmesine, bunun için de biraz daha zamana ve buluntuya ihtiyacımız var.

THE SHINING

Yaklaşık 40 yıldır gizemleri hâlâ çözülememiş, Stanley Kubrick'in korku sinemasının temellerini attığı kült eser "The Shining" hakkında küçük bir film çözümlemesi...

The Shining, Stanley Kubrick'in Stephen King'in aynı adlı kitabından beyaz perdeye uyarladığı 1980 yapımı filmidir. Film, Torrance ailesinin babası yazar Jack Torrance'ın kış sezonunda kapalı olan Overlook Oteli'nin bakımını ve bekçiliğini üstlenerek ailesi ile otele taşınması ve baba Jack Torrance'ın "cabin fever (kulübe çılgınlığı)" adı verilen bir bunalıma girerek cinnete sürüklenmesini anlatır. Jack Torrance rolünü Oscar ödüllü Jack Nicholson, Wendy Torrance rolünü ise Shelley Duvall canlandırmıştır.

Film ilk çıktığında çok ciddi eleştirilere maruz kalmış hatta yılın en kötü filmlerinin seçildiği Razzie Ödüllerine aday gösterilmiştir. Fakat zaman geçtikçe filmin bol katmanlı yapısı anlaşılmaya başlanmış ve zamanla kült eserler sınıfına girmiştir. Film, korku türünün mihenk taşlarını atmış olsa da filmde korku öğelerine çok rastlamazsınız. Gerilimi iliklerinize kadar hissedersiniz fakat filmi hiç korkmadan izleyebilirsiniz. Bunun nedeni ise film, sizi korkutmak istemez ve size bir şeyler anlatmaya çalışır. Dolayısı ile Kubrick ilk başta anlaşılması zor, katmanlı bir eser ortaya koyar. Filmin yayımlanmasının üzerinden 41 sene geçmesine rağmen hakkında hâlâ komplo teorileri üretilmeye devam ediliyor, hatta bu komplo teorilerinin anlatıldığı ayrıca bir film bile bulunuyor. Peki nedir o zaman bu Shining? Size 17 maddede anlatmaya çalıştım. Eğer filmi izlemediyseniz hemen filmi izleyin, eğer izlediyseniz buyurun, başlayalım.

1- Giriş (Dies Irae)

Film daha ilk dakikasında size bir şeyler anlatarak başlar. Jenerik sahnesinde arka planda çalan müzik Dies Irae'den bir uyarlamadır. Dies Irae, 6. yüzyılda Papa Gregoryan'ın iddiasına göre Tanrı'nın bir kuş aracılığı ile kendisinin kulağına söylenen şarkıdır. Yani inanışa göre bu parçanın bestecisi Tanrıdır. Dies Irae, "yargı günü" ya da "gazap günü" şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Müzik, Overlook Oteli'ne yolculuğa çıkan Torrance ailesinin geçmişteki hatalardan dolayı bir yargıya tâbi tutulacağını belirtir. Benzer kullanımlar Star Wars, Lion King, The Lord Of The Rings gibi filmlerde de bulunmaktadır.

2- Jack'in Günahı

Yine filmin başlangıç sahnelerinde ailenin araba içindeki muhabbeti, evdeyken Danny'nin gördüğü görüntüler, Danny'nin bayılması sonrası Wendy'nin doktorla konuşma sahnelerinde Kubrick bize aileye dair çok büyük bir enformasyon yapar. Aile dar gelirli bir aile konumundadır ve baba Jack'in otel işini alması gerekir. Bu yüzden de otel ilerleyen zamanlarda Jack için daha önemli olacaktır. Ayrıca iş görüşmesi sırasında gayet düzgün, konuşmasını bilen ve nazik olarak gördüğümüz Jack'in, Wendy ve doktorun konuşma sahnesinde aslında alkol sorunu olduğunu ve 3,5 yaşındaki çocuğa zarar verdiğini öğreniriz. Bu film için önemli bir gelişmedir çünkü bu sahneden sonra Jack'e bakış açımız değişir. Yine aynı sahnede Wendy'nin suçu Jack'e yüklediğini, Jack'e boyun eğdiğini dolayısıyla ailenin erkek egemen bir aile olduğunu anlarız.

- Kim Bu Stanley Kubrick ?

Stanley Kubrick, Yahudi kökenli Amerikalı film yönetmeni, senarist, yapımcı, fotoğrafçı ve sinematografçı. Estetik kusursuzluğu elde edebilmek için denediği farklı teknik yöntemlerle dünya çapında sinemayı etkilemiş ve tüm zamanların en iyi yönetmenlerinden biri olarak kabul edilmiştir.

3- Kızılderili Mezarlığı Üstünde Bir Otel

Buraya kadar bir ailenin hayatını anlatan hikaye, otelin tanıtılması ile farklı bir yöne kayar. Otel müdürü, otelin bir Kızılderili mezarlığı üzerine kurulu olduğunu açıklar ve filme dair en büyük ipucu burada verilir. Otel, Kızılderili soykırımlarıyla inşa edilen Amerika'nın bir temsilidir. Otel içinde bulunan birçok şey Kızılderili motifleri içerir. Yaşanan olaylar geçmişte kalsa da otel, içinde soykırıma dair birçok iz taşır. Ayrıca otelde ırkçılığın izlerine de rastlarız. Örneğin Şef Hallorann çalışanlar arasında gördüğümüz tek siyahidir ve diğer çalışanların rahat tavırlarına zıt olarak kendisi sürekli hareketlerine dikkat eden ve konuştuğu kişiler karşısında eğilerek konuşan biridir.

Asansörden akan kan gölü sahnesinde oluşan sessizlik, Kızılderili soykırımının bastırılmasına, susturulmasına karşı bir işaret olarak yorumlanabilir. Otelin adı da bu bağlamda çok manidardır, "Overlook" yani "görmezden gelmek."

4- Asıl Görev

Otelin bakımı ve bekçiliği ile sorumlu olan Jack Torrance otelde yazarlık çalışmaları için zaman bulmuş olur. Fakat zaman geçtikçe ortaya bir şey çıkarmaması iyiden iyiye delirmesine sebep verir. Aslında zaman geçtikçe Jack, otelin etkisi altına girmeye başlar. Otelin görev olarak verdiği bakım işlerini eşi Wendy üstlenip kendisi yalnızca yazmakla uğraşmaya başlayınca otel tekrar erkek egemen bir aile tutumuna dönmesi için Jack'e baskı yapar ve Jack'in Wendy'e düşmanlığı başlar. Bu süreçte Jack'in sürekli olarak akli gidip gelir ve gerilim bu noktada kendini gösterir. Ayrıca Kubrick, bir şeylerin ters gittiğini daha çok hissetmemiz için bir karede olan eşyayı bir sonraki kareden kaldırır. Örneğin bir sahnede arka planda gördüğünüz sandalye bir saniye sonraki karede yoktur ya da halıların deseni her karede değişir. Gerilim arttıkça otel bu şekilde sürekli değişim gösterir.

Danny ile konuştuğu bu sahnede Kubrick bize Jack'in durumunu ayna ile anlatır. Bu sahnede Danny'e el uzatan iki tane Jack görürüz ve bu, Jack Torrance karakterinin rasyonellik ve irrasyonellik arasındaki durumunu gösterir. Ayna metaforu diğer birçok sahnede de kullanılmıştır.

5- Stephen King'e Cevap

Kubrick'in The Shining'i Stephen King'in kitabından uyarlama olduğunu söylemiştim. Stephen King filmi izlediğinde filmi hiç beğenmemiş, Kubrick'in romanı berbat ettiği ve kitaba uymadığından bahsetmiş. Hatta karşılık olarak kendisi kitabını anlatan bir dizi çekirmiş fakat dizi pek de tutmamış. Aslında Kubrick'in kitaba bağlı kalmak gibi bir isteği zaten hiç olmamış. Kubrick kitaptaki hikâyenin yalnızca iskeletini kullanmıştır. Filmdeki birçok olay kitapta geçmemektedir. Hatta bunun cevabını Kubrick film içinde de vermiştir. Kitapta Torrance ailesinin Overlook Oteli'ne giderken kullandığı araç kırmızı Beetle, filmde ise sarı Beetle'dır. Kırmızı Beetle'ı filmde bir sahnede görürüz, Şef Hallorann otele doğru ilerlerken yolda bir kazaya rastlarız. Kazada bir tır kırmızı bir Beetle'ı ezmiştir. Tabii ki de bu olay kitapta geçmez, Kubrick'in bir göndermesidir.

6- Oda 237

Oda 237, film boyunca büyük bir sırrın olduğu oda olarak gösterilir ve kimse bu oda hakkında konuşmak istemez. Sadece Şef Hallorann'ın Danny'e, "Sakin 237 numaralı odayı açma." dediğini duyarız. Fakat filmin ortalarında 237 numaralı odanın kapısı açılır ve gerilim dikey olarak artmaya başlar. Oda 237, gizli devlet sırlarının bir temsilidir. Kitapta 217 diye geçen bu numara filmde 237 olarak değiştirilmiştir.

7- Wendy'nin Egemenliği

Filmin bir sahnesinde Wendy, ısıtıcılardaki günlük kontrolü yapmaktadır. Üzerinde bir tulum vardır, bulunduğu alan aslında erkeklerle ait bir alandır, arka plandaki tablolar bunu vurgular. Wendy'nin en son uğradığı ısıtıcının üzerinde büyük harflerle DANGER yazar. Bu bir uyarıdır çünkü bulunduğu yer, yaptığı iş erkeklerle aittir, ona değil. Wendy'nin düğmeye basmasıyla aynı anda Jack'in bağırsıkları duyulmaya başlar ve Wendy koşarak Jack'in yanına gider. Jack bir kâbus görmüştür ve bu kâbusu Wendy'nin artık "erkeğe ait" olarak adlandırılan birçok işi yaptığı, hakimiyeti yavaş yavaş ele aldığı ve Danny'nin psişik güçleri ile bir önceki sahnede oda 237'nin açılmasıyla otele bir siyahiyi, Şef Hallorann'ı çağırması üzerine görmüştür. Danny ve Wendy, Jack için günah işlemişlerdir. Bu kâbus ile otelin Jack üzerindeki baskısını anlarız ve Kubrick'in müthiş kompozisyonu ile sahne daha büyük bir anlam kazanır.

Bu sahnede masanın çizgisi giderek daralmaktadır. Masanın daraldığı yerde Jack kâbusundan uyanmıştır ve korkuyla çömelir. Wendy ise sahnenin en geniş kısmında -sandalyenin bacağına- durarak Jack'in üzerine kapanır. Bu şekilde güç dengesinin değiştiğinin vurgusu yapılır.

8- Beyaz Adamın Yüğü

Jack Torrance, barmen Lloyd'a bu sözü söyler: "Beyaz adamın yükü, Lloyd! Beyaz adamın yükü!.." Jack'in üzerindeki bu yük, kanla ve şiddetle kurulu bu beyaz medeniyeti elitleştirmek, ataerkil bir kapitalist düzeni korumak ve ırkçı burjuvaya kendini kabul ettirmektir. Jack bunun için her şeyi yapmaya hazırdır artık. Kendini, ruhunu bu amaç için satar. Ve Jack aldığı içkinin parasını ödemek istediğinde barmen Lloyd kabul etmez, "Sizin krediniz burada geçmez bay Torrance." Çünkü efendiler kölelerine bir şey ödetmez. Çünkü Jack'in ruhu otelin elindedir artık.

9- Tuvaletler ve Renkler

The Shining kompozisyon yönünden çok kuvvetli, simgesel anlatımların da bolca yer aldığı bir film. Filmdeki en büyük çatışma rasyonel, akılcı olanla irrasyonel olan arasında. Dolayısıyla film gösterilen sahnelerinin anlamının daha kuvvetli olması için bize bazı ipuçlarında bulunur. Örneğin filmin birçok sahnesinde özellikle ve sürekli olarak tuvalet görürüz. Tuvalet, evlerimizin kapısı hep kapalı olan ve pisliğin olduğu yer olarak simgeleşir. Tuvalet bu bağlamda irrasyonelliği temsil eder. Aynı şekilde bu olay renklerle de yapılmıştır. Filmde en çok karşılaştığımız renkler mavi ve kırmızıdır. Mavi rasyonel, mantıklı olanı kırmızı ise irrasyonel, şiddet, pis ve akıl dışı olanı gösterir. Filmin ortalarından sonra Jack'i hep kırmızı tonlarda, Wendy'i ise mavi tonlarda görürüz.

10- Gidişatın Değiştiği Yer

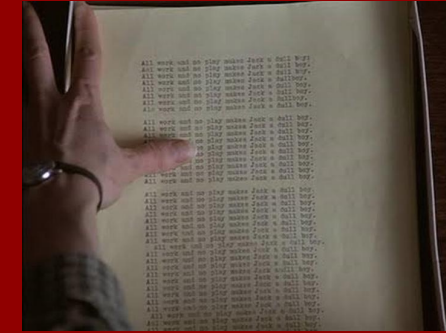
Filmin en önemli sahnesi Gold Room'daki partide gerçekleşir. Jack Torrance ve garson Delbert Grady'nin tuvaletteki konuşması filmin akışını birden değiştirir. Delbert Grady bu sahnede Jack'e karşı otelin ağız olur ve Jack'in başarısızlığının sonucu ona yapması gerekenleri, eşi ve çocuğunu öldürmesi gerektiğini söyler. Wendy, ailenin erkek egemen yönetimini çoktan kırmış ve oğlu Danny ise otele bir siyahî çağırmıştır. Bu sahnede otelin ağız Grady, siyahî Hallorann'dan çok ağır bir kelime ile bahseder. Jack ise burjuvaya yaranmak için tüm bunları kendisine görev bilir. Bu sahnede gidişatın kırılması ise büyük bir sinema kuralının kırılması ile gerçekleşir. Kubrick bu sahnede 180 derece kuralını kırarak aks atlaması yapar. Kubrick bu sahnede yalnızca sahnenin aksını değil filmin aksını da kırar. Ve bu Jack'in gidişatını değiştirir. Artık rasyonelle irrasyonel arasında çekişen Jack'i görmeyiz. Görevlerini yapmaya odaklı kukla Jack'i görürüz. Ayrıca sahnenin lavaboda geçmesi ve lavabonun kırmızı rengi irrasyonellik bakımından göze çarpar.

180 derece kuralı çekim esnasında obje ile kamera arasında varsayılan hayali kabul edilen açıdır. Bu kurala göre çekilen nesnenin etrafında kamera en fazla 180 derece hareket edebilir. Eğer bu kurala uyulmazsa buna aks atlaması denilir. Örneğin sağa giden bir arabayı çekerken aks atlaması yapılırsa araba sola gidiyormuş gibi görünür ve bu hata seyirci tarafından kolayca fark edilir.

11- Beyzbol Sahnesi

Jack'i dönüştükten sonra ilk gördüğümüz sahne bu sahnedir. Bu sahne için daktiloyla yaklaşık 400 sayfaya "All work and no play makes Jack a dull boy" yazılmıştır. Son kez bu sahnede Jack sorumluluklarından, başarısız olma ve kendini asiller arasına kabul ettirememek korkusundan bahseder. Jack'in zarar verme girişimini Wendy engeller. Bu sahne tam olarak 127 defa çekilmiş ve dünyada en çok tekrarı alınan sahne olmuştur. Ayrıca Kubrick, filmin diğer ülkeler için yayımlanan versiyonlarının her birinde "All work and no play makes Jack a dull boy" cümlesi yerine farklı cümleler kullanmıştır.

12- Here's Johnny!

Meşhur "Here's Johnny!" sahnesinin çekimleri tam üç gün sürmüş ve toplamda 60 tane kapı bu sahne için kullanılmıştır. Bu sahne Jack'in Wendy'e zarar verme girişiminde bulunduğu son sahnedir ve burada da Wendy kendini korumayı başarmıştır. Bu sahne aslında bir kastrasyondur. Jack iki kez zarar verme girişiminde bulunmuş fakat sonunda erkek egemen aile tamamen kırılmıştır. Yine bu sahnede Wendy'nin renk kodunun mavi, Jack'in renk kodunun kırmızı olması göze çarpar.

13- Labirent

Filmin son sahnesi Jack'in Danny'i labirentin içinde kovalama sahnesidir. Buradaki labirent kitapta geçmemektedir. Labirentin bir kopyası otelin içinde, Jack'in odasında bulunur. Jack'in odasında bulunan bu labirent çok simetrik bir yapıya sahiptir fakat gerçek labirentle alakası yoktur. Labirent zorlu bir metafordur.

Film boyu aslında otel psişik güçlerinden dolayı Danny'i ister. Ailenin de kilit noktası Danny'dir. Fakat otelin etkisiyle "maymunlaşan" Jack iletişim kurmakta zorlanır ve mantıksal olgulardan uzaklaşır. Labirent baba ile oğul arasındaki ilişkiyi temsil eder. Oğul her zaman babayı örnek alır, babanın etki alanındadır ve bu babanın oğlunu tanımasını kolaylaştırır. Ama son sahnede bu böyle olmaz. Danny babanın, beyaz adamın tahmin edemeyeceği bir Kızılderili numarası ile karda geri geri yürüyerek ayak izlerini kaybettirir. Danny labirentten kaçır, Jack ise labirentte sıkışır ve kaybeder.

14- Masallar

The Shining'te birçok masal ögesiyle karşılaşırız. Bu temel aldığı kurumun ve hayatının kurmacadan, uydurmadan ibaret olduğunun göstergesidir. Çünkü Amerika ve rüyası masallarla beslenerek oluşturulmuştur. Bu şekilde bugün medeniyetini "temiz" gösterir. Danny, aynanın önünde hayali arkadaşı Tony ile konuşurken duvarda masal kahramanlarını görürüz. Wendy, otelde kaybolmamak için ekmek kırıntılarının yere bırakılması gerektiğinden bahsederek bir “Hansel ve Gratel” metaforu oluşturur. Ardından Jack, karısıyla oğlunun sığındığı tuvaletin kapısını kırmaya hazırlanırken elindeki baltayla “Küçük Domuz! Beni içeriye al! Yoksa üfleyp evini başına yıkacağım!” diyerek “Üç Küçük Domuz” masalından alıntı yapar.

15- Apollo 11 Gerçek Mi?

Amerika'nın aya ayak basması o dönemde büyük etkiler bırakmış ve o döneme ait söylentiler günümüze kadar gelmiştir. Film çıktığı günden beri sayısız komplo teorisine maruz kalmış ve sanırım en büyük komplo teorisi de bu. Söylentiye göre Amerika'nın aya çıkma görüntüleri sahte ve o sahte görüntüleri de Stanley Kubrick çekmiş. Ardından pişman olan Kubrick, filme buna dair çok gizli detaylar eklemiştir. Tabii ki de bu iddiaların hiçbirisi doğrulanmadı. Ayrıca Stanley Kubrick'in kızı Vivian Kubrick, 2016 yılında bu teoriye dair bir yazı kaleme aldı ve yazısında bu teorisin zırva ve fazla gülünç bir yalandan ibaret olduğunu söyledi.

16- Stanley Kubrick'in Mükemmeliyetçiliği

Stanley Kubrick'in mükemmeliyetçi ve titiz çalışma tarzı, ortaya güzel bir eser çıkarmasının yanı sıra oyuncuların da psikolojik anlamda yıpranmasına sebep olmuş. Oyuncuların Kubrick tarafından sürekli baskı altında kalması Jack Nicholson'ın, Jack Torrance karakterini daha psikopat bir şekilde oynamasına sebep olurken Shelley Duvall, Wendy Torrance rolünü daha stresli ve korkarak oynamış. Vivian Kubrick'in "Making of The Shining" adlı kısa belgeselinde anlattığına göre Shelley Duvall, Kubrick'in ona olan davranışları yüzünden aylarca sette hasta olarak gezmiş ve çekimler sırasında stresten saçları dökülmeye başlamış. Ayrıca çekimler esnasında senaryoda sürekli değişiklikler oluyormuş. Bu da bir süre sonra oyuncuların senaryoyu okumamasına sebep olmuş.

17 – Kanlı Balo

Kubrick, The Shining ile sinema dünyasının yönünü değiştirmiş, kullandığı çekim yöntemleri ile, müzikler, sanat dizaynı, her yere gizlenmiş detaylarıyla ve stedicam kullanan ilk film olmasıyla bugün bile büyük bir hayranlıkla izlenilecek kült bir eser ortaya koymuştur. Film, başta bir aile dramını anlatıyormuş gibi görünse de aslında Amerika'nın ırkçı, ataerkil ve kapitalist düzeninin çok ciddi bir eleştirisidir. Hollywood sinemasının bize ana kahraman olarak dayattığı "beyaz egemen erkek" kavramını Kubrick, The Shining'te yıkar. Filmde Jack Torrance karakterini hem filmin ana kahramanı hem de filmin kötü adamı ve filmin kurbanı olarak ele alır. Böylece içinde bulundurduğu birçok öğeyle Hollywood sinemasının eleştirisini yapar. Ve son sahne... Filmin kuşkusuz en çok tartışılan hatta bugün dâhi kesin yargılarla açıklanamayan sahnesi. Bir önceki sahnede Jack Torrance karakterini donarak ölmüş bir şekilde görürüz ve ardından kamera otelin duvarında asılı olan 4 Temmuz 1921 yazılı eski bir fotoğrafa doğru yaklaşır. Ve karşımızda yine Jack Torrance vardır. 4 Temmuz, Amerika'nın bağımsızlık bildirisinin yayımladığı gündür. Fakat bu bildiri yalnızca beyaz adamın yararına olan bir bildiridir. Amerika'da yaşayan diğer etnik kökenli insanların hiçbir şekilde yararına olmamıştır. Eğer fotoğrafa da dikkatli bakarsanız fotoğrafta hiç siyahi birine rastlamazsınız. Jack'in 1921 senesindeki tabloda olmasının nedenini ise filmin senaristlerinden Diane Johnson 2017 yılında verdiği bir röportajda açıklamış, ya da açıklamaya çalışmış dersek daha doğru olur. Diane Johnson, bu fotoğraf hakkında “Evet fotoğraf hakkında bir açıklamamız var ancak bu herkese biraz ilginç gelebilir. Jack aslında o otelde yıllar önce bulunmuş ve reenkarnasyon ile o otele gelmiş hayali bir canlı ancak aynı zamanda biz Jack'in “o andaki” başka halini de görüyoruz. Biraz paradoksal ve fazlasıyla karışık farkındayım.” açıklamasında bulunmuş.

Benim yorumum, Jack Torrance karakterinin film boyunca spesifik bir karakteri temsil ediyor olmasından ziyade genel bir karakteri gösteriyor olması. Alt kesimden bir insanın kendini asil sınıfına kabul ettirmek isteyişinin genel bir tablosu. Bu şekilde fotoğraftaki Jack'in, filmle beraber otele gelen ve belki de filmde sonra da Overlook Oteli'ne uğrayacak Jack'in görüntüsü aklıma uymuş oluyor. Filmin yapımcılarından Jan Harlan ise “Filmin çok karışık ve anlaması zor olduğunu kabul ediyoruz ancak olmasını istediğimiz şey zaten buydu. Kesin ve anlaşılabilir bir son olmasını hiçbir zaman istemedik. O dönemde anlaşılabilir bir film olduğu için herkes tepki göstermişti ancak şimdi en iyi korku filmi diye anılıyor. Puzzle gibi bir filmde, bırakın öyle kalsın.” açıklamasında bulunmuş. Kısacası Stanley abimiz, kuyuya bir taş atmış ve kimsenin de çıkaramamasını istemiş. Aradan 41 sene geçmesine rağmen filme dair hâlâ komplo teorilerinin ortaya atılıyor olması ve filmin onca seneye rağmen unutulmaması sanırım Kubrick'in "mükemmel" bir eser yarattığının göstergesi olarak kabul edebiliriz.

PSIKE- DELİK ROCK

Psikedelik Rock Nedir?

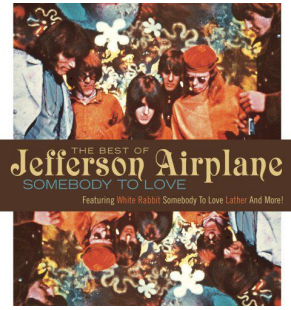
Psikedelik Rock veya daha kolay haliyle Saykodelik Rock, 60'lı yılların ortalarında müziğin realizmini alıp yerle bir eden ve yerine gerçeklikten uzak, hayal gücü ve dinamizmin harmanlandığı bir deneyim sunan müzik türüdür. Kullanılan armoniler ve müziğin barındırdığı sözler dinleyeni "harikalar diyarına" yolculuğa çıkaracak kadar kuvvetlidir. Köklerini neredeyse her batı müziği gibi Blues türünden alsa da çok büyük oranda doğu müziğinin, özellikle de Hint müziğinin etkileri hissedilir. Saykodelik Rock'ın kendini göstermesiyle birlikte yeni ve karmaşık stüdyo efektleri, batı müziğine ait olmayan enstrümanlar, daha önce denenmemiş müzik teknikleri ve çok katmanlı şarkı yapıları müzik dünyasında birçok türde kendini göstermeye başlamıştır. Günümüzde bir tür olarak pek gözükmesine de ortaya çıktığı zamandan berri etkisi devam etmiş, sadece tarz olarak birçok alt dala ayrılmıştır. Bu yazıda Psikedelik Rock türünün en iyilerinden kabul edilen 5 müzisyeni/grubu ele aldım. Tabii ki liste öznel bir liste.

1- Jefferson Airplane

Jefferson Airplane, 1965 yılında San Francisco, Kaliforniya'da kurulan rock grubudur. Psikodelik Rock'ın kurucu grubu olarak bilinir. Grup zamanının klişeleşmiş rock müziğinden sıyrılabilmiş ve özgün tutumuyla rock müziğe derin bir nefes aldırılmıştır. Ortaya attığı sürrealist akımla o zamanın dinleyicisinde büyük etkiler bıraktığı gibi bugün de birçok yerde grubun parçalarına rastlarız.

Psikodelik Parçalar:

Somebody to Love

(Albüm: Surrealistic Pillow)

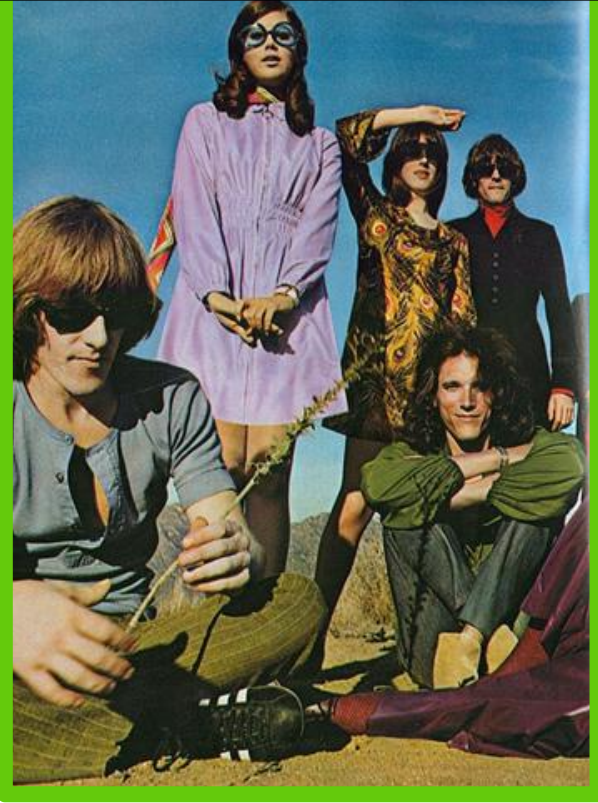
White Rabbit

(Albüm: Surrealistic Pillow)

Today

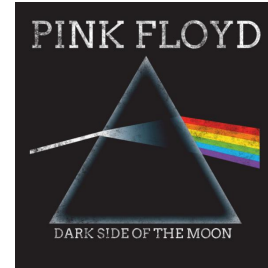
(Albüm: Surrealistic Pillow)

2 - Pink Floyd

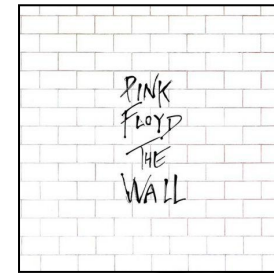
Pink Floyd, zaman içinde yalnızca bir müzik grubu olmaktan çıkıp ayrıca bir sanat ve felsefe ekolüne dönüşmüştür. Pink Floyd gerçekten bir bakıma yaşam biçimidir. Müziği ile, müziğindeki sözleriyle, konserleriyle, albüm kapaklarıyla ve duruşlarıyla yalnızca bizim galaksimize adını duyurmakla kalmayıp Andromeda gibi birçok yakın galakside de adının duyulduğuna emin olduğum gruptur Pink Floyd. Şaka bir yana, yaptıkları müziği anlatmanın kolay bir yolu yoktur. En basit hali ile müziktir. Ortaya koydukları caz akorlarıyla kurulu psikodelik rock karışımı tür Pink Floyd'un kendi gerçekliğidir. Grubun simgesi haline gelmiş olan The Dark Side of the Moon, Billboard 200 listesinde 958 hafta kalarak tüm zamanların en uzun süre listede kalan albümü olmuştur.

Psikodelik Parçalar:

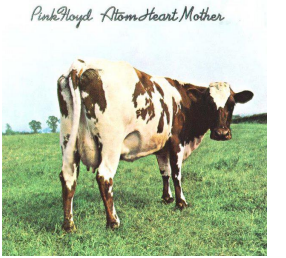
Time

(Albüm: The Dark Side of the Moon)

Comfortably Numb

(Albüm: The Wall)

Alan's Psychedelic Breakfast

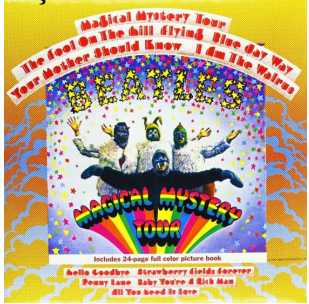
(Albüm: Atom Heart Mother)

4- The Beatles

Yaptığı müziği, müzik tarihindeki yerini ve müzik dünyasına kattığı ilkleri anlatmak için büyük ansiklopediler yazmak gereken grup, The Beatles... Beatles, müzik tarihinin en iyi müzik grubudur. Grup, etkin olduğu yıllar boyunca rekor üzerine rekor kırmış ve bugüne kadar hiç eskimeyen, hala aynı zevkle dinlenen eserler çıkartmıştır. Grubun dört üyesinin de kendine olan ayrı, has tarzları farklı türlerde müzik icra etmelerine sebep olsa da grubun en parlak dönemini yaşadığı zaman Psikedelik Dönem olmuştur. Bu dönemde piyasaya sürdükleri Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band albümü, Beatles'in en iyi işi olarak görülür.

Psikedelik Parçalar:

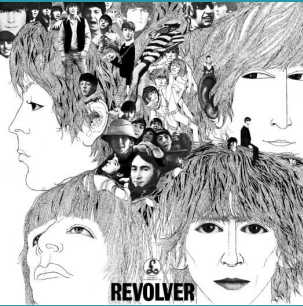
Strawberry Fields Forever (Albüm:Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band)

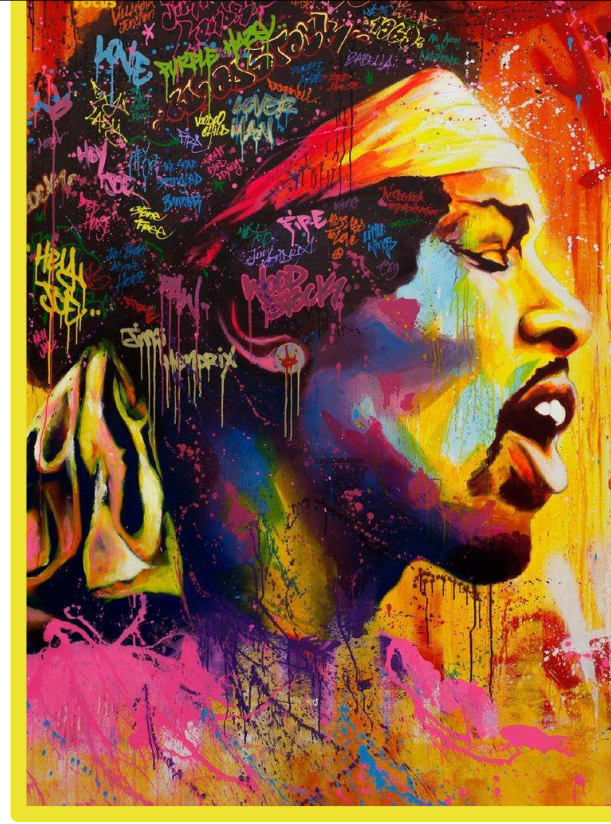
A Day In The Life

Norwegian Wood (Albüm: Rubber Soul)

Tomorrow Never Knows (Albüm: Revolver), Bu parça Beatles'in en psikedelik parçasıdır. Fakat diğer birçok şarkıdan farklı olarak bu parça hem dinleyen için hem de Beatles için deneysel bir parçadır.Şarkı tek bir akordan oluşur ama kullandığı materyal çokluğu şarkıyı bambaşka bir boyuta taşır. Kullanılan materyaller ise çok çeşitli seslerin mixlenmesiyle oluşturulduğu için parça, elektronik müziğin temellerini atmış sayılır.1966 senesinde çıkan Tomorrow Never Knows, zamanının çok ama çok ötesinde bir parçadır.

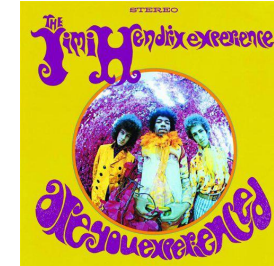
3 - Jimi Hendrix

Jimi Hendrix yalnızca Psikedelik Rock'ın değil, rock ve blues müziğin her türünün ustasıdır. Jimi Hendrix bir gitar tanrısıdır.

Onun şarkılarını dinleyip, gitar çalışını izleyip etkilenmemek imkansızdır. Hendrix ilk gitarını çöpten bulmuş ve gitarı Elvis Presley, Chuck Berry gibi müzisyenleri izleyerek kendi kendine öğrenmiştir. Onu popüler kılan özelliklerinden biri de sağ elliler için tasarlanan gitarı çalarken sol elini kullanmasıdır. Yani Hendrix'in kullandığı gitarda normal gitarlara göre notalar tam tersi yöndedir.

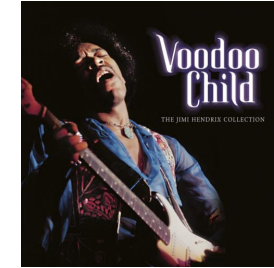
Rolling Stone dergisine göre Jimi Hendrix, tüm zamanların en iyi gitaristi kabul edilmiştir.

Psikedelik Parçalar:

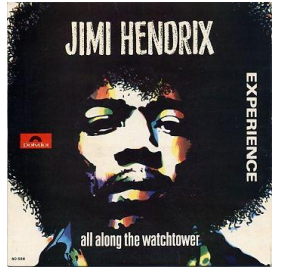

Purple Haze

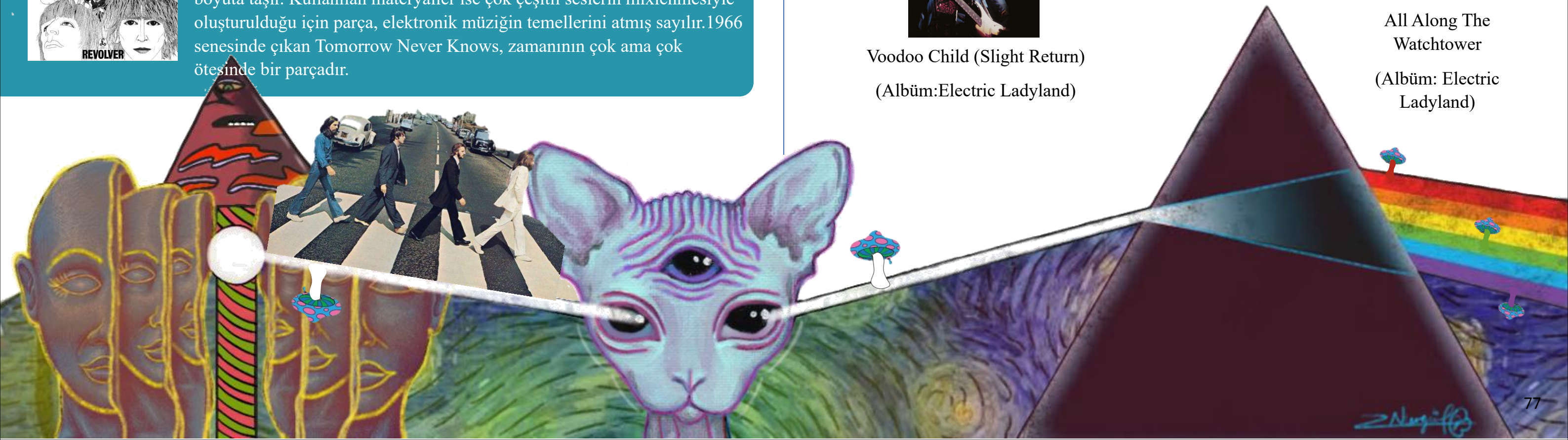
(Albüm: Are You Experienced)

Voodoo Child (Slight Return) (Albüm:Electric Ladyland)

All Along The Watchtower (Albüm: Electric Ladyland)

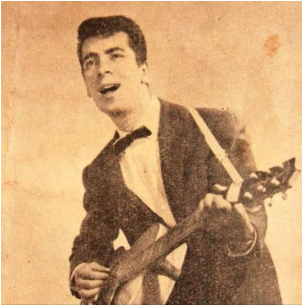

5- Erkin Koray

Psikedelik Rock'un temsilcileri İngiltere ve Amerika'da olduğu kadar, Türkiye de dünya çapında oldukça popüler Psikedelik Rock sanatçılarına ve eserlerine sahiptir. Barış Manço, Cem Karaca, Selda Bağcan, Moğollar, 3 Hürel, Fikret Kızılok ve daha birçok isim Psikedelik Rock türünde eserler vermiştir. Fakat bana kalırsa bu türde Türkiye'de en çok ön plana çıkan isim Erkin Koray'dır. Hatta Erkin Koray'ın popülerliğini şöyle izah etmek gerekir ki, The Beatles'ın üyelerinden John Lennon'ın Erkin Koray ile fotoğraf çektiği mişliği vardır.

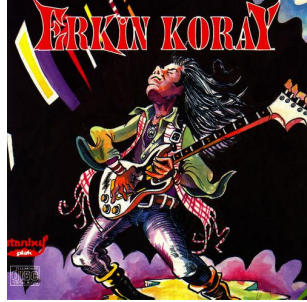
Erkin Koray Anadolu Rock için çok önemli bir kilometre taşıdır. Rock müziğin birçok türünde eser vermiş ve eserlerinde doğu batı sentezini çok güzel bir şekilde sunmuştur. Erkin Koray elektro bağlamanın da mucididir.

Psikedelik Parçalar:

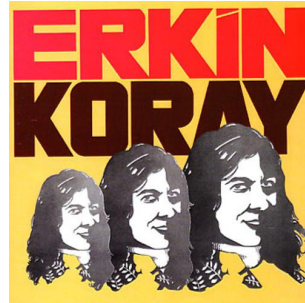
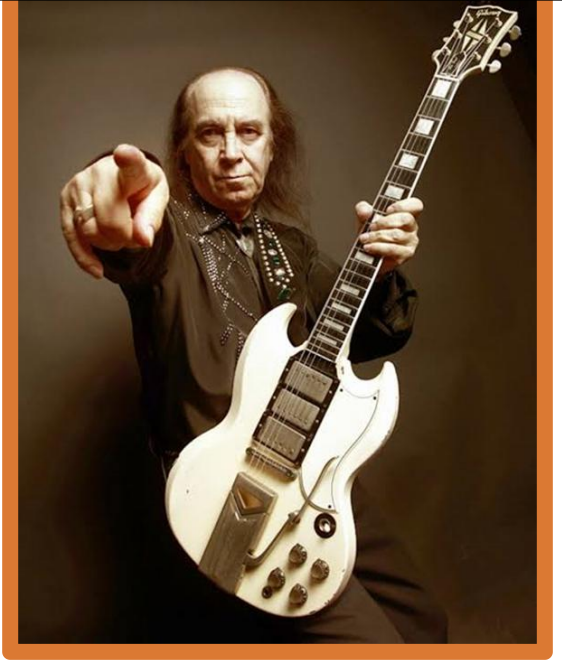
:Bir Eylül Akşamı

(45'lik parça)

:Mesafeler

(Albüm: Erkin Koray)

Yalnızlar Rıhtımı

(Albüm: Erkin Koray Vol.2)

Barış Boran Polat

6.3 MİLYON STERLİNLİK TABLO

İlk Türk arkeoloğu olan ve İstanbul Arkeoloji Müzesine 29 yıl müdürlük yapan Osman Hamdi Beyin 1880 tarihli **Kuran Okuyan Kız** tablosudur.

Bu tablo Eylül 2019 tarihinde, Londra'daki Bonhams Müzaye Evi'nde açık artırmada 6,3 milyon sterline satılarak bir Türk ressamın en pahalı eseri olma unvanını kazanmıştır. Bundandır ki 2020 KPSS Genel Yetenek Genel Kültür bölümünde bu soru sorulmuştur.

Pek çok kişi ressamın bir diğer tablosu olan ve artık adıyla özdeşleşen Kaplumbağa Terbiyecisi'ni işaretlemiş olsa da ressamın bu tablosu Suna ve İnan Kıraç Vakfı Pera Müzesi tarafından 5 milyon Türk Lirasına satın alınmıştı.

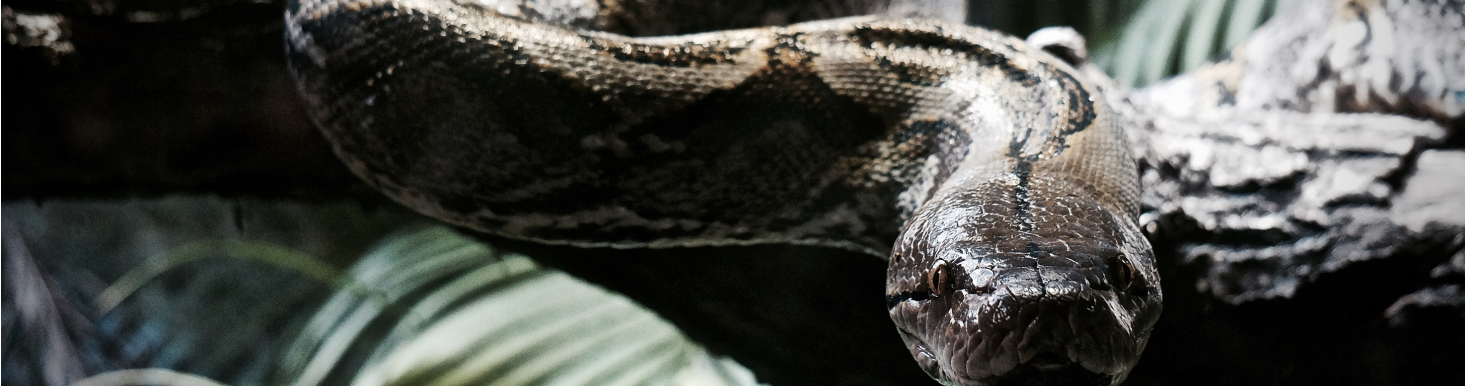
Tabloya bakıldığında kırmızı eşarplı, sarı entari bir kız rahle üzerinde yer alan Kur'an-ı Kerim okumaktadır. Resimdeki ışıktan anlaşıldığı üzere henüz sabahın erken vakitleridir.

Fakat bazı kişiler Osman Hamdi Bey'in kendince bize bir oyun oynadığı tabloya dikkatle bakıldığında kızın okuduğu şeyin Kur'an değil de resimli bir kitap olduğunu fark etmişler, bu yüzden ismini Rahle Önündeki Kız olarak değiştirmişlerdir.

Bu değiştirilmeye rağmen Kuran Okuyan Kız tablosu, bugün Malezya İslam Müzesi'nde sergilenmektedir.

Mitlerin ve Sanatın İzinde: Yılanlar

aybeniz metin

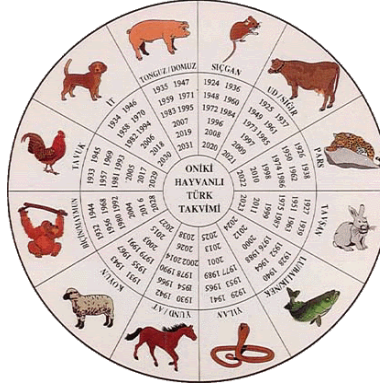
AYIN DÖNGÜLERİ

Yılan simgesiyle birlikte sıkça kullanılan diğer bir simge de aydır. Ayın evrelerini insanlarda yılanın deri değişirmesiyle aynı çağrışımı oluşturmuş ve böylece birbiriyle birlikte kullanılan iki kavram haline gelmişlerdir.

İnsanlar sanat eseri ortaya çıkarmaya başladıkları ilk zamanlardan beri hayvanları fazlasıyla eserlerine taşıdılar. Peki, yılan neyi simgeler? Bu konuyu tek bir başlıkla sınırlandıramayacağımız gibi, farklı kültürlerde farklı hikâyelerle de olsa ortak bir noktada buluşabileceğimizi yadsımamız gerekir. İnsanlıkla beraber ne kadar eskiye giderseniz, yılan ve imgeleri de sizinle gelecektir. En başında, yaratılış mitlerinin çoğunda yılanın başrolü üstlendiğini gördüğümüz yılanlara daha yakından bakalım.

TÜRK MİTOLOJİSİ: ERLİK HANDAN HAYAT AĞACINA

Dünya genelinde yılanı bakmadan önce, Türk kültüründeki yerine bakmakta yarar vardır. Özellikle Şaman öğretisinde yer kaplayan yılan, karşımıza yeraltına ait olan Erlik'in asasında çıkar. Yeraltı dünyasını yöneten Erlik, Altaylarda elinde bir yılan tutarak belirtilirdi. Çoğu zaman olumsuz çağrışımlara sahip olan Erlik'in bedeninin yılanlarla sarılı olduğu da anlatılırdı. Burada, yılanın yeraltı dünyasına ait olmasından dolayı yüklenen olumsuz anlamla karşılaşırız ve böylece yine ölüm, kötülükle imgelenen Erlik ile somutlaşır. Yine de şamanlıkta sadece olumsuz bir anlam taşımaz, hayat ağacının koruyuculuğunu da üstlenen yılanlardır. Ayrıca şaman şifacıların da yegâne simgesi olmuştur. Hayatın kaynağı görülen bu ağacın koruyuculuğunu üstlendikleri gibi hayatın sonu görülen yeraltı ruhu Erlik'in de simgesi olan yılanlar, pek çok anlatıda olduğu gibi burada da ikili imgesini korumaktadır. Bu iki zıtlığı birbirini geri çeken, anlamı daraltan bir şey olarak görmek yerine tıpkı gece ve gündüz olarak yorumlamalı ve birbirleri ile anlam kazandıklarını unutmamalıyız.

Yılanın Şamanizm'e ek olarak 12 Hayvanlı Türk Takviminde ve Orhun Kitabelerinde de yer bulduğu görülür.

ANADOLU: ŞAHMERAN

Yılan demişken Şahmeran'dan bahsetmemek imkansızdır. Anlatılardan birinde Lokman Hekim tarafından yaralı bulunan Şahmeran, Lokman Hekim tarafından iyileştirilir ve vefa borcunu kimseye anlatmaması kaydıyla Lokman Hekim'e hayatın ve şifanın pek çok sırrını vererek öder. Diğer bir anlatıda ise odunculuk ile geçinen Camsab, bal dolu bir kuyu uğruna arkadaşları tarafından kuyuda ölüme terk edilir. Bu kuyu, yılanlar ülkesine açılmaktadır.

Camsab burada altı yılan görünümlü, üstü kadın bedeninde Şahmeran ile karşılaşır, burada birkaç yıl birlikte yaşarlar. Camsab kendisinin bırakılmasını ister çünkü ailesini çok özlemiştir. Şahmeran ise ona bırakması durumunda yerinin insanlar tarafından bulunacağını söylese de merhameti ağır basar ve Camsab'ı özgür bırakır. Bu esnada kızı ölümcül bir hastalığa yakalanan Tarsus Kralı, şifa için Şahmeran'ın bulunmasını emreder ve başına sayısız ödül koyar. Ne yazık ki Şahmeran ile uzun yıllar geçirmenin de bir bedeli vardır: Sırtında yılan derisine sahip olmak. Bu bilgiye sahip olan Kral, tüm hamamların aranmasını emreder. En sonunda yakalan Camsab, mecbur Şahmeran'ın yerini itiraf eder. Bu da yetmez, kendi dostunun canını almak için görevlendirilir.

Şahmeran'ın yanına gittiğinde ise Şahmeran zaten buna hazırdır. En başından beri başına gelecekları bilen Şahmeran daha fazla karşı koymaz. Yılanların bunu duymamasını, intikam almak isteyeceklerini dile getirir. Kuyruğunun kaynatılıp vezire içirilmesini, gövdesinin kaynatılıp hasta prensese içirilmesini söyler. Vezir ölürken prenses iyileşir, Kral da Camsab'ı veziri yapar. Ayrıca, Şahmeran'ın başını kaynatıp içen kişinin de Lokman Hekim olduğu rivayetler arasındadır. İşte bu mit, insanlardan zarar gören bir yılanı konu edinir. Unutmadan, yılanlar Şahmeran'ın hazin sonunu henüz öğrenemediler ama öğrendikleri gün tüm Tarsus'u yerle bir edecekleri söylentileri kulaktan kulağa dolanmaktadır.

MISIR

Mısır'da ise yılan figürü "Meretseger" ile karşımıza çıkar. Yılan başlı tanrıça, sessizliğe âşıktır ve mezarların koruyuculuğunu üstlenir. Mezarlığa gelen kötü niyetli kişilere karşı zehrini kullanır

Meretseger'e tapan bir kadının bulunduğu arkeolojik yapıt. Taşın üstünde birden fazla yılan simgesi mevcut. (Mısır Müzesi, Berlin, Almanya)

YUNAN MİTOLOJİSİ:

GAİA

Mitler dendiğinde hemen aklımıza gelen Yunan Mitolojisindeki örneklere değinmeden geçemeyiz. Toprağın kendisini dahi kapsayan Tanrıça Gaia'nın kendisine ait yılanlarının olduğu bilinir. Burada yılan, Gaia'nın bilgeliğini temsil eder. Mitolojik sürecin devamında ise bu yılanlar Zeus tarafından ele geçirilir. Bunu da gücün ve bilgeliğin el değiştirmesi olarak yorumlayabiliriz.

Gaia, Roma mitolojisindeki Terra'dır. Terra; yeryüzü, dünya, toprak anlamına gelir. Etimolojik olarak da bakarsak Gaia dünyanın kendisidir ancak mozaikte de gördüğümüz gibi pek çok sanat eserinde insansı olarak resmedilmiştir.

Hatay Arkeoloji Müzesi

ERİNYELER

Üçüncü ve dördüncü nesil mitolojik karakterlerden önce doğanın öfkeli koruyucuları Erinyelere bakalım. Uranüs'ün yok olmasından önce kesilen bedeninden damlayan kanların toprak ile buluşması sonucu doğarlar. Erinyeler; toprağa zarar veren, kötülük yapan herkesin başına musallat olan, pişman olana hatasını anlayana kadar kişiye yapmadıklarını bırakmayan varlıklardır. Yılan saçlı, büyük kanatlı, korku salan ilahlardır. Ne ölümlü dinlerler ne ölümsüz. Yeryüzünde başarılı olamasalar bile ruhu öteki dünyada rahat bırakmazlar. Halihazırda evrenin hakimi Tanrı Uranüs'ün yok oluşu esnasında yeryüzüne saçılan kandan doğdukları düşünürsek bu öfkeli ve gaddar yapılarını anlayabileceğimizi düşünüyorum.

Erinyes, Badische Landesmuseum

kaynakça:

International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS), December, 2015; 1: 1-14

Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, <http://busbed.bingol.edu.tr>, Yıl: 8 • Cilt: 8 • Sayı: 15 • Bahar/Spring 2018

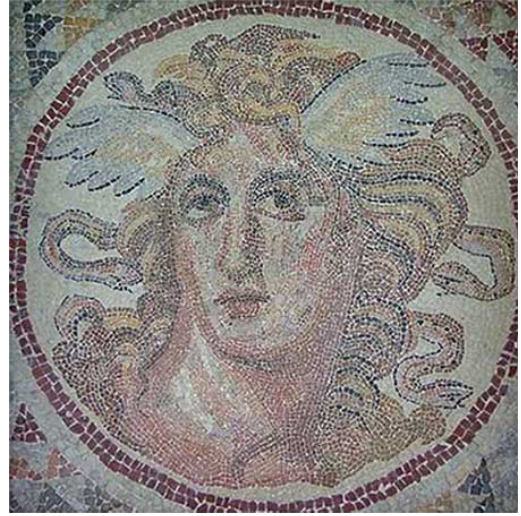
[https://en.wikipedia.org/wiki/Meretseger#:~:text=Meretseger%20\(or%20Mertseger\)%20was%20a,guarded%20Valley%20of%20the%20Kings.](https://en.wikipedia.org/wiki/Meretseger#:~:text=Meretseger%20(or%20Mertseger)%20was%20a,guarded%20Valley%20of%20the%20Kings.)

MEDUSA

Tabii ki Yunan Mitolojisinin popüler kültüre de fazlasıyla konu olmuş miti Medusa bu metin içinde olmazsa olmazlardandır. Yılan saçlı kadın olarak tasvir edilen Medusa gözleri ile ona bakan herkesi taşa çevirme özelliğine sahiptir.

(Caravaggio, 1597)

Medusa Mozaiği, Atina, Yunanistan, Ulusal Arkeoloji Müzesi

Kafası kesilmiş Medusa heykeli pek çok yerde vardır. Bunlardan en ünlüsü de Yerebatan Sarnıcındadır. Sarnıcın nemli ve karanlık havası da kimin ne zaman yerleştirdiği bilinmeyen bu Medusa başının acı hikâyesine çok uygun bir atmosfer yaratmaktadır.

Eski dönemlerde yapılan büyük ve görkemli yerlere Gorgona resim ve heykelleri yerleştirilirdi. Yerebatan'da da Gorgonalarından Medusa'nın yerleştirilmenin bu yapıyı koruma arzusundan olduğu düşünülüyor.

Gorgonalar: keskin dişli, yılan saçlı dişli canavarlar. Medusa, Euryale ve Stheno adlı kız kardeşler birer Gorgona'dır

Birkaç örnek önce Erinyes hikâyesinde gördüğümüz "yılan saçlı kadın" Athena'nın kıskançlığına kurban giden Medusa anlatısında da karşımıza çıkar. Kötü duygular ve olaylar sonucu oluşan veya yılanlı bir bedene evrilen bu varlıkların hikâyelerinde yılan, lanet ve öfke anlamlarını taşır. Tabii başta Medusa'nın hikâyesi olmak üzere bu kısım detaylı bir yazıyı hak ettiği için daha fazla detaya girerek konudan sapmamayı tercih ediyor ve Yunan ilahlarının kaoslarını şimdilik kenara bırakıyoruz.

Yerebatan Sarnıcı, İstanbul

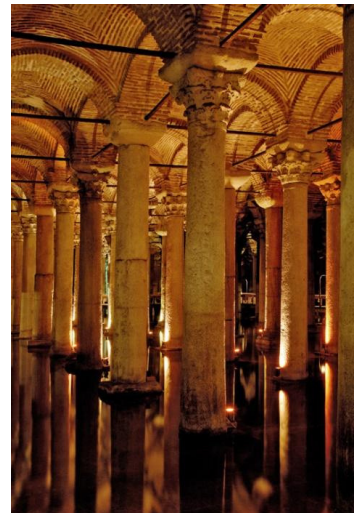
kaynakça

Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 16, Sayı 1, 2007, s.185-196

Viking Ve Hint Mitolojilerinde Yılan İmgesi Mehmet Masatoğlu - Selahattin Özkan

DOI: 10.22559/folklor.363

folklor/edebiyat, cilt:24, sayı:96, 2018/4 (Medine Sivri - Canan Akbaba)

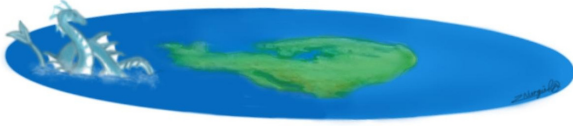
SÜMER: GILGAMIŞ DESTANI

Sümer Uygarlığına ait Gilgamiş Destanında da yılanla rastlarız. En yakın dostunun ölümüne üzülen Gilgamiş, kendisinin de bu sonla karşılaşacağını düşünüp ölümsüz olma arzusuna kapılır. Bu amaçla denizin dibinden bir ot çıkarır ancak bu ot bir yılan tarafından çalınır. Yılan otu çalmasıyla deri değiştirir ve gençleşir.

Bir elinde yılan bir elinde aslan tutan Gilgamiş, Paris'teki Louvre Müzesi'nde sergilenmektedir.

VİKİNGLER

çizim: Nur Gül

Biraz kuzeye gidersek Viking inanışlarında da yılanın yerini görebiliriz. Vikinglere göre dünya düz ve dairesel şekildedir. Bu düz, yassı ve dairesel dünyanın etrafı derin sularla kaplıdır ve bu suyun içinde devasa bir yılan yaşamakta ve sürekli dünyanın etrafını dolaşmaktadır.

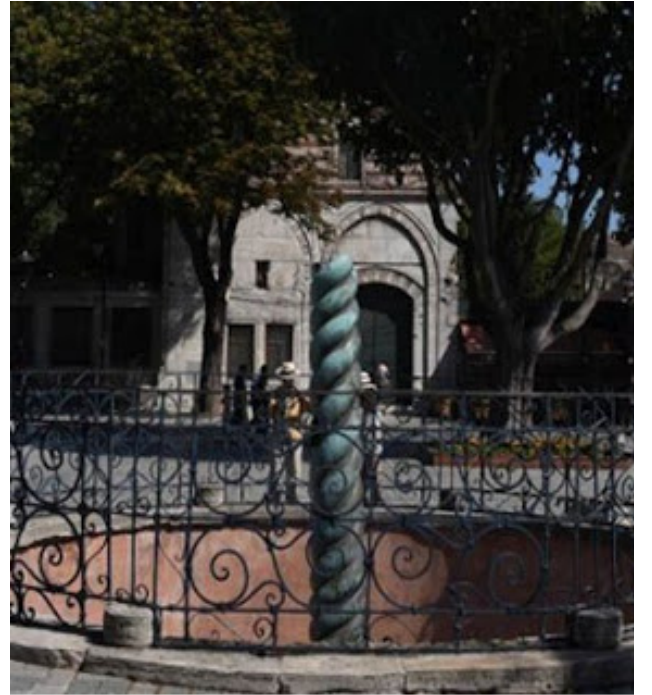
YILANLI SÜTUN

İstanbul'da bulunan Bizans'tan kalma Yılanlı Sütun, üç tane yılanın sarılmasıyla oluşmuştur. İstanbul'daki pek çok sütun gibi tılsımlı olduğuna inanılırdı. Kenti savaş, kıtlık, salgın gibi felaketlerden koruduğuna inanılan bu sütun, Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde kendine şu cümlelerle yer bulmuştur:

.....

“İstanbul'da 17. tılsım burma direktir. Bu direk üç başlı ejderha suretini gösterip başının birisini bir yeniçeri, kılıç ile bir vuruşta kırmıştır. O tarihte kısmen tılsımı bozulmuş olup İstanbul içine yılan, çıyan ve akrep misali hayvanlar yayılmıştır.”

.....

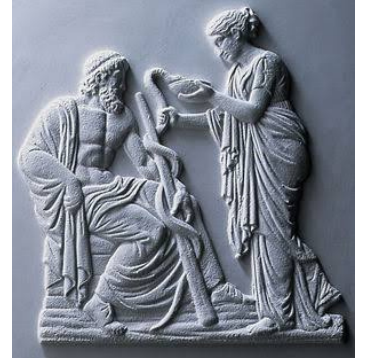
kaynakça

Darüşşifalardan Günümüz Sağlık Kurumlarına Yılan Sembolü (Ekrem Güner, Kamil Gökhan Şeker, Şebnem İzmir Güner) Lokman Hekim Dergisi 2019; 9 (1): 97-104 <http://dergipark.gov.tr/mutfd>
Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt.21, sa.2, ss.159-168, 2012 (Hakemli Üniversite Dergisi)
<https://www.greek-gods.info/>
<https://www.theoi.com/Gallery/Z16.1.html>
<https://tr.wikipedia.org/wiki/N%C4%81ga>

SAĞLIK VE YILAN: Doğrular ve Yanlışlar

Yunan mitolojisinde sağlığın ve tıbbın tanrısı Asklepios betimlemelerinde bolca yılan imgesine rastlarız. Asklepios'un asasına tek bir yılan sarılmıştır. Ayrıca tanrıça Hygieia'nın sembolü de yilandır ve çoğu eserde vücuduna dolanmış bir yılanla tasvir edilir.

Tıbbın tanrısı Asklepios ve kızı Sağlık ve hijyen tanrıçası Hygieia.

Vatikan Müzesi, Roma.

Bunların yanında, Olympos'un elçisi; tüccarların, hilekarların tanrısı Hermes'in de asasında birbirine sarılmış iki yılan imgesi ile karşılaşırız. Caduceus isimli bu asanın arabuluculuk özelliği vardır. Kimi zaman yanlış bir şekilde sağlıkta Caduceus'a yer verilir. Ancak buna bir çeşit kavram yanılgısı diyebiliriz çünkü Hermes'in asasının tıpla alakası yoktur. Daha çok tanrı Hermes'in elçi ve arabulucu yanıyla ilgilidir. Hatta hikayesinde bile kavg eden iki yılanın arasına atılan asa, onların kavgasına son vererek asaya sarılmasına neden olmuş ve son halini böyle almıştır.

Üzerinde Hermes'in asası Caduceus'un bulunduğu para (Sardes, Türkiye)

Bu kadar sağlık ve yılan ilişkisine değindiğimiz bir metinde, günümüze kadar uzanan sağlık kuruluşlarındaki yılan figürlerine parmak basmalıyız. Türk kültüründeki sağlık sembollerindeki yılanlar, Batı toplumlarının mitolojik hikayelerinden değil, daha çok Anadolu Selçuklularından köken almıştır. Şifa düğümü olarak adlandırılan birbirine sarılmış iki yılanın oluşturduğu mutluluk veya saadet zinciri figüründeki yılanlardan gelmektedir.

Bütün bu mitler, yılanlara belirli anlamlar yüklemiştir. Ancak unutulmamalıdır ki bütün bunlar sadece hikayelerle anlamlandırdığımız kültürel birikimimizin etkileridir. Yoksa yılanlar ne şifanın kendisi ne de yeraltının biricik yaratıklarıdır. Sadece ekosistem için son derece önemli olan hayvanlardır ve çoğu zaman öldürülmesi o bölgenin dengesini büyük ölçüde bozmaktadır. Bu yüzden hem insanlığın kültürel evrimindeki vazgeçilmez yerini göz ardı etmeden hem de ekoloji için önemini unutmadan yılanların dünyadaki yerini kavramaya çalışmalıyız.

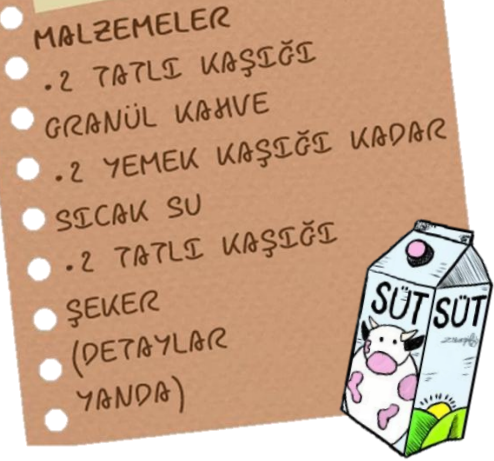
BI' DENE İSTERSEN: ALTERNATİF SOĞUK KAHVE

Öncelikle merhaba, bildiğiniz gibi sürekli olarak eve kapanıp duruyoruz, bu süreçte gerek az gerek çok sıkılıyor, üstüne havalar da ısınıyor bu yüzden size o Instagram' da gördüğünüz soğuk köpüklü kahvelerden birinin kolayca yapımını anlatacağım.

Malzeme detayları

- Granül kahve (havalı ismine bakmayın, bildiğiniz Nescafe bu, ölçü ise size bağlı, 1 tatlı kaşığı biraz daha süt aromalı kahve tadı veriyor.)
- Sıcak su (bu kısım bir bardak için az gelebilir ama burası sadece kahveyi eritmek için, burası fazla olursa o zaman kahvemiz o kadar serinletici olmaz.)
- Şeker (burası da yine damak zevkinize göre, hiç şeker kullanmayabilirsiniz de ama o zaman içerken mutlaka karıştırın acayip acı oluyor çünkü, şeker miktarını da tabii ki arttırıp azaltabilirsiniz.)

Yapımı:

- Şimdi şöyle ki normalde köpürtme işini french press diye aratarak bulabileceğiniz hareketli süzgeçli bir bardak ile veya süt köpürtücü olarak geçen aletle yapabilirsiniz, detaylarını vereceğim ama eğer bu ikisi de yoksa kavanoz da iş görüyor. Detaylar aşağıda.

- Eğer french press kullanacaksanız püf noktası; Süzgeçli kısmın dibe kadar değdiğine emin olmalısınız, eğer değmiyorsa daha fazla su eklemeniz lazım ki köpürtebilesiniz.
- Eğer o küçük köpürtücü aleti kullanacaksanız püf noktası; Karıştırıcının ucunu dipte tutmaya özen gösterin, daha krem şanti kıvamına gelene kadar karıştırmaya devam edebilirsiniz(altında hiç sulu kısmı kalmadıysa oluşturduğunuz köpüğü direkt kullanabilirsiniz, altı bembeyaz kahveniz olacaktır büyük ihtimalle.

- Kavanoz kullanacaksanız püf noktası: Samimi bir dost tavsiyesi, sağlam kapak ile kapattığınıza emin olun, etraf baya batıyor eğer kapak tam kapanmazsa. Kahve, şeker ve sıcak suyu kavanoza koyup biraz çalkalıyoruz. Diğer ikisine göre daha uzun sürüyor tabii ki. Bunun dışında yine aynı köpüğü elde ediyoruz.

Köpürttükten sonra:

Eğer alt kısmın tamamen beyaz kalmasını istiyorsanız köpürttükten sonra köpüğe karışmayan sulu kahveyi başka bir bardağa (ayırmak için uğraşmanıza gerek yok, köpürttüğünüz kahveyi bardağa dökerken ilk sulu kısım dökülüyor.), köpüğü ise görselliğe önem verdiğiniz bardağa koyun, iki bardağa da süt ilave ederek hem süt aromalı kahve hem de kahve aromalı köpüklü süt elde edebilirsiniz. Eğer buz da eklemek isterseniz köpüğü bardağa koymadan önce buzları eklemenizi tavsiye ederim.

Afiyet olsun...

Kahve ne zaman bulundu?

Etiyopya yöresinde Kaldi adında bir keçi çobanı, keçilerinin bir meyveyi yiyip çocuklar gibi çok enerjik davrandığını fark etti. Uyarıcı bir özelliği olan kahve çekirdekleri böylelikle keşfedildi. Çoban bu meyveyi bir keşişe anlatıyor. Keşiş de ilk defa çekirdeği alıyor ve öğütüp sıcak su ile karıştırıyor. Böylece ilk kahveyi içmiş oluyorlar.

Kaynakça: <https://www.milliyet.com.tr/kahve-ilk-olarak-nerede-ve-nasil-ortaya-cikti--molatik-17530/>

RAMAZAN

Din ile hayat arasında kopmaz bir ilişki vardır. Dolayısıyla bu durum sanatı da etkilemiş, dini ve onunla ilgili olan her konuyu, temayı işleyen sanat eserleri meydana getirilmiştir. Bu durumu hemen her sanat dalında görmek mümkündür.

Edebiyat ise hayatı kuşatıcılığı bakımından daha geniş ifade imkânlarına sahiptir. Bu bakımdan edebî eserlerde din ve dinin insan ve hayattaki tezahürleri, hemen her türlü ibadet, dine ait her türlü uygulama ve bunlara ait duyuş ve düşünüşler pek çok edebî eserde işlenir.

Dinî ibadetlerden birisi olan oruç ve bu ibadetin yerine getirildiği, on bir ayın sultanı kabul edilen Ramazan ayı da edebiyatımızın vazgeçilmez konuları arasındadır. Çünkü ramazan oruçtan namaza, sadakadan zekâta kadar her tür ibadetin yerine getirildiği çok özel bir aydır. Bu bakımdan Ramazan ayının insanı her bakımdan değişime uğratan, ona yeni anlayış ve kavrayış imkânları sunan, davranış değişikliklerine yol açan dolayısıyla insanın hayatını buna göre şekillendiren bir gücü vardır.

Yenilenme ayı

Bu ayda tutulması emredilen oruç, ruhî bir yenilenmenin en önemli imkânıdır. Yıl boyunca rutinleşen hayatımız, bu ayda birden bire farklı bir zenginliği, ruhaniyeti, bereketi, içsel arınmayı, kendimizle hesaplaşmayı gerekli gördüğümüz imkânları beraberinde

Sofralarımız gibi kalbimiz de bereketlenir. Kul ile Yaratıcı arasındaki bağılık daha özel ve içtenlikli bir hale bürünür. Paylaşmayı öğreniriz. Dünyada kendimizin dışında olan insanların farkına varırız.

Bin gecedan daha hayırlı kabul edilen Kadir gecesini bu aydadır. Ramazan, ayrıca Kur'an ayıdır. Kur'an-ı Kerim bu ayda indirilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla insanlık Kur'an'la bu ayda yeniden tanışır. Mukabeleler, her eve bir melek ordusu indirir. Hz. Peygamber, sanki daha bir yakınımda hissedilir. O Kutlu Önder'in sabır, direniş ve mücadele derslerini öğreniriz. İman, hayat, aşk, ölüm üzerine yeni bilgelik dersleri öğrenir, yeni yorumlara imkân buluruz. Böylece, Ramazanın görünüşteki aç kalma susuz kalma gibi sıkıntıları asla söz konusu olmaz ve bu ay bütün zenginlikleriyle adeta bir şölene dönüşür.

Denilebilir ki bir ailede topluca gerçekleştirilen en önemli ibadet oruçtur. Orucun herkesi kendi çekim alanına sürüklediği bu ay bir zeytinin, bir yudum suyun, sağlığın ne büyük bir nimet olduğunu çok canlı olarak gösterir.

Böylesine bir zenginliğin edebiyata yansımaması elbette düşünülemez. Edebiyat ki hayata ve insana tutulan bir aynadır. Biz, Ramazanı, orucu anlatan bu tür eserlerde işte bu şölenin bütün renklerini görürüz. Oruç, nasıl ruhsal bir yenilenmenin şölenu ise edebiyat da bundan payını alır o da bir yenilenmenin içine girer.

“Hoş geldin ya şehir-i Ramazan.”

Sadık Ateş
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
Öğretmeni

AHİLİK

Türklerin tarihleri boyunca uzun ömürlü devletler kurmalarının en önemli nedenlerinden biri hiç şüphesiz devletlerle birlikte kurdukları sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel amaçlı müesseselerdir. Bunlar devlet tarafından kurulmamasına rağmen, devlete her zaman destek vererek uzun süre yaşamasında etkili olmuşlardır.

Sözünü ettiğimiz müesseselerin en önemlilerinden birisi hiç kuşkusuz araştırmamızın konusu olan Ahilik teşkilatıdır. Bu teşkilat 13. asırda Anadolu'da Ahi Evran tarafından kurulmuş, Türklere özgü bir teşkilattır. Kökenleri kimi zaman benzer bazı teşkilatlara dayandırılmaya çalışılsa da Ahilik esas itibariyle Türk kültürüne özgü bir teşkilattır.

Anadolu'da kurulan Türk devlet ve beyliklerinin sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasi hayatında oldukça önemli etkiler yapmış olan Ahi teşkilatı, Türk esnaf ve zanaatkarlarına iş imkanı sağlamak, yerli Bizans esnaf ve sanatkarlarıyla rekabet esebilmeleri için gerekli şartları hazırlamak, aralarında sanat ahlakını yerleştirmek, Türk halkını ekonomik açıdan geliştirmek, muhtaç ve yoksullara yardımcı olmak, ülkenin savunmasına katkıda bulunmak, bilhassa esnaf ve sanatkârları eğitmek gibi amaçlar doğrultusunda kurulmuştur .

Ahilik teşkilatı hakkında ülkemizde yapılan çalışmalar genellikle bu teşkilatın teşkilat yapısı, esnaflık ve ekonomik yönü

ağırlıklıdır. Ancak, kanaatimizce, bu teşkilat bu yönlerinin yanında siyasi ve dinî bakımdan da önemli bir işlev görmüştür. Araştırmamızda Ahilik teşkilatının bu yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu konunun daha derinlemesine incelenmesi millî kültürümüzün aydınlatılmasında büyük yarar sağlayacaktır.

•Türkiye Selçukluları Döneminde Ahilerin Siyasi ve Dini Fonksiyonları

Anadolu'da 13. yy. da asıl adı Şeyh Nasîû'd-din Ebü'l Hakayık Mahmud b. Ahmed el-Hoyî olan Ahi Evran tarafından kurulan Ahilik teşkilatı, bir esnaf örgütü olmasının yanı sıra siyasi ve dinî faaliyetleri ile de dikkat çekmektedir. Türkiye Selçukluları ve Beylikler döneminde görülen siyasi karışıklıklar sırasında Ahiler, şehirlerin güvenliğini sağlamaya ve siyasi karışıklığı gidermeye çalışan bir güç, dinî ve manevi yönlerden de Türk toplumu için bir rehber olmuşlardır.

Ahiliğin Anadolu'daki kurucusu ve yayıcısı olan Ahi Evran, sadece esnaf piri, bir öğretinin baş hocası ya da bir teşkilatın sıradan bir lideri değildir. O, şartlar gerektiğinde bir siyasetçi olmuş, bir asker olmuş ve milletin menfaatleri doğrultusunda hiçbir kuvvetten çekinmeden mücadelesini vermiştir. Bütün Anadolu 1243 Köseadağ Savaşı sonrası Moğol zulmünü yaşarken onlarla iyi geçinmek suretiyle yüksek makamlar elde etmeyi tercih etmek yerine onlara karşı amansız bir mücadeleye girmiştir.

Ahiler barış zamanlarında sanat ve nasihatleri ile doğru yolu gösteren birer kılavuz, savaşlarda ise cihat ruhu ile savaşan birer mücahittirler. Bunu, akşamları yaptıkları sohbet toplantıları dışında haftanın belli günlerinde yaptıkları ata binme ve silah talimleri açıkça gösterir.

Ahi Evran kurduğu teşkilatla sadece Anadolu'nun Türkleşmesi, İslâmlaşması ve millî bir renge bürünmesi vazifesini görmemiştir. O, kurduğu zaviyelerde yetişen olgun üstad ve insanlar vasıtasıyla Türk-İslâm ordularından önce, daha fethedilmemiş ülkelerde gönülleri fethetmiş, buralara sevgi ve fazilet tohumları saçarak Türk'ün adaletli ve dürüst yaşayışının hasletini duyurmuştur. Onun içindir ki, özellikle Osmanlı orduları girdikleri yerlerde sevinçle karşılanmış ve halktan tepki görmemişlerdir.

Ahiler, devletin asayişini koruma işinde önemli bir işlev görmüşlerdir. Başlarında "İhvan" ve "Yiğitbaşı" adı verilen Ahi reisleri önderliğinde iç karışıklıklarda ve uçlardaki ayaklanmalarda devlete yardımcı olmuşlardır.

Ortaçağ Anadolu'sunda, Selçuklular ve Osmanlıların kuruluş döneminde, şehirlerin sosyo-ekonomik yapısında çok önemli bir yer tutan Ahi örgütleri konumları gereği ticaretin ve ticaret yollarının güvenliğinden, dolayısıyla barış ve siyasi istikrardan yanaydılar. Bunun karşılığında Türkiye Selçuklu devletinin yöneticileri de ideolojik bir meşrulaştırma yöntemi olarak ve simgesel bakımdan Ahi örgütüne giriyorlardı.

Ahiler, esnaf ve sanatkârın düzen, güven ve karşılıklı dayanışma içinde çalışmalarını sağlayarak Türk ekonomisine, sosyal yaşantısına büyük yardımlar yaptıkları gibi her zaman devletin yanında olarak millî birliği de sağlamışlardır. Bunlar Anadolu Beylikleri zamanında olduğu gibi siyasi buhranlar sırasında bir bölgede hükümdarların ve beyin herhangi bir nedenle yönetimden uzak bulunduğu zamanlarda yönetim boşluklarını doldurmuşlardır. Örneğin 15. yy.da Ankara'da böyle bir durum meydana gelmiş, Ahiler 10-12 yıl şehrin yönetimini ellerine alarak bunalımı önlemişlerdir.

Ahilerin zaman zaman Selçuklu sultanlarının uyguladıkları politikayı benimsememelerine rağmen gerek iç karışıklıklarda ve gerekse sınır bölgelerindeki ayaklanmalarda devletin emrinde olmaları onların ahlak kaidelerine ve devlete olan bağlılıkları ile açıklanabilir. Çünkü Ahiliğin felsefesinde millî menfaatler her zaman en önde gelmiştir.

Devletin denetimi dışında hareket etmelerine rağmen, Ahilerin iç karışıklarda devletin yanında yer almaları, bir askerî güç gibi hareket etmeleri, Türk geleneklerine uygun devlet anlayışlarından kaynaklanmıştır. Bu anlayışa göre devlet, fertleri koruyan, gözetten bir baba ocağıdır. Devletin başında bulunan kişi bu kutsal müesseseyi temsil eden ve tıpkı devlet gibi kutsal olan bir varlıktır. Bir Müslüman Türk'ün devlete karşı gelmesi affedilmez bir suçtur. Onun görevi devlete hizmet etmek ve her zaman devletin emrinde olmaktır. Ahi birliklerinin bu tutumu Türk toplumundaki Devlet-Millet beraberliğinin güzel bir örneğidir.

• 1243 Köseadağ Savaşı Sonrası ve Anadolu Beylikleri Devrinde Ahilerin Siyasi ve Dinî Faaliyetleri

Ahi birlikleri daha Selçuklular zamanında ekonomik ve siyasi yönden güçlenerek yönetimde önemli rol oynamaya başladılar. 13.yy.dan itibaren Anadolu kentlerinde siyasette etkili olan Ahileri iktidara oynayan her güç dikkate almak zorunda kalmıştır. Türkiye Selçuklu ordusunun Köseadağ'da Moğollar tarafından mağlup edilmesinden sonra (1243) Anadolu tam bir siyasi karmaşanın içine girmiştir.

Moğollar Selçuklu Hanedanı'nı ortadan kaldırmayı kendi amaçlarına uygun bulmamışlar, kendilerine bağlı bir şekilde devletin sürekli iç çekişmeler içinde kalmasını sağlayarak Anadolu'yu bu şekilde soymayı planlamışlardır.

Selçuklu idarecilerinin iktidar kavgaları sırasında, önemli bir güç olan Ahileri kendi siyasi amaçları için kullanmak istedikleri görülmektedir. Nitekim siyasi entrikalara karışan gruplardan biri, Konya bölgesinde bir Ahi Yiğitbaşı'sına siyasi bir cinayet işletmiştir. Fakat bu durumu çabuk fark eden Ahiler, bu tür işlere alet olmayacaklarını bildirerek bu çekişmelerin dışında kalmayı bilmişlerdir.

Köseadağ Savaşı sonrası Selçuklu idaresi çökünce Anadolu'nun büyük kentlerinde, her Ahi birliğinin kendi şehrinde asayiş ve düzeni sağlamak ve durum durulana kadar idareyi yürütmek için geçici hükümetler kurduğu bilinmektedir. Örneğin Konya Ahileri, Karamanoğulları ve Moğolların iki yanlı zorlamaları arasında böyle bir hükümet kurmuşlar, başına da bir Ahi başbuğunu getirmişlerdir.

Köseadağ Savaşı sonrası Türkiye Selçuklu Devleti merkezi otoritesini kaybetmiş, taht kavgaları yaşanmaya başlamıştır. Moğol hakimiyeti altındaki Selçuklu yöneticileri birçok önemli yere Moğolların tasvip ettiği valileri atadılar. Moğol tahakkümünü buralarda tesis etmekle görevlendirilen valilere karşı başta Türkmenler ve Ahiler olmak üzere isyanlar başladı. Bu isyanların en şiddetlisi Kırşehir'de oldu ki bu isyanın Ahi Evran tarafından yönetildiği muhakkaktır. Bu isyan sırasında Ahi Evran hayatını kaybetmiştir (1261).

Selçukluların Moğol hakimiyetine girmesiyle başlayan siyasi karışıklıklar döneminde, Türk şehir hayatında da önemli değişiklikler meydana geldi. Bu kaos dönemi Anadolu'da iki yüz senede kurulan ekonomik düzeni de kökünden sarstı. Bu kaos devirlerinde her Ahi birliği kendi şehrinin asayiş ve düzenini sağlama işini kendi düşünmek zorunda kalmıştır. Ahilerin şehirlerindeki liderlerini bu ortamda bulundukları şehirlere vali olarak seçmeleri bir usûl hâline gelmiştir. Bu durum, bu karışıklık döneminde Anadolu şehirlerinin daha fazla zarar görmesini önlemiştir.

Bu dönemde Anadolu'yu gezen meşhur seyyah İbn-i Battuta "...Bu ülkenin âdetine göre bir şehirde hükümdar bulunmadığı takdirde hükümeti ahiler yönetir." demektedir. Yine aynı seyyah Ahi liderlerinin her yönleriyle bir hükümdar gibi olduklarını zikreder. İbn-i Battuta, Ahilerin birçok vasfını saydıktan sonra yaşadıkları şehirlerdeki zorbaları yola getirdikleri, onlara katılan kötü insanları ortadan kaldırarak huzur ve sükuneti sağlamaları dolayısıyla Ahilik teşkilatının dünyada eşi ve benzerinin olmadığını söyler.

Selçuklu otoritesi ortadan kalkınca Anadolu'da birçok Türk beyliği kurulmasına rağmen, bunların hiçbirinde siyasi bir istikrarın bulunmayışı yüzünden, şehirler Ahilere dayanarak idari bakımdan kendilerine yetecek duruma gelmişlerdir. Güçlü bir teşkilat yapısına sahip olan Ahilerin bu kaos ortamında beylik kurmak gibi bir girişimde bulunmadıkları görülmektedir. Anlaşıldığına göre Ahiler, güçlü

bir teşkilat yapısına sahip olmalarına rağmen bu güçlerini hiçbir zaman devlet aleyhine kullanmamışlardır. Hırs kapısını kapayan Ahilerin siyasi faaliyetlerindeki tek amaçları sadece toplumun huzur içinde yaşamasına katkı yapmaktır.

Kösedağ Savaşı sonrası yaşanan Beylikler Döneminde de Ahilerin sevgi ve saygı gördüklerini ve kendilerine önem verildiğini, yönetimde ve askerî komutanlıklarda görev aldıkları bilinmektedir. Ahilerin, örneğin, Sivas'ta hüküm süren Kadı Burhaneddin ile yakın ilgilerinin olduğu bilinmektedir. Kadı Burhaneddin (Hakimiyeti 1381-1398); Ahi İsa, Ahi Nevruz, Ahi Alişah, Ahi Muhammed gibi dönemin nüfuzlu Ahileri ile daha hükümdar olmadan önce iyi ilişkiler kurmuştur. Hükümdar olduğunda da bu kişilere önemli görevler vermiştir.

Türkiye Selçukluları yıkılınca irili ufaklı pek çok beylik kurulmuş ve bunlar siyasi hakimiyeti ele geçirmek için birbirleriyle mücadeleye başlamışlardı. Bu şartlarda Ahilerin, temel felsefelerine uygun olarak, tarafsız kalmaları gerekse de onlar Osmanlıları desteklemişlerdir. Bunun en önemli nedeni hiç kuşkusuz Osmanlıların Bizans'ı hedef seçmesi ve onlarla savaşımasıydı.

Korkmaz Aydın
Tarih Öğretmeni

Sınav Kaygısı mı? O da ne?

Kaygı:

İnsan yaşamının devamı için tıpkı mutluluk, hüzün, öfke gibi normal bir duygudur. Ancak kaygı gerçekçi olmayan düşünceler eşliğinde bireyin yaşamını olumsuz etkilemeye başladığı andan itibaren iyi ve doğru yönetilmesi gereken bir duygudur. Bireyin okul ve sınav başarısı için de güdüleyici düzeyde kaygı gereklidir. Kaygı düzeyi bireyin ders çalışmasını engelleyici, yaşamını zorlayıcı ve yönetilmesi zor bir hal aldığı andan itibaren artık “sınav kaygısı”ndan söz edebiliriz.

Sınav öncesi yaşanabilecek ve kaygıyı tetiklemesi muhtemel zorluklar:

Gerçekçi olmayan düşünce biçimlerine sahip olmak, mükemmeliyetçi ve rekabetçi kişilik, sosyal çevrenin beklentileri ve baskısı, sınava yüklenen ve gerçekçi olmayan anlamlar, öğrencinin başarısında belirgin bir düşüş gözlenmesi, zaman zaman öğrencinin sorumluluklarını yerine getirmemesi, ders çalışmayı erteleme ve isteksizlik, kendini yetersiz hissetme, dikkat dağınıklığı, odaklanamama, çok çalışılmasına karşın performans düşüklüğü gibi durumlar sınav kaygısının nedenleri olabilir.

Sınav Kaygısı Yaşayan Öğrenci;

Öğrenilenleri sınav sürecinde ortaya koyma, düşünceleri organize etme, okuduğunu anlamada güçlük, sınavın içeriğinden çok sonucuna odaklanma gibi zorlayıcı durumlar yaşayabilir.

Sınav kaygısı gerçekçi olmayan beklenti ve yorumlar içerdiğinden yanıltıcıdır. Öğrenciyi farkında olmadan kendi davranışlarını denetleyemez hale getirir.

Gerçekçi olmayan düşünceler (Hiçbir zaman hazır olmayacağım!)

“Sınava hazır değilim.”, “Bu bilgiler çok gereksiz ve saçma, nerede ve ne zaman kullanacağım ki?”, “Hayatım bu sınava bağlı!”, “Ne kadar çok çalışırsam çalışayım yine de yapamayacağım.”, “Sınava hazırlanmak için yeterli zamanım yok ki!..”, “Bu sınav benim son şansım.”, “Biliyorum, bu sınavda başarılı olamayacağım.”, “Çok fazla konu var, hangi birine hazırlanayım?”, “Hayatta başarılı ve mutlu olabilmek için sınavı kazanmaktan başka yol yok, kazanmazsam kimsenin yüzüne bakamam.” ve benzeri düşünceler gerçekçi olmayan ve bireyi zorlayan düşüncelerdir.

Gerçekçi düşünceler nelerdir? (Ne yapabilirim?)

“Elimden gelenin en iyisini yapabilirim.”, “Olabilecek en kötü şey ne?”, “Dünyanın sonu değil, telafisi var.”, “Bu sınavda başarısız olmam her zaman başarısız olacağım anlamına gelmez.”, “Yeterli zamanımın olmadığı doğru ancak olan zamanımı en etkili şekilde nasıl kullanabilirim?”, “Başarırsam hayatımın önemli bir dönüm noktasını aşacağım, başarısız olmam tembel ve beceriksiz olduğumu göstermez, daha fazla çalışmam gerektiği anlamına gelir”, “Zamanı verimli kullanmak benim elimde.” gibi düşünceler gerçekçi düşüncelerdir.

Nasıl Yönetmeli?

Birey gerçekçi olmayan düşünce ve inançları sorgulayıp çalışma alışkanlıklarını ve sınava ilişkin tutumları gözden geçirerek yeni bir zihinsel yapılanma oluşturabilir. Bununla birlikte zaman iyi yönetilmelidir, beslenme ve uykuya dikkat edilmelidir. Sınava yönelik çalışmaları son güne/geceye bırakmamak önemlidir. Kaygıyı bastırmaya değil, onu kabul etmeye ve tanımaya çalışmak kaygıyı yönetebilmek için önemli bir başlangıç olacaktır. Bununla birlikte nefes alma egzersizleri, gevşeme egzersizleri, düşünceleri yeniden düzenleme, dikkatini başka noktalara odaklama gibi uygun yöntemlerle kaygının azalması sağlanabilir.

Sınav Anında;

Gerçekçi olmayan otomatik düşüncelere karşı gerçekçi açıklamalar getirme, kontrolün kendisinde olduğunu kendine hatırlatma, yanıtlayabileceği soru-lardan başlama, hızlı gevşeme, dikkat artırma, kontrollü nefes alma gibi kaygıyı azaltmaya yönelik teknikler kullanma, sınav sırasında yaşanabilecek kaygıyı en aza indirmede faydalı olacaktır.

Ebeveynler Çocuklarına Nasıl Yardımcı Olabilir?

Sınava hazırlık sürecinde elbette anne babalara da önemli görevler düşmektedir. Öncelikle anne babalar sınav konusunda öğrencilerinden daha endişeli davranmamaları gerektiğini bilmelidirler.

Ebeveynler için sınavın ne anlam ifade ettiği, ailenin sınava yönelik tutum ve yaklaşımları öğrencinin de kaygı düzeyini belirler. Anne babalar genellikle kendi kaygılarını çocuklarına yansıtmaktadırlar. Öğrenciden yüksek beklentilerin olması, anne-babaların gereğinden fazla ayrıntıyla ilgilenmeleri ve sınavı bir araç değil amaç olarak görmeleri öğrencilerde sınav kaygısının artmasında önemli faktörlerdir.

Aileler çocuklarına nasıl yardımcı olabileceklerinin farkında olmalıdırlar. Çocuklarına bağımsız bir birey olarak yaklaşp onlara güven ve sorumluluk vermeli, onları gerçekten önemsediklerini olumlu geri bildirimler vererek göstermelidir. Sınavı hayatın merkezi olmaktan çıkarmalı, akranlarıyla karşılaştırmaktan kaçınmalıdır. Onları suçlayıcı ve yargılayıcı tutum ve davranışlardan uzak durmalıdır. Duygu ve düşüncelerini çocuklarıyla paylaşarak, sınavı ölüm kalım meselesi haline getirmeden, çocuklarını cesaretlendirecek tutum ve davranışlar sergileyerek sınava hazırlık sürecinde çocuklarına en büyük desteği vermiş olacaktırlar. Aile bireyleri uygun rol modeli olmalı, uygun aile ortamı sağlamalı ve uygun problem çözme davranışları geliştirilmelidir.

BEYAZ GÜVERCİNLER

Ada, ilerisinde duran upuzun kamp alanına bir göz attı. Arazinin ne kadar büyük olduğunu düşünüp şaşırdı, katıldıkları arasında en büyüğü bu olmalıydı. Yüksek ihtimalle bunun son kampı olduğunun farkındaydı. Arkasındaki askerin sesiyle irkildi: "Hadi, ilerleyin!" Tedirgince aklından geçirdi, buraya girmişti ama çıkabilecek miydi?

Ada buraya nasıl gelmişti? Kampın kendisi gibi büyük olan girişini yine kafasında açığa çıkarmaya çalıştı. Ama hayır, olmuyordu, bir neden bulamıyordu. Bir gün Ateşböcekleriyle birlikteydi, kapı çarpılmıştı, bir sürü asker dalmıştı içeriye. Sonrası hayal meydildi; etrafta sağa sola koşuşturan insanlar, içi insan yüklü kamyonlar, askerler... Zihni toz duman içerisinde kaybolmaya yüz tutmuş anılarla doluydu.

Ada, askerler tarafından birkaç kişiyle beraber bir odaya alındı. İçerisi gri ağırlıkta dekore edilmişti, koyu tonların hakimiyetindeki bu odanın iç karartmak için tasarlanmış olduğuna ise şüphe yoktu. İçerideki insanlara göz gezdirdi; hepsi de olduğu yerde tek kelime etmiyor, kafaları öne eğik bir şekilde yeri izliyorlardı. Bulunduğu ortam onu çoktan daraltmaya başlamıştı. İçeride onları denetleyecek kimsenin olmadığını görünce odadaki tek pencerenin yanına geçti. Kamp bir denizin yanında ve ülke sınırındaydı. Ada o anda gökyüzünün ve denizin bile gri olduğuna yemin edebilirdi. O sırada küçük bir kız dikkatini çekti. Kısacık saçları ve bol bir elbisesi vardı. Gözleri, kocaman birer kömür gibiydiler. O da herkesten farklı olarak odayı inceliyordu. Göz göze geldiler, gülümsediler. Ada tekrar kimsenin teftiş etmediğinden emin olunca yavaşça küçük kızın yanına ilişti:

"Merhaba!" diye seslendi Ada, karşılığında ise peltek bir "Merhaba" aldı. Peltekliliğin kıza kattığı tatlı hava insanı mutlu ediyordu. "Adın ne senin?" diye ekledi büyük olan, "Adım, adım Dudu." dedi küçük kız. "Ben de Ada" dedi ve odada tekrardan sessizliğin esiri oldu. Bir süre kimse konuşmadı, insanlar yerleri izlemeye devam ediyordu. Dudu bu sessizlikten rahatsız olmuş olmalı ki "Nereden geliyorsun?" diye sordu. "Efendim?" dedi soruya hazırlıksız yakalanmanın getirdiği şaşkınlıkla ne denildiğini anlamayan Ada. Onun bu haline gülererek dediğini tekrarlardı Dudu "Nereden geliyorsun?" Aldığı soruya karşılık "Ben, Ateşböcekleridenim." dedi, konuyu kapatmak ister gibi bir hali vardı ancak Dudu meraklı bir kızdı, "O da nedir?" diye sormadan edemedi. Ada buna nasıl cevap vereceğini bilmiyordu, zar zor "Ateşböcekleri, insanların halktan bağımsız ama özgür yaşadığı topluluktur, yani topluluktur..." dedi, sesi titremeye başlamıştı. Cümlelerin devamını getirebilmek için derin bir nefes alıp ağzını açtı ve "Sonra..." dedi, onun iyice zorlandığını fark eden Dudu devam etmemesi için "Biliyorum!" diye sözünü kesti. Gözlerinden akan yaşları tutamayan Ada'nın yanına koştu, kollarının arasına alıp her şeyi unutturmak istedi.

Bir hafta boyunca hep beraber dolaştılar. Kamptan birisi Ada veya Dudu'yu görse gözü diğerini arıyordu. Ada, Dudu için gerçek bir abla gibi olmuştu. O sırada her gün kampa yeni gruplar geliyor, her seferinde ise gruptaki insan sayısı giderek azalıyordu.

O gün Ada ve Dudu'nun kaderi değişecekti. Nereden bilebilirlerdi ki! Dudu pek yapmadığı bir şeyi yapıp kamptaki diğer çocuklarla oynuyordu. Ada ise uzaktan onu seyrediyordu. O sırada birisi kimsenin bakmadığına emin olarak sakince Ada'nın yanına yaklaştı. Ada arkasını döndü, "Sen Can olmalısın." Can kendisini tanımasından duyduğu rahatlıkla, "Evet, benim." diye yanıtladı. Can tekrar kimsenin kendilerini izlemediğine emin oldu, aslında bu harekete gerek bile yoktu. Askerler ilk beş gün sıkı teftiş yapmışlar, kuzudan farklı olmadıklarını gördüklerinde ise tedbirleri gevşetmişlerdi.

"Sizi buradan çıkarabilirim." Can, heyecanlı bir şekilde konuştu.

-Ne, nasıl? Kamptan mı?

-Evet!

-Peki nasıl?

-Burada iki haftamız ya kaldı ya kalmadı. Biz üç gün sonra, denizden botlarla sınırı geçeceğiz, size yeni kimlikler vereceğiz, yepyeni bir hayata başlayacaksınız.

Ada, Can'ın yüzüne şaşırmış ve heyecanlı bir şekilde bakıyordu.

-Peki bizim ne yapmamız gerek?

-Evet demeniz. Botları gece yarısında kampa en yakın noktaya getirecekler. Biz, yani ben ve iki arkadaşım, deniz tarafındaki iki güvenliğini sessizce ve kan akıtmadan indireceğiz, sonra kimsenin haberi olmadan karşıya geçmiş olacağız.

Evet, dedi Ada, bir sürü kez. Evet, evet! Art arda teşekkürleri sıraladı. Teşekkür etti. Can diğerlerine haber vermeye giderken Dudu'ya haber vermek için sabırsızlanıyordu.

Kalan günlerde Dudu ile oraya varınca ne yapacaklarını konuştular. Normal bir insan olunca ne yapacaklarını, özgür olmanın nasıl bir şey olacağını, yakalanma korkusu olmadan istediğin yerlere gidebilmenin nasıl olacağını konuştular. Bir kısıtlama olmadan istediğini yapabilmek bir rüya gibiydi, düşünmesi bile harikaydı.

İleride hayal meyal görünen kara parçası ve özgürlük onları beklerken burada beklemek eziyet gibiydi. Kampta sessiz bir sevinç dalgası dolaşıyordu, insanlar belki de ilk kez gözlerini ayaklarından kaldırmış ve birbirleriyle konuşuyorlardı.

Artık, vakit gelmişti. İki günü birbirine bağlayan gece gerçekleşecekti her şey. Can'ın iki arkadaşından biri Ada ve Dudu ile aynı odadaydı. Güldü, "Uyusanıza millet, enerjiye ihtiyacınız olacak!" diye seslendi. Kimse gözünü bile kırpmadı, kırpamazdı.

Bitmek bilmeyen birkaç saatin sonunda Can'ın arkadaşı, adı neydi acaba, sormak aklına bile gelmemişti, oda güvenliğinin orada olmadığından emin oldu. Kimseye sessiz olmasını söylemesine gerek kalmadı, kimse çıt bile çıkarmıyordu.

Sonra işaret geldi. Sırasıyla tüm odalar olabilecekleri en sessiz durumdan daha sessiz bir şekilde botlara doğru yöneldiler. Yavaş ve sakindiler, askerlerin ruhu bile duymuyordu. Sıra Ada ve Dudu'nun odasına geldi. Herkes aynı sessizlikte odasıyla aynı numarada olan botuna yöneliyordu. Dudu, Ada'nın yanına oturdu. İkisi de çok heyecanlıydı. Kendilerinden başka 4 oda kalmıştı. Botlar fark edilmemek için üçer üçer karşıya yöneliyor, Can'ın yüzündense işlerin yolunda gittiği okunabiliyordu.

Son oda bota alınırken askerlerden biri botları fark etti, tüm arkadaşlarına haber verdi. Birdenbire büyük bir karmaşa ortaya çıkmıştı. Artık fark edilmeme gibi bir sorunları kalmayan kamp, botların tamamını harekete geçirdi. Askerlerin aklına böyle bir senaryo gelmemişti, odalar son kişisine kadar boştu. Gerekli botu kendileri için temin ettiklerinde ise artık çok geçti.

Ada ve Dudu çok stresliydiler. Botları kendileriyle beraber ilerleyen on botla aynı hızadaydı. Herkes odalar boşaltılırkenki kadar sessizdi. Artık gözle seçilebilir olan kara parçasına, yeni hayatlarına, özgürlüklerine bakıyorlardı. Dudu ağlıyordu, Ada ise ona sarılmış ve güvende olduklarını söyleyecek haberi bekliyordu. On dakika boyunca tedirginlik ve heyecan denizinin arasında gidip geldiler. Ve sonunda Can'ın arkadaşı haberi verdi: "Bitti!" Önce bir sessizlik oldu, sonra ise bir karmaşa. Ada gözlerinden akan sevinç gözyaşlarına dur demedi. Dudu, Ada'ya tüm gücüyle sarılmıştı.

-Özgür müyüz?

-Özgürüz.

Soğuk hava eşliğinde kıyıya varana kadar sarıldılar. O gün her şey hiç olmadığı kadar renkli, Dudu'nun gülüşü hiç olmadığı kadar güzel, kamp ise hiç olmadığı kadar neşeliydi.

Halil Kanyurt

Gece Yarısı İmtiyazı

Yapayalnızken bile yüzüne gün vuran,
Eflatuna çalmış bir güldü hayallerin.
Ağızından çıktı bir söz, inkâr eşliğinde
Sallanmadı hayal meyal seçilen salıncağın,
Tek bir martı yahut imtiyaz ararken,
Gökyüzü misali ruhunda,
Söndü adeta tüm yalan yıldızların.

Gece yarısından, alacakaranlığa,
Bağlı bir ağaca salıncak.
Düşten bir halatla asılı o akasyaya.
Ruhunun deryasındaki umutlarını taşımadın yanında
Şimdi çektiğin acılar sana daha az gelir,
Bil ki, senin rastladığın salıncakta,
Oturana ne bilir ne görür ne konuşur,
Bulunduğu habis topraklarda bile,
Sönmeye yüz tutan bir hisle
Tüm sesler; bir sükût ile yakarıştadır.

Bil ki kaybolması beklenen bir acıdır, senin taşıdığın
Bir söz, ardından son perde,
Yok bu hayatın sana zamanı ya da imtiyazı
Bilesin;
Takılması zaruri bir alaydır, yağmur damlalarındaki
Görsen, hüznün kedere neler buyrulur!
Lanet ettiğin hisleri kifayetten sakınma sakın,
Rüyalarında bile kaçındığın şişelerin
En latif sonları bile ölüme muhtaç bırakır.
Şaşıрма, esrarlı bir buluttur; üstündeki
Bir de kendisi,
Nasıl daimi bir tezattır.
En güzel hayallerin tuzla buz olunca,
Neler buyrulur çalarken ruhunu kapadığın şarkılara.

Senin hayat ismini verdiği perdende
İlelebet seninle kalacak bir suflör aradığında,
Yalan bıçağının bile kesemeyeceği bir nasır tutmuş kalbin.
Yağmura bile kin kusuyorsun, haykırırcasına
Ancak aforoz edilmiş bir papaz kadar çaresiz olduğunda
Belki beni dinleyecektir kulakların.

DEĞİŞEN DÜNYADA MESLEKLERİN KADERİ

Sevdiğiniz işi yapmak mı, yaptığınız işi sevmek mi? Bence yaptığınız işi sevmek. Dünya hiç olmadığı kadar hızlı ve meslekler de bundan etkileniyor.

Yaklaşık 50 yıl önce popüler olan meslekler artık pas tutmuş durumda. Nalbantlık, bunlardan biri olabilir mesela. Arabaların yaygınlaşması ile atların kullanımının bir hobiyedönüşmesi, nalbantlık mesleğinin kökünü neredeyse kazımış durumda. Ayrıca 50 yıl önce olmayan meslekler ortaya çıktı ve bir kısmı çok önem kazandı.

Uçak 1903'te icat edilmişti, yani bu tarihten önce pilotluk diye bir meslek bulunmuyordu. Uçakların askerî amaçla ve ulaşım amacıyla kullanılabilmesi için pilotluk mesleği ortaya çıktı. Daha yakın tarihten örnek ver dersiniz size bilgisayarın icadı derim. Günümüzün vazgeçilmezi bilgisayar teknolojisi... İş, okul, film, dizi, sosyal medya vb. birçok iş bilgisayar teknolojisi ile yapılıyor. Belki de sevdiğiniz işolan askerliğin-askerlerin yerini artık robot askerler ve otomatik füze sistemleri alıyor- önümüzdeki yıllarda adı bile hatırlanmayacak. Tahmini yaşam süreniz içinde yaşamaya devam edecek bir meslek -o mesleği sevmesiniz bile- sizin için daha yararlı olabilir.

Sadece mesleğin yaşaması değil, maddiyatı da önemli. Maddi durumdan sağlam bir meslek mi sizin için daha iyi olur yoksa yapmaktan zevk aldığınız bir meslek mi? Şimdi yapmaktan zevk aldığınız meslek geleceğin dünyasında da sizin için aynı değeri koruyacak mı? Ya gençliğinizden kalan bir heves olmaktan öteye geçemezse. Her ne kadar yaptığınız işi sevmeyi savunsam da sevilmeden yapılmayacak zorlukta meslekler de var. Mesela cerrah olmak. Bu kadar ağır ve tehlikeli bir mesleği sevmeden yapmak çok zor. Buna karşın neşterle üzüme zarar vermeden üzüm kabuğunu kesen robotlar üretiliyor. Artık cerrahların yaptığı işlerin bazılarını robotlar üstlenecek gelecekte.

Hangi meslek hayatta kalacak? Bunu kestirmek oldukça zor. Hayatta kalan mesleklerden nefret edersek ne olacak? Bu sorular, üstüne düşünölmeye değer sorular. Peki, siz hangi taraftasınız; hayatta kalacak sağlam bir meslek bulabildiniz mi?

MİLLET OLMA BİLİNCİNİN GELİŞİMİNDE İSTİKLAL MARŞI

ÖZET

İstiklal Marşı'nın Millî Mücadele'nin en zorlu döneminde yazılması nedeniyle, bizim toplumumuzdaki etkisi, 19. Yüzyılda marşını edinmiş ülkelerden farklı olmuştur. İçeriği ve coşkusu sayesinde savaş psikolojisinde olan halkta bir bağımsızlık inancı oluşturmuştur. Marşların ortak özelliği olan örgütlenme kritik bir dönem yaşayan Türk milletini oldukça etkilemiştir. Türkiye'nin 1921'de, ulusal bir bağımsızlık savaşı vererek yeni kurulan bir devlet olması millî marşımızı daha anlamlı kılmıştır.

Savaşın kazanılmasından sonra sözlerindeki çarpıcı gerçekler sayesinde o günlerin unutulmamasını sağlamıştır.

Günümüze kadar anlamını ve coşkusunu kaybetmeden gelen millî marşımız sayesinde halkta bu günlere kolay gelinmediğine dair bilinç meydana getirmiştir. İstiklal Marşı aynı zamanda toplumla ecdad arasında bir köprü oluşturmuştur. Çocuklara küçük yaşta öğretilmesi sayesinde Türklük ve milliyetçilik bilinci topluma aşılanmıştır.

İstiklal Marşımızın her ortamda okunması günlük yaşama bir disiplin kazandırmıştır. Bayrak sevgisi de aşıl原因

İstiklal Marşı sayesinde al bayrağın ve şanlı hilalin önemi unutulmamıştır. Bağımsızlığın önemini öğreten marş sayesinde ecdadımızın uğruna şehit olduğu bu kanla sulanmış topraklar korunmuştur. İstiklal Marşımızın yazıldığı dönemde yüreklere aşıladığı güven, yıllardır hiçbir yürekte çıkmamıştır ve çıkmayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Coşku, Millî bilinç, Vatan sevgisi.

MİLLET OLMA BİLİNCİNİN GELİŞİMİNDE İSTİKLAL MARŞI

Marş kelimesi “Yürüyen insanların mahiyetine göre uygun hareketlerle çalınan, okunan ve bestelenen bir Batı musikisi şekli.” anlamına gelmektedir. (TDK Türkçe Sözlük, 2005: 1347)

Millî marşlar, 19. yüzyıldan itibaren, milletleri bir arada tutan en önemli değerlerden birisi haline gelmiştir. Devlet marşı olarak da adlandırılan bu marşlar devletlere göre farklı isimler taşımaktadır. Mehmet Akif Ersoy tarafından kaleme alınan ve 12 Mart 1921'de TBMM tarafından millî marş olarak kabul edilen ve “İstiklal Marşı” olarak adlandırılan Türk millî marşı daha başlangıçta, taşıdığı isimle diğer devlet marşlarından ayrı bir yere sahiptir. İstiklal kavramı Türk milletinin karakterinde olan en önemli ortak değerlerinden biridir. (Arık, 2011: 139)

Tarih boyunca millî marşların toplumları mücadeleye teşvik etmek ve millî birlik duygusu oluşturmak için yazıldığı çeşitli örnekler vardır. Bunlara birkaç örnek verecek olursak:

Çin millî marşı kölelikten kurtulmak için milleti düşmana karşı mücadeleye çağırmaktadır: “Kalkın ey köleliği reddedenler! / Etimiz ve kanımızla / Yeni Seddimizi kuralım! / Çin milleti en kritik günlerini yaşıyor. / Herkes cesaretle haykırmalı! / Kalkın! Kalkın! Kalkın! Milyonla yüreğimiz bir çarpıyor. / Düşman ateşine siper olun. / İleri! / Düşman ateşine siper olun. / İleri! Yürüyün! İleri!” (Hang, 2003:134).

Filistin millî marşında işgal altındaki vatanın bağımsızlığına kavuşturulması için mücadele kararlılığı yer almaktadır: “Bayrağın gölgesinde toprağıma, milletime; / Ve elem ateşine kase olm! / Yurdum geri dönene kadar fedai olarak yaşayacak, / Fedai olarak öleceğim.” (Hang, 2003: 489)

Türk milleti bir asırdır çok farklı görüşleri paylaşan bir demokrasi yapısı içindedir. Ancak bu farklı görüşler arasında ortak bir millî mutabakat metni aranırsa bunlardan en çok kabul göreni şüphesiz İstiklal Marşı’dır. İstiklal Marşı, tarihî oluşundan kaynaklanan değeri, edebi bir metin olarak içeriği, şekil ve ahengindeki mükemmeliyet ile milletimizin adeta bir ses bayrağı olmuştur. (Göçgün, 2019:13)

20. yüzyıl başında Osmanlı Devleti her anlamda çok sıkıntılı bir dönem yaşamaktaydı. Devlet, arka arkaya girdiği Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşlarını kaybetti. I. Dünya Savaşı sonrası imzaladığı Mondros Ateşkesi ile de devlet fiilen sona erdi. Mondros sonrası Anadolu, İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmeye başlandı. Ateşkes sonucunda Osmanlı ordusu dağıtıldı, böylece işgallere karşı herhangi bir direniş olmaması için önlem alındı.

30 Ekim 1918’de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile İtilaf Devletleri, Anadolu’yu, daha önceden planladıkları şekilde, işgal etmeye başladılar. Bu süreçte İngilizler Musul ve Orta Doğu bölgelerini, Fransızlar Güney bölgesini, İtalyanlar İç Batı Anadolu’yu ve Yunanlar da İzmir ve Ege Bölgesini Mondros’un 7. maddesine dayanarak işgale başladılar. Bu olumsuz durum Mehmet Akif’in şiirlerine de yansımıştır. Onun 1918 öncesi şiirlerinde bedbin bir ruh hali görülür. 15 Mayıs 1919’da İzmir’in Yunanlılarca işgali, büyük bir infiale yol açtığı gibi, Millî Mücadele’nin de fiilen başlamasını sağladı. Millî Mücadele, Mehmet Akif’in bedbinliğine son verdi. Önce İstanbul’da, sonra Anadolu’da canla başla çalışarak destek verdiği ve içinde yer aldığı Millî Mücadele hareketi, 9 Eylül 1922’de kesin zaferle bitmiştir. (Doğan, 2011:133)

İstiklal Marşı, Türk tarihinin en sıkıntılı döneminde yazılmıştır. 12 Mart 1921’de millî marş olarak kabul edilen İstiklal Marşı’nın Türk milleti üzerinde meydana getirdiği tesirleri anlamak için 1921 yılının şartlarını anlamak gerekmektedir.

16 Mart 1920’de Osmanlı Devleti’nin başkenti İstanbul’un işgal edilmesi ve Mebuslar Meclisi’nin kapatılması üzerine 23 Nisan 1920’de Ankara’da Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldı. TBMM’nin açılması aynı zamanda Anadolu bozkırının ortasında yeni bir Türk devleti kurulduğu anlamına geliyordu. TBMM, çok zor şartlar altında çalışmalara başladı. Bir yandan Anadolu’da devam eden işgaller, bir yandan İstanbul’daki Osmanlı yönetiminin, İtilaf Devletlerinin baskısıyla, Anadolu’da başlayan millî direnişi önlemek için yaptığı faaliyetler ve bu faaliyetlerin sonunda pek çok yerde patlayan isyanlar, bir yandan İstanbul basınının millî mücadele aleyhine yayınları, bir yandan azınlıkların bölücü faaliyetleri, bir yandan da Şeyhülislam’ın Mustafa Kemal Paşa ve millî mücadeleye katılanların din düşmanı ve vatan haini oldukları yönündeki fetvasının halk üzerinde meydana getirdiği olumsuz etki TBMM için zor bir durum ortaya koyuyordu. (Tansel, 1991)

TBMM bu süreçte hem devlet olarak meşruluğunu ortaya koymak hem de Anadolu’yu işgalden kurtarmak için olağanüstü bir çalışma yapıyordu. TBMM, öncelik olarak vatanın kurtarılması ve Misak-ı Millî hedefine ulaşmak istiyordu. Bu nedenle 1920 sonlarında Kuvayı Milliye birlikleri düzenli ordu birliklerine dönüştürülmeye başlandı.

1921 başında Yunan birlikleri Ankara’yı ele geçirip Megalo İdea hedefleri için kendilerine engel olarak gördükleri TBMM’yi ortadan kaldırmak için harekete geçtiler. Bu Yunan ilerleyişi, Albay İsmet Bey komutasındaki, daha yeni oluşturulmaya çalışılan düzenli ordumuz tarafından, İnönü’de durduruldu (6-10 Ocak 1921 - I. İnönü Savaşı). İnönü’den gelen bu başarı haberi Ankara başta olmak üzere tüm ülkede büyük bir heyecan yarattı. İnönü’den gelen başarı haberi yukarıda saydığımız pek çok olumsuzlukla mücadele eden TBMM’de kurtuluşa olan inancı pekiştirdi. Bu başarı aynı zamanda halkın Ankara’dan yürütülen Millî Mücadele hareketine güven duymasını sağladı.

I. İnönü Zaferi sadece cephede kazanılan bir başarı olarak kalmadı. İç ve dış politikada da önemli gelişmelere de ortam hazırladı. İnönü Zaferi’nden 10 gün sonra TBMM, 20 Ocak 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanununu kabul ederek yeni Türk devletini hukuki bir zemine oturttu. Yine bu zaferden sonra TBMM, Londra Konferansı’na davet edilmek suretiyle İtilaf Devletleri tarafından resmi olarak tanındı.

TBMM, I. İnönü Zaferi sonrasında milletin millî ve manevî duygularına tercüman olacak bir millî marş yarışması açtı. 724 şiir içinden Burdur Mebusu Mehmet Akif Ersoy'un yazdığı ve "Kahraman Ordumuza" ithaf ettiği İstiklal Marşı, millî marş olarak kabul edildi. Mehmet Akif Ersoy'un şiirinin millî marş olarak kabul edilmesinde şiirde Türk milletinin şanlı tarihiyle bütünleşen kahramanlık ve destan ruhuyla bağımsızlık inanç ve kararlılığının her satırda, şiir tekniği, üslubu ve dili kullarıştaki ustalığıyla, mükemmel bir şekilde işlenmesi en büyük etken olmuştur. İstiklal Marşı, 1921 şartlarında millî birlik ve beraberliğin pekişmesinde, bağımsızlığa olan inancın artmasında ve milletimizin tek yumruk olmasında çok önemli bir birleştirici unsur olmuştur. On kıtalık eserin tamamında, milletçe duyulan yüksek millî ve manevî heyecan, şan ve şeref dolu Türk tarihi, her türlü yokluğa rağmen zafere olan inanç duygusu mükemmel bir şekilde sentezlenmiştir.

Mehmet Akif Ersoy, II. Meşrutiyet döneminde İslamcılık düşüncesinin önemli temsilcilerinden biridir. Ancak Balkan Savaşlarında ve I. Dünya Savaşı sonrası yaşanan gelişmeler onda Türk milliyetçiliği düşüncesinin güçlenmesinde etkili olmuştur. İstiklal Marşı'nda ve diğer şiirlerinde bu düşünceler kendini çok açık bir şekilde hissettirir. (TDV İslâm Ansiklopedisi, 2003, C.28: 432-439) İstiklal Marşı "Korkma" nidasıyla başlamaktadır. Bu tabi ki bir tesadüf değildir. Mehmet Akif bu şekilde, Hz. Muhammed'in Hicret sırasında Hz. Ebubekir'e söylediği "Korkma ey Ebubekir, Allah bizimledir." sözünü hatırlatmaktadır. Bu kelime, Türk milletinde o günkü koşullarda, büyük bir heyecan yaratmıştır. Eserin her satırında yer alan destansı coşku, millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında, Türk milletinin ortak bir ülkü etrafında kenetlenmesinde çimento işlevi görmüştür. İstiklal Marşının ilk kıtasında Mehmet Akif,

*Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.*

diyerek Türk milletinin cesaret ve kahramanlığını, rengini şehitlerimizin kanından alan şanlı bayrağımızı sonsuza kadar göklerde dalgalandırma heyecanını ve kararlılığını ifade etmiştir.

*Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.*

mısralarında Türk milletinin yüksek istiklâl aşkı ve her türlü olumsuzlukta bile bağımsızlıktan asla taviz vermeyeceği vurgulanmıştır.

*Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imânı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?
Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın... belki yarından da yakın.*

mısraları her türlü olumsuzluğa rağmen yurt savunmasında kararlılığı, Türk milletini yok etmeyi kendisine bir hak olarak gören ve kendini medeni olarak gören Batı'yı "tek dişi kalmış bir canavara" benzetmesi, her türlü olumsuzluğa karşı Türk milletinde vatan savunmasında kararlı olunması gerektiği ve mutlaka başarının bizimle olacağı duygusunu kazandırmıştır.

Bilindiği üzere vatan, milletin üzerinde yaşadığı toprak parçasıdır. Ancak bizim kültürümüzde vatan sadece bir toprak parçasından ibaret değildir. Vatan, uğruna kanların döküldüğü, canların verildiği yüce bir değerdir. Bu nedenle Türk milletinin önemli özelliklerinden biri de şehitliği kutsal bir makam olarak görmesidir. İstiklâl Marşında bu özelliğimizi;

*Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır atanı;
Verme, dünyâları alsan da, bu cennet vatanı.
Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fışkıracak, toprağı sıksan şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.*

mısralarında açık olarak görmekteyiz.

İstiklal Marşı, tıpkı Mehmet Akif'in daha önce yazdığı "Çanakkale Şehitlerine" şiirinde olduğu gibi, milletimizin samimi imanını, bağımsızlık sevdasını ve bu uğurda şehit olmasını anlatmasının yanı sıra Türk milletinin nasıl bir millet olduğunu, hangi değerlerin onun için vazgeçilmez olduğunun cevabını veren bir eser olma özelliğine sahiptir. Bu nedenle İstiklal Marşı'nın Çanakkale Şehitleri şiiriyle birlikte düşünmek gerekir. Çünkü iki şiir birbirini tamamlamaktadır. Çanakkale Şehitlerine şiiri bir direniş destanıdır, İstiklal Marşı ise bunu tamamlayan bir diriliş destanıdır.

İstiklal Marşı tahlil edildiğinde milleti bir arada tutan başlıca değerlerin (bayrak, vatan, tarih, bağımsızlık, Allah, şehitler vb.) anlamlarına uygun olarak mükemmel şekilde işlendiği görülür. Bu nedendir ki bir asırdır değerinden hiçbir şey kaybetmeden milletimizin en önemli ortak değerlerinden birisi ola gelmiştir.

İstiklal Marşımızın millî marş olarak kabul edilışinden bugüne törenlerde, toplantılarda coşku ve heyecanla okunmasını sadece resmi olarak kabul edilen bir marş olmasına veya anayasa ile korunmasına bağlamak son derece yanlış olur. O taşıdığı derin ve yüksek anlamla, içeriğinde bulunan köklü atıflarla milletimizi bir arada tutan, kendi gücünü, kendi nüfuzunu ve dokunulmazlığını meydana getiren eşsiz bir şaheserdir.

Türk milleti "söz bayrağımız" olan İstiklal Marşımızı göğsünü gere gere asırlarca söylemeye devam edecektir.

KAYNAKÇA:

- 1- Göçgün, Ö. (2019) Mehmet Akif'i Tanımak. Denizli Büyükşehir Belediyesi Yayınları
- 2- TANSEL, S. Mondros'tan Mudanya'ya Kadar. (1991). MEB Yayınları.
- 3- Doğan, M. (2011). "Mehmet Akif Ersoy'u İstiklal Marşı Yazmaya Getiren Fikri Süreç ve Şiirlerindeki Yansımaları". Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim, S.133
- 4- Arık, Ş. (2011) "İstiklal Marşı ve Diğer Devlet Marşlarının Mukayesesi". Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim, S.133
- 5- HANG, Xing (2003), Encyclopedia of National Anthems, (Çev.) Hasan E. Aktaş, Scarecrow Press, Maryland.
- 6- OKAY, Orhan (2003); "Mehmet Akif Ersoy" Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. C.28, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 432-439)
- 7- (Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, 2005: 1347)

Elif Defne Ök

DİJİTAL DÜNYANIN EN İYİ ARŞİVCİSİ

"İşte böyle yaşıyoruz ve yaşamak da sana dair uzayıp giden bir özleme dönüşüyor." Sahi ne kadar beklemişti bu gün için, bu gün uğruna hangi günlere dayanmıştı sabırla. Gülce gerçekleşmesi düşük ihtimallere üzülüp hep bu günü hayal etmişti. Ama bütün bunlar geride kalmıştı artık. Gökyüzüne kaldırdı başını, sabah serinliğinin temiz havasını içine çekti. Etrafa bakınırken ağaç gölgelerini fark etti ve duraksadı. Özlemi ağaç gölgeleri gibi bu yola serilmiş, ona bakıyordu. Gölgeleri-özlemine-geride bırakmak istemediği için bir süre orada durmaya karar verdi. Geriye hafifçe dönüp ne kadar yol aldığına baktı. Acaba bu yol Gülce'nin "geldim" dercesine attığı adımlarını hissediyor muydu? Gülce düşünmeye başladı:

"Hissediyor musun yol? Kütlemin fiziksel baskısını evet, peki ya kalbimin göğsümden fırlayacakmış gibi delice atışlarını, heyecandan ve biraz da soğuktan hafifçe titreyen serçe parmağımı, zihnimde bin parçaya bölünmüş bir türlü toparlayamadığım ama sadece bir günlük kaçma şansı bulduğum düşüncelerin ağırlığını hissediyor musun? Her gün binlerce insan geçip gidiyor bu yoldan hiç durmaksızın ama benim için durup düşünmeye değer bu yol'

Gülce'de bir düşünce silsilesi yeniden başlamıştı, sel gibi akıyordu zihninde düşünceler:

"Yolların başlangıç noktasından bitiş noktasına ulaştırma işlevinden de öte özellikleri vardır: anılara şahit olmak, anıları sır gibi saklamak, sabırla beklemek, insanları kavuşturmak ve insanları ayırmak...

Aslında ne kadar da zorlu seçimlere tanık oluyor yollar, yol ayrımları gibi kader ayrımlarına da tanıklık ediyorlar sessizce. Yaşayanlara, bir zaman yaşamış olanlara ve onların iyi kötü anılarına şahit olan ve olmaya devam edecek olan bu yol suskun fakat herkesten daha çok biliyor insanların neler yaşadığını, herkesten daha çok biliyor düşünceleri ve ağırlıklarını. ' Şüphesiz herkesten daha çok vefayla ve ilk günkü sıcaklığıyla anıların duygularını sonsuza dek taşıyor bu yol. Metrekaresinden daha fazla anı ve duygu barındıran bu yolun bu işlevini kutsal sayarım. Çünkü insanoğlu unuttur, ilk andaki gibi hissedemez. Hatta belki de unutmak istediği anıları vardır. Ama bu yol, anıları tüm derinliği ve bütün duygularıyla birlikte ilk etkisini kaydetmiştir. Anılarını unutan ve unutmaya çalışan insanların yüzüne, o anıların bir zamanlar var olduğu gerçeğini zevkle çarpmış ve çarpacaktır. Dijital dünyanın en iyi arşivcileri yollardır bana göre, üzerindeki anılar ve duygular asla silinmez çünkü. Bazen o yoldaki bir tabela hatırlatır, bazen çam ağaçların kokusu, bazen yoldaki derinleşmiş izler, bazen kaldırımdaki bir çizgi, bazen bir durak; o anıların varlığını. İnsan bu küçük ama etkisi büyük ayrıntılarla karşılaşınca, beyninde şimşek çakarmış gibi hatırladığı anısı burnunun direğini sızlatır, geçmişte hissettiği duyguları gözyaşı olup gözlerinde birikmeye başlar."

Gülce bunları düşünürken gözleri dolmuştu. Kirpiklerini kırtıkça gözyaşları birer birer akmaya başladı. Üzgün değildi halbuki, düşüncelerinin ağırlığına daha fazla dayanamadı, gözyaşlarını da düşüncelerini de serbest bıraktı. İpi kopan boncuklar gibi bir anda yola dağıldı gözyaşları. Ama dağılan gözyaşlarıyla hiç uğraşmayacaktı. Çünkü gözyaşları geride bıraktığı bir işaretti onun için. Artık ne zaman bu yoldan geçse, yolun üzerinden asla silinmeyecek olan gözyaşları ona bugünü- özlemine kavuştuğu günü- hatırlatacaktı, Gülce de mutlulukla yad edecekti bu günü.

Gülce ilk kez geçiyordu bu yoldan, fiziksel olarak yalnızdı ama aslında özlemine bir an olsun yanından ayırmadığı için bu anında da özlemiyle beraberdi. Özlemi bir gölge gibi daima onu arkasından takip ediyor, bastığı yerlere o da adımını atıyordu. Artık yoluna devam etmeye karar verdi, o yürüdükçe arkasındaki bütün boşluğu özlemi dolduracaktı. Kendisine ağırlık yapan düşünceleri için gitme vakti gelmişti. Gülce adım attıkça düşünceleri kuşlar gibi hapsoldükleri zihin kafesinden uçarak özgürleşiyordu. Gülce onların özgürlüklerine kavuşmalarını mutlulukla ve huzurla izledi. Kanatlarını büyük bir hevesle çırpıp siyah beyaz kuşlar o yoldaki çam ağaçlarının dallarına konuyordu. Demek ki gözyaşları gibi kuşlar da bu yolda anı olarak kalacaktı. Çam ağaçlarındaki diğer kuşlarla birlikte sonsuza dek öteceklerdi.

Gülce düşüncelerinden kurtulduğu için kendini hafiflemiş hissediyordu. Bu hafifliğin verdiği rahatlıkla adımlarını hızlandırdı. Yürürken kendisine eşlik edip ruhunu ısıtan güneşe gülümseyip "Günaydın Güneş!" diye haykırmayı ihmal etmedi ve usul adımlarla yoluna devam etti.

BANA GÖRE MUTLULUK

Sizce mutluluk nedir? Nasıl oluşur? Nasıl yayılır? Günümüzde mutluluk insanların en çok aradığı ama üzerinde çok düşünmediği bir kavramdır. Bugün bir anket yaparsanız insanların bazıları mutlu olduğunu, bazıları mutlu olmadığını söyleyecektir. Ama neye göre mutluluk? Nasıl bir mutluluktan bahsediyoruz?

Herkes için mutluluğun anlamı farklıdır. Belki de birisi elinde son kalan yemeğiyle bile mutlu. Belki de birisi dünyalar ayaklarının altında olsa bile istediği alınmadığı için mutlu değil. Tabi ki de burada ikisini de neden mutlu olup olmadıkları ile ilgili yargılamıyoruz. Buradaki sıkıntı mutluluğun ne olduğunu bilmememizden çok her birimiz için farklı bir anlamı ifade etmesi. Buradan da mutluluğun göreceli bir kavram olduğunu anlıyoruz.

Mutluluk hayatımızı mı yoksa sadece bir günümüzü mü kapsar? Bana göre mutluluk şimdiki zamana hitap ediyor. Çünkü mutluluk maalesef kısa süreli bir olay. Mesela birisi hayatı boyunca mutlu olduğunu söylerse buna inanmak oldukça güçtür. Hiç mi üzülmedin? Hiç mi özlemedin? Hiç mi sinirlenmedin? Mutluluk da özlem de üzülme de sinirlenme de hayatın kısa süreli gerçekleri. Bunların hepsi bir olay karşısında birden gelişen duygular.

O zaman şu soruyu herkesin kendisine sorması gerek: Bence mutluluk nedir?

Mutluluk bana göre kısa süreli, bir anda gelişen ve geldiğinde kişinin fark etmediği bir duygudur, hayatın bir kanunu olan gittiğinde kıymetini anladığımız bir değerdir. Varlığında ona sahip olduğumuzdan bile haberdar olmazken gittiğinde arkasından fazlasıyla üzüldüğümüz bir değer. Ben mutluluğu enerjiye benzetiyorum.

Enerji gibi yoktan var olmuyor ve fazlasıyla yayılabiliyor. Yoktan var olmuyor, derken kastettiğim illaki içimizde bir duygu olmalı. Bu sevinç, özlem, kırgınlık, şaşkınlık gibi birçok duygu olabilir. Bence önceden bir duyguya sahip olmadan mutluluğa sahip olamayız. Örneğin birisini fazlasıyla özleyorsunuz. Bir anda karşınızda dikildi. Özlem neye dönüştü? Mutluluğa... Kısacası bir insan olduğumuzdan hayatımızda bir sürü duygu tadıyoruz. Mutluluğa da bu duyguların dönüşmesiyle ulaşıyoruz. Yani bu duyguları bir nevi hedefe ulaşmak için bir köprü olarak kullanıyoruz.

Enerjinin bir diğer özelliği de vardan yok olmamasıdır. Bahsettiğimiz dönüşümle mutluluğa sahip olan birisinin bu mutluluğu diğer duygulara dönüşüp kaybolabilecektir. Yine aynı örnek üzerinden gidersek çok sevdiğiniz bir arkadaşınız var. Onunla mutlusunuz. Fakat o gittiğinde ona karşı özlem duymaya başlırsınız. Mutluluk, gördüğünüz gibi sadece bir sözcük değil. Ya düşündüğümüzden fazlası ya da hiç bilmediğimiz...

Nilsu Bahşi

@mozaikdergisi

erbakirdergisi@gmail.com

<https://erbakirfenlisesi.meb.k12.tr/>